

n. 7. & *casu* 188. n. 35. Sed etiam quod removeatur delinquendi occasio *Socra de integritate*.
 4. 1. *num. 89.* ut subditi quieti, & in pace vivant *Giurb. conf.* 49. n. 25. licet in indulgendo delicta Principis magna sit potestas; tamen ea uti non debet sine causa: ut probat *Marcian. in L. delegatis*.
 46. 6. ibi: *Et non potest commutari, remeantur dare exili, nisi Imperator ex aliqua causa: ff. de pen. Ita ut Princeps ex absoluto arbitrio indulgentiam concedere non possit sine peccato: ut docet D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 4. Sesse de inhib. c. 1. §. 3. n. 11. & 17. Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 7. n. 17. Solz ad constit. Sabaudia tit. de indulg. & remiss. n. 5. Cresp. observat. 5. n. 193. quoniam enim in Principe laudanda sit clementia, tamen in punitione delictorum necessaria admodum est severitas: quia cum mali impunes evadunt, magnum Reipublice nocumentum inferunt, ceterum mali, aut ad malum prout sunt audaces ad perturbandum, occidendum: & ut dixit Cicero in *Brut. Ubi nulla severa judicis exercetur, etiam bona ingenia corrumpuntur*: Et ut ait D. Ambrosii, *super Psal. Beati immaculati in via. Paxa corrigi, emendat errantem, si talis est, qui emendari non queat, auferatur à medio, ne graviora committat*: & ut docuit D. Cyprian. de duodecim abusibus: *Iustitia Regis pax est populo, tutamen patriæ, immunitas plebis, monumentum gentis, cura langorum, gaudium bonorum, temperies divitiis, serenitas maris, terra fecunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, & subime ipsi spei futura beatitudinis*. Salgad. de revent. *Baller. p. 1. c. 1. n. 96.* Unde ut indulgentia delicti iuste fiat legitima debet intervenire causa sine absque ea iniqua censetur indulgentia. Iustum namque dicere solemus, quod ex lege est, illud vero, quod contra ipsam est, violentum appellatur: *Tiraq. ad leg. connub. gloss. 9. prime. Valenz. cons. 170. num. 24. Giurb. conf. 1. n. 16.* Et sic nimis clementia Principis in remittendo delicta reprehenditur ab *Arnold. de iure Majestatis. lib. 1. c. 3. n. 6.*
 48. Non sufficit ergo patris remissio, ut delicti venia concedatur, nisi causa legitima, & iusta interveniat *Mastrill. d. lib. 3. c. 7. n. 20.* Causas autem sufficientes, ut Princeps ad indulgentiam moveatur, recenset *Sesse de inhib. c. 1. §. 3. n. 15. Cast. de leg. pen. c. 13. Mastrill. de Magistr. lib. 3. c. 7. n. 40.* quos referre & sequitur *Cresp. d. observat. 5. n. 196. & 197.* Ubi notandum cum iudicio advertit legitimam, & iustam causam esse, quæ probata processu iudicem recte moveret ad penam in sententia temperandam. Et ita apud nos servari videmus à Rege nostro Invidiosissimo, qui delicta atrociora, & quæ Reipublice magnam ingerunt scandalum, etiam cum patris remissione indulgere non solet, secutus Imperatorum decisionem in *L. nemo 3. C. de Episc. audient. ibi: Ubi primus dies Paschalis exierit, nullam teneat carcer inclusum, omnium vincula dissolvantur*. Sed ab his severimus eos, à quibus temerandari potius gaudia, satiriarumque communem, si admittatur, animadvertimus. Quis enim sacrilegio diebus sanctis indulgeat? Quis aulicorum, vel stupri, inestque reo tempore castitatis ignoscatur? Quis non raptores virgines in lumina quiete, & gaudia communi persequatur insatiatus? Nullam accipere vinculorum requiem, qui quiescere sepulchrum quodam sceleris immunitate non sinit? Patriatur tormenta veneris, malis, adulter, violatorque ubi nec homicida, parricida, quæd scilicet, femore expellitur. Rurs etiam, Majestatis de domino, adversus quem talia molitur est, veniam sperare non debet. Et ibi Au-*

gust. Barbof. in collect. n. 4. & seqq.

Etiam necessaria major causa, & magis iusta ad concedendam indulgentiam delinquenti consuevendi: is enim venia dignus non existimatur *Hyppol. si gal. 378. Morlin emptor juris. tit. 2. q. 10. n. 12. Cresp. observ. 5. n. 36.* quia reiteratio delicti impedit gratiam *Covarr. lib. 3. var. c. 10. n. 2. in fin. Boer. decis. 217. n. 22. Azeved. in L. nemo 3. C. de Episc. audient. n. 12.* Et ea propter reiterata delicta non comprehenduntur sub generali remissione, vel indulto *L. 3. C. de Episc. audient. Mastrill. de indult. c. 23. n. 5. & seqq. August. Barbof. in collect. ad text. in c. super eo de cohabit. Cleric. n. 2. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 14. n. 38. Farinac. tom. 2. q. 11. n. 10. & q. 6. n. 49. & 50. Cresp. observat. 5. n. 238.* Ideoque venia Principis impetrata non facta mentione de crimine reiterato nulla est *Placi in epitom. delict. c. 38. n. 4. Malfard. consil. 838. n. 8. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 3. n. 60. & c. 14. n. 38. versum addit, Vincent. de Franch. decis. 330. n. 3. Thos. litter. S. consil. 730.* post alios August. Barbof. in *d. L. 3. C. de Episc. audient. n. 1.* Et quidem iure optimo, quippe propter reiterationem delictorum augetur pena *L. capitalium §. solent. ff. de pen. ita ut, etiam si delicta non sint capitalia, possit reus propter consuetudinem delinquendi pena mortis puniri Bart. in L. 1. n. 2. C. de super. exco. lib. 10. Gravinat. cons. 17. n. 16. & vero 17. Jul. Clar. §. fin. q. 84. num. 6. ubi Bizar. n. 15.*

Debet igitur de geminato delicto fieri mentio expressa, ut indulgentia validum producat effectum; prout de qualitibus aggravantibus delictum *August. Barbof. d. n. 13. in fin. Mastrill. d. c. 28. fere per totum. Caldas in L. figuratorem verb. vel adversarii dolo num. 51.* ubi plures; & quod gratia est subreptitia. Tamen facilius debet esse Princeps in indulgendo, quando semel delictum absque qualitate aggravante commissum fuit, quia tunc levior causa sufficit; quam si iteratum sit delictum.

Vetum cum supra ostensum sit ad impetrandam à Principe delicti veniam necessariam esse partis remissionem. Nunc opportune queritur, Quoniam ad intentum dicatur pars legitima? Et jam diximus supra partem dici eam, quæ suam, vel suorum proficitur injuriam, & quæ principatiter læsa est: puta, qui ex vulnere debilitatus est, de filiis, & uxore ejus, qui interfecit patrem, & matrem, qui victum eis parabat sua industria, & laboribus, de eo, cui factum factum est, vel injuria illata, & similibus, de quibus intelligendi sunt Doctores, qui dicunt Principem non posse gratiam facere delicti sine remissione partis: ut optime docet *Cyriac. amron. 341. n. 24.* Ubi dixit cum mystico locutum fuisse Patrem de synod. verb. compositio c. 4. in princ. in quo ait: *Compositio facta de voluntate ejus, ad quem principatiter pertinet vindicta, excludit alios ab accusatione.*

Et sic quando agitur de homicidio, vel alio simili delicto, imprimis advertendum est ius vindicte, & faciendi pacem deferri jure singulis proximis occisi, quoniam heredes non sunt, non veto jure hæreditario *Bart. in L. damni §. Sabini n. 2. ff. de damni. infest. & in L. pro herede §. fin. ff. de adquirend. heredit. Putius de synod. verb. compositio in cap. quod incipit ultimum circa prædicta col. 2. & seq. n. 26. vers. & post prædicta. Farinac. in tit. de accusat. q. 4. num. 9. & 10. Vinc. de Franch. decis. 692. ubi addit Riccij. Et est communis opinio*

272 Tractatus de Donationibus Regiis.

opinio ex Sanfelice, *decis.* 27. n. 3. 13. 26. 27. & 66. Mantie. de *confess.* ultim. voluntat. lib. 22. tit. 9. n. 18. & 19. Clar. in §. fin. q. 3. vers. *sed incidenter quare*, Menoch. lib. 4. *praesumpt.* 101. n. 84. & 85. Et probat apud nos *Ordin. lib. 5. tit. 12. 4. §. 9. ibi: Nas seja obrigado a citar os parentes do morto que estiverem fora deste Reyno, & Senhorio, mas sera obrigado citar os parentes, que nelle Reyno estiverem. at oprimisso grau inclusivo*: Carol. Tapia *decis.* 28. n. 23. & *segg.* Et Valeron multum post haec scripta visus de *transfalsum. tit. 4. q. 7. n. 71.*

Atque ita filius tanquam proximior admi-
55 tendus est, & praefertendus tam ad accusandum, quam ad faciendam pacem; etiam si ab hereditate patris occisi se abstinerent iuxta doctrinam Bart. in *L. filius, qui patri n. 8. ff. de vulgar.* quem sequuntur ibi Bald. Cuman. Imol. & Jasn. 21. Boet. *decis.* 121. n. 4. Palsch. de *virib. patr. potest.* p. 216. 1. num. 4. Odavian. Vulpel. de *irreg.* & *pate q. 11.* Fatimac. *de q. 14. n. 20.* Sanfelice. *decis.* 27. n. 17. Arias de Mesa lib. 3. *var. c. 8. n. 6.* Et probatur argum. text. in *L. potest. ff. de sepulchr. viol.* Clar. §. *fin. q. 18. n. 32.* Moh'n. *tom. 4. disp. 45. n. 9.* Parlad. lib. 2. *ver. quotidian. differret.* §. 1. n. 2. n. 5. Pont. de *potest.* Pro Reg. tit. 1. §. 1. n. 20. Valeron. *de q. 7. n. 72.*

Quod adeo verum est, ut non tantum filius, sed etiam nepos praefertur in vindicanda nece
56 avi heredi ab eo scripto tam in accusando, quam in faciendo: ut decisum testatur Vinc. de Franch. *decis.* 611. Carol. Tapia lib. 4. *jur. Regn. super pragmat. 8. de composi.* n. 34. Palschal. de *virib. patr. potest.* p. 216. n. 4. Arias de Mesa lib. 3. *var. c. 8. n. 6.* Quidquid contrarium teneat Ripa in *L. 4. §. Cato celante permittit de verb. obligat.* Anton. Gomez. lib. 3. *var. c. 3. n. 64.* & alij relati a Ioann. de Aylon. in *addit.* ad Anton. Gom. *de ap. 3. n. 165.* Qui sunt heredes extraneum esse praefertendum consanguineis occisi; quia consanguinitas tuetur Fatimac. *de accusat. q. 141. n. 25.* & 24. Molin. de *just. tom. 4. disp. 45. n. 7.* Arias de Mesa *de c. 8. n. 4.* dixit communem Sanfelice. *decis.* 27. n. 13. Et cum ea resideret videtur Ioann. de Aylon. n. 65. *versus falsum contrarium defendit.* Quae sententia de plano procedit in filio, nepote, & consanguineis occisi, quibus jus successionis delatum est; quanvis hereditatem non adierint.

Am vero idem dicendum sit caso, quo filius à
57 patre fuit exheredatus? Dubitari potest. In qua questione Arias de Mesa *de lib. 3. c. 8. n. 7.* & *segg.* verius esse censet filio exheredato praefertendum esse heredem extraneum. Movetur ex eo, quod pater, cuius officium est ex voto omnia filio parare, quando cum exheredem fecit, & indignum successionem iudicavit, non est censendus voluisse illum dignum reputari ad necem patris vindicandam; sed potius heredem admitti, quem testator pleniori honore prosecutus est argum. text. in *L. filius 5. §. sed si portio ff. de legat. prast.* Et suo voluit esse loco *L. cum a matre. Cod. de rei vendic.* & vindictam delicti, aut remissionem commendare, cum in eo urgeat & juris necessitas, ne herediente privetur *L. 1. L. heredem ff. de his, quib. ut indign. & propensioris doloris: ut probat ex Cicer. in orat. pro Quint.* Quam opinionem aliquibus similibus confirmat.

58 Sed quanvis praedicta sententia aliquam videatur habere probabiliterem. Tamen ab ea recedendum censio. Ex eo quia jus vindictae non est hereditarium, sed sanguinis: Ideoque competit filio, seu consanguineo, non heredi. *Lo. quæstionum*

ff. de sepulchr. viol. Fatimac. *de q. 14. n. 19. 20.* & *segg.* Sanfelice. *decis.* 27. num. 13. & 26. cum aliis supra relatis. Proinde *Ordinat. d. lib. 5. tit. 12. 4. §. 9.* proximiores occisi ad vindicandum necem citantur de decretis nulla facta mentione heredium; quasi consanguineis hoc jus tribuat, non heredibus extraneis. Unde nil mirum, si filio exheredato jus vindictae, & faciendi pacem competat, non heredi: facit text. in *L. servem C. de his, quib. ut indign. & ea, quæ Plaga de delict. lib. 1. cap. 45. num. 3.* Fatim. in *prax. q. 13.*

Non obstant adducta per Arias de Mesa: quia respondetur, quod cum jus vindictae iure sanguinis deferatur, patris exhereditatio filio nocere non potest, neque iura sanguinis immutatur: *sed & naturalia iustitiae de iure natural. L. iura sanguinis ff. de regn. jur. L. fin. ff. unde legitimus*: ita in terminis Bajard. ad Clar. §. *fin. q. 38. n. 56.* Et facit text. in *L. cum qui 3. ff. de interdict. & relegari in illis verbis ibi: Quæ vero non à patre, sed à genere à civitate, à rerum natura tribuuntur, ea manere etiam incoluntia.* Cumque jus vindictae non à patre competat, sed à sanguine, & natura; patris exhereditatio hoc ius à filio auferre non potuit.

Deinde notandum est, quod uxor de iure com-
59 muni admittitur ad accusandum de nece viri: ut probatur per argumentum à majori; quoniam si potest accusare de nece foceri *L. 1. ff. de accusat. juncta L. lege Julia, ff. de testib.* cum tamen foceri filii conjugatur mediante persona mariti: à fortiori poterit accusare de nece filii mariti, quanvis ejus heres non sit, Roman. in *L. 1. §. permisse ff. ad Syllan.* & fuit doctrina Bart. in *d. L. 2. n. 12. ff. de accusat.* dicit communem Fatimac. *p. tit. de accusat. q. 13. n. 14.* Praefertur quia uxor inter eos consummat in accusanda nece mariti, qui suam, vel suorum injuriam prosequuntur: immo verè suam prosequitur injuriam, suamque damnum *L. item apud Laborem §. siquis virginem versetur ff. de injur. Vulpel. in tract. de pac. q. 11.* Sunt enim vir, & uxor unacoro cap. *gandum de 60 divor.* juxta illud *Genes. c. 2. Erunt duo in carne una: & Matth. cap. 10. Joann. Cephal. conf. 577. n. 18. lib. 4. Paz in prax. tom. 1. p. 5. c. 3. n. 14. Castill. de usufruct. c. 40. num. 13.* Ultra quod per necem viri illatum fuit damnum uxori, quæ orbatu viro miserabilis remansit, & ut vidua inter miserabiles personas consummat Innocent. in *cap. significans de offit. delegat. L. unic. C. quando Imper. inter pupill. & vid.* Quare dubium non est uxorem tam de nece viri accusare posse, quam eam remittere Sanfelice. *decis.* 26. Decian. lib. 3. c. 7. n. 10. Anton. Gomez. lib. 3. *var. c. 11. n. 32.* & c. 3. n. 65. in *fin. Castill. de usufruct. c. 40. n.*

Et quod magis est: uxor tam in accusando, quam in faciendo pacem praefertur omnibus con-
61 sanguineis viri per text. in *c. gandum §. quia vero de divor.* *L. 1. §. ult. L. quomodo induituri Cod. ad L. Juliam de adulter. in *ult. L. 2. §. si simul ff. cod. L. 2. c. de crim. expil. heredit.* & scribunt Boet. *decis.* 233. Anton. Gomez. lib. 3. *var. cap. 3. n. 65.* & ibi cum ploribus Joann. de Aylon. n. 66. *Cancer. p. 2. c. 11. n. 71.* Fatimac. in *prax. q. 13. n. 15.* & *segg.* Arias de Mesa lib. 3. *var. c. 8. n. 16.* Cresp. de Valdura *observ. 5. n. 231.* & *segg.* Giurb. *conf. 61. n. 7.* & 8. & *observ. 27. n. 13.* Curia Philipp. §. 5. *Accusator.* n. 8. Bajard. ad Clar. §. *fin. q. 38. num. 61.* Flores de Mena lib. 1. *var. q. 7. num. 2.* Palsch. de *virib. patr. potest. p. 2. cap. 1. num. 13.* Plaga de delict. c. 45. num. 1. & 2.*

Quod

Quod amplius, ut etiam uxor præferatur parentibus occisi tam in accusandum, quam in remittendo defuncti necem Coria Philipp. d. 5. *Accusator n. 8. Giurb. conf. 61. n. 10. Anton. Faber. in Cod. lib. 9. tit. 1. diffinit. 2.* Et ita iudicatum tradit Crespo. de Valaura d. *obsero. 5. n. 11. §. 23.* Non obstant, quod in materia successione hæreditarie parentes uxori præferantur L. *unic. C. unde vir. & uxor. L. fin. C. quor. legator. quia uxoris magis interelli, quam parentum mariti morte, propter illam indiduum Matrimonij societatem, quæ mariti morte dissolvitur: ut bene considerat Anton. Faber. d. *diffinit. 2. & Giurb. d. conf. 61. n. 10.* Quos sequitur Valeron de *transfation. tit. 4. §. 7. n. 44.**

Si vero extant filij occisi, siue ex illo, siue ex alio Matrimonio iuste dubitatur, An uxor filiis sit præferenda? In qua questione dissidentes reperio Doctorum opiniones. Et pro affirmativa statit Plaga de *delict. c. 45. n. 1. & 2. Paz. in prax. 1. tom. p. 5. c. 3. num. 14.* Flores de Mena lib. 1. var. 9. 7. n. 7. Padill. in L. *transfere. n. 57. C. de transfation. Coria Philipp. 3. p. 5. Accusator num. 8. Villalpand. in L. 2. tit. 1. partit. 7. 2. p. 5. 40. n. 1. & 2. & Mallier. quem refert Castill. de *usufruct. c. 40. n. 9.* Ubi n. 10. & *segg. huius sententie fundamenta proponit, quæ etiam iussit Giurb. conf. 61. n. 12. & breuiter reasumpit fiant: Quod uxor prosequendo suam, vel suorum injuriam admittit ad accusandum mortem mariti, ut diximus supra: & cum accusare possit, filiis præferenda est quia vir, & uxor sunt una caro, & unum corpus. Et sic vidua in ejus dem viti Matrimonio esse dicitur L. *filij 9. vidua, ff. ad municip. L. fin. C. de bon. matern. L. cum te, C. de nupt. L. fin. ff. de Senator. Giurb. conf. 61. n. 9.* Sub iudice tanquam proximior filiis præferenda est maxime cum ad accusandum ille sit præferendus, qui rationem habet majoris amoris, & doloris: & hæc specialiter in conjugæ repetitur juxta illud Proverb.**

Omnis amor magnus, sed aperte in conjugæ major. Prout dolor in conjugæ major est: ut bene tradit Plaga de *delict. c. 22. num. 30.* Et probatur ex Val. Max. lib. 4. *cap. de amor. conjug. & lib. 6. cap. 3. de fide uxor.* Deinde quia ratione majoris conjunctionis in uxore consideratur majus damnum, & interesse: Et rursus quippe injuria facta viro censetur facta uxori, prout è conuerso Quare uxor in vindicanda necesse vii propriam prosequitur injuriam, filij vero patris. Atque ita ipsa uxor, magis offensa præferenda est.

Cæterum contrariam sententiam videtur tueri Papon lib. 14. tit. 2. §. 3. & 4. Prout ita esse intelligendum dixit Anton. Faber. in *Cod. lib. 9. tit. 3. qui accusare non possunt obfistit. 2. num. 2.* Vincent. de Franch. *decis. 389. ad fin. & ibi addit Riccij: sequitur Bajard ad Clar. §. fin. q. 14. num. 27. in fin. Gratian. discept. forens. c. 518. num. 3. 26. & 27. Guzzin. de par. 1. p. 13. Arias de Mesa lib. 3. var. 8. n. 16. Paschal. d. 2. p. c. 1. n. 16. & post alios Giurb. conf. 61. n. 14. & *obseruati. 27. n. 15.* Anton. Faber. d. *diffinit. 2.* Castill. de *usufr. c. 40. n. 18.* Ubi hanc partem vtriusque test. Fundamenta illius recentest Castill. d. c. 40. n. 22. cum *segg. & Giurb. d. conf. 61. n. 14.* Et in eo posita sunt, quod eadè est persona filij, & persona patris. Ideoque injuria facta patri censetur facta filio: Item quod filius non alienam patris injuriam, sed propriam vindicat. Insuper, quod filius patrem defendere tenetur: quia ejus portio, substantia, & caro est. Deinde quod filius cum patre naturaliter conjungitur, uxor vero acciden-*

taliter. Unde naturalis causa accidentaliter semper est præferenda. Et denique quippe uxor neque est consanguinea, neque propinqua mariti, & filius autem propinquior, & proximior est: Et sic tam in accusatione, quam in remissione præferendus est.

Et quidè perperis utriusque partis fundamentis valde dubia reddidit questionis decisiõ. Et cum componere conatur Octavian. Virgil. de *pæc. q. 24.* quem sequitur Carcerat in *præxcr. q. 29. n. 26.* ut, scilicet, uxor, & filij æquale jus habeant, tam ad accusandum, quam ad remittendum: ita ut remissio uxoris non præjudicet filijs, nec è contra filiorum remissio præjudicium generet uxori. Et sic ad impetrandam veniam delicti à Principe omnium requiritur remissio. Quam sententiam amplectuntur Farin. d. 9. 1. n. 3. Paschal. de *virib. patr. post. 1. p. 1. n. 18.* Maceraten. lib. 3. *resolut. 41. n. 1.* Giurb. d. *obseruati. 27. n. 15. vers. filij quod æquale.* Et eam amplecti videtur Castill. d. c. 40. n. 18. & n. fin. Ubi in ea residet, Cancell. lib. 2. *var. 1. n. 71.* Quam in praxi servari videmus apud Tribunalia: in quibus tam uxor, quam filij æquales, & simul admittuntur tam ad accusandum de necè viri, & patris, quam ad remittendum. Et post hæc scripta inveni eam probare, Valeron de *transfation. 4. q. 7. num. 49.* Qui num. 43. bene advertit, quod in his terminis comprehenduntur et remissione quæ situm, vel ex condemnatione ab uxore, & filijs simul facta debet communicari inter uxorem, & filios.

Intellige superius dicta in uxore, quæ viduam rem servavit: si enim ad secundas nuptias convolvit, jure vindictæ, & remissionis faciendæ privata manet: ut scribit Tartaglia *super prag. 8. de composit. n. 30.* Bajard. ad Clar. §. fin. d. 58. n. 61. Farin. de *accusat. d. q. 13. n. 160. & 17.* Thuse. *inter. V. conclus. 204. n. 5.* Giurb. conf. 61. n. 9. *vers. spon.* Flores de Mena d. q. 7. num. 54. Cancell. lib. 2. c. 11. num. 72. Lara de *anniver. lib. 3. c. 13. num. 5. & 6.* Thom. Valac. *allegat. 64. n. 8.* Girond. de *privileg. n. 524.* & novissime Valeron. d. 7. 7. n. 45. & 46. Et hoc casu talis secundæ nuptia excluditur non dum à parentibus, sed etiam à consanguineis occisi Valeron. d. q. 7. n. 45. & *segg. c. n. 48.*

Idem dicendum de muliere vidua, quæ post mortem viri luxuriose vixit: hæc enim sicut privata filiorum tutela educatione, & aliis privilegiis, quæ marito competeant, Anton. Gómez in *Leit. Tauri n. 16.* Sord. de *alim. tit. 4. q. 1. n. 21.* Sanchez de *Matrim. lib. 7. disp. 88. n. 16.* Carol. Tapia *deiss. §. 1. num. 8.* Cancell. lib. 2. *var. 9. n. 138.* & *segg. Cytac. contrav. 134.* ita privati debet jure accusandi, & remittendi necem viri L. *bis solis, C. de revoc. donat. gloss. in Auth. sacramenta, C. quando mulier. ff. test. fung. poss.* Plaga in *epitom. delict. c. 43. n. 3.* Valeron. d. q. 7. n. 47.

Tertio intellige, ut si filius susceptus ex alio matrimonio occiderit matrem, tunc uxor consanguineis occisi præferenda non sit, quoniam ipsa nec conscia, nec participes furis delicti: præsumptionem namque inducit collectionis matris amor, & prædilectio erga filium Anton. Faber. *opime d. diffinit. 2.* Giurb. *obseruati. 21. per totam.* Valeron. d. q. 7. n. 52. & 53.

Quæ de uxore dicta sunt procedunt in sponsa de presenti, quæ sponsi necem accusare potest argum. text. in L. *non fin. C. de bon. quæ liber. ubi æquiparantur maritus, & sponsus L. in legibus ff. de testib. ubi sponsus etiam dicitur generi: docent Alberic. in L. ff. de accusation. Decian. in *tratt. crimin. lib. 3. cap. 3. n. 10.* Bajard ad Clar.*

274 **Traſtatus de Donationibus Regiis.**

Clar. d. q. 58. n. 61. Padill. d. l. *transfigere* n. 58. Pafch. d. p. 2. c. 1. n. 14. Guazim. de *pae*. p. 3. q. 15. Glorb. *conf.* 61. n. 8. Valeron. d. q. 7. n. 41. Qui omnes conſanguineis ſponſi occiſi preferendum eſt ſponſam tradunt.

A fortiori autem, idem, quod in uxore, dicendum eſt in marito, qui ad accuſandum de necē uxoris omnibus præſertur conſanguineis Decian. *conf.* 35. n. 2. lib. 1. Pafch. d. x. p. c. 1. n. 18. Joſeph. Ludoy. lib. 1. *commun. opin. conſulſ.* 41. *ampliat.* 3. Arias de Meſa d. l. h. 3. c. 8. n. 17. Sed eſt advertendum, quod ſi extant filij uxoris occiſæ, maritus, & filij concurrere debent tam ad accuſandū, quam ad remittendum: ut dictum fuit de uxore. Ex his, quæ Vulpel. de *pae* q. 24. Pafch. d. c. 1. n. 18. Farinae q. 15. n. 35. Valeron. d. q. 7. n. 40. Quidquid aliter ſentiant Decian. & Arias de Meſa cum Joſeph. Ludovic ubi proxime: quia contra eos ſtat ſententia, quam amplius ſuimus in uxore, & quæ in paxi ſervatur. Si tamen maritus ad ſecundas convolvit, nuptias privatur illo jure accuſandi, & remittendi necem uxoris Farinae d. q. 13. num. 16. Glorb. d. *conf.* 61. n. 9. Cancr. lib. 2. cap. 11. n. 72. Valeron. d. q. 7. n. 49. Et facit *Ordinat. lib. 4. tit. 9. l. 5. 4.*

Si vero maritus occiderit uxorem, remiſſionemque, & pacem habuit à filiis conſanguineis minoribus ætate, de nihilo eſt prodeſſe poſſet, quoniam præſumitur per metum reverentialem extorta. Et ſic à proximioribus conſanguineis uxoris remiſſio habenda eſt ita Boſſ. in *tit. de pace* n. 21. Vulpel. de *ireug.* & *pae* n. 15. Tartaglia ad *pragm. ſim. de compoſit.* n. 51. Et ita dicit judicatum Jul. Clar. *ſ. fin. q. 58. n. 31.* Maſtrill. de *indult.* c. 24. n. 79. Ubi vltiore dicit hanc opinionem, & in judicando ſequendum: Bajard. ad Clar. q. 58. n. 54. eleganter Petr. Caball. *reſoluit. crimin. caſu* 58. num. 8. & ſeqq. Ubi quod ita conſulvit D. Ferdinando de Medicis Migno Duci Hætorix Molina de *iurſ.* & *inr.* com. 4. diſp. 45. n. 5. Valeron. d. q. 7. n. 55.

Contrariam tamen ſententiam, immo remiſſionem filiorum communium patri prodeſſe, tenet Farinae, *om. 1. q. 14. num. 48.* Eo mixtus fundamentis, quod ex ſola reverentia, & ſuperioritate non præſumitur metus, niſi præcedant verbera, vel minæ Alex. *conf.* 83. n. 9. vol. 6. Cypre. *decif.* 159. n. 12. Cæphal. *conf.* 91. n. 5. vol. 1. Nec ſola reverentia, ſeu reverentialis metus ſufficiens eſt ad reſciſionem actus, ſeu contractus Covarr. in *vrb. de ſponſal. cap. 3. n. 8.* & 9. Gama *decif.* 262. n. 1. & *decif.* 350. n. 3. Phæb. ubi judicatum teſtatur *decif.* 26. Pereyr. *decif.* 30. n. 2. Valaſc. *conſulſ.* 130. n. 21. Surd. *dec.* 194. n. 22. Sanch. de *Matrim. lib. 4. diſp.* 6. n. 7. Latrea *allegat.* 35. num. 20. & ſeqq. Caſtill. lib. 3. *controv. cap. 1. num. 150.* & ſeqq. Et hæc eſt vltior opinio ſecundum Arias de Meſa lib. 3. c. 6. n. 3. Auguſt. Barboſ. *voto* 54. n. 55.

Nihilominus tamen à priori ſententia recedendum non eſt, quoniam fundamentum Farinacii in terminis propoſitis verum non eſt: ſiquidem ad præſumendum metum reverentialem non requiruntur minæ, neque verbera; ſed ſufficit ſola reverentia conſiſtens cum enormi læſione Grammat. *dec.* 103. n. 49. Nevizan. *conf.* 12. n. 20. Cypre. *decif.* 159. num. 34. dicit communem Alban. *conf.* 77. n. 11. Malcard. *conſulſ.* 105. n. 12. Oſtavian. Cacharian. *dec.* *predem.* 172. num. 5. Curt. *lun. conf.* 141. n. 11. Maſtrill. de *indult.* c. 24. n. 79. *verſ. prima opinio* Bajard. ad Clar. q. 58. n. 55. Ubi bene dicit neminem ignorare, quanta ſit læſio filij, qui matre privatur, quibus addo tranſactionem, & retract.

ſionem delicti factam fuiſſe cum patre, & ſi reverentia debetur in ipſius utilitate. Quo caſu ſolam reverentiam ſufficere ad annullandum actum docent Sanch. de *Matrim. lib. 4. diſp.* 6. n. 6. Latrea *allegat.* 35. n. 24. Ideoque ceſſat Farinacii fundamentum Bajard. d. n. 55. Maſtrill. d. num. 79. Caſtill. lib. 3. *controv. c. 1. n. 15.*

Hæc reſolutio ampliat, ut procedat etiam eo caſu, quo uxoris occiſæ extant filij alterius. Ma- 75 trimonij, & plures ex homicida, qui omnes remiſſionem fecerunt, quia etiam tunc remiſſio non prodeſſet ob rationem reverentialis timoris: ut tenet Petr. Caball. d. *caſu* 58. num. 13. ſicet male dicat Boſſium ita ſentire dicit de *pae* num. 21. Verò enim Boſſius contrarium rætuor, ut patet ex ipſius verbis ibi: *Quando uxor occiditur à viro, quæ habet filios ex eo, & ex alio Matrimonio, tamen plures ſunt ex homicida, qui omnes fecerunt pacem, n. ſufficiat: 2. Videtur ſufficere: quia ſatis eſt habere pacem à majori parte hæredum, &c.* Ex quibus tranſiſſe apparet Boſſium tenuiſſe contrarium ejus, quod ſentit Caballus. Nihilominus tamen Caballi reſolutio vera eſt; quoniam nulla poeſt dari differentia ratio inter unum, & alterum caſum. Intelligenda tamen erit prædicta reſolutio, ſi filij remittentes eſſent minores; non vero quando erant maiores, vel emancipati, & ſeorſum à patre habitarent; vel ſi mater ob adulterium fuiſſet interfecta; tunc enim remiſſio patri prodeſſe poeſt: ut per Oſtavian. Vulpel. de *pae* q. 25. Bajard. in d. q. 58. n. 55. in *fin.* Maſtrill. d. c. 14. n. 80.

Et converſo etiam, ſi mater occidit maritum, 77 ſufficiet, & valebit filiorum, etiam minorum remiſſio; etenim in matre non militat ratio reverentia, quæ in patre Jul. Clar. d. q. 58. n. 30. in *fin.* quem ſequuntur Maſtill. d. c. 14. n. 81. Bonacoſ. *commun. in ſuis commun. opin. crimin. litter. P. verſ. pax uxoricida* lib. 1. Caball. d. *caſu* 58. num. 12. Donat. Anton. de *Marinis lib. 1. reſoluit. c. 2. n. 20.* Valeron. d. q. 7. num. 56.

Hinc opportune quaeritur, An ſi filius occiſi, 78 aliusve quicumque, cui accuſare competit, minor ſit, valeat offenſam, ſeu injuriam remittere valide? Et an tutor, ſeu curator id eſſicere poſſit, ita ut ea remiſſio alijs conſanguineis remotioribus accuſandi viam præcludat? In qua quaſtione dicendum videbatur, quod ſi delicti probatio certa ſit, non liceat minori, ſeu ejus tutori, aut curatori remiſſionem, vel tranſactionem facere: ſi vero dubia ſit probatio, tunc fieri queat argument, text in *L. paſſum curatoris, C. de paſſ. L. Imperator ff. eod. L. Lucius a 2. ſ. ſi ſiſſe de adminiſtr. tutor. L. qui fundum, §. tutor ff. pro emptore, L. tutor paſſiſſe de jure jur. L. præſes, C. de tranſact. i. Ubi probatur, quod tutor non poeſt tranſigere ſuper debito minoris liquido, quamvis id facere valeat tutor dubio Auguſt. Barboſ. in d. *L. paſſum* num. 1. & 11. *C. de paſſ.* Ex quo fundamento hanc partem tenet Gandin. in *trakt. de maleſic. fol. 29. col. 1.* & Bonifac. *eod. trakt. tit. de pace col. ſin.* quos reſert Anton. Gomez. lib. 3. *var. c. 3. n. 66.* Veram hiſ non obſtantibus vltior eſt contraria opinio. Et eſt dicendum quod ſi minor ſit pubes, & adultus remiſſionem, & tranſactionem facere poeſt cum curatoris authoritate; ſi vero ſit impubes major infante valet etiam cum tutore, & curatore delictum remittere, ſi autem ſit infans, ſolus tutor remiſſionem facit, quæ valida eſt: adeo, ut nullæ deſiderentur ſolemnitates, nec Iudicis decretum. Et hæc eſt communis Doctōrum traditio: ut per Anton. de Padill. in d. *L. tranſigere*,*

figere, Cod. de transact. Abb. conf. 108. lib. 2. Anton. Gom. d. c. 3. n. 66. Jul. Clar. d. 7. 5. n. 27. Paul. de Caltr. in L. 1. in fin. C. de integ. resst. & in d. L. passum carceris in fin. ubi Bald. n. 5. Plaga de delict. cap. 45. n. 6. Joan. de Amicis conf. 88. col. 1. & 2. late Farinacius de accusat. q. 15. n. 5. & 6. Gratian. q. 18. mon. 7. & 8. Fachin. lib. 9. controu. r. 44. Molin. de iust. r. 2. diff. 45. n. 6. Mastrill. de indult. c. 24. n. 62. & 63. Et Facit. Ordinari. lib. 5. tit. 15. Valeron. de transact. tit. 4. q. 7. n. 81. & segg. post hac scripta visus.

Quæ sententia eo potissimum nititur fundamento, quod minor cum auctoritate tutoris, vel curatoris omnes contractus gerere potest sine iudicis decreto, excepta bonorum in nobilium alienatione: ut toto tit. ff. de rebus eor. & in tit. C. de pradiis minor. L. puberes C. de verber. obligat. L. si curatorem C. de integ. resst. Ubi Cald. Peçyr. in princ. n. 1. Anton. Gomez. 2. var. c. 14. in princ. Cancr. lib. 2. c. 1. de minorib. num. 245. Fontan. de pact. r. 1. tit. 1. l. 1. tit. 4. glo. 7. p. 3. n. 43. Scaccia de iudic. lib. 1. c. 1. n. 266. Sanchic. decif. 246. n. 4. & 5. Postius post trall. de manu. decif. 48. n. 6. Fachin. lib. 9. c. 43. vers. fundamentum hoc. Pialetum quia minoris interest non habere rixas, neque discordias, neque sumptibus, & litibus vexari L. minoribus viginti quinque annorum ff. de minor. Ultra quod de iure Divino, & humano laudatur ille, qui pacem servat. L. 1. ff. de censib. facit illud Evangelii: Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos: refert Gomez. d. c. 3. n. 66. Propter quæ hanc tenent opinionem Fachin. d. c. 43. ubi contraria fundamentis satisficit: Gutier. de iur. 2. p. c. 7. n. 3. & segg. Jul. Ferret. de re milit. c. 1. n. 49.

Verum quamvis prædicta sententia communis sit, Tamen verior videtur minorem tam pupillum doli incapax, quam puberem non posse injuriam, & mortem patris remittere sine curatore Speculat. in tit. de homicid. in princ. col. 2. vers. illud autem queritur, & post Cyn. Bald. Salicet. Paul. de Caltr. Anton. Gomez. 2. lib. 3. var. c. 3. n. 66. Plaga d. cap. 41. n. 6. Gutier. de iur. 2. p. c. 7. n. 3. Quam opinionem veritatem dicit Narbon. de atar. anno 25. q. 19. n. 17. 19. & 20. Decretum vero iudicis non requiritur ut præciti docent. Licet Gutier. d. c. 7. n. 6. & segg. decretum esse necessarium contendat. Quod idem videtur sentite Mastrill. de indult. cap. 24. n. 62. vers. & propterea iniquam tuor. Quos intelligi potest cautius sit, quod interveniat decretum, non vero præcise sit necessarium.

Quæ adeo vera sunt, ut adversus remissionem injuriæ factæ pupillo, vel filio, minori non comparat remissionis auxilium: ut voluit Jacob. de Aretio in L. 1. C. de integ. resst. Quem sequuntur Bald. & Alex. ibi. 4. Anton. Gomez. d. c. 3. n. 66. Farinac. de accusat. q. 15. n. 29. Cl. r. d. q. 58. n. 27. & ibi Bajard. n. 48. Molin. d. diff. 45. mon. 6. optime Cal. in L. si curatorem verb. l. 1. n. 27. vers. his qui errant, Mantica de tact. lib. 27. tit. 3. n. 9. & 10. Gutier. d. cap. 7. num. 25. Narbon. de atar. anno 25. q. 19. n. 16. Quod ampliat, five remissio fiat gratis, five pretio recepto, Gratian. q. 18. n. 22. & 23. Cancr. lib. 1. c. 1. n. 248. & duobus segg. Gutier. de iur. 2. p. c. 7. n. 25. Narbon. de atar. anno 25. q. 19. n. 16. Ex ea ratione quia injuriarum actio non est in bonis, & tendit ad vindictam: Et sic minor per remissionem non dicitur in damno, nec latus eximinator. Restitutio autem substantia in latione consistit, ubi illa non intervenit restitutio locum habere nequit L. 2. r. 1. n. 5. sciendum, L. non Portugal de Donat. Tom. I.

omnia, L. quod si minor §. 1. ff. de minor. Cald. in L. si curatorem verb. vel adversarii dolo n. 1. Latrea decif. 70. d. n. 13.

Intellige prædicta de remissione tutoris, ut locum non habeat, si magnam verecundiam incurret pupillus propter prædictam remissionem, & ejus honori præjudicium generetur; quia tunc non valet remissio facta a tutore: Vel saltem illi competet adversus eam restitutio, Molin. d. diff. 45. n. 6. Menesius in L. transigere n. 64. C. de transact. Calian. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 64. verb. silva grava. Caldas Peçyr. in L. si curatorem verb. l. 1. n. 27. vers. sed in contrarium, Clar. d. q. 58. n. 27. Narbon. de atar. anno 25. q. 19. n. 21.

De iure autem Regio minor, cuius tutor citatus fuit ad accusandum in eum defuncti, & accusatio nem non fuit prosequutus, vel quando tutor remissionem fecit delicti, cum quæ a Rege fuit obtemperata indulgentia, non obstante sententia, vel Principis venia, poterit de novo accusare delinquentem modo masculus illi faciat usque ad ætatem viginti quatuor annorum; & femina usque ad vigesimum secundum ætatis annum, dummodo prius querelam proponat. Quo casu ille indolatus capi non poterit, sed illi denuntianda erit accusatio, ut intra sexaginta dies chartam securitatis obtineat, vel aufugiat: si vero intra sexaginta dies prædictam chartam non fuerit adeptus; tunc in carcerem mitti poterit. Ita Ordinari. lib. 3. tit. 13. §. 1. de qua meminit Molin. d. diff. 45. n. 6. in fin. Cujus legis dispositio videtur fundari in finitula præsumptione, quæ datur contra tutorem non prosequentem accusationem, vel remittentem delictum.

Quæ de filiis diximus, procedunt nedum in legitimis, & naturalibus; sed etiam in naturalibus tantum: Et quod plus est in spuris; illi enim in defectum legitimorum possunt accusare, & remittere necem patris. Ex ea ratione quia jura sanguinis, excepto successione commodo, eis competunt: ita Petr. Bellus de re milit. fol. 139. num. 64. quem refert, & sequitur Jul. Clar. d. q. 58. n. 26. in fin. Ubi Bajard. n. 42. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 3. n. 96. vers. sed his non obstantibus, Molin. de iust. & iure diff. 45. n. 1. Ubi de practica hujus Regni Decian. in tract. crim. r. 1. lib. 3. c. 5. n. 12. Plaga de delict. c. 41. Firin. d. 1. §. 3. n. 5. cum plurib. segg. Qui tradit naturales, & spurios etiam natos ex damnato coitu posse necem parentum accusare, & remittere. Anton. de Marinis lib. 2. resolution. c. 3. dummodo spurii habeant patrem certum, Quod etiam sentit, Clar. d. n. 26. quia vulgo quæritur mortem patris non possunt vindicare: at vero matris, quæ certa est, mortem remittere, & accusare poterunt. Et hi naturales, & spurii præferuntur ascendentibus patris, & ejus consanguineis, ut tradunt supra relati, & Boer. decif. 121. n. Quibus addo Valeron. d. tit. 4. q. 7. n. 57.

Item quæritur, An si quis habens filium, postea Monachus factus, fuit occisus, præferatur in accusando, vel remittendo Monasterio? Vel è contra? In hac questione varie sunt Doctorum sententia, quas congerit Sanchez ad præcepta Decalogi l. 6. c. 12. n. 19. Sed Jul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 8. n. 15. distinctionis fœdere eas componere conatur, adferens, quod aut apparet injuriam factam fuisse Monacho intuitu Ecclesiæ, seu Monasterii, & debet præferri Monasterium; aut apparet factam fuisse intuitu personæ ipsius Monachi, & filius est præferendus: aut sumus in dubio, & tunc ius accusandi, & remittendi

remittendi spectat ad utrumque. Quam distinctionem accepit Clarus à Boerio *decis.* 123. *num.* 9. Verius tamen est Monasterium præferendum esse filio: ut tenet Padill. *in d. l. transigere à num.* 28. C. de *transact.* Guillielm. Benedict. *in cap. Reynnucius verb. condidit.* 2. *num.* 17. de *testam.* Frat. Emmanuel Roder. *nom. regis.* 3. *art.* 3. Farinac. de *accus.* q. 13. *num.* 26. *vers. sed certe.* Sanch. ad *præp. de al. lib. 6. c.* 11. *num.* 40. Tapia *in Auth. ingressi.* cap. 13. *num.* 26. C. de *sacrof. Eccles.* Atias de Mela *lit.* 3. *var. cap.* 8. *num.* 18. Maltrill *d. cap.* 42. *a. n.* 75. Valeron. *d. q. 7. num.* 76. & 78. Dicit tamen Clarus *d. num.* 25. totius esse, ut Monasterium, & filius filius remissionem faciant. Et advertit Bajard. ad Clar. *d. q. 38. num.* 38. quod si filius vel consanguineus pacem facere vellent, & Monasterium denegaret, tunc favore pacis filius præferatur: & e contra, si Monasterium vellet, & filius egaret, Monasterium præferendum sit. Sed hæc Clari, & Bajardi doctrina locum habere nequit stante prædicta communi, quod Monasterium filio præferatur.

Consecutivè quaeritur, An pater remittere valeat injuriam factam filio, etiam eo invito, ita ut remissio patris sufficiat ad impetrandam à Principe veniam? Pro cujus questionis dilucidatione præmittendum est pro injuria illata duplicem patri dari actionem, aliam suo nomine, & alteram nomine filii L. *pater* 41. ibi: *Quobus judiciis ff. de injur. Barbof. in L. 2. §. fin. num.* 35. *ff. de solut. Matrim.* Tondut. *de prævent.* 2. p. c. 17. *n. 1.* ita ut uni illatum per aliam præjudicari non possit L. 1. §. *fin. ff. de injur.* Et ea propter Cravet. *conf.* 181. *n. 6.* tradit, quod casu circa injuriam filio illatam duæ sunt diversæ: una pro injuria patrem tingente, alia pro injuria filii quia alio modo puniri potest injuria respectu patris, & alio modo respectu filii, cum contingere possit, ut dignior sit persona filii, quam persona patris. Probat text. *in L. feroz* 30. *juncta L. cum possit* 31. *ff. de de injur.* Tondut. *præsent. p. 1. c. 17. n. 5.*

89 Insuper præmittendum est, illatam actionem, quæ patri competunt ob injuriam filiofamilias illatam, unam esse Prætoriam, quæ in quocunque injuriarum genere exerceri potest §. *sed, & lex ubi communiter DD.* & præcipue Mynsinger. *instit. de injur.* alteram vero civilem, quæ ex lege Cornelia descendit: Et hæc competit filio in tribus casibus: primo, si pulsatus sit; secundo, si verberatus; tertio, si quis per vim domum filii fuerit ingressus L. *Lex Cornelia ff. de injur.* Tondut. *d. c. 17. n. 13.* Earum autem actionum exercitium patri competit, non filiofamilias L. *pater* 41. *ff. de injur.* ita ut filius proprio nomine pro injuria sibi illata agere nequeat, quando poterit agere vult, aut alius paterno nomine, L. *sed si unus* 17. §. *ait Prætor ff. de injur. L. in personam* 21. *in princ. ff. de pact. L. si longius §. si filius familias ff. de judic.* Neque obstat text. *in L. filius familias ff. de oblig. & action.* quatenus Paulus ait filium familias injuriarum actionem suo nomine habere, quia intelligendus est juxta communem Doctorem traditionem, ut licet ex persona sua filiofamilias injuriarum actio competat, tamen exercitium ad patrem spectet: vel ut filio competit actio, etiam quoad exercitium, quando pater agere non vult: vel sit absens, nec aliquis sit, qui pro eo agere velit L. *si si unus §. ait Prætor cum supra relati.* Ita Pichard. *in §. pater inquit. de injur. num.* 17. Si vero pater actionem civilem filiofamilias competentem intentare voluerit in dictis tri-

bus capitibus legis Corneliæ, eam non potior, sed filii nomine proponere debet, tanquam illius legitimus administrator: ut docet *gloss. in d. l. in persona ff. de pact. Anton. Faber. in C. lib. 8. tit. 32. de pater. potest. diffin. 2. gloss. 2.* Tondut. *d. c. 17. num.* 11. Ex quo fit, ut obstructis pater, quam inferens injuriam incurrat, spectet ad patrem Angel. *in L. non solum §. si pater ff. de procurator.* Tondut. *d. c. 17. n. 11.*

Itaque accedendo ad resolutionem questionis, nemo est, qui dubitet, patrem sine filii consensu Prætoriam actionem remittere posse: ut probat Ulpian. *in L. sed si unus §. filiofamilias ff. de injur.* Et fateatur Tondut. *d. cap. 17. n. 13.* Si vero agatur de actione civili descendente ex lege Cornelia in tribus casibus supra dictis, cum actio propria sit filii d. L. *filiofamilias* 8. *ff. de oblig. & action.* non poterit pater eam sine filii consensu remittere *dist. L. lex Cornelia §. illud quæritur ff. de injur.* Et ita judicatum testatur Vincent. de Franch. *decis.* 715. Fachin. *lib. 9. contravers.* c. 42. Quod hodie post L. 1. C. de *bon. matern.* procedere tradant Azor, & Hostiens. quos refert, & sequitur Pinel. *in d. L. 1. p. 3. n. 105. vers. sed hæc.* Et idem sentire videtur Petrus Barbof. *in L. 2. §. fin. n. 36. in princ. ff. de solut. matrim.* ibi: *Sed si nomine filii vellet actionem remittere, necessaria erit cautio, ut filius ratum habeat.* Farinac. *q. 14. n. 37.* Donat. Anton. de Marin. *lib. 1. resol. c. 2. n. 13.* & c. 52. *n. 9.* Tondut. *d. c. 17. n. 13.* Valeron. *de transact. tit. 4. q. 7. n. 18.*

Venum in contrarium stat communis Doctorum opinio, assertentium uno, & altero casu, potrem remittere posse injuriam filiofamilias illatam, etiam eo invito, & ignorante. Et hæc fuit sententia Bartol. *in d. L. sed si unus §. filiofamilias num.* 2. *ff. de injur.* Ubi Alexand. & Alberic. *in son in L. contra furis regulas §. fin. notab. 6. num.* 13. *ff. de pact. Boll. in tit. de pace n. 16.* Joseph. Ludov. *commun. opin. lib. 1. conclus. 41. per totam.* Boet. *decis.* 120. *n. 1.* & 2. Plaça de delict. c. 6. *n. 12.* Anton. Gomez *lib. 3. var. c. 6. n. 6.* & 7. Pinel. *d. p. 3. num.* 105. Menchac. *illust. c. 1. num.* 8. Jul. Clar. *q. fin. q. 58. n. 22.* & ibi Bajard. *num.* 27. Anton. Faber. *in C. lib. 8. tit. 32. diffin. 2. de pater. potest. Thulchilur. 1. conclus.* 163. Farinac. *de var. & divers. crim. q. 105. n. 25. q. segg.* Maltrill. *de indult. c. 24. num.* 72. Thom. Valasc. *allegat. 64. num.* 2. Giurb. *ad consuetud. Messan. c. 1. gloss. 3. num.* 28. Pichard. *d. §. pater n. 2.* Surt. *decis.* 89. Spin. *de testam. gloss.* 20. *n. 75.* & post hæc scripta visus Valeron *d. q. 7. n. 17.*

Limitatur autem primò prædicta resolutio, ut non procedat, quando pater est vilis persona, 93 filius autem persona honesta sit: ut declarat supradicti, & tenent Gom. *d. cap. 6. num.* 6. Anton. Faber. *d. diffin. 2.* Tondut. *d. cap. 17. num.* 13. Valeron. *d. q. 7. num.* 19. Secundo limitatur, si injuria facta sit filiofamilias à conjuncta persona, quia gravior reputatur, & à solo patre remitti nequit Cravet. *conf.* 168. *num.* 11. Bart. *in L. Lucius num.* 3. *ff. de solut. mar. Hypol. de Marfill. singular.* 577. Joseph. Ludovic. *d. conclus.* 41. *limit. 1.* Pinel. *d. p. 3. num.* 105. *vers. retenta.* Tondut. *d. cap. 17. num.* 13. *vers. eodem modo.* Ubi idem tradit de actione totius violati; licet hanc non sequatur opinio Riccius ad Vincent. de Franch. *decis.* 715. Tertio limitatur, ut non procedat, si pater dementia, & furore laboraret, vel esset absens. Et insuper, si ille, qui filio familias injuriam intulit, illum patrem familias, vel emancipatum

278 Tractatus de donationibus Regiis

vero, & aggraviatus per Principem non potest amplius molestari *L. 1. C. de abolit. ibi: Prosequi crimina valent non est audiendus post remissionem & abolitionem secutus*. Adeo, ut dixerit Mastrilli *d. c. 24. n. 58. & 59.* quod si pater remittit necem filii, non admittitur mater ad accusandum. Sed ejus dictum verum non est, & potius standum Saliceto, qui contrarium tenetur in *L. uxori C. qui accusare non possunt Parladot different. §. 5. §. 2. 6.* Ubi, quod remittente marito concedere licentiam uxori ad accusandum potest etiam impetrare à Judice *Ordinat. lib. 3. tit. 47. §. 5. & lib. 4. tit. 48. §. 2. Valenz. conf. 132. 32.*

Verum in hoc Regno contrarium dicendum videtur cum Ludovico Molina *d. de just. & in re tom. 4. disp. 47. num. 4.* Ubi tradit remissionem homicidii esse obtinendam ab omnibus consanguineis occisi intra quartum gradum facta computatione secundum jus Canonicum: Et sic posse remotiores, qui peccem non fecerunt, accusare delinquentem non obstante remissione proximiorum, & sententia ex ea causa habita. Fundatur ejus assertio in *Ordinat. lib. 5. tit. 24. §. 9.* juxta quam reus homicidii, qui vel est in vinculis, vel habet chartam securitatis, & in judicio defensionem suam proponere vult, citare tenetur consanguineos occisi primi gradus; & in eorum defectum existentes in secundo gradu: Ceteros vero tertii, & quarti gradus citare non adstringitur præcisè, sed quando reus voluerit: ut ipsa Ordinatio declarat, & probat Phéb. *decis. 9. n. 6.* Et tamen declaratione, quod consanguinei primi, vel secundi gradus absentes extra Regnum, qui citati non fuerint, vel consanguinei tertii, aut quarti gradus præsentem, qui non fuerint citati, poterunt de novo delinquentem accusare, ut sufficienter ponitur juxta *Ordinat. d. lib. 5. tit. 13. §. 1. juncta Ordin. d. tit. 124. §. 9.* Phéb. *d. decis. 9. num. 7.* Ubi judicatum dicit.

Ex quibus Molina duo colligit. Primum in hoc Regno consanguineos occisi intra quartum gradum cum proximioribus admitti ad accusandum, si remotiones citati fuerint, si vero ultro comparuerint, & in eodem processu coram eodem Judice accusare voluerint: ut judicavit Senatus teste Phéb. *decis. 9. num. 10.* In quo Molina essentior, Secundum colligit Molina, quod remissio delicti habenda est non tam à proximioribus, quam à remotioribus intra quartum gradum; ita ut etiam remittentes proximioribus possint remotiores de novo accusare, vel inceptam prosequi accusationem: Prout consanguinei non citati possunt etiam post sententiam in novo processu accusationem instituere juxta *Ordinat. d. tit. 13. §. 1.* Et vere hæc Molina resolutio magnam continet difficultatem; & ideo pro vera ejus declaratione plures casus constitutendos esse censco. Et primus est: Quando tempore, quo agebatur de vindicanda nece defuncti non erant consanguinei primi, vel secundi gradus, sed tertii tantum, vel quarti gradus. In qua specie quamvis vere consanguinei isti ultteriores proximiores dici debeant, cum alius eos non præcedat Gratian. *cap. 161. num. 10.* August. Barbof. *dist. 197. nu. 2.* Tondus *resolut. civil. c. 25. num. 9.* Tamen, si reus homicidii, vel sit in vinculis, vel cum securitatis charta velit à criminis culpa se eximere, non tenetur tertii, & quarti gradus consanguineos præcisè citare ad instituendam accusationem; licet ultro illos citare possit juxta *Ordinat. d. tit. 124. §. 9.* Quid si etiam post

latam sententiam voluerint consanguinei reum accusare, id facere poterunt, ex *Ordinat. d. tit. 124. §. 9.*

Si vero delinquens in specie propoſita à Principi delicti indulgentiam obtinuerit absque consanguineorum prædictorum remissione, citique idem nulla Principis gratia, tanquam facta sine legitimæ partis concordia: ut supra late dictum manet. Siquidem post consanguineos primi, & secundi gradus pertinet remittendi jus ad alios consanguineos ultiores Valenz. *d. q. 7. nu. 61.* Unde hoc casu consanguinei bene poterunt delinquentem accusare, & Principi gratia contravenire.

Secundus casus est: Quando existentes in tertio, & quarto gradu citati non fuerint, neque ultiores apparuerint ad accusandum; & tamen proximiores primi, vel secundi gradus citati fuerint, & accusationem inſtituerint adversus reum homicidii, qui per sententiam fuit condemnatus, vel absolutus. Et hoc casu consanguineos tertii, vel quarti gradus non posse reum de novo accusare verius censco. Movor ex eo, quia si reus accusatus de crimine fuit per sententiam condemnatus, vel absolutus, quando causa agitata est cum parte legitima, & legitimo contradicatore, non potest de eodem delicto iterum accusari, si vè primo accusatore, si vè ab alio, qui etiam suorum inſatiam prosequi dicatur; neque etiam à Judice ex officio: ut probatur ex text. in *L. sepulchri violati alio ff. de sepulchr. violat. L. qui de crimine, Cod. de accusat. L. auxilium, ff. de minorib. L. ſcient. §. eisdem ff. de accusat. cap. de hip extra cod. tit. & facit text. in *L. 1. §. si quis ultro, ff. de quæſt.* Et ita in specie scribunt Boll. in tit. de sententia nu. 64. Jnl. Clar. §. fin. q. 57. num. 1. & q. 62. num. 2. Covar. lib. 2. var. cap. 10. in princip. Anton. Gomez lib. 3. cap. 1. num. 27. Boet. *decis. 289. n. 6.* & 7. Cenedo ad Decret. collect. 113. numer. 1. Joseph. de Sella *decis. 106.* Peti. Barbof. in *L. 1. art. 4. num. 17. & 29. ff. de judic. & in L. 2. in princip. num. 109. & seqq. folui. Matrim. Pet. Caball. resolut. crimin. casu 9. à princip. Farinac. in prax. p. 1. q. 1. nu. 51. & q. 4. à princ. & nu. 4. plures dat Eimman. Barbof. ad *Ordinat. lib. 5. tit. 13. nu. 1.* & ejus filius August. Barbof. in collect. ad text. in *d. c. de his num. 2. de accusat.* Joann. Aylon ad Anton. Gomez in *d. d. e. 1. num. 28.* Et probat expresse *Ordinat. d. lib. 5. tit. 13. in prin.* Cald. Pereyra in *L. unica, c. ex delicti. defuncti. 2. p. num. 59.* Unde cum sic accusatus à proximioribus, ad quos principaliter pertinebat accusatio, fuisset per sententiam condemnatus, vel absolutus, nullo modo à consanguineis remotioribus poterit iterum accusari.**

Nisi forte consanguineos ultiores, qui accusare vult, probaverit, quod primus proximior prævaricatus est *gl. in d. c. de delicti ubi August. Barbof. num. fin. Covar. de lib. 2. var. c. 10. vers. tunc denum Ordin. d. tit. 13. in prin. ibi: On por consilio que elle ou outrem por elle tinsse feito na primeira accusação.* Tunc enim sententia per collusionem lata est ipso pure nulla, & non habetur per sententiam, neque nocere valet *L. cum inſuſo, ff. de colluſion. delicti.* Anton. Gomez lib. 2. var. c. 1. n. 26. Giord. *decis. 91. n. 15.* Sard. *conf. 45. n. 78.* Antonin. Amat. *resolut. 79. n. 29.* Molin. lib. 4. c. 8. num. 9. Valenz. *conf. 60. num. 67.* Cald. Pereyra lib. 1. fores. q. 2. num. 84. Riccius in addit. ad Vincent. de Franch. *decis. 132.* Capyc. Latro *decis. 173. n. 45.*

Item

Item poterit secundus accusator admitti, quando ex eodem facto plura oriuntur delicta, puta, si reus sit accusatus de homicidio simplici, & novus accusator addiderit qualitatem parricidii, de qua non est actum: cum enim hæc qualitas diversum faciat delictum, & penam augeat, recte procedet accusatio Farinac. d. 9. §. 4. num. 4. Joann. de Aylon ad Anton. Gomez d. c. 1. num. 28. Idem erit dicendum; quando accusatus de simplici adulterio fuit condemnatus, vel absolutus; cum tamen adulterium fuerit commissum cum incestu; poterit enim iterum accusari de incestu optime, & late fundat Larrea decis. 30. Ubi quæstionem ad partes disputat: Boer. decis. 289. num. 3. Quod locum non habebit, si qualitas, quæ de novo adiungitur, diversum non constituit delictum, sicut ac augendum penam deservit; quia tunc jam condemnatus, vel absolutus iterum molestari non debet Joseph. de Sesse decis. 106. m. 7. Farinac. d. 9. §. 4. num. 4. & §. 7. num. 26. Anton. Gomez d. c. 1. num. 27. & ubi Joann. de Aylon. num. 28. Qualitas enim delicti diversum non facit delictum.

Non obstat Ordinatio lib. 3. tit. 5. §. 1. loquitur enim in casu valde diverso ab hypothetico, de qua agimus: nempe, quando aliquis ex proximioribus primi, vel secundi gradus citatus non fuit & per sententiam reus fuit absolutus, ibi: *Esse alieja persona for libre de alguna merte, & por nã citã os parentes de morto dentro no primeiro grau, ou, os do segundo grau, nã tendo o morto. parentes dentro no primeiro grau: & algum das que nam forã citados, o quizer despois accusãr, &c.* Et infra ibi: *Havemos por bem, que nos ditos casos os parentes, que nã forã citados, &c.* & ibi: *O possã accusãr livremente, como que nunca fora livre.*

Plane in specie à Nobis propofita consanguinej primi, vel secundi gradus, ad quos accusatio principaliter spectabat, omnes citati fuerunt, & accusationem prosecuti. Quare lata sententia remotioribus accusandi via præcluditur ex dictis supra. At vero in specie d. Ordinatio §. 1. citatus non fuit unus ex proximioribus primi, vel secundi gradus. Atque ita sententia lata fuit absque partis legitimæ citatione. Subindeque cum prædicta sententia nulla fuerit isto jure Ordinatio lib. 3. tit. 7. §. 1. in prim. c. 1. de re judic. cum similib. nil mirum, quod non obstante sententia, consanguineus primi, vel secundi gradus non citatus valeat reum accusare. Siquidem sententia respectu partis non citatæ non est in consideratione habenda; neque jus partis potuit extinguere, tanquam nulla Flamin. Paris. de resignat. lib. 1. §. 3. n. 17. Valenz. conf. 32. n. 31. Solorz. de jur. Ind. tom. 2. lib. 2. c. 3. n. 84. Quod enim nullum est, nullum producere potest effectum validum c. non præstat de reg. jur. d. 6. l. 4. §. condemnationum ff. de re judic. Sord. conf. 28. n. 88. Valenz. conf. 32. n. 37. Cyriac. contr. n. 3. Carlew. de judic. lib. 1. tit. 3. d. 13. §. 16. n. 2. & 23. Capyc. Latr. consil. 81. n. 26. quia habetur perinde, ac si factum non esset, Gratian. dispense. forens. cap. 103. n. 9. Valase. consil. 7. n. 6. Sord. d. conf. 28. n. 9. idem Gratian. c. 92. n. 16. Capyc. Latr. proxime n. 22. Immo quavis in sententia interfuerit accusator, alter consanguineus eisdem gradus, nunquam sententia lata contra unum ex pluribus æquale jus habentibus non nocet alteri, etiam si lata in favorem unius alteris profic Herosim. in L. 32. tit. 5. partit. §. 1. gloss. 3. c. 4. num. 41. Valenz. conf. 152. n. 6. Saigado de privet. p. 4. c. 18. n. 357. Olca de cessum. Portugal de Donat. Tom. I.

jurim tit. 5. §. 12. num. 14. Ex quibus bene elicitur Ordinatio d. §. 1. juri communi esse consensum.

Neque etiam obstat Ordinatio lib. 3. tit. 1. §. 9. 110 Ubi disponitur delinquentem non teneri citare consanguineos ultra primum, & secundum gradum ibi: *Poderã citãr, sa quizer, & nã querendo, nã serã a isso obrigado.* Et nihilominus dixit Ordinatio in vers. *Potem*, quod consanguinei intra quartum gradum poterunt post sententiam delinquentem accusare ibi: *Potem os parentes dentro no quarto grau, os avuzentes, que citados nã forã, o poderã despois accusãr, posse que iã seja livre per sentença.* Ex qua Ordinatione probari videtur consanguineos tertii, vel quarti gradus, qui non fuerint citati, posse accusare delinquentem jam per sententiam condemnatum, vel absolutum, etiam si à consanguineis primi, vel secundi gradus fuisset accusatus.

Sed respondetur prædictam Ordinationem d. §. 9. 111 disponere delinquentem adstringi ad citandos consanguineos prima gradus, & eis deficientibus alios secundi gradus inclusive, qui fuerint in Regno, ibi: *Mas sera obrigado citãr os parentes, que nelle Reyno estiverem até o primeiro grau inclusive. E nã avendo os parentes no primeiro grau, sera obrigado citãr os parentes do segundo grau inclusive.* Quos consanguineos primi, vel secundi gradus principaliter negotium tangit: ideoque præcisè citandos decernitur, non vero alios ulterioris gradus, secuta juris communis dispositione, secundum quam illi tantum citandi sunt, quos principaliter negotium tangit juxta Pauli doctrinam in L. in concedendo, ff. de aqua pluviæ arcenda, Alex. conf. 8. §. 6. & 7. Gama decis. 107. n. 2. ubi Flores de Mens, Amat. resol. 82. n. 2. Cresp. de Valadua observat. 107. n. 6. non autem illi ad quos secundario negotium pertinet Valase. consil. 38. ante num. 17. & melius de partit. cap. 7. num. 36. post alios Latr. decis. 63. n. 3. & Hieronym. Leo decis. 93. n. 12. Amat. jurura 2. Intrig. de fuit. com. §. 7. §. 122. Cresp. d. 16. Molin. lib. 4. c. 8. §. 3. Cancr. lib. 2. c. 2. c. 16. n. 10.

Unde Ordinatio, quæ in accusando, tantum consanguineos primi, vel secundi gradus, & eos præcisè citari jussit, si essent in Regno, verè quidem excludit consanguineos tertii, vel quarti gradus, dum essent aliqui ex proximioribus. Et ideo remotiorum citationem non desideravit. Sed quia in voluntate delinquentis reliquit, ut eos citaret, vel non, statuit in d. vers. *Potem*, quod si isti remotiores citati non fuissent, & postea vellet accusare, id facere valeret. Non tamen dicit Ordinatio, quod accusantibus proximioribus, & lata sententia, possent ultiores iterum accusare Et sic restringenda est illius dispositio ad casum, quo consanguinei alterioris gradus citati non fuerint, & non extabant consanguinei primi, vel secundi gradus: vel si extabant, citati noluerint accusationem instituire, & ad instantiam fisci sententia lata fuisse enim proximioribus accusantibus reus fuit condemnatus, vel absolutus, nullo modo consanguinei remotiores quantumvis non citati post sententiam cum legitimo contradicere latam adduci debent per c. quæ supra, ubi Et Ordinatio minus corrigat jus commune L. 2. ff. de noxal. Ruin. conf. 90. n. 4. Gratian. c. 406. n. 13. Camunc. decis. 53. n. 9. c. 10. Amat. resol. 1. n. 74. & 75. Arias de Mesa lib. 2. c. 2. c. 29. n. 24. Vincent. de Franch. decis. 72. n. 10. Giurb. de success. feudor. v. 3. n. 30. Franc. Ferrer. super consil. de los embargos gloss. 2. n. 157.

Si vero is, cui remissio facta est sub condicione exilii, illud non servaverit, non poterit remittens accusator postea ad accusationem redire, nisi expresse id reservaverit in remissione *L. quamvis C. ad Turpilian. Parlat. differ. 31. §. 2. num. 7. & 8.*

Neque etiam poterit puniri criminaliter, tanquam violator exilii Bajard. ad Clar. q. 67. n. 20. & 21. Glard. consil. 74. n. 1. & 3. Ubi hoc intelligit, nisi transactio à Principe fuerit confirmata.

- 123 Bene verum est, turpissimum, & indecorum esse crimina pecunia remittere. Taliter enim pacifcens infamiz notam incurrit Bajard. ad q. 58. num. 66. Nihilominus tamen tam de jure, quam de consuetudine remissiones delictorum pretio, & pecunia fiunt. Et quod magis est filius, aut consanguineus qui pro remissione necis defuncti pecuniam acceptat, filius respectu non tenetur defuncti creditoribus; quia illa pecunia hereditaria non est Joan. Bapt. Thor. in compend. decisio. p. 2. vers. pecunia perventa ex pace, & vers. pecunia pervenit ex remissione fol. 427. & 434 Phanor de inventar. p. 6. n. 5. Lara de anniversar. lib. 1. c. 23. n. 1. Arias de Mesa lib. 3. var. c. 8. n. 5. & 6. Valeron. de transact. tit. 4. q. 7. n. 73. Sinfelic. decis. 27. n. 18. Neque ex eo, quod iste remissionem facit accepta pecunia, dicitur adifici defuncti hereditatem: ut volvere Padill. in d. L. transigere nu. 63. C. de transact. Et post Nelum & Brun. Jul. Clot. §. fin. q. 58. num. 33. Sinfelic. decis. 27. n. 18.

- Videndum restat, An Princeps remittere possit delicta, mediante pretio, & pecunia? Et quidem Legislator noster in Ordin. lib. 1. tit. 3. §. 10. & 11. remissiones fieri statuit; ut delinquentes pro modo culpe in exilium mitterentur, nulla mentione facta de pecuniaria multa. Verum postea in Regimine Senatorum Palatii ad fin. Ordin. l. 1. §. 21. & 23. disposuit posse illum Senatuum commutare pœnas delictorum in pecuniarias, ad expensas illius Senatoris, vel aliquos sui operis. Quod fieri posse docet Farinat. in prax. q. 3. n. 10. & 13.

- 125 Sed cum, ut dixit Sesse de inhib. c. 1. §. 1. n. 11. Mastrill. de indult. c. 24. num. 24. & 25. delictorum pœna venduntur, multa oriuntur mala Farinat. d. q. 3. n. 2. ibi: Dum enim Iudices delinquentes reos ad pecuniaria pœna compositionem admittunt, non scelerum vindictam, sed ut fisci pemptor in sanguine impleatur, quare dicuntur, & nutriendam multam pensilem augent. Cautius in illo supremo Tribunali agendum est; ut non tam facile pro pecunia remissiones atrociorum delictorum concedantur in grave Reipublice detrimentum. Et sic pax oculis habenda sunt verba aurea, Anton. Fabr. in rational. ad text. in L. nulli ff. de transact. ibi: Perendum fuit ne sub pretextu transactionum venalem, perfidamque in eam rem operam præstaret, aut saltem ne ea occasio materia calumnies præberet. Quia cum in omnibus Magistratibus summi cavenda sit, maxime in Senatoribus istis, qui sunt domestici Cesaris, cuius domus, non tam à crimine, sed etiam à criminis suspitione vacare oportet.

- 126 Et est notandum, quod generalis indulgentia Principis comprehendit reum plurimum criminum: ita ut si in uno procedit delictum, in aliis vero non proficiat indultum quoad crimina in eo comprehensa. Ex ea ratione, quia unum peti inutile non

vinatur Larrea decis. 18. n. 4. Michael Angel. Gizi. zias ad Capyc. Larro decis. 71. num. 1.

Diximus supra, Principum non posse pœnas delictorum indulgere, nisi interveniente partis remissione: sed illa resolutio limitanda est, ut non procedat casu, quo pro utilitate publica Princeps indulgentiam facit absque partis remissione; quia tunc valida: ut scribunt Ietitia in tit. que sunt Regalia ver. bona committentium crimina lafa Majestatis col. 1. ubi Afflick. n. 121. Decian. in tract. crimin. lib. 3. c. 15. n. 50. Peguet. decis. 39. n. 11. & decis. 65. n. 3. Ioseph. de Sesse d. c. 15. §. n. 20. & 44. Cresp. de Valdura observat. §. 2. 19. 220 & 221. Menchac. Afflick. c. 4. n. 11. Clarus d. §. fin. q. 59. n. 3. Lucas de Poma in L. unica, C. de public. litis. n. 66. Ita enim, ut Princeps potest subditum jure suo, & rebus privare ob publicam utilitatem, & ex causa publicæ, & urgentis necessitatis Covar. l. 3. var. c. 6. n. 6. Capyc. decis. 66. n. 6. Gregor. Lop. in L. 3. verbo vito tit. 18. part. 3. Sued. consil. 103. à n. 17. usque ad 24. Capyc. Larro decis. 188. n. 69. & decis. 199. n. 4. & 18. Ita, & à fortiori potest delicta, & eorum pœnas indulgere absque partis remissione. Etenim ex causa publicæ necessitatis, & ob bonum publicum multa conceduntur in damnum, & incommodum privatorum, quæ aliis non concederentur L. Barbarius, L. Barbarius, ff. de offi. Prator. ubi Jafon. plura cumulat, Petr. Caball. res solas. crimin. cas. 149. n. 2. Oliva de foro Eccl. sp. 1. q. 17. à n. 80. cum segg. Capyc. Larro decis. 194. num. 22. Et enim publica utilitas præferenda privatæ Capyc. Larro decis. 194. num. 17. siquidem in quacunque dispositione publica utilitas, & necessitas semper censeatur excepta L. fin. C. de curs. public. lib. 11. L. jubemus, C. de navib. non excusand. lib. 11. L. in provincialib. fin. cum L. segg. ff. de nov. oper. nunciatio. Afflick. decis. 289. num. 29. Gutond. de privileg. num. 27. & segg. Et ob publicum favorem jura, & leges transgredi licitum est L. ita vulnerati in fin. ff. ad leg. Aquil. Petr. Caball. d. cas. 149. n. 10.

Advertit tamen cum judicio Cresp. de Valdura observ. §. n. 214. & melius num. 225. & 224. quod non sufficit qualibet causa publicæ utilitatis, ut delicta venia concedatur sine partis remissione: sed ea talis debet esse, ut aliter utilitati, seu necessitati publicæ succurrere, seu prospicere nequeat. Et sic erit iusta causa pacis incunde, scandalis vitandi, & causa meritorum: ut per Ioseph. de Sesse d. num. 20. Cresp. obser. §. num. 120. Sed hæc ultima meritorum causa restringenda est ad merita singularia delinquentis, veluti si patriam ab hostium obsidione liberavit, opprobria abstulit, vel alio insigni, & preclaro factore à servitute redemit: ut per exempla David, & Judith probat Cresp. supra num. 224. Non enim merita simplicia, etiam remuneratione digna, sufficientia erunt ad tollendum jus partis.

Secundo limitanda est prædicta resolutio, ut non sit necessaria partis remissio ad obtinendam gratiam contraventionis exilii, ad quod quis fuit pro crimine condemnatus: ut judicatum tradit Sinfelic. decis. 219. Quia contraventione exilii dicitur novum delictum Vincent. de Fianch. decis. 395. in fin. Petr. Caball. resolut. crimin. cas. 198. n. 3. in fin. Et bene comprobatur ex L. extra vag. Regis Sebastiani p. 1. tit. 4. §. 73. ubi declaratur, quod si condemnatus ad exilium, in eo fuerit, & servierit tempus tertie partis relegationis

poterit impetrare veniam alterius temporis absque partis remissione. Et facit *Ordinat. lib. 1. tit. 3. §. 12.* quod ita de stylo servari dixit Cabed p. 1. de cis. 75. n. fin. Qui tamen consilii, ad fieri non debere in delictis atrocioribus, refert, & sequitur. Eimman. Barb. ad *Ordin. lib. 1. tit. 3. §. 9. n. 2.*

Porro, qui in praxi multoties occurrit disputare pulchram illam questionem, An scilicet accusatus de homicidio, vel alio publico delicto, pro quo pena ordinaria erat infligenda, obtemperata parte remissione, possit nihilominus condemnari ordinaria pena delicti? Pro illius resolutione scindendum est, quod apud Castellanos cavetur *L. 22. tit. 1. partit. 7.* remissione partis interveniente non posse reum pena capitis, vel alia corporali puniri. Cuius dispositio defenditur ex doctrina Baldi in d. *L. transfigere col. 2. n. 6. C. de transact.* Quæ habet bene posse fieri per legem, vel statutum, quod facta transactio inter partes, amplius de delicto non queratur: Et Baldum sequuntur DD. communiter teste Anton. Gomez lib. 3. var. c. 3. n. 56 Et eam legem in Castella observant, ultra Anton. Gomez tradunt Molin. de *justit. & jur. tom. 4. disp. 47. n. 8. & 9.* Padill. in d. *L. transfigere n. 50.* Gregor. Lopez. in *L. 22. tit. 1. partit. 7. verbo en el cuerpo de ac. usado*, Ceval. commun. contra commun. §. 77. n. 4. Avendañi in cap. *Prætorum p. 2. §. 16. n. 29. vol. 3.* Cum autem in nostro Regno legem similem non habeamus, discutendum est, quid de iure communi servandum sit.

Et in hoc dubio duæ contrariæ DD. opiniones inveniuntur. Prima tenet, quod si transactio fiat legitime, & valide, vel pactum gratuitum cum principali persona offensâ, vel cum eo, ad quem principaliter spectat accusatio, præcluditur aliis via ad agendum, & iudici ad procedendum, & hanc partem sequuntur Bartol. in d. *L. transfigere num. 7.* & ibi Curtius Jan. n. 29. qui communem dicunt. Guid. de Sura, & relati per Gandin. & Arberic. quos refert Greg. Lop. in *diff. L. 22. verbo en el cuerpo q. 2.* Jul. Clar. in §. fin q. 58. num. 2. vers. verum est quod Bartolus Molin. de *justit. tom. 4. disp. 46. n. 18. vers. contrarium.* Ubi communem proficitur, & ita de consuetudine servati in Castella ex d. *L. 22. tit. 1. partit. 27.*

Fundatur hæc opinio. Primo: Quia pactum seu transactio, quæ in his terminis toleratur a *L. transfigere C. de transactio.* tantam habet efficaciam, & auctoritatem, ut omnem omnino injuriam, & etiam Reipublicæ substatuisse videatur, quoniam pax ad bonum, & lenitatem tendit *L. unica in princ. C. de caduc. tollend.* Secundo, quia nemo sine accusatore punitur *L. re scripto §. si quis ff. de numer. & honorib.* Tercio: Quia reus transigenz auctoritate d. *L. transfigere* si posset in pena ordinaria condemnari, vete quidem legis auctoritate deciperetur contra dispositionem text. in l. 1. Cod. de his qui ven. atque impetr. Quarto: Quia si reus non obstante remissione à iure permissa valeret condemnari, utique d. *L. transfigere* imponeretur verbis contra text. in l. 2. C. communis de legat. Denique quia d. *L. transfigere* loquitur indistincte: & ita est intelligenda l. de præst. cum similibus ff. de publican. action. ut aliquem operetur effectum.

Contraria tamen sententia, quæ habet iudicem ex officio posse procedere, & alium accusatorem admittere, immo reum posse condemnari in pena ordinaria delicti non obstante partis remissione, longe verior est, & tenenda: quam in ter-

minis probat *gloss. verb. prohibiti* in d. *L. transfigere* ubi Alex. communem dicit *num. 16.* & cum Paris. & aliis idem testatur Clar. d. q. 58. num. 2. Padill. in d. *L. transfigere num. 51.* Anton. Gomez d. c. 3. n. 55. Facto, in praxi q. 4. n. 34. Pet. Barbosa. in l. 2. in prin. p. 1. num. 108. & 109 ff. *sol. matrim.* Boli. in tit. de pace n. 9. Covarr. lib. 2. var. c. 10. n. 5. vers. nono, Fachin. lib. 1. controu. c. 9. vers. tertia est, ubi communem dicit.

Fundamenta hujus sententiæ sunt text. in l. qui cæsus, fin. ff. ad *L. l. de vi publ.* ibi: Et si pater injuriam suam precibus exoratus remiserat, tamen extraneus siue quinquennii prescriptione reus postulare poterit: l. 2. C. de abolit. ibi: Redempta miserationis vox minime admittatur, sed adversus nocentem reum inquisitiones factæ competens pena ingeratur. *Ordinat. lib. 3. tit. 18. §. 1.* ubi cognoscens mulierem per vim non liberatur à pena, quamvis illam ducat in uxorem. Secundo probatur: Quia ex delicto non tantum offensio fuit quæritum ad vindictam, sed etiam Reipublicæ l. licitatio §. quod illicite, ff. de publican. & v. sigal. Alex. ab Alex. lib. 3. dier. Gen. c. 5. in prin. Ubi etiam, quod duplex puniendi delicti causa est. Unde licet pars remittat foam injuriam, Reipublicæ jus illatum manet, nec partis renuntiatio illi obesse potest. Interit enim Reipublicæ, ne delicta remaneant impunita l. si res, ff. de fidejuss. l. item vulneratur, ff. ad l. Aquil. Itaque cum Reipublicæ jus publicum sit, non potest tolli privatorum pactationibus l. juri gentium §. si paciscar, l. si unus §. pallia l. jus publicum ff. de pact. Propter quæ solida fundamenta hæc sententia tenenda est, maxime in hoc Regno: Ubi ex præscripto *Ordinationis lib. 3. 64.* in dubio opinionum servanda est illa, pro qua fuit glossa Accusati. Et ita in facti contingenti dum Prædictis casum criminalium munere fungere in Senatu Potructensi, suffragium dedit in causa Petri Mateya ad mortem damnati, quia injuste uxorem scitu scelopii interfecerat: Cum tamen inter Collegas voces fuissent æquales, unus ex Dominis, qui fuerat in meo suffragio, seipsum retraxit: Et sic evictum pro contraria opinione. Cæterum in supplicationis Senatu anno 1663. in simili casu servata fuit opinio glossæ, & condemnatus, non obstante remissione partis, ultimum subitit supplicium, & quidem iuste.

Hæc sententia absque dubio procedit in delictis enormibus, in quibus nulla citra penam mortis Reipublicæ satisfaceret, quia tunc transactio penam non debet minuire, etiam in teris ubi viget statutum, quod intra transactio non possit procedi ad penam sanguinis Anton. Gomez d. c. 3. num. 59. Farinac d. q. 1. num. 34. vers. ego dico. Gregor. Lopez in d. l. 22. verb. en el cuerpo limit. 3. Clar. d. q. 58. n. 1. Molin. tom. 4. disp. 47. n. 9.

Non obstant adducta pro contraria opinione: non primum, quia jam dictum extat remissionem partis non obesse juri quæsito Reipublicæ ad vindictam: Non secundum, quippe nostra sententia procedit, quando alius apparet accusator, vel in casibus, in quibus Index potest, & debet ex officio procedere pro crimine publico: Non tertium quoniam regula text. in d. *L. transfigere* in parte affirmativa dicit transactioem permissam, non tamen aliquid de ejus effectu, nisi quatenus includitur sub permissiva, ita ut leges loquentes de pena transigentis non habeant locum

in regia permissiva: sed leges loquentes de aliis effectibus non comprehenduntur in permissione. Namque aliud est permittere, aliud robore transactioni dare. Unde in d. l. transigere solum permissit transactio in publicis delictis, non vero roboratur, ita ut alterius, vel iudicis accusacionem impedit, prout fieret, si non tantum permitteret transactio, sed etiam si illi robur, & firmitas fuisset concessa. *l. sed si iunius §. si ante iudicem, ff. de injur. l. dione, ff. ad Syllan.* Cum igitur aliud sit quætere de permissione, vel prohibitione, aliud quætere de valentia, & robore transactionis: & in d. l. transigere tantum de permissione agatur, nil mirum, si transactio permissa sit, non tamen extinctiva poenæ. Ita polychre Bald. in d. l. transigere, col. 2. in princip. Unde dici non potest, quod transigens legis auctoritate decipitur. Et cessat tertium fundamentum.

- 127 Non obstat quartum: Quia, respondetur transactionem posse effectum habere, ut primus, qui transigit, amplius non possit militatam accusacionem prosecui, vel novam inchoare: & in casu, quo alius accusator non reperitur, vel iudex ex officio non valeat inquirere, ut in multis casibus non potest: Et cum legis permissio aliquo casu queat verificari, non potest dici legem fuisse impostam verbis: notat Fachin. lib. 1. cap. 9. in fin. Denique non obstat ultimum: Quoniam respondetur d. l. transigere loqui indistincte quoad permissionem transactionis, non vero agere de valentia, & effectio illius extinctivo poenæ. Et sic bene firmata manet nostra, quam sequimur, opinio. Quid vero dicendum sit, si delictum sit privatum, An remittente offenso principali, alius possit accollere, vel iudex inquirere? Vide distinguendum Barbof. in d. l. in prin. n. 109. ff. solut. Matrim.

CAPUT XIX.

De venia ætatis minoribus concedenda

S Y M M A R I U M.

- 1 Ad supremam Principis jurisdictionem spectat ius concedendi minoribus veniam ætatis.
- 2 Duxer, Archiepiscopus, & alii Donatarii non possunt veniam ætatis concedere.
- 3 Quis dicatur minor:
- 4 Adulescentes minores ab impuberibus separantur. Verba legis agenda de minoribus comprehendunt minores pueros, non pupillos, ibid.
- 5 Pubertas quando incipiat in masculo, & in femina.
- 6 Tutela finitur pubertatis anno.
- 7 Minor pubes tutorem habere nequit.
- 8 Minor pubes curator non cogitur accipere iudicium.
- 9 Potest restituere curatorem datum à patre in testamento.
- 10 Minor, qui petit à iudice confirmationem curatoris à patre dati, illum accipere cogitur.
- 11 Curator datus à patre confirmandus est nulla prævia inquisitione. At vero datus à matre causa cognita confirmari debet.
- 12 Pater nihil dispendere potest super bonis filii puberis.

- 13 Minor curatorum datum à patre, vel à iudice semel acceptatus dimittere nequit ante legitimam ætatem 25. annorum.
- 14 Minor qui in suam tutelam venit, habet bonorum suorum administrationem. Sed contra valet: ut num. 25.
- 15 Potest contrahere sine curatore, & naturaliter, atque civiliter obligatur, ib.
- 16 Omnia potest facere, sicut maior, si non habet curatorem, ib.
- 17 Libera administratio dicitur illa, cuius effectus extrinsece impediri nequit.
- 18 Et qua non pendet à voluntate, facto, aut consilio alterius, ib.
- 19 Minor pubes, qui non habet curatorem, bona immobilia sine decreto, & curatore alienare non potest: neque res mobiles, quæ servando servari possunt.
- 20 Neque potest sine solemnitatibus super immobilibus compromittere, ib.
- 21 Minor pubes non potest compromittere super immobilibus absque solemnitatibus.
- 22 Neque potest transigere, nisi apud minorem sit remanens res, super qua transactio fit, ib.
- 23 Neque potest bona immobilia hypothecare. Neque censum super eis imponere, ib.
- 24 Neque cambium cum hypotheca consignare, ib.
- 25 Non potest bona sua ad longum tempus locare. Neque potest possessionem alienare: & in alium transferre absque curatore, & solemnitatibus, ib.
- 26 Contrahit à minore, quamvis validi, subjacent restitutionis beneficio.
- 27 Contrahit non debent elucidare.
- 28 Aequalitas in contrahitis tanquam eorum naturalis servanda est, ib.
- 29 Princeps dispensandi aetate minores facit maiores.
- 30 Minores post certam ætatem possunt habilitari, & haberi pro maioribus per legem, seu statutum, ib.
- 31 Etas 25. annorum dicitur legitima, & perfectæ.
- 32 Quando fit mentio de ætate legitima, intelligitur de ætate legitimæ diffinitæ.
- 33 Ad imperandam ætatis veniam requiritur in masculo ætas 20. annorum, in femina 18. annorum.
- 34 De ratione cur in feminis minor ætas requiratur, quam in masculis.
- 35 Interpretatur Ordinatio lib. 3. tit. 42. in prin. & in Regim. Senator. Palat. §. 11.
- 36 Secundum Ordinatio lib. 4. tit. 41. in princip. petens veniam ætatis debet presentare instrumentum testium, qui deponant minorem esse aptum ad propria bona administranda, & esse bonis moribus imbutum.
- 37 Ordinatio deviat à pure communi, juxta quod illa probatio erat facienda coram iudice post adeptam ætatem, ib.
- 38 Minori privilegio, seu gratia presentata debet iudex decernere liberam, & plenam bonorum administrationem. Et hic est primus gratia effectus.
- 39 Secundum est, quod impetrans veniam habetur pro maiori, & talis fingitur, ac potest omnia facere, tanquam maior 25. annorum.
- 40 Minor post veniam ætatis impetratam non restituitur adversus contrahit, ac alius gestos post veniam.
- 41 Princeps neque fallit, neque fallitur,

Nemo

284 Tractatus de Donationibus Regis.

Nemo debet decipi Principis rescripto, aut privilegio, ibid.

34 Preponitur questio, A quo tempore restitutio denegatur impetranti veniam? Et An à die data, vel à die presentationis rescripti coram Iudice? Quod concessiois tempus sit spellandum? Fundatur ibi, n. 35.

35 In gratiosi spectatur tempus data, non presentationis rescripti.

36 Perior est sententia minorem, qui impetravit veniam, & contraxit, antequam illam Iudici intromitteret, restitutionis beneficio iuvare.

Necessaria est presentatio rescripti coram Iudice, ut minori administrationem bonorum decernat, ib.

37 Alium non dicitur, quando aliquid superest agendum.

38 Minor, qui impetravit veniam, restituitur adversus alium, seu contractus gestos, antequam fuisset dispensatus.

Minor factus maior intra quadriennium debet implere restitutionis beneficium adversus alium à se gestos in minori etate, ib.

39 Quadriennium ad petendam restitutionem adversus alium gestos ante veniam currit minori à tempore, quo veniam fuit adeptus.

40 Idem dicendum in minore, qui duxit uxorem in etate 20 annorum, cui currit quadriennium à tempore matrimonii.

41 Qui veniam etatis impetravit, & it, qui matrimonium contraxit in etate 20. annorum, equiparantur in omnibus.

Equiparatum idem est iudicium, ib.

42 Minor factus maior non potest dicere nullum contractus alienationis onerosum, si tacuit per quinquennium.

43 Quinquennium prædictum currit ei, qui veniam etatis impetravit, à tempore presentationis rescripti coram Iudice, & ei, qui uxorem duxit in auno etatis vicesimo à tempore matrimonii. Sed contrarium verius; quia non currit quinquennium, nisi ab anno 23. etatis: & n. 44.

45 Minor, qui veniam impetravit, potest alienare immobilia cum decreto Iudicis. Et eo casu non restituitur.

46 Minor, qui impetravit veniam etatis, non potest sine decreto Iudicis bona immobilia alienare nisi in gratia specialiter declaratur posse alienare bona immobilia, ib.

Intellige, nisi in gratia expresse declaratur posse alienare bona immobilia, ib.

47 Alienatio immobilium facta ab eo, qui veniam impetravit, si fieri potest cum Iudicis decreto; ita ne postea non restituitur adversus alienationem, quamvis sit laesus.

Intellige de modica lesione, que sufficit ad implorandam restitutionem, ib.

48 Si laeso fuerit enormis, vel enormissima, de ea agere potest, tam is, qui veniam impetravit, quam uxoratus. Videlicet de lesione enormi intra quoddecim annos, de enormissima usque ad triaginta.

49. Decretum Iudicis alienationem precedere debet.

50 Decretum Iudicis debet interponi causa cognita, & in alio probata.

Non sufficit quilibet causa colorata, sed requiritur iusta, ib.

51 Causa iusta non intervenit, nullum est decretum & alienatio, ib.

52 Decretum debet interponi cum maxima causa

cognitione, non propter auctoritatem, alias erit nullum, Ex alienatione sine decreto non transferuntur dominium, neque possessio, ib.

32 Decreti causa debet esse vera, quia falsa reddit decretum nullum ipso iure, causa probata.

33 In alienatione facta ab eo, qui veniam impetravit, non sufficit ab habere curatorem ad litem.

34 Minor cogitur accipere curatorem in iudicio ad litem, etiam iureiuratus, & per cessu gestus cum eo sine curatore est ipso iure nullus.

35 Minor, qui veniam impetravit, habet legitimam personam standi in iudicio sine curatore, absque sperestitutionis.

36 Bona relicta minori cum ad legitimam, vel certam etatem pervenerit, non conquirentur is, qui veniam impetravit.

Qui veniam impetravit, non dicitur esse legitimatus, ib.

37 Venia etatis ab emancipatione differt.

Diversitas nominis differentiam inducit, ib.

38 Emancipatio liberat filium à patria potestate; venia autem etatis à patria potestate filium non eximit.

39 Testamentum filii furiosi, qui obtinuit veniam etatis, est nullum; quia furiosus habet filios in potestate.

40 Minor qui impetravit veniam etatis non potest manere, & officia publica servare.

41 Limita eo casu, quo Principes in concessione venia specialiter habilitaverint minorem ad publica munera, & officia.

42 Minor, qui etate viginti annorum uxorem duxit, non potest in Regno publica, officia exercere.

43 Minor qui impetravit veniam, potest restitui adversus impetrationem; si se laesum in ea impetranda probaverit.

Secus in eo, qui cum esset viginti annorum, matrimonium contraxit; quia restitui nequit contra legatum statuta, ib.

Spectat deinde ad sapientiam Principis jurisdictionem, & potestatem suam concedendi minoribus veniam etatis: Et hæc potestas ita Coronæ inhæret, ut ab ea vellet nequeat, quia est reservata in signum supremæ potestatis secundum Bart. in L. imperium n. 14. ff. de iurisd. omni. iudic. Paul. de Castro in l. 1. Cod. de his, qui ven. etat. impetr. Joan. Horocius ad text. in l. non ambigitur num. 5. & 8. ff. de reli. Ripol. de Regal. c. 10. num. 24. Mautic. de integ. rescript. c. 22. D. Joseph. Vela differt. 1. num. 37. Mastull. de Magistr. lib. 5. c. 6. num. 270. Hieronym. Leo decisi, 22. num. 2. lib. 5. Cresp. de Valdama c. 17. num. 22. Et ex propter Magnatet, & Dominum quocumque jurisdictione prædicti etatis veniam concedere nequeant Ordinari. lib. 2. tit. 45. §. 40. quoniam à solo Principe impetranda est L. 1. C. de his, qui ven. etat. ibi: A principali clementia impetrantur Ordinari. lib. 3. tit. 42. in princ. Constantin. Hamenopol. in promptuar. iuris Civil. l. 5. tit. 12. vers. sicut Princeps, Jacob. Callic. in margarit. sive. dub. 8. preterog. Princip. 14. & 12. Emman. Barbof. ad Ordin. d. tit. 42. in princip. n. 3. Menoch. de arbit. casu 57. num. 42. August. Rebof. qui plures refert ad d. L. 1. num. 6. C. de his, qui ven. etat.

Quia autem minor veniam etatis obtinere potest, indagare oportet. Et quidem quamvis minor in iure varie accipitur, ut notat Cardosio in practi. verb. minor. n. 1. ita ut minor appelletur non tam pupillus, & impubes, sed etiam infans, & omnis sive masculus, sive femina usque ad etatem viginti quinque

que annorum : ut probatur in toto tit. ff. de minorib. §. nunc admonendi pssit. quibus alienare licet, vel non, l. si minor viginti quinque annis. ff. de minorib. Vvelfembec. in paratilla ad tit. ff. de minorib. m. 3. Simon Celus in tract. de decret. in gressat. num. 9. Reboll. de obligat. iust. lib. 1. q. 8. feld. 2. n. 1. Petex de Lara de vita homin. c. 2. n. 2. Tamen Sforcia in tract. de resit. q. 2. art. 1. bene tradit minorem dupliciter considerari, in genere scilicet, & in specie: in genere minorem dici ait à primordio ætatis usque ad vigesimum quintum annum; in specie verò à pubertate, usque ad maiorem ætatem viginti quinque annorum: ut tradit Sanch. ad præcepta Decalog. lib. 4. c. 35. num. 3. quem sequitur Narbon. de atar. ad omnes humas. alius requis. anno 25. q. 2. m. 3. Et ita in iure accipitur Verbum minor: minores enim seu adulescentes ab impuberibus separantur l. impuberibus 7. ff. de insep. tutor. & per totum tit. ff. rem pupilli, ff. de adolef. iulv. fore. Petex de Lara d. c. 22. num. 4. Et sic verba legis, seu statuti regulariter agendo de minoribus comprehendunt minores puberes, non pupillos Suid. decif. 49. num. 9. & 10. Seraphin. decif. 67. 6. n. 4. Bæca de inop. devit. c. 8. n. 5. in fin. Petex de Lara d. c. 22. n. 5.

Etiam pubertas incipit in masculo à decimo quarto anno, in femina verò à duodecimoprin. Instit. quib. mod. tutel. finit. princ. Instit. de pupillar. substit. l. fin. C. quando tutor, vel curator esse desinit, l. qua etate §. ff. qui testam. facer. poss. Anton. Faber. in iurispud. Papinian. tit. 22. princ. 2. Cajo. in tit. de minorib. ad fidelitatem, feud. non cogend. in usib. feudor. Cald. in l. si curatorem in princ. m. 2. C. de in rege. resit. Sanch. de Matrim. lib. 6. diff. 38. n. 2. Tolch. litt. P. conclus. 45. 3. n. 1. & innumeris relatis Narbon. de atate anno. 14. q. 1. m. 10. & 11. q. 12. m. 1. & 2. Et eodem ætatis tempore tutelam finiri obtinuit ad vitandam priscam illam, & inhonestam pubertatis indagationem. Probat text. in l. indecoru. C. quando tutor, vel curator esse desinit Narbon. lib. 3. comment. c. 21. Pet. Greg. syntagm. l. 12. tit. 15. n. 2. Revard. lib. 1. var. a. 10. Menoch. de arbit. casu 58. Bæca de decima tutor. cap. 2. n. 3. Narbon. d. tract. de atate anno 14. q. 32. n. 2. Et exinde Puberes in suam tutelam venisse dicuntur post decimum quartum, vel duodecimum annum in feminis in l. hæc 3. C. de Prætor. ff. quib. ex caus. in possess. eatur. l. cum filio familiaris 50. in princ. ff. de legat. 3. Quod, & in filia procedit l. filia 51. ff. de legat. 3. Renat. Copin. de privilegiis lib. 2. cap. 3. n. 3. Narbon. d. q. 32. m. 4. Baldojn. in princ. Instit. quib. mod. tutel. finit. num. 18. ubi Vvelfembec. num. 1. Quapropter cum pubes in suam tutelam venerit, tutorem habere nequit, & quamvis illi per errorem tutor decernatur, verè tutor non erit; namque cum in id deputetur tutor, ut illum tueatur, qui propter ætatem se ipsum defendere non potest l. 1. ff. de tutel. nulla erit tutoris datio in personas ejus, qui ad se tuendum legitimam habet ætatem. Atque ita pubes tutorem habere nequit.

Etea propter videtur dicendum puberem, seu adulescentem finita tutela bonorum suorum administrationem fuisse consecutum. Præsertim, quia minor pubes curatorem accipere non cogitur invitus §. item inviti in rege. de curat. Cancet. lib. 3. c. 2. num. 241. Quod antea lege lætiora, vel ut alii dicant, lætiora prohibita erat: ut observat. D. Joseph. Vela differt. 2. n. 15. faciunt iura in l. si impuberi, §. sed si puella ibi: Minoribus desiderau-

tibus, ff. de tutor & curat. dat. ab his, l. 1. ver. si vero sine curatore cum duab. segg. C. de in integ. resit. notat post antiquiores Cancet. c. 245. n. 1. Lara de vita homin. c. 24. n. 1. Elcob. de ratiocin. c. 6. n. 21. Vela d. differt. 2. num. 1. cum aliis Narbon. de atar. anno 25. q. 3. n. 4. Quidquid Revard. & alii contrarium probare contendunt per tex. in l. 1. §. ult. ff. de minor. De casus conciliatione cum d. §. item inviti, videndi sunt Revard. lib. 1. var. si ve de iuris ambiguit. c. 17. Accurs. in d. l. scilicet. ult. & in d. §. item inviti, ubi late Pichard. Cald. Peteyr. in d. l. si curatorem in princ. n. 6. Donel. lib. 2. comment. c. 2. circa fin. Anton. Faber. in ratiocin. ad d. l. 1. ff. de minor. & in iurispud. Papinian. tit. 13. princ. circa fin. vers. nec hinc principio, Giphon. in d. §. item inviti latissime D. Joseph. Vela differt. 2. à num. 8. cum seg. usque ad n. 58. Qui respondent ad d. l. 1. §. ult. Et fere omnes conveniunt minorem adultam non cogi invitum curatorem accipere. Adeo, ut datum à patre curatorem in testamento relinquere valeat Socin. Jun. cons. 97. num. 15. vol. 1. Paschal. de virib. patr. potest. p. 3. c. 9. num. 51. Giord. de success. feudor. prelad. 3. num. 5. & 53. ubi reprobat Gregor. Lopez, & alios contrarium tenentes: sequitur Cancet. lib. 3. var. a. 2. n. 23. & 251. Salfelic. dec. 207. n. 12.

Veram eo casu curatorem minor accipere tenetur, quo ipse curatoris à patre dati confirmationem petierit à Iudice Bald. in l. 1. m. 1. vers. sed ratio ff. de confirm. tutor. Cornet. cons. 81. m. 2. circa med. ver. licet fit confirmatus vol. 1. Socin. Jun. d. cons. 97. num. 15. Cald. in l. si curatorem in princ. num. 4. Pichard. in princ. Instit. de Curator. n. fin. Gratian. dissep. forens. c. 225. n. 1. Paschal. d. 3. p. c. 9. num. 51. & alii laudant à D. Joseph. Vela differt. 2. num. 19. Quiniam. 10. & seg. ab illa extensione discedit contendens minorem curatorem à patre datum accipere teneri, qui à Iudice confirmandus est nulla prævia inquisitione. Si tamen à matre detur causa cognita, confirmatio facienda est glof. 1. & commun. D.D. in l. filio 6. ff. de confirm. tutor. Galgan. de tutor. & curat. lib. 1. tit. 3. num. 2. in princ. iuncto vers. quod idem erit in curatore, Lara de vita homin. c. 24. n. 5. & cum Gregor. Lopez, Mieros, Gutier. & Galgan. Vela d. differt. 2. num. 22. Quibus non obstantibus à prioritententia non recedes, quia curator principaliter datur bonis l. in copulandis, C. de nup. patet vero nihil super bonis filii puberis disponere potest tot. tit. Instit. de pupil. substit. 12. Salfelic. decif. 207. num. 10. Et ideo secundum sua commune prædictorum opinionem bene reprobatur Giord. de feud. prelad. 3. n. 53.

Si verò minor senel curatorem, si ve datum à Iudice, si ve à patre, vel matre accepit, amplius illum dimittere non poterit ante legitimam viginti quinque annorum ætatem. Quo in casu intelligendus est text. in d. l. 1. §. fin. ff. de minor ut post antiquiores tenent Gutier. de tutel. l. 1. p. c. 15. n. 18. Molin. de iust. diff. 120. vers. curator. vero, Cancet. lib. 3. c. 2. n. 236. Spin. de testam. glof. 29. n. 22. Giord. d. prelad. 3. n. 55. Vela d. differt. 2. n. 55 & seg. Bæca de decima tutor. c. 3. n. 16 & c. 4. n. 11. Tuschlitter C. concl. 111. n. 1. Narbon. de atar. anno 25. q. 3. n. 4. Elcob. de ratiocin. c. 6. n. 20. & 21.

Proindeque cum minor pubes in suam tutelam venerit, & curatorem accipere non cogatur, bene colligitur bonorum suorum administrationem habere: Præsertim quia contabens sine curatore

286 Tractatus de donationibus Regiis

ratore civiler, & naturaliter obligatur *L. si curatorem habens, C. de in integr. restit. Vbi* Odofred. Cynos, & Bart. idem in *L. fin. §. pupillus ff. de in integr. restit.* Anton. Gomez lib. 2. var. c. 14. n. 1. vers. si vero minor, Canez. lib. 2. c. 1. de minorib. n. 245. Fontan. de pad. sup. claus. 4. glos. 7. p. 3. n. 4. Scaccia de judic. lib. 2. c. 2. n. 266. Sanfelici. decisi. 246. n. 4. Immo si curatorem non habet, omnia facere potest, sicut major v. Ludovic. Posth. post. tract. de manut. decisi. 48. n. 6.

- 15 Ceterum verius est minorem aduultum non habere plenam, & liberam bonorum suorum administrationem; hæc enim nemini competitante vigesimo quinto annu *L. 1. ff. de minorib. ibi: Ne ante rei sue administratio eis committi debeat: quamvis bene rem suam gerentibus.* Namque, ut ait Justinianus in princ. Insistit de curatorib. licet puberes sint, adhuc tamen ejus ætatis sunt, ut sua negotia tueri non possint: facit text. in *L. fin. vers. diceritis, C. de legiti. tutel. ibi: Fiant tutores, vel curatores, hi, qui tali ætatis sint, quibus suarum rerum administratio committitur.* *L. fin. ff. de condit. & demonstrat. Pet. Gregor. ad Decret. lib. 1. c. 12. n. 5. & 6. Bened. Pinel. lib. 2. c. 1. §. 4. n. 26. Mastrill. de Magi. r. lib. 2. c. 5. n. 14. Narbon. de atate anno 25. q. 3. n. 1.*

- 16 Et inde fit: quod quamvis minor pubes sine curatore continere valeat, non tamen consequitur liberam bonorum administrationem. Etenim, illa tantum dicitur libera administratio, cujus effectus exstinguere impeditur non potest c. 1. ubi glos. & DD. d. Regular. glos. in Clement. dudum de sepulch. Valac. consulti. 23. n. 8. & 9. Gratian. forens. cap. 83. n. 3. & 4. & ea, quæ non pendet à voluntate, & facto, aut consilio alterius Tiraq. in l. si anquam verb. reuertatur n. 135. C. de revoc. donat. Salgad. de regia protell. 3. p. c. 7. num. 24. quia illa vere est libera administratio, quam quis exerceat potest disponendo de rebus suis ad suam voluntatem l. in re mandata cum similib. C. mandati. At vero minor pubes, & sine curatore existens bona immobilis sine decreto, & curatore alienare nequit l. 1. ff. de reb. eor. Cujus dispositio etiam in pubere prece lit secundum Pinel. in l. 1. C. de bon. matern. §. n. 53. vers. antequam, Tiraq. de retrah. convent. ad fin. tit. 1. n. 10. Merlin. de pigor. lib. 2. q. 39. n. 4. & 5. Scaccia de judic. l. b. 1. cap. 2. n. 276. Valenz. conf. 109. Narbon. de atate q. 5. n. 5. Castill. Sotom. lib. 4. contror. c. 61. num. 21. Immo neque res mobiles alienare potest, quæ servando fervori possunt, nisi adhibitis solennitatibus, Scaccia d. c. 2. num. 269. Neque etiam sine solennitatibus super immobilibus potest compromittere l. non distinguimus §. Julianus, ff. de recip. arb. Cald. Pereyra de emp. cap. 13. n. 12. Narbon. de atate anno 25. q. 40. num. 4. Hermos. in l. 4. glos. 2. num. 14. tit. 5. partit. 5. Scaccia d. c. 2. n. 275. Insuper minor pubes transactionem facere nequit Simon Celos in tract. decret.

- 17 etiam in pubere prece lit secundum Pinel. in l. 1. C. de bon. matern. §. n. 53. vers. antequam, Tiraq. de retrah. convent. ad fin. tit. 1. n. 10. Merlin. de pigor. lib. 2. q. 39. n. 4. & 5. Scaccia de judic. l. b. 1. cap. 2. n. 276. Valenz. conf. 109. Narbon. de atate q. 5. n. 5. Castill. Sotom. lib. 4. contror. c. 61. num. 21. Immo neque res mobiles alienare potest, quæ servando fervori possunt, nisi adhibitis solennitatibus, Scaccia d. c. 2. num. 269. Neque etiam sine solennitatibus super immobilibus potest compromittere l. non distinguimus §. Julianus, ff. de recip. arb. Cald. Pereyra de emp. cap. 13. n. 12. Narbon. de atate anno 25. q. 40. num. 4. Hermos. in l. 4. glos. 2. num. 14. tit. 5. partit. 5. Scaccia d. c. 2. n. 275. Insuper minor pubes transactionem facere nequit Simon Celos in tract. decret. 18 lib. 2. tit. 2. & inspec. 10. Bertozol claus. 10. glos. 2. num. 17. Fachin. conf. 36. num. 1. & 10. Cald. Pereyra, d. c. 13. num. 13. Pet. Gilchen, in l. 4. num. 4. C. de transact. Narbon. de atate anno 25. q. 42. n. 1. & seq. & num. 6. ubi veritatem dicit Trencacing lib. 2. var. tit. de judic. resolut. 6. n. 2. Sequitur Valeron post hæc scripta visus de transact. tit. 4. q. 1. num. 3. nisi apud minorem sit remansura res super qua transactio fit, Isason, in l. 2. ff. de offic. ejus cui mand. est, jurisdict. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 46. C. de bon. matern. Caldas

Pereyra, d. c. 13. num. 11. Hermosill. in l. 4. glos. 2. num. 15. & 16. tit. 5. partit. 5. neque super immobilibus potest minor curatore carens hypothecam, aut obligationem constituere *O. dinat. lib. 1. tit. 87. §. 28. & lib. 3. tit. 42. §. 2. Cald. d. c. 13. n. 15. Marbod. de atate anno 25. q. 4. num. 1. Castill. d. c. 51. n. 12. Merlin. de pignor. q. 39. a. num. 5. Hermos. in l. 4. glos. 2. n. 23. tit. 5. partit. 5. Deinde non potest minor super dictis bonis censum imponere, l. lex qua intro. et, C. de administrat. tutor. Felician. de censib. lib. 2. c. 2. num. 11. Avenda. eodem tract. c. 21. num. 5. Gaspar. Rodrig. de annu. redditib. lib. 1. q. 14. n. 14. Castill. rem. 4. c. 61. num. 28. Hermos. in d. l. 4. tit. 5. partit. 5. glos. 2. n. 18. & pluribus relatis Narbon. de atate anno 25. q. 4. n. 7. Immo cambium cum hypotheca super dictis bonis constituere nequit, Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. p. 17. num. 15. & seq. Et rursus bona sua non potest minor ad longum tempus locare l. sed si pecunia, §. fin. ff. de reb. eor. & Valac. de jur. emphit. q. 25. n. 9. Menchac de success. creat. §. 10. n. 68. vers. nunc videndum Cald. Pereyra, d. c. 13. num. 12. Narbon. de atate d. ann. 25. q. 9. n. 5. Et denique non potest minor possessionem alienare, & in alium transferre absque curatore, & solennitatibus l. pupillar. 17. ff. de acquir. rer. domin. Cujus hæc sunt verba: Alienare vero nullam rem potest, nisi presente tutore, auctore, & nequidem possessionem, quæ est naturalis Tusch. litter. M. conclusi. 492. n. 43. Narbon. de atate anno 25. q. 5. num. 7. & seq. Ac proinde verum est dicere minorem sine curatore rerum suarum liberam administrationem non habere.*

Præsertim, quia licet minor curatorem non habens contrahere possit: ut ultra supra allatos tradit valeron d. tit. 4. q. 1. num. 24. Quo fit ut administrationem habere dicatur: tamen prædicta bonorum administratio, & contractus à minore gesti subiacent restitutionis beneficio d. l. si curatorem vers. si vero sine curatore, de in integr. restit. Anton. Gomez lib. 3. var. c. 14. numer. 1. vers. si vero minor, Molin. de primogen. lib. 2. c. 9. n. 8. Cald. Pereyra, in l. si curatorem in princ. num. 5. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 13. numer. 3. & in Authent. sacramenta puberum, num. 104. C. si adversus venationem D. Joseph. Vela differ. 2. num. 10. Et sic contrahens cum minore securus non manet.

Cum autem contractus non habeant claudicare l. Julianus §. si quis, ff. de alion. empti, l. si emendies §. penult. ff. de recip. arbit. l. Labeo, ff. de verbor. signif. Suard. conf. 9. n. 10. & 11. & conf. 457. num. 26. & conf. 460. num. 3. Cald. in d. l. si curatorem verbo hæc contrallum num. 4. Tusch. litt. C. conclusi. 982. Franci. à Soula in §. actionum p. 4. n. 27. Insist. de action. Menoch. conf. 112. num. 39. Et æqualitas in contractibus, tanquam eorum naturalis sit servanda l. fin. C. de precuatore. l. nihil tam naturale, ff. de reg. jur. l. questum §. & ipse Papiinianus, ff. de feni. instrum. l. fin. C. communia utriusque judicii, Larrea allegat. 17. num. 17. necessarium fuit minoribus adultis ætatis veniam concedere, ut contractus ab eis gesti aliquam haberent firmitatem. Ideoque Principes ætatis supplementum concedere solet, non omnibus adolescentibus, sed his tantum, qui capaces repertiuntur rerum suarum administrationis.

Etenim dispensante Principe in ætate minores facit majores l. 3. ff. de minor. junct. glos. ibi verb. ipsi similis glos. verb. utitur, in d. l. 1. C. de

288 Tractatus de Donationibus Regiis,

art. 9. a. m. 17. August. Barbof. in collect. ad text. in L. 1. n. 1. C. de his qui ven. atar. Et ea propter non restituitur minor adversus contractus, & actus ge-
 32 flos post veniam aetatis impetratam. L. 1. Cod. de his qui ven. atar. Ord. d. tit. 4. §. 1. Anton. Gomez d. lib. 2. c. 14. n. 12. Mastrell. dec. 13. n. 14. Morla in temporis juris tit. 5. §. prelu. num. 9. Molin. d. disp. 214. numer. 25. Donel. comment. lib. 21. c. 12. col. 10. Cald. & d. verb. implorare num. 47. & de verb. infra legem num. 12. Boer. dec. 350. ante n. 5. Barbofa ad Ordin. d. tit. 4. §. 1. & ejus filius August. Barbof. in d. L. 1. num. 1. & 2. Fortun. Garc. in l. Gallus. §. & quid si tantum n. 121. ff. de liber. & posthum. Stortia de restit. 1. p. q. 15. a. 1. n. 6. & q. 23. art. 9. n. 35. & 40. Vela differt. 6. n. 12. Ripol. de Regale. 10. n. 13. Cresp. de Valdura observat. 27. n. 13. Valeron. de transact. d. tit. 4. q. 1. n. 48. Ex ea ratione quia Princeps nec fallit, nec fallitur. L. fin. C. de ponderat. auri lib. 10. Valenz. conf. 4. n. 11. neque etiam debet quis decipi Principis rescripto, aut privilegio d. L. 1. in fin. Cod. de his qui ven. atar. L. in commodato §. sicut. ff. commodati Lar. dec. 27. n. 3. & 22. Cyriac. contr. 291. n. 30. Solorz. de jur. lud. om. 2. l. 2. c. 4. n. 7. 4. In terminis D. Joseph Vela. differt. 9. n. 14.
 34 Sed à quo tempore restitutio denegetur impetranti venia aetatis, An scilicet, à die concessionis, vel à die, quo privilegium fuit praesentatum Judici? Quaestio est. In qua videbatur dicendum quod concessionis tempus sit praecedendum ex text. in L. ea, qua Cyde tempor. in integr. restit. ibi: Et si forte quis beneficio nostro aetatis veniam fuerit consecutus, ex eo die, quo indulgentia nostra in iudicio competentis fuerit intimata, eique administratio rei propria permissa ad persequendum in integrum restitutionem, finiendasque causas jure tempus habeat praesentatum. Quod apertius probat Ordin. d. tit. 4. §. 1. ibi: E impetrando algum o foon menor a dita gracia, dahi mediante sera avida por major. Ergo adversus actus gestos ante praesentationem rescripti, & post illius expeditionem minor pro majori habendus, & restitui non debet. Et nota, quod intimatio Judici, de qua in d. L. ea, qua, est illa, quae juxta L. 2. C. de his qui ven. atar. tenebatur facere impetrans ad capicandum informationem aetatis, morum, & capacitatibus minoris; quam Ordinatio praecedere voluit d. tit. 4. in princ. & in d. L. 2. non excludebatur: ut notant Gomez d. l. 14. n. 12. Fonta. de pact. nupt. claus. 3. gloss. 3. n. 65. Et sic si informatio praecederet concessionem, idem disponeret d. L. ea, qua, quod Ordinatio explicare videretur. Confirmat optime Fontan. d. claus. 3. gloss. 3. n. 65. & seqq.
 Et ultra cum facit: Quod in gratiosis temporibus datae spectatur, non praesentationis rescripti eam te c. constitutus de rescript. cap. si eo tempore eod. tit. in 6. Clement. litterar. eod. tit. c. capitulum Sancta Crucis de rescript. c. cum, cui de prebend. in 6. Roman. conf. 298. n. 2. Filian. d. e. ca. 10. n. 18. Paul. Amil. dec. 86. n. 2. p. 1. Molin. de Primog. lib. 2. c. 7. n. 58. Cibe. 1. p. decis. 1. §. 1. Valenz. conf. 34. d. n. 57. cum seqq. & conf. 104. n. 6. Vincent. de Franch. decis. 62. n. 1. & 15. Alex. Tientacin. q. 3. var. tit. de solut. resol. 1. n. 27. Amat. resol. 24. n. 12. Arias de Mesa lib. 3. var. c. 41. n. 1. & 2. Castill. de vert. c. 41. n. 62. Capyc. Latio decis. 15. q. 4. n. 21. Atque ita cum aetatis venia sit gratia Principis L. 1. C. de his qui ven. statim ac facta fuit, suos operator effectus Bald. in L. humanum in fin. C. de leg. argum. text. in L. pater filio. ff. de manum. vinctura. Sanfelice. de

zif. 186. n. 4. Ubi tenet, quod gratia, quae sola voluntate Principis perficitur, statim suos operator effectus; secus quando requireretur actus perficiens ab extra. Ut in privilegio singulari, in quo requiritur exceptatio L. si absenti, ff. de donat. L. si quis absenti. ff. de acquir. posses.
 In contrarium stat Imperatoris constitutio in d. L. ea, qua, C. de tempor. in integr. restit. ibi: Ex eo die, quo indulgentia nostra in iudicio competentis fuerit intimata, gloss. in L. 1. verb. ubi pervenit, C. de his qui ven. atar. Quae signanter tradit minorum qui veniam impetravit, & antequam illam Judici intimaret, contraxit, restitui debere. Et quod necessaria sit praesentatio rescripti coram Iudice; ut minori administrationem decernat docet communis DD. traditio in d. L. ea qua, & Anton. Gome. d. c. 14. n. 1. vers. item adde quod requiritur: & ita iudicatum in Senatu Cathalonie dicit Fontan. de pact. nupt. claus. 3. gloss. 3. n. 64. Cancr. hb. 1. c. 1. n. 193. Cui sententia adhaere ex Ordin. d. tit. 4. §. 1. 27. Ubi disponitur, quod bonorum traditio, & administratio facienda est à Iudice ordinario minori, qui aetatis veniam impetravit. Unde succedit doctrina Anton. Gomez d. c. 14. n. 12. vers. item adde quod requiritur, quem sequitur August. Barb. in d. L. ea qua n. 4. Et sic dicendum est indulgentiam aetatis effectum non producere, antequam à Iudice bonorum administratio sit concessa; siquidem antea minor administrare nequit; & qui administrare non valet, pro dispensato, & habilitato non habetur Bald. l. sed & militis, §. quaestum. ff. de admini. rat. aut. Ant. Surg. de Neap. lib. 1. illustr. c. 17. n. 4. Boer. dec. 150. n. 7. Sanfelice. dec. 259. sub n. 2. vers. si etiam requiratur. Capyc. Latio dec. 154. n. 30. Subinde quoniam cum ultra rescriptum venia aetatis requiritur, quod Iudex administrationem bonorum decernat, & tradat minori, ante traditionem non operatur aetatis venia: quia non dicitur actum, quando aliquis superest, agendum L. idem §. si actus. ff. quod cuique univ. nom. L. pro parte §. verum ubi gl. ff. de rem. vers. Surt. conf. 145. n. 1. Salgad. de process. p. 1. c. 2. n. 14. & 18.
 Advertendum tamen est minorem, qui veniam aetatis impetravit restitutionis beneficio jovari adversus quoscunque actus, seu contractus gestos, antequam fuisset dispensatus d. L. ea qua, C. de tempor. in integr. restit. Ubi communiter DD. Valeron. d. transact. tit. 4. q. 1. n. 34. Sed cum minor major factus intra quadriennium debet implorare restitutionis beneficium adversus actus à se gestos in minori aetate c. 1. de in integr. restit. l. 6. L. fin. C. de temp. in integr. restit. Ordin. lib. 3. tit. 4. §. 6. Facit text. in Clem. unica de restit. in integr. ut post antiquiores scribunt Ant. Gomez d. c. 14. n. 7. Scaccia de commere. §. 7. gl. 7. n. 23. Antonel. de tempor. legal. lib. 2. c. 59. Surt. dec. 136. Donel. lib. 21. comment. c. 5. col. fin. & c. 9. per totum Gasp. Thesau. quaest. forens. lib. 4. q. 7. §. 5. Cold. Perey. in d. L. si curatorem, vers. sua facilitate n. 35. & seqq. & verbo infra à n. 1. Cancr. lib. 2. c. 1. n. 23. Molin. de iustis. & jur. 10. disp. 57. n. 3. post alios Aug. Barbof. ad rex. in d. fin. C. de tempor. in integr. restit. n. 2. Cresp. de Valdura observat. 13. n. 1. Vincent. de Franch. dec. 206. n. 10. Sforz. de in integr. restit. p. 1. q. 20. Alex. Tientacin. lib. 2. var. tit. de restit. in integr. resol. 2. num. 27. & resol. 4. innumeros citat Narbon. de atar. anno 29. q. 1. num. 2. Opporthe quaeritur, An minor, qui aetatis veniam impetravit, contra quadriennium à tempore, quo ex Principis indulgentia fuit pro majori habi-

etis, & reputatus? An vero à tempore, quo vere major viginti quinque annorum factus fuit.

Et quidem cum is, qui veniam impetravit, maior effectus fuerit in omnibus, & per omnia, ut diximus supra n. 31. adversus actus gestos, ante veniam, illi corripit quinquennium à tempore, quo veniam adeptus est: eam Judici insinuat: probat text. in d. l. ea que, & notat Afflicti lib. 2. consil. in rubr. de restit. minor n. 4. Aymo. conf. 72. n. 1. & 2. vol. 1. Rebuff. tom. 2. ad leg. Galila. tit. de restit. gloss. 2. art. 1. in fin. Alex. Rauden. conf. 8. n. 14. & conf. 10. n. 1. 7. vol. 1. Bernard Dias in regul. 6. 3. fallent. 3. Cald. in l. si curatorem verbo hunc contractum. n. 43. vers. quod maxime, Phabp. 2. dec. 157. n. 10. & 11. Petre de Lara de vie homin. c. 25. n. 81. Storie de restit. p. 1. q. 23. art. 9. n. 41. August. Barbof. in l. fin. num. 21. Cuius maior factus lib. 5. Fontan. elau. 2. gloss. 1. n. 60. Quamvis contrarium sentiat Ripos, & Regal. c. 10. n. 15.

Ex quibus inferre idem dicendum in minore, qui duxit uxorem in ætate viginti annorum, qui quidem in omnibus pro majori habetur, & illi libera bonorum administratio decernitur ex Ordinat. lib. 1. tit. 87. §. 18. & lib. 3. tit. 24. §. 3. Cald. in d. l. si curatorem verbo implorare n. 47. & verbo hunc contra. in n. 43. vers. quod maxime: ubi minor conjugatus in ætate viginti annorum nil differt à majori viginti quinque annorum Reynol. observ. 30. n. 2. & 3. Vela differt. 1. n. 18. ubi tradit simile statutum vigere apud Britannos. Et nulli dubium, quod lex, seu statutum potest assignare certam ætatem (puta) viginti annorum, & eam pro legitima habere: ut diximus n. 4. i. & tenet Cald. in d. l. si curatorem verbo infra legitimum tempus n. 2. vers. ex quibus. Ex ea ratione quia designatio legitime ætatis viginti quinque annorum id est juris positivi, & ideo bene potuit lex municipalis in casu particulari, vel generaliter legitime ætati præfigere metas: ita ut homines viginti annorum censantur maiores Authent. si capivi, C. de Episcop. & Cleric. Cald. d. verbo infra legitimum tempus n. 21. Paul de Castro in l. 1. n. 3. C. de h. i. qui ven. atar. Salicet. in l. 2. C. eodem. Seraphin. decis. 75. l. n. 1. Farin. rom. 2. decis. 77. §. 6. n. 1. Narbon. de ætate anno 25. q. 1. n. 18. D. Joseph. Vela differt. 6. n. 58. Quare cum conjugatus ætatis viginti annorum in hoc Regno eam quam major in omnibus, & per omnia reputetur, planum sit quadiennium minori concessum ad petendam restitutionem adversus gesta, antequam matrimonium contraheret, currere uxurato à tempore, quo in dicta ætate uxorem duxit: prout resolvimus in eo, qui veniam ætatis impetravit per text. in d. l. ea que Afflicti in d. rubr. de restit. minor. eleganter Vincent. de Franch. decis. 650. ad n. 4. cum segg. Giorb. de success. feudor. prelud. 3. n. 19. Cald. in d. l. si curatorem verbo vel adversarius dolo n. 66. Vbi rejicit opinionem tenentium conjugatum in hoc Regno effici majorem, tantum quoad sibi utilis: sequitur Franch. d. decis. 650. n. 6.

Et confirmatur quia Ordinari. lib. 1. tit. 87. §. 18. & lib. 3. tit. 42. §. 3. in omnibus æquiparat taliter conjugatum ei qui veniam ætatis impetravit, At qui æquiparatorum idem est iudicium l. Pompeius 10. vers. & quemadmodum iuncta gloss. verbo haberi vers. & sic est argumentum a pari. ff. de negot. gest. l. si super 44. ff. de solut. matr. l. 1. ubi communiter D. D. ff. de legat. 1. Ruin. con. 43. in princ. vol. 5. Grat. differt. foren. c. 298. n. 70. & post plures Vela differt. 5. n. 21. Valenz. conf. 172. n. 28. Cytia. contr. 21. n. 21. Francisc. Vivius decis. 34. Portugal de Donat. Tem. 1.

Salgad. de protell. p. 2. c. 5. num. 55. & 56. Ergo dispositum in eo, qui ætatis veniam impetravit observandum est in conjugato ætatis viginti annorum: quia quod ita arguit Vela differt. 6. n. 11. Proindeque quadiennium currere debet prædicto conjugato à vigesimo anno; prout currit ei, qui obtinuit veniam ætatis à Principe.

Deinde minor, qui maior factus tacet per quinquennium contractum alienationis onerosum ab eo nulliter factum, postea non potest dicere nullum iuxta text. in l. fin. C. si maior factus ratam alienat hab. l. 5. Gama decis. 76. ubi Flores de M. & decis. 275. Anton. Gomez lib. 2. var. c. 14. n. 11. ubi Joann. de Aylon. n. 12. Cancer. lib. 2. var. cap. 11. n. 34. & segg. Cytia. contr. 182. n. 72. Gabr. Pereyr. decis. 28. Hermosill. in l. 4. tit. 5. part. 5. gloss. 12. à n. 46. cum segg. Alexand. Truncione lib. 2. tit. de minor. resolut. 10. Montic. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 6. n. 65. Gratian. discip. foren. c. 24. n. 124. & c. 499. n. 26. Bened. Agid. in l. ex hoc iure p. 2. c. 5. n. 22. vers. ceterum, & pluribus relatis August. Barbof. in d. l. fin. C. si maior factus n. 2. Lara de vie. homin. c. 21. n. 45. & 49. Vnde recte potest dubitari, An prædictum quinquennium currere incipiat minori qui veniam ætatis impetravit, vel ei, qui cum esset ætatis viginti annorum, matrimonio contraxit: à tempore indigentia, vel nuptiarum? An vero à tempore, quo petita viginti quinque annorum ætatem complevit? Movet dubitationem dispositio text. in d. l. ea que C. de tempor. in integr. restit. per ea quæ supra notavimus. Nilhilominus tamen dicendum est quinquennium, tam conjugato, quam ei, qui veniam ætatis impetravit currere ab anno vigesimo quinto per textum expressum in d. l. fin. C. si maior factus, quem optime pōderat Cald. Pereyr. d. verbo infra legitimum tempus n. 22. vers. sed in hac questione: ubi hanc veniorem dicit opinionem & pro ea pluries iudicatum testatur Phabp. 2. decis. 157. num. 12. & segg. allegat. Menoch. de recuper. poss. remed. 15. n. 1. 2. qui aliud sentit videtur, quoad statum minoris in anno vigesimo ætatis majorem fecit: sed à prædicta opinione recedendum non est tam propter auctoritatem rerum iudicarum, quæ ex sententia Octavian. Simon. l. de decret. li. 2. tit. 4. inf. p. 1. §. 3. n. 19. ubi sequitur opinioem Cald. Pereyr.

Non obstat text. in d. l. ea que: cui respondet Cald. Pereyr. d. verbo infra legitimum tempus n. 22. vers. neque obstat lex ea que, textu illi procedere in contractibus validis factis à minore antequam per gratiam Principis, vel per legem in certa ætate maior factus fuisset: illi enim implorato restitutionis auxilio rescinduntur: non vero in contractibus invalidis, & qui aliqua laborant nullitate: Namque in istis quinquenni taciturnitas, & lapsus habetur pro ratificatione, & approbatione, & extenuat purgare nullitatem August. Barbof. in d. l. fin. num. 1. C. si mai factus, apud quem & Hermosill. in d. l. 1. tit. 5. part. 5. gloss. 12. à num. 63. cum segg. videbit ampliationes, & limitationes d. l. fin. C. si maior factus.

Tertius effectus venit ætatis à Principe concessæ in eo positus est, quod minor, qui veniam impetravit immobilia alienare potest cum Judicis decreto: quo casu validus, & firma erit alienatio; & quamvis læsio interveniat, restitutioni locus non erit Ordinari. d. lib. 3. tit. 87. §. 28. & lib. 3. tit. 42. §. 2. optime Cald. Pereyr. d. verbo infra legitimum tempus n. 23.

Etiamsi sine decreto Judicis minor, qui ætatis

46. veniam impetravit, bona immobilia alienare nequeat, & petinde ac si venia impetrata non fuisset, alienatio erit nulla, & inutilis l. 2. & 3. C. de his, qui ven. stat. Ordin. lib. 2. tit. 87. §. 18. & lib. 3. tit. 42. §. 2. ubi Emman. Barbof. in remission. Anton. Gomez lib. 2. var. c. 14. n. 1. Simbcel. de decret. l. 1. tit. 8. n. 3. & segg. Costa in l. Gallus §. & quid sit tantum p. 4. n. 48. ff. de liber. & posthum. Menchac. de sueff. creat. §. 10. n. 7. vers. quinto pro hac opinione, Galp. Rodrig. de ann. reddit. lib. 1. q. 14. n. 12. Hermos. in d. l. 4. tit. 5. partit. §. gloss. 2. n. 7. Mantica de tacti. & ambig. lib. 4. tit. 6. n. 34. Cácer. lib. 2. c. 1. n. 183. D. Joseph. Vela differt. 1. n. 29. & differt. §. n. 3. Ripol. de Regal. c. 10. num. 16. Ciesp. de Valdura observ. 17. num. 14. & post hac scripta visus Valeon de transact. tit. 4. q. 1. n. 50. Quod limitandum est, nisi in gratia specialiter declaratur bona immobilia alienare posse Ordin. lib. 3. tit. 42. §. 1. Ripol. d. c. 10. n. 18. Sard. dec. 268. n. 1. tunc enim decretum necessarium non est, quoniam ille, qui alienandi habet facultatem, eo liberat uti potest, & sine aliqua solemnitate, neque limitatione §. nobis igitur in Auth. de resit. fideic. Socin. in l. Marcellus §. 2. quia ff. ad Trebell. col. fin. vers. tertia ratio, Surtus conf. 10. n. 29. & dec. 268. num. 2.

Est igitur effectus veniæ ætatis, quod minor Judicis decretum inveniencie bona immobilia possit alienare, ita ut postea non restituatur adversus alienationem, quamvis laesus sit juxta superioris tradita. Quæ intelligenda sunt de modica læsione, hæc enim ad implorandum beneficium restitutionis sufficiens est juxta doctrinam gloss. in l. 1. Cod. si advers. vendit. pign. ubi Batt. & com. mun. D. D. & in l. si ex causa, ff. de minor. Costa in d. §. & quid sit tantum n. 78. Princelin l. 2. C. de rescind. vend. p. 1. n. 26. Covarr. lib. 1. var. c. 3. post n. 11 ante ver. segg. post alios Cald. in l. si curatorem verb. vel adversarii dolo n. 7. Et de hac læsione intelligenda est Ordin. d. tit. 4. §. 1. in fin. ibi E non poderá jamais pedir restituição da venda, ou apenhamêto, que delles fizex depois da graça impetrada para beneficio da restituição, que por direito he otorgado aos memores, quando são laesos. Quæ Ordinatio remedium restitutionis excludit, ne minor eo juvati possit adversus venditionem: non vero intelligi debet Ordinatio de enormi læsione, vel enormissima, si enim major viginti quinque annis

48. potest agere de prædicta læsione ad rescissionem contractus l. 2. C. de rescind. vend. Ordin. l. 4. tit. 12. Videlicet intra quindecim annos si læsio est enormis Ordin. d. tit. 1. §. 5. si autem sit enormissima potest deceptus agere ad triginta annos Gama dec. 178. n. 1. & dec. 191. n. 6. & dec. 266. Phab. dec. 8. Caped. 1. p. dec. 70. num. 3. Noguero. alleg. 18. n. 66. Parlad. ver. quotid. lib. 2. c. fin. §. p. 5. 6. n. 14. Castill. de decret. c. 18. n. 81. Cat. n. 6. potest minor, qui alienavit interveniente Judicis decreto de enormi, vel enormissima læsione agere, cum id majori alienanti permissum sit l. Et ita, quod agere possit minor pro majori habitus de læsione enormi, vel enormissima sentit Caldas Peteyr. in d. l. si curatorem verb. implorare n. 48. in fin. Vbi cum Paris. conf. 12. n. 43. lib. 2. bene tradit quod quando minori tollitur restitutio, non tollitur alia remedia illi competenta.

Diximus in alienatione immobilium facta à minore, qui veniæ ætatis impetravit, necessarium esse 49. Judicis decretum. Et est notandum, quod decretum Judicis debet præcedere alienationem, l. 1. vers.

quod si forte, l. magis puto §. n. 6. postum. ff. de reb. cor. l. lex, qua tutores, vers. principum, C. de admin. str. tutor. J. minorum. 6. l. fin. vers. decreti interpositio C. de prad. & aliis reb. min. Afflic. dec. 149. vers. septimo quod omnia ista præcedant decretum locuti, & n. 2. Tibet. Decian. conf. 20. a. n. 54. n. 4. ad §. 8. & cum Menoch. Intrig. & aliis. D. Joseph. Vela differt. 38. n. 6. Debet autem decretum interponi causa cognita, & in actis probata d. l. lex, qua tutores, vers. principum ibi: Per inquisitionem Judicis, & probatione causa, interpositione neque decreti, ut fraudi locus non sit. Scribit Márc. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 6. n. 4. Cald. d. empt. & vend. c. 13. n. 43. & 44. Francisc. Vivius dec. 22. n. 2. Cancr. 50. lib. 1. c. 7. n. 123. Reynol. observ. 30. n. 6. Immo non sufficit qualibet causa colorata, sed requiritur juxta Mantica d. tit. 6. n. 6. si enim causa postea non intervenerit, nullum judicabilem decretum, & per consequens alienationem. Cald. Peteyr. d. c. 13. n. 51. Cácer. d. c. 7. n. 123. Francisc. Vivius dec. 22. n. 2. Valeon. conf. 129. n. 80. Requiritur etiã, quod decretum interponatur cum maxima causæ cognitione, non propterantem, quia si petito decreto, sine autoritate Judicis statim illud interponatur, non valet ibi alienatio juxta adita per Jul. in l. 2. n. 16. C. de edent. Bald. in l. prolatam in fin. C. de sent. & interloc. omni. judic. Gama dec. 39. n. 1. Reynol. observ. 40. n. 6. Ubi quod ex dicta alienatione non transferatur dominium, neque possessio Roland. conf. 6. n. 19. & segg. & reddit rationem n. 7. Quoniam nimia celeritas est novæ justitiæ Clement. 1. de re judic. & cum decernere sit statueri cum causæ cognitione l. 1. §. 1. ibi: Cognoscere decrevit, ff. de constit. Principum non potest dici decretum, nec valere, in quo causæ cognitio non intervenit l. 2. ff. de confirm. tutor. L. nec quidquam §. ubi decretum, ff. de offic. Proconsul. Gall. lib. 1. observ. 31. num. 11.

Præterea causa debet esse vera, quia falsa causa reddit decretum nullum ipso jure. tanquam f. 1. breptitum, & obreptitum, l. adit. in fin. ibi: Nec si per subreptionem possit hanc diem obtinuerit, si minor profuimus: C. si nupt. ei ve. petatur, l. 1. C. cod. §. p. ubi ff. de Carbon. edit. l. cum vero 29. §. hoc. Senatus consultum 8. ff. de fidei commissi. liberat. ibi: Proinde, si libertas non deberetur, obreptum tamē. Præterea est de libertate: Vela differt. 38. n. 66. Unde si minor postea probaverit agere ex causis fuisse falsam, decretum ipso jure nullius momenti erit: & ipsa alienatio, l. 1. §. & sunt verba ibi: Si postea potuerit probari obreptum esse Prætori, l. magis puto §. si ex alienum, & §. movet alio ff. de reb. cor. junct. l. 1. §. hoc verba, ff. de vii stat. ei, post plures Vela d. n. 66. Ethoc casu alienatio remedio nullitatis annullabitur, non beneficio restitutionis Cald. d. verbo infra n. 21. Ord. l. 1. tit. 4. §. 1.

Notabis vero quod ad contradiCTIONem alienationis gestu ab eo, qui veniæ ætatis impetravit, non sufficit 52. adhibere curatorem ad licem, qui non est legitima persona ad authorandū minorem, neque majorem habet potestatem, quā procurator, cui ille cōparatur Ant. Faber. ad tit. C. qui tutor. aut curat. dare poss. Grat. d. decept. forens. c. 22 §. n. 57. Valeon. de transact. tit. 4. q. 1. n. 52. & 3, itaque curatorem dandus minori alienanti ad ipsum contractum petagendum, qui consanguineus minoris esse debet, ut videtur in finem Gama dec. 37. Et Valeon. d. q. 1. n. 6.

Quartus veniæ effectus est, quod licet minor pubes carens curatore illum invitatus accipere non cogitur, tamen in judicio accipere tenetur;

ita ut processus cum eo gestus sine curatore sit ipso iure nullus *L. alla 45. contra indefensos ff. de re iudic. gloss. verb. nullum. vers. quid autem in adultis C. si adversus rem iudic. & in d. §. contra indefensos verb. non habentes ubi Bart. & Paul de Cast. notat Vela differt. 1. num. 22. & Ant. Gomez lib. 3. var. c. 1. num. 64. Mendez in prax. lib. 5. c. 1. num. 38. Valsc. de partit. c. 7. n. 42. cum segg. Et apud nos probat *Ordinat. lib. 3. tit. 41. §. 8. & 9.**

55 Et vero minor cui venia ætatis concessa legitimam habet personam standi in iudicio sine curatore ; & absque spe restitutionis, five super mobilibus *Ordinat. lib. 3. tit. 42. §. 3. Cancez lib. 1. c. 7. n. 13. & lib. 2. c. 1. n. 191. Suarez allegat. 12. n. 7. Montan. de iutel. cap. 39. num. 59. Salicet. in L. eos 3. Cod. de his qui ven. ætat. Vela differt. 5. n. 34. Ubi citat Joann. de Sande de Frisicar. lib. 1. tit. 2. de alior. & rei defuncti. 1.*

Observa etiam, quod venia ætatis non sufficit, ut quis valeat administrare bona sibi relicta cum ad legitimam, vel certam ætatem pervenerit *L. fin. C. de his qui ven. ætat. Anton. Gomez lib. 2. var. c. 12. §. 12. gloss. in L. fin. C. de condit. & demonstr. Cresp. de Valdaura observ. 17. n. fin. Colla in d. §. & quid si tantum §. p. n. 46. Et probat expresse *Ordinat. lib. 3. §. fin. Et cæ ratione, quia qui veniam ætatis impetravit, non dicitur esse legitimæ ætatis Emman. & Colla in d. §. & quid si tantum p. §. num. 51. Sequuntur Cald. in L. si curatorem verb. contrarium fecisti n. 22. Sforica de resit. 1. p. q. 23. n. 44. Narbon. d. anno 25. b. 1. n. 15. vers. Emmanuel Canez.**

Item: Observandum est veniam ætatis ab emancipatione differri ; ut constat ex diversitate titulorum de his qui veniam ætatis, & de emancip. liber. & quia diversis appellatur nominibus, cum differentia nominis diversitatem indicat *L. quod si nepotes vers. alter ff. de testam. iutel. L. si idem 7. Cod. de codicill. Latrice allegat. 50. num. 17. Sord. citat 127. n. 32. Gregor. Lopez in L. 6. gloss. 1. ad fin. tit. 1. §. partit. 6. Latrice allegat. 108. n. 1. Valenz. conf. 77. num. 46. Gimb. ad stat. Messan. c. 11. gloss. 4. n. 9. Quod etiam probatur ex eo, quia in *Ordinat. lib. 1. tit. 3. §. 7. ibi : E cartas de emancipaciam & supplemente de idade :* ponuntur tanquam diversa emancipatio. & ætatis venia: notat Reynof. observat. 30. n. 13. Et denique quia emancipatio eximit filium à patria potestate §. præterea *Iussit. quib. mod. ius patr. potest. obvi. gloss. verb. diligendo in cap. nisi cum pridem §. verum de renunt. Reynof. proxime n. 14. Turq. in L. si unquam verb. donatione num. 146. venia vero ætatis filium non liberat à patria potestate : ut per Reynof. proxime Quare cum venia ab emancipatione distinguatur diversa censetur, Latrice allegat. 108. num. 19. Unde dixit Reynof. d. observat. 30. num. 15. iudicatum fuisse in Senatu testamentum conditum à filiofamilias furto, qui ætatis veniam impetraverat, nullam esse §. quia furiosus filius habet in potestate, & filiusfamilias testamentum facere nequit *L. qui in potestate, ff. de testam. L. tam is §. 1. ff. de donat. can. a mortis Ordinat. lib. 4. tit. 81. §. 1. Anton. Gomez in L. 5. Tauri num. 1. Valsc. conf. ult. 108. num. 19. & 20. Gratian. cap. 79. n. 1.***

58 late Spin. de testam. in rubr. 4. p. gloss. & Eid. in L. 1. p. 1. §. 7. ex num. 16. Cod. de sacrosanct. Eccles. Covarr. §. p. rubr. de testam. num. 41. Cancez lib. 1. cap. 4. num. 124. Angel. Boff. 2. tom. moral. tit. 2. num. 148. Quapropter etiam si vulgo emancipatio dicitur ætatis venia, ut observat Emman. Portugal de Donat. Tom. 1.

Alcat. Pegas ad *Ordinat. lib. 1. tit. 3. §. 7. gloss. 1. §. num. 1. ex Ordinat. lib. 3. tit. 9. §. 3. in fin. Non tamen idem est emancipatio, & ætatis venia: cum inter unam, & altam magis datur differentia: ut bene notavit Reynof. d. observat. 30. n. 12. Neque *Ordinat. lib. 1. tit. 95. §. 3. in fin. alud probat ; sed tantum dicit, quod venia ætatis, vulgo appellatur, Emancipaciam, ibi : Que communiter se chiama de Emancipaciam :* Et aliud est quid esse tale, vel appellari. Unde non satis congrue ait Pegas quod ætatis supplementum dicitur etiam emancipatio.*

Porro observandum, quod impetratio veniæ ætatis, quamvis proficiat quoad ea, quæ sapia nominamus, tamen non prodest ad hoc, ut minor possit munera publica, & officia habere *gloss. optima in L. 1. Cod. qui ætate, vel profess. lib. 10. vers. quid si veniam Quam excolit, & sequitur Roder. Soar. allegat. 1. 2. n. 7. & Joann. de Placito in d. L. 1. Cald. in L. si curatorem, verb. hunc contrarium n. 42. Et discussio articulo hanc sententiam veterem dicit n. 43. vers. sed nihilominus, Cancez. lib. 2. cap. 1. num. 191. Ripol. de Regal. cap. 10. num. 11. quia per legem Regiam lib. 1. tit. 93. in princip. ad munera, & officia publica uno addimuntur, nisi qui vigesimum quintum ætatis annum exierint ibi : Nam passando de idade de vi re & cinco annos : Cald. d. ult. verbo hunc contrarium n. 44. Narbon. de ætate anno 27. n. 4. Quidquid de iure communi procederet, secundum quod ex lege Julia iudiciaria Iudicis officio fungi valeret ad ætatis viginti annorum *L. cum lege 46. ff. de recept. arbit. cap. cum vigesimum 41. de offic. & potest. Iudic. deleg. De quorum iurium conciliatione cum L. quidam consulabant ff. de re iudicat. videntur fuisse gloss. Zarzuz. & Duaren. in d. L. quidam consulabant, Roderic. Suarez d. allegat. 12. a. 10. Cald. in L. si curatorem verbo hunc contrarium n. 43. & 44. Barbosa in L. cum Prator 12. §. fin. a. n. 74. cum sequentibus Narbon. de stat. anno 10. 9. 2.**

Limita supradictam resolutionem, ut non proce-
61
dat casu, quo Princeps minorem in conc. fione veniæ ætatis specialiter habilitavit ad officia, & Republicæ munera: sic enim Princeps eligens minorem puberem ad magistratum, censetur com eo dispensare in defectu ætatis *L. quidam consulabant ff. de re iudic. Ancartan in d. cum vigesimum n. 1. ubi Innocent. n. 1. Barbosa in d. cum Prator 5. §. fin. n. 96. & 97. cum segg. & n. 101. Narbon. in d. anno 20. q. 1. n. 4. Cald. in d. L. si curatorem verb. hunc contrarium n. 41. vers. que sen entia. Roderic. Suar. allegat. 12. n. 11. quem vide omnino Mastrill. lib. 2. cap. 5. n. 8. Thom. Valsc. allegat. 8. n. 11. Barbosa in L. 1. n. 7. C. de his qui ven. A fortiori idem dicendum, quando Princeps specialiter, & in individuo in charta veniæ, & supplementi ætatis cum minore dispensat.*

Ex dictis inferitur conjugatum in ætate viginti annorum non posse in hoc Regno publica officia
62
exercere, quamvis per *Ordinat. lib. 1. tit. 87. §. 28. & li. 3. tit. 42. §. 3. pro majori in omnibus habeatur. Quia prædicta Ordinat. l. 1. tit. 93. ad huiusmodi officia exercenda perfectâ viginti quinque annorum requirit ætatem. Que vix non datur in dicto minore. Et insuper *Ordinat. d. tit. 93. in rubr. minores viginti quinque annorum, & calibet ab exercicio publicorum officiorum excludit ibi : Que nam thesauri officios publicos, & minores de vinte & cinco annos, ut homes solitarios Unde per argumentum bene probatur, quod nec uxorati ante vigesimum quintum annum comple-**

B b 3

tum officia possunt exercere: namque Ordinatio simul requiritur, quod officialis sit maior, & uxoratus. Deinde in hoc Regno in omnibus equiparantur, qui veniam ætatis impetraverunt, & conjugati ætatis viginti annorum *Ordinat. lib. 1. tit. 27. §. 28. & lib. 3. tit. 42. §. 1.* ut diximus supra. Et sic cum equiparatorum idem sit iudicium ita ut minor, qui veniam ætatis impetravit, publica officia exercere nequeat; ita neque conjugatus ætatis viginti annorum; licet quoad alia pro majori reputetur. Et hæc nostram sententiam post hæc scripta inveni tenuisse Thom. Valsæ. *allegat. 8. à num. 10. cum seqq.* Ubi n. 26. refutat. Cald. Pereyr. qui videtur insinuat contrarium in *d. l. si curatorem verb. hunc contractum n. 43. ver. sed. nihilominus.*

Denique advertendum est, quod minor, qui veniam ætatis impetravit, potest restitui adversus impetrationem veniæ, si se lesam in ea impetrandi probaverit: ut disputando ad partes resolvit Cald. in *d. l. si curatorem verb. lesi n. 86. & 87. ex glossa l. 1. Cod. de his, qui ven. etat. cum Bart. Bald. Fulgosi. & Rebuff.* Et ibi contrariæ sententiarum fundamentis satisfaciunt: sequitur Ripol. *de Regul. cap. 10. n. 14.* Contrarium vero dicendum est in eo, qui cum esset viginti annorum, uxorem duxit, quia restitui nequit contra legum statuta Cald. Pereyr. *d. verb. lesi n. 87. vers. ex quibus, Mictez de Majorat. p. 4. illat. 8. n. 164. Larrea de cef. 59. n. 13.* Et hæc de venia ætatis dixisse sufficiat.

¶ ¶

CAPUT XX.

De jure, & potestate instaurandi causas.

SUMMARYM.

- 1 *Ius, & potestas instaurandi causas soli Principi reservatur, & inferioribus neque competit, neque concedi valet.*
- 2 *Datur differentia inter instantiam, causam, & litem. Et quid sit instantia.*
- 3 *Quid causa, & quomodo accipitur.*
- 4 *Litæ proprie, vel improprie quomodo accipitur.*
- 5 *Aliud est instantiam esse desertam, aliud causam principalem.*
- 6 *Instantia perempta causa non dicitur extincta.*
- 7 *De jure Civili, perimitur instantia, si ante finitum triennium sententia non feratur.*
- 8 *Sententia lata post peremptam instantiam est ipso jure nulla.*
- 9 *De jure Canonico instantia perpetua est.*
- 10 *Instantia si perimitur de jure Civili per lapsum temporis, quatuor modis potest instaurari, de quibus ibi.*
- 11 *In hoc Regno instantia perpetua est.*
- 12 *Insuffusio spiritus vita per gratiam Principis ad instaurandam instantiam in hoc Regno non est necessaria.*
- 13 *Ius instaurandi causas respectu instantie non procedit in Regno, sed eis in casibus locum habet, in quibus condemnatur appellacionem emisit, seu quando appellavit & appellacionem prosecutus non fuit: aut appellatio deserta fuit iudicata.*

In his casibus Rex concedit rescriptum in Senatu Palatino, audita parte, ut reus possit appellare, vel appellacionem proseguere. Ibidem.

- 14 *Rescriptum ad appellandum conceditur etiam, ut appellari valeat à sententia, qua transiit rem iudicatam.*
- 15 *Si processus per semestre fuerit penes Advocatum, non perimitur instantia, neque est necessaria nova citatio.*
- 16 *Mulier citanda ad litem super immobilibus, que agitur cum marito, si in principio litis fuit citata, & postea processus fuit per sex menses, non requiritur illius citatio. ibi.*
- 17 *Citatio nova non est necessaria, quando processus fuit penes Iudicem per anni spatium.*
- 18 *Propositor questio, An perempta instantia in actione reali post litem contestatam, si postea instaurata fuerit instantia, & sequatur condemnatio fructuum à tempore litis contestate, illos reus solvere teneatur à prima litis contestatione, vel à tempore restitutorie instantie?*
- 19 *Referuntur DD. qui tenent fructus deberi à prima litis contestatione: & n. 19. & seqq. afferuntur huius partis fundamenta.*
- 20 *Possessor condemnatur ad fructus ex eo tempore, quo est in mala fide.*
- 21 *Per litis contestationem constituitur quis in mala fide sufficienti ad condemnationem fructuum.*
- 22 *Effectus mala fidei causatur per litis contestationem durat etiam perempta instantia.*
- 23 *Probatr contraria sententia, que habet fructus non deberi, nisi à tempore restitutorie instantie.*
- 24 *Mala fides resultans ex litis contestatione non est vera, sed ficta.*
- 25 *Possessor ex sola litis contestatione non fit deterioris conditionis, & post contestationem adhuc in eo durat bona fides.*
- 26 *Fructus veniunt officio Iudicis deferente actioni intentate.*
- 27 *Officium Iudicis expirat perempta instantia. Ibid.*
- 28 *Ad hoc, ut bone fidei possessor non teneatur ad restitutionem fructuum, sufficit malam fidem abesse. Et probatur secunda opinio, pro qua iudicavit Senatus: & n. 17. & seqq. satisfaciunt fundamentis contrarie partis.*
- 29 *Iura, & actiones transiunt in heredem aditæ hereditate.*
- 30 *Ita clausalis instantia tam active, quam passive transit in heredem.*
- 31 *Instantia transit in heredem in eodem statu, quo erat tempore mortis auctoris.*
- 32 *Instantia, ut transeat in heredem, non requiritur litis contestatio, sed sufficit citatio, vel libelli datio. Ibid.*
- 33 *Si plures defuncti sint heredes, omnes tenentur unum constituere procuratorem.*
- 34 *Instantia non transit in heredem ipso jure, quia mortuo uno ex litigantibus, statim cessat instantia. In Regno citantur heredes, & producantur articuli, quos vocamus de Habilitacione super quibus Iudex decretum interponit declarans instantiam transire in heredem, & cum eo posse continuari: ut num. 34.*
- 35 *Instantia transit in Clericum heredem laici in eodem statu, & coram Iudice laico proseguenda.*
- 36 *Iudex laicus exequitur sententiam contra Clericum, quem condemnavit in bonis temporalibus.*
- 37 *Intellige, ut laicus non possit facere executionem in bonis Ecclesie, si possit per Clericum condemnatum.*
- 38 *Instantia capta cum defuncto non transit in inheredem, quando morte alterius, vel rei alio periret.*

- 39 Penalit actio ante litem motam non transit in heredem, sed in privatis delictis transit instantia, si cum defuncto lit fuit contestata & n. 40.
- 41 In publicis delictis, instantia transeat in heredem, non sufficit litem contestato, sed requiritur condemnatio in vita. Alias extinguitur delictum, & litem contestatio.
- 42 Intelligi, si sententia condemnationis prolata in vita transisset in rem iudicatam, Secus si ab ea defunctus provocavit, & pendente appellatione, vel intra tempus ad appellandum reus mortuus est; quia tunc lit, & condemnatio extinguitur.
- 43 Appellatio quodammodo extinguit iudicatam, & reponit causam, ac personam in statu, quo erat post litem contestatam.
- 44 Appellatione pendente reus cum effectu condemnatus dici nequit.
- Si reus in vita appellavit, & mortuus est, solvitur iudicium, & extinguitur delictum tam quoad poenam corporalem, quam ad confiscationem bonorum, ibid.
- 45 Idem procedit, quando reus mortuus est pendente termino ad appellandum.
- Paria sunt esse appellatum, vel pendere terminum ad appellandum, ibid.
- 46 Contrariam opinionem nempe, quod confiscatio, aut pecuniaria poena semper transit in heredem, sive appellatio sit interposita, sive non, tenent alii DD. de quibus ibi.
- 47 Conciliantur opiniones, ut prima procedat in publicis criminibus, in quibus per legem non solum imponitur poena corporalis, sed etiam amissionis bonorum, & in consequentiam delicti venit bonorum confiscatio.
- 48 Contraria vero opinio locum habet, quando confiscationis poena non est imposita a lege sed iudex ultra poenam corporis reum condemnavit in amissione bonorum, vel in aliqua poena pecuniaria. Quo casu decedente reo post appellationem extinguitur iudicium non quoad poenam corporalem, sed remanet examen quoad poenam pecuniariam. Et sic transit instantia appellationis contra heredem.
- Idem iudicatur de poena pecuniaria, quod de confiscatione bonorum, ibi.
- Interpretatur text. in L. fin. vers. fin. autem, C. si reus, vel accus. mort. fuer. Et Ordinatio lib. 3. tit. 8. §. 4. iuxta sententiam Cald. Pereyra. Quae expenditur n. 49.
- 50 Reprobatur opinio Cald. Pereyra. & vera interpretatione donatur Ordinatio lib. 8. §. 3. & 4. & n. 51. Ac ostenditur Ordinatio §. 3. eandem iuris communis decisionem fuisse amplectam. Atque probatur communis Doctorum opinio.
- 51 Legum correctio vitanda est, & Ordinatio intelligenda secundum ius commune, ut minus illud ledere cessatur.
- Causa omissa in statu remanet in dispositione iuris communis, ibi.
- 43 Respondetur ad argumentum Cald. Pereyra.
- 54 Argumentum a contrario sensu non procedit, quando eo admissio datur legum repugnantia, vel derogatio.
- 55 Reo condemnato expresse, & principaliter in confiscatione bonorum, vel poena pecuniaria, si appellavit, transit instantia in heredem quoad bona.
- 56 Ex criminibus publicis civiliter agi non potest, sed tantum criminaliter, & iure extraordinario.
- 57 Ex privatis delictis, non solum civiliter, & iure ordinario; sed etiam criminaliter, & extraordi-

dinario iure agi potest.

- 58 Per litem contestationem in iudicio quasi contrahitur inter litigantes, & sic novatio antiquae obligationis, quam necessarium appellamus.
- 59 Novatio, quae fit per litem contestationem tam continet conditionem si condemnatio fuerit secuta; tunc enim antiqua obligatio transiit in iudicati actionem.
- 60 In publicis iudiciis non de privata militate, sed publica vindicta tractatur, & in novatione per litem contestationem nil aliud continetur, quam poena corporalis, & persona coercitio, licet poena pecuniaria sit.
- Mortuo reo ante sententiam in publicis criminibus iudicium solvitur, ibi.
- 61 In privatis delictis quando civiliter agitur, in heredem transit instantia; & haec cogitur condemnatio nationem solvere.
- 62 Si vero in privatis delictis actio criminalis sit deducta, & delinquent moriatur post litem contestatam ante sententiam, non transit instantia in heredem.
- Intra publica iudicia, & privata quando agitur criminaliter nulla datur differentia, ibi.
- 63 Limita, quae dixerunt circa publica iudicia in criminibus exceptis, in quibus mortis delictum non extinguitur; & instantia transit in heredem. Et quae sunt delicta excepta, vide n. seqq.
- 64 Primum delictum exceptum est crimen lese Maiestatis Divinae, vel humanae.
- 65 Haereticus formalis etiam post mortem condemnatur, & eius memoria damnatur. Secus in suspecto de haeresi: quia eo defuncto neque damnatur eius memoria, neque quo ad bona agi potest contra heredem. Sed tantum potest declarari per sententiam esse suspectum de haeresi.
- 66 Secundum delictum exceptum est reperundandum crimen.
- 67 Tertium est crimen peculatus, & de residuis.
- 68 Quartum est delictum illius, qui mortem sibi ipsi co'secravit.
- 69 Quintum est delictum desertoris militiae.
- Sextum est delictum eorum, qui necaverunt eor, quorum sunt successores, ibid.
- 70 Septimum est crimen assassinii, & eorum, qui turpia lucra quaesierunt.
- In his omnibus non solum transit instantia in heredem, sed etiam datur actio, ut bona ab eo auferantur, ibi.
- 71 Penalit actio datur contra heredem in casibus, ubi saltem ipso iure, vel ipso facto puniuntur. Et sic a fortiori transit instantia.
- 72 In criminibus exceptis si lit cum defuncto non fuit contestata, debet actio intentari intra annum, vel intra quinquennium.
- 73 In crimine haeresis, in quo post mortem in proceditur infra quadraginta annos ad confiscationis poenam secundum ius Canonicum, quod servatur etiam si bona applicanda sint sive saeculari.
- 74 Actio penalit datur contra heredem, quatenus a tempore venit, licet res sit consumpta.
- 75 Instantia non transit in singularem successorem.
- 76 In instantia cessibile est.
- 77 Instantia, ut transeat in cessionarium, requiritur specialis cessio; vel adeo generalibus verbis, ut comprehensus intelligatur; vel si cessionarius constituitur in locum cedentis.
- 78 Instantia in actionibus personalibus non transit in singularem successorem. Et ita intelligenda est conclusio supra n. 75.
- Personalit actio non transit in singularem successorem, ibi.

594 Tractatus de donationibus Regiis.

79 Secundo intellige, ut instantia non transeat in singularem successorem voluntarium in necessarium vero transiit.

80 Singularis successer necessarius is dicitur, qui succedit in re, super qua venit litigium ex iudicio ad iudicationem. Vel is, ad quem res de necessitate debet transire invito alio, dummodo ab eo causam habeat.

Vel quando alio erat communis durum, & in unum fuit consolidata. lbi.

81 Ad hoc ut transeat instantia, sufficit, quod ex iuris necessitate res, vel alio ad aliquem pertineat. Ponit exemplum in emphyteusi accepta à patre pro se, & filio lbi.

82 Emphyteusi, vel res accepta à patre pro se, & filio ex necessitate ius ad filium devenire debet. Pater non potest prejudicare filio in emphyteusi, re accepta pro se, & filio. lbi.

83 Instantia capta à patre transiit in filium, quando alio de dote consolidaretur in ipsius persona. Idem in instantia capta per patrem pro repetenda dote adventitia filia lbi.

84 Instantia litis mota contra patrem super nobilitate transiit in filium, quāvis non sit heres patrie.

85 Sententia lata super nobilitate cum patre nocet, & prodest filii.

86 Instantia litis transiit à resignante in resignatarium Beneficii, qui tam prosequi debet in eodem statu, & coram eodem Iudice.

87 Instantia litis mota sub nomine dignitatis administrationis officii vel beneficii capta cum possessore transiit in successorem tam active, quam passive.

88 Majoratus est dignitas.

89 Instantia capta cum possessore majoratus transiit in successorem, prout transiit in successorem fendi.

90 Instantia capta cum defuncto transiit in fideicommissarium universalem hereditate restituta.

91 Instantia capta cum herede gravato non transiit in fideicommissarium universalem cessione.

92 Proponitur questio, An instantia, capta cum herede gravato super actione reali transeat in fideicommissarium, Et referuntur opiniones contrariae.

93 Autor sequitur doctrinam Bartoli, qui asserit instantiam captam cum gravato super actione realitatem occassione fideicommissi transire in heredem.

94 In fideicommissarium universalem restituta hereditate transeunt omnia iura, qua heredi competeant.

Item in fideicommissarium transferuntur omnia onera hereditatis. lbi.

95 Instantia transiit passive in singularem successorem voluntarium, si res, super qua iudicium pendet, effecta fuit litigiosa.

96 Instantia transiit in quemlibet successorem universalem, licet titulo singulari succedat. Et proponuntur exempla.

97 Instantia transiit in patrem, qui occupavit bona peculiis filii familias.

98 Instantia transiit in donatarium omnium bonorum, & actionum.

Intellige in actionibus realibus, non in personalibus. lbi.

Donatarium omnium bonorum non potest conveniri actione personalis à creditoribus donantis lbi.

99 Donatarium omnium bonorum tunc potest conveniri à creditoribus donantis personalis actione, quando donator decessit nullo herede relicto.

100 Intellige secundo, ut donatarius omnium possit conveniri à creditoribus donantis, quando constat donatorem non esse solvendum, ut circumscribitur & aequitas servetur.

101 Donatio universalis censetur facta deducta are alieno.

102 Donatarius omnium, de aequitate potest conveniri predictis casibus, non potest exequi, nisi in bonis donatis, & intra eorum vires.

103 Donatarius omnium potest conveniri actione hypothecaria.

104 Instantia capta cum proprietario transiit in usufructuarium active, non passive.

105 Instantia non transiit in solum active, neque passive.

106 Limita, ut non procedat, quando si quis successit privato post sententiam latam in prima instantia, & causa devoluta est per appellationem.

107 Repeitur distinctio Petri, Barbo.

108 Fiscus habet Iudices speciales, ad quos omnes causas pendentes trahere potest, quamvis sint contra Clericos.

109 Instantia capta cum fisco transiit in rem restitutum ex gratia.

110 Instantia realis transiit in singularem rei successorem.

111 Remedia possessoria transeunt in singularem successorem abque cessione.

112 Interdicta restitutoria sunt in rem scripta.

113 Instantia capta cum patre super filiatione non transiit in heredem patrie.

Inter majora regalia connumeratur ius, & potestas instantiandi causas, quæ soli Principi reservata est, & inferioribus denegatur: neque à Principe concedi valet, tanquam offibus coronæ inhærens: docet Afflicti, in tit. quæ sint regalia n. 96. Grammat. dec. 103. n. 17. Roland. conf. 4. n. 12. lib. 2. Menoch. conf. 380. n. 37. Sebastian. Vant. de nullis. tit. de nullis. sentent. ex defectu. iurisdic. ordinariarum. n. 127. & agnovit Bart. in L. Divi fratres. ff. de pæno. Capyc. dec. 165. n. 3. & 5. Ripol. de regal. cap. 13. n. 1. & 6. Sald. conf. 199. n. 23. Bobadill. in sua Plur. lib. 2. c. 16. n. 210. Mastrill. dec. 70. n. 8. & lib. 3. de Magistr. c. 4. n. 368. & 369. gloss. celebris in L. ab iustibus, §. sed quod ff. ex quibus causis. major Salced. de leg. polit. lib. 1. c. 11. n. 14. Et in hoc Regno statutum est per Ordin. lib. 2. tit. 45. §. 40. quod hæc potestas à Rege donari non potest. Hæc causarum instantiatio apud alios dicitur inflatio spiritus vitæ Capyc. d. dec. 165. Menoch. d. n. 37. Carleval. de iudic. tit. 1. d. pnt. 2. n. 941.

Sed pro vera huius rei intelligentia sciendum est, dari differentiam inter instantiam, causam, & litem. Et quidem instantia est exercitatio iudicii à litis contestatione incipiens, & usque ad sententiam perdurans, si ea feratur Anton. Hering. de fideiussor. c. 20. n. 1. Tondut. de prevent. p. 1. c. 30. n. 6. Causa vero accipitur pro ipso iure in iudicium deducto L. proponendum in princ. C. de iudic. ibi: Ita quod omnes lites super pecuniariis causis: L. 1. & ibi gloss. ff. de solut. matr. Bald. in L. causas C. de transactioe & in L. qui Romas. Calimacus. ff. de verbor. obligat. Tondut. d. c. 30. n. 13. Litis autem, vel accipitur proprie, vel improprie: proprie accipitur, quando non solum comprehendit instantiam, sed etiam totum iudicium, & causam L. litis nomen 36. ff. de verbor. signif. ubi litis nomen ipsam actionem significat; five in rem, five in

in personam gl. in d. *L. propterandum* & Tondut. d. 30. n. 16. Improprie vero accipitur pro instantia, ut in d. *L. propterandum* in princ. & 5. fin. ubi gloss. verbo nihilominus Tondut. d. cap. 30. num. 14. & 15.

Deinde notandum est, quod aliud est instantiam esse deferam aliud causam principalem Afflicti. d. c. 1. §. 6. num. 5. & seqq. n. 8. Tondut. d. prevent. p. 1. c. 4. §. 1. n. 2. & 22. Quoniam petempta instantia, causa non dicitur extincta d. *L. propterandum* 5. ult. Cod. de iudic. ubi gloss. verbo vigerent. Myosinger. centur. 3. observat. 5. Cald. Pereyr. in Lunicca, C. de delict. defunctor. p. 5. n. 23. vers. 6. advertendum etiam.

Tertio supponendum est, quod de iure Civili petimtur instantia, si ante finem triennium sententia non feratur, ita ut Index transacto triennio ultra procedere nequeat d. *L. propterandum*, C. de iudic. l. *Gracie* 5. & post litem ff. de fide iussor. 3. observat. 4. 4. in princip. Cald. Pereyr. in d. L. unica p. 3. n. 12. Ripol. de Regale. 13. n. 12. & 23. Cujac. lib. 9. observat. 22. & lib. 17. observat. 23. Vant. de nullit. sent. ex def. iuris ordin. n. 116. Tondut. d. c. 30. n. 6. & 7. Anton. Hering. de fide iussor. c. 20. §. 20. n. 2. Alex. Trentacinq. lib. 3. var. tit. de iudic. resolut. 4. n. 1. & seqq. Ita ut instantia profertur post petemptam instantiam, sit ipso iure nulla, ut notant gloss. Barr. Bald. Jason & Alexand. in d. *L. propterandum* & Abb. Felin & alii in c. venerabilis de iudic. Marant. de Ordin. iudicior. 5. p. princip. n. 5. Et hæc est communis opinio, ut per Afflicti d. c. 1. §. 1. n. 4. & post alios Trentacinq. d. c. de iudic. resolut. 4. n. 4. §. 1. & 48.

De iure autem Canonico instantiam perpetuam esse probatur ex text. in c. penult. de iudic. Bernar. Diaz Regul. 358. Joann. Zozm. de different. iur. Civil. & Canon. differ. 10. n. 43. Paz in prax. tom. 1. in prin. annor. 2. de instanti. n. 10. Scaccia de appell. 9. n. 17. 5. Mart. de iuris p. 4. c. 5. n. 1. centur. 12. Augst. Barbof. in 2. p. operandum n. 12. Cald. in d. L. unica, C. de delict. defunctor. p. 3. n. 24. Oliva de foro Eccles. p. 1. q. 37. n. 21. Carlew. de iudic. tit. 1. d. 3. n. 1. n. 58. Tondut. d. c. 30. n. 8.

Quibus ita præmissis de iure Civili, si perimatur instantia per temporis lapsum, quatuor modis instantiari potest: Primo per testimonium in integrum. Secundo de partium consensu, si ipse conveniant, quod recipiantur instrumentis, & facto processu, causa iudicetur. Tertio, quando actor post petemptam instantiam vult de novo litem inchoare. Quarto denique quando gratis Principis interveniente instantiari instantia Marant. de ordin. iudic. p. 5. tit. 5. & omnia fiant durante instantia n. 46. Ripol. d. c. 1. §. 1. n. 4. & 5. Alex. Trentacinq. d. resolut. 4. n. 1. §. 1. n. 2. & 33. Et hæc instantiatio, quæ fit gratis Principis, in iussu spiritus vite appellatur.

Verum in nostro Regno dispositio d. *L. propterandum* recepta non est: testatur Cald. in d. L. unica p. 5. num. 14. vers. quo fave. In eo namque instantia perpetua est de consuetudine, & praxi; quæ amplex est dispositionem juris Canonici: ut dixit Cald. d. p. 3. n. 24. vers. quo fave augmento; ubi idem observari in Castella, & Galia edocet. Sequitur Oliva d. p. 17. n. 1. Carlew. d. d. 3. n. 942. Gregor. Lopez in l. 9. tit. 6. part. 6. gloss. 5. & 4. Gortier de iuram. confirmat. p. 3. c. 5. n. 4. Idem Cald. Pereyr. in l. 5. curatorum verb. infra legitimum tempus n. 1. in fin. Ac proinde illa iussuatio

spiritus vite per gratiam Principis in his Regnis necessaria non est, quia de iure Regio instantia petimtur, si super lue per tempus semel迭te partes tacerint, tunc enim citationis primæ effectus extinguitur. Sed nil amplius necessarium est ad instantiandum instantiam, prosequendum litem in eodem processu, nisi ut partis nova citatio fiat, quasi prima efficiatur circumducta Probat Ordin. lib. 3. d. 1. §. 1. & lib. 1. tit. 8. §. 28. ibi: Porque despuis que passam a ditos seis mezes sem se salar ao feito não estando concluido, ou estando concluido hum anno na mão do E. crivoa sem se salar a elle, não se pôde salar ao feito até que a parte seja novamente citada. Cald. Pereyr. in d. L. unica. 3. p. n. 25. Instantia igitur per taciturnitatem sex mensium suspensa ex nova citatione reviviscit absque alia Principis gratia, nec spiritus vite iussuatio, nequam vocat Carlew. vanam ceremoniam, ridiculam, & perilem.

Itaque hoc ius Regaliz instantiandi causas non procedit respectu instantiæ quæ perpetua est, sed tantum in eis casibus in quibus condemnatus per sententiam appellationem omisit, vel gravamen non interposuit: seu quando appellavit, & appellationem non fuit prosecutus: vel quando appellator defecta judicata fuit. Tunc namque solet Princeps Regiam concedere rescitum, ut pars possit appellare, vel appellationem, aut gravamen prosequi: ut disponitur in Regimine Senatorii Palatii ad fin. lib. 2. Ordin. 6. 91. Quo gratis de stylo solet concedi citata parte, & intra triduum audita, ut de simili stylo Castellæ testis est Casilli. lib. 3. contror. c. 18. n. ad fin. Prædictum autem rescitum etiam conceditur, ut appellari valeat, si sententia, quæ rem iudicatam transierat L. 2. §. 1. quod si ita contigerit Auth. ei qui ubi gloss. C. de tempor. appell. Bald. in L. imperium n. 5. in fin. C. sentent. rescind. non poss. & cum Paril. de Puteo. Sord. conf. 1. 99. n. 15. Multill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. n. 37. 1. Capcy. Letro decif. 68. num. 3. Ripol. de Regal. c. 13. n. 5. §. 1. & 52. Advertendum tamen quod quando prædicta gratis conceditur, appellatio interponenda est intra decedendum computandum à die, quo rescitum transit per Cancellariam. Et ita praxis observat.

In praxi vero observabis, circa instantiam in hoc Regno, quod si processus per semel迭te fuerit penes Advocatum nulla desiderabitur nova citatio; neque prius censbitur, circumducta Cabed. 1. p. decif. 181. n. 1. & 2. Emman. Barbof. ad Ordin. lib. 3. tit. 5. §. 1. n. 3. Item licet uxor citanda sit, quando cum marito lit. agitur super bonis immobilibus Ordin. ad lib. 3. tit. 47. §. 2. Tamen si in principio litis uxor fuit citata, & postea processus fuit per sex menses; tunc si pars voluerit litem prosequi, tenebitur tantum citare maritum; non vero uxorem Cabed. decif. 181. num. 3. & ariff. 7. Barbof. ad Ordin. d. 5. §. 1. n. 5. Deinde non erit necessaria nova citatio, si processus fuerit conclusus penes Iudicem per anni spatium, quavis enim olim contrarium fuisset decifum teste Cabed. dec. 181. n. 2. & ariff. 7. Nihilominus in nova legum compilatione d. lib. 3. tit. 1. §. 1. aliud fuit declaratum, & decifum, ut novam citationem desiderari, si processus post conclusionem fuerit penes notarium, per spatium unius anni ibi; Ou estando concluso hum anno na mão do E. crivoa sem se salar a elle. Agnosce Cabed. d. dec. 181. n. 1. in fin. Quidquid aliud sentire videatur Emman. Barbof. in d. 5. §. 1. n. 4. quando jam allegationes juris propositæ

296 Tractatus de donationibus Regiis.

posse erant, quia Ordinatio hanc non admittit restrictionem, si confidetur, quod allegationes juris in hoc Regno semper proponuntur ante conclusionem *Ordinat. lib. 3. tit. 20. §. 40.*

Ex quibus succedit questio. An petentia instantia in actione reali post litem contestatam, si postea fuerit instaurata, teneatur possessor ad fructus a tempore primæ litis contestationis? Hanc questionem jam habui de facto in lre Matthei Gondalvi Benedicto cum Emmanuele Fernandez Civitatis Tavitæ, in qua post litem contestatam solum processus per octodecim annos, & restaurata instantia reus fuit condemnatus ad restitutionem bonorum cum fructibus a tempore litis contestatæ. Et dubitatum fuit, An deberentur fructus a prima liti contestatione, vel a tempore instantiæ restauratæ?

In hac questione Bald. in *L. 1. C. de fruct. & lit. expens.* tenet deberi a prima liti contestatione: sequuntur Afflicti. in *consist. accusatorem num. 6.* Capyc. *decis. 11.* ubi ita judicatum testatur. Menoch. *de recuper. rem. d. 15. n. 596.* Fachin. *lib. 1. c. 60.* Trentacinq. *lib. 1. var. tit. de judic. resolut. 4. n. 36.* Lancelot. *de attentat. in præfat. 2. p. c. 4. n. 606.* Anton. Faber. in *suo Cod. lib. 3. tit. 8. de lit. contest. diffinit. 2.* Capyc. *Latro decis. 65. num. 19.* & novissime Fermolin. in *c. gravis de rescriptis lib. 3. n. 4. & 5.*

Fundamenta hujus sententiæ sunt. Primo quia possessor condemnatus ad fructus ex eo tempore quo est in mala fide *L. certum, C. de rei vendicat. L. 3. C. de condit. ex leg. 5. cum simil. Inst. de offic. Judic.* Sed per litem contestationem constituitur quis in mala fide *gloss. in L. sed. & si si aut. ff. de pet. hered. ubi Bart. & Paul. de Cast. Capyc. Latro decis. 65. n. 1.* Garcia de *expens. c. 23. n. 45. & 46.* Solorzano. *tom. 1. lib. 1. c. 29. n. 23. & 24.* Gurr. *decis. 89. num. 30. & seqq.* sufficienti quidem ad condemnationem fructuum *gloss. verb. moram in litem verberatum §. si servus petitur, & in l. nique verb. nique ff. de rei vendic. Cels. observ. 10. junct. 2. 4. & 25.* Ergo quavis peract instantia, fructus a prima liti contestatione debentur.

Confirmatur: Quia effectus malæ fidei causatus per litem contestationem durat etiam perempta instantia *gloss. in L. propterandum §. & si quidem verb. judicii, C. de judic. Bart. in l. 2. C. de fruct. & lit. expens. & in L. cum lite mortua num. 2. ff. judicat. solvi, Felin. in c. causam, qua de testib. col. pen. vers. fallit primo, Capyc. decis. 11. n. 4.* Et probat text. in *L. 1. C. de prescript. long. tempor. ibi: Quod si prior possessor inquietatus est, & si postea per longum tempus sine aliqua interpellatione in possessione remansit, tamen non potest uti longi temporis prescriptione:* Ecce textum, in quo possessor inquietatus, licet postea longo tempore possideat, non potest prescribere; quia in mala fide fuit constitutus: Ergo etiam possessor conventus, qui litem contestatus est, ita ut non potest prescribere, non poterit fructus suos facere.

Contraria sententia, immo quod fructus debeantur tantum a tempore restorationis instantiæ, probatur ex eo quod perempta instantia perinde res habenda est, ac si nonquam lis mota fuisset *L. cum lite mortua, ff. de judicat. solvi, Capyc. Latro decis. 65. n. 20.* Atqui si lis non esset mota, possessor fructus faceret suos *L. bone fidei ff. de adquir. rer. domin.* Ergo non a tempore primæ litis contestationis fructus debentur certum est.

Secundo: Quia mala fides resultans ex liti con-

testatione non est vera, sed ficta: ut refert Gregor. Lopez in *L. 40. tit. 28. part. 5. verb. poder a llevar in fin. & tradit elegantem Garcia expens. c. 23. n. 44. per text. in L. bone fidei, ff. de adquir. rer. domin.* Ubi ad restitutionem fructuum vera mala fides requiritur. Unde ex simplici liti contestatione non potest quis in mala fide constitui: Ergo cum per litem contestationem possessor in vera mala fide constitutus non fuisset, & postea instantia perierit, non a prima contestatione, sed ab instaurata instantia fructus debentur.

Tertio: Quia si talis possessor teneatur ad fructus, esset qui ex liti contestatione factus fuit mala fidei: sed hoc est falsum: Ergo contrarium dicendum est. Probat minor ex text. in *L. 2. ff. pro empt. ibi: Non interpellari in actionem meam liti contestatione.* Deinde quippe non solet fieri deterior conditio eorum, qui litem contestati sunt *L. non solet ff. de reg. juris: & rursus quoniam nemo tenetur ius suum indefensum relinquere L. illud ff. de pet. hered. Et neque ratio, neque ius patitur, ut si ego possideo rem, quam a patre habui, qui eam a Titio emit, sola petitione a te facta nullis institutis solvita, protinus si non restituiam, constitutus sim in mala fide: Ve consideret Garcia *d. c. 23. n. 45.* ubi bonam fidem datæ, etiam post litem contestatam asseverat, & duram esse contrariam sententiam dicit Capyc. *Latro decis. 65. n. 56. & 7.* Et ideo sacrum Concilium hanc patrem approbasse, tanquam æquiorum testatur *num. 8.**

Quæ denique probatur ex eo, quod fructus veniunt ex officio Judicis deferente actioni instantiæ *L. 4. §. post litem contestatam ff. fin. regum.* Sed officium Judicis expirat perempta instantia *L. 4. ff. de positi. Ergo, ut fructus debeantur, debet attendi instantia restaurata, non perempta.* Et ex hoc fundamento cantando palinodiam hanc sententiam tuetur Fachin. *lib. 1. c. 2. cap. 7. 3.* quæ fuit *gloss. singularis in l. 2. verb. litigator. C. de fruct. & lit. expens. Tiraq. de retrad. lig. reg. §. 35. gloss. 2. n. 18. & 19.* Peregr. *de fideicommiss. ff. art. 49. n. 139. & lib. 4. conf. 35. n. 12.* Thelaut. *decis. 29. in fin.* Et hanc opinionem magis rationi consonam dicit Capyc. *Latro d. decis. 65. in fin.* Et eam sequitur ibi Michael. Angel. Gizz. *observat. 65.* Quæ confirmatur ex eo: quod ut bonæ fidei possessor non teneatur ad restitutionem fructuum, sufficit malam fidem abesse Menoch. *de recuper. rem. d. 15. num. 629.* Gratian. *c. 120. n. 19.* Valenz. *conf. 156. n. 36.* Farin. *dec. 66. tom. 1. Novat. dec. 14. n. 5.* Angel. *26 Gizz. d. observat. 65. n. 10.* Atque ita, cum præsumptio malæ fidei inducitur a liti contestationem contraria præsumptione instantiæ peremptæ tollatur, nil mirum, quod possessoris mala fides absit, & quod non teneatur ad fructus primæ litis contestationis, sed a tempore instantiæ instauratæ: Et sic judicavit Senatus me Judice in dicta causa de quinta Maii 1668. Aduario Freyras. Quam opinionem sequendam dixi propter *Ordinat. lib. 3. tit. 64.* quæ sententiam Accusis in judicando sequi jubet; dummodo non sit communiter reprobata.

Non obstat fundamentum contrariæ sententiæ *L. 1. Cod. de prescript. long. temp.* quatenus ibi probatur præscriptionem non currere, etiam post peremptam instantiam adiri longi temporis possessio. Quoniam respondetur, quod ratio est, non quia mala fides impedit præscriptionem; sed quippe interpellatio semel facta per litem contestationem

tionem in majus tempus actionem perpetuavit absque eo, quod necessaria esset sententia. Ita Salicet, in d. l. n. prope n. 9. quem refert, & sequitur Fachin. d. c. 7. vers. non obstat. Vel quis, ut dicitur Bapt. in d. l. n. n. 28. C. de fruct. & lit. ex. pens. per litem contestationem remouetur negligentia, in cuius odium cutrebat preceptio.

18 Quae resolutio multo magis procedit, quando instantia percipitur culpa, & negligentia actoris, qui poterat litem prosequi, & nullum habere iustam impedimentum gloss. notabilis in 2. plac. in 2.6. prescriptio nem verò interrupta 86. q. 3. Romanus in l. si. verò 8. de iur. num. 34 fallent. 7. ff. de solut. matrim. Riminal. in l. 2. col. 3. Cod. de edend. Cap. c. decis. 1. 3. sub n. 8. vers. quanto obstat Trentacinq. d. lib. 1. tit. de iudic. resolut. 4. n. 36.

19 Deinde observandum est, quod ut ut iura, & actiones defuncti transeant in heredes. L. cum heredes 2. ff. de acquir. poss. ff. de heredes, ff. de reg. iuris. L. heredes 37. ff. de acquir. hered. Quod intelligi possit iudicium hereditate in l. 1. ff. si quis ita ff. de hered. instit. l. 3. ff. si quis heredi, ff. de stat. homin. L. qui plures 13. ff. de ungar. & pupill. substit. L. si servus communis 18. ff. de stipul. servor. qui haeres cum defuncto eadem censetur persona, & illum representat l. 1. & 1. de hered. action. Auth. de iur. iur. a. moriet. pref. §. 1. l. cum a matre. C. de rei vendit. Sord. conf. 1. q. 2. con. 163. n. 1. conf. 2. 11. u. 2. C. de l. C. de l. Buz. decis. 64. n. 10. Ita etiam in heredes transit causam, & instantia tam activè,

quam passivè L. si quis 34. ff. de iudic. L. si cum 33. ff. de iudic. Abb. in c. quia 17. & ibi Felin. m. 2. Decius in 6. de iudic. Castil. lib. 2. contror. c. 90. §. Barthol. in l. si constante 25. §. ult. a. n. 1. §. ff. de iur. Matrim. Peregrin. de fidei commiss. art. 53. n. 18. Tondut. de prevent. p. c. 30. num. 18. Sord. conf. 196. n. 2. & conf. 222. n. 10. & conf. 314. n. 7. Molin. de Primog. lib. 2. c. 8. n. 6. Salom. de Pace cens. 2. m. 2. & 1. Andr. Gail. lib. 1. observat. 37. n. 8. post plures Amat. resolut. 86. num. 1. Thine. liter. l. consens. 110. m. Antonel. conf. 3. num. 6. Arias de Mesa lib. 3. var. cap. 38. n. 6. Et quidem transit instantia in eodem statu, quo erat tempore mortis defuncti, & ita heres de novo litem incipere non debet, fed eam prosequitur. L. filius 5. mulieris, ff. de inoffic. testam. Angel. in l. tam ex contrahib. n. 4. ff. de iudic. Amat. resolut. 86. num. 2. & 5. Immo ad hoc ut instantia transeat in heredem, non requiritur litem contestatio, sed sufficit citatio, vel libelli dario Barthol. in d. §. fin. n. 21. vers. colliges, Amat. resolut. 86. n. 84. & 85.

20 Et notat Quod si plures defuncti sint heredes, tenentur omnes unam constituere procuratorem L. cui fundus, ff. de condit. & demonstr. ibi: Et omnis numerus eorum, qui in eius locum substituentur per singularem personam est habendus, Paul in l. si quis cum procurator 9. §. unus, ff. de procurat. ne litigans per. diversos distrahitur adversarios contra L. 1. in fin. cum l. sag. ff. de exercit. altian. L. 3. ff. de aliment. & cibis legat. Soccin. lun. conf. 71. n. 14. 15. & 18. vol. 4. Perez de Lata de anniversar. lib. 1. cap. 4. n. 34. & 36.

21 Verum praedicta instantia non transit in heredem ipso iure, sed mortuo uno ex litigantibus, statim iudicium, & instantia stat: ut probat Ordin. lib. 3. tit. 27. §. 5. ubi: Et tanto que cada bña das partes se finar, em qualquer tempo, & parte do juizo, logo cessa o juizo, & instantia desse feito, Antonio. Amat. resolut. 86. n. 86. Et si aut instantia possit continuari, opus est, quod citetur haeres, ad

hoc, ut in eam transferatur instantia L. 2. d. illam, ff. de iudic. L. orationi §. ff. de fer. Et probat Ordin. d. §. 2. ibi: E não irão os litigadores por elle mais em diante até que se herdeiros daquelle, que se finou, se já novamente citados. Immo productis articulis, quos vocamus de Habitacione, iudex interponit decretum declarans instantiam transire in heredem, & cum eo continuari posse, ut praxis observat, & notat Amat. resolut. 86. n. 86. Tondut. d. p. c. 30. n. 19. 20. & 21. Et tunc haeres litem prosequitur in eodem statu, & in eisdem terminis, & cum eodem iure, quod erat apud defunctum L. heres absens l. si Praetor ff. de iudic. cap. quia extra eodem ubi notat Abb. Felin. & alii Romanus in l. si constante §. bona n. 13. ff. de solut. matrim. Alsius in prax. §. 1. c. 12. n. 4. circa med. Manticeo, l. 41. n. 3. Cald. in d. l. unica. C. ex delict. defuncti p. 3. m. 12. Amat. resolut. 86. n. 9. Quod idem procedit in instantia appellationis, quae in heredem transfunditur in eodem, quo erat status, tempore mortis defuncti l. 1. C. si pendens. appellation. Alsius in prax. d. §. 1. c. 12. n. 4. Peregrin. conf. 8. n. 8. lib. 1. Amat. resolut. 86. n. 3.

22 Praedicta adeo vera sunt, ut habeant locum in Clerico herede laici, cum quo erat coepa instantia, quis in Clericum heredem transit in eodem statu, quo erat, & coram Iudice laico prosequenda est, ut antiquiores scribunt Caphol. in l. 2. C. de pact. inter empt. n. 249. & 252. Sord. conf. 222. per totum, & decis. 110. ubi iudicatum dicit in Senatu Mantuano: Porcius decis. 69. n. 3. Marant. de ordin. iudicior. p. 4. dist. 11. Covarr. pract. c. 8. n. 2. §. 4. Spin. de testament. gl. 13. n. 72. 73. & 74. Partidor. lib. 2. ver. quot. d. ian. c. fin. §. 1. m. 10. Gratian. discept. forens. c. 16. n. 3. 1. & segg. Scacc. de iudic. tom. 2. c. 11. n. 25. & de appellat. lib. 3. c. 2. q. 7. m. 133. vers. confirmatur, Barthol. in l. si constante §. fin. n. 27. & 28. ff. de solut. matr. & in l. haeres absens in princ. n. 19. ff. de iudic. pluribus relatis Amat. resolut. 86. n. 46. vers. contrarium. Qui ita ubique servari docet, & post ab eo laudatos Tondut. d. c. 10. n. 3. Noguer. allegat. 19. a. n. 127. cum segg. Farin in prax. §. 8. m. 46. Salgad. in lachrym. et alior. p. 1. c. 7. n. 81. Gail. lib. 1. observat. 37. n. 8. Covall. contra commun. q. 36. n. 10. & 11. Et hanc partem probavit Ordin. lib. 1. tit. 1. §. 8. Quidquid in contrarium teneant plures congesti ad Amat. resolut. 86. n. 46. Alex. Trentacinq. lib. 2. tit. de iudic. resolut. 4. n. 13. Nicol. Noil. de transmiss. c. 55. n. 12. Peregrin. de fidei commiss. §. 1. c. 1. n. 20. Idcirco si sententia a laico feratur contra Clericum, ipse iudex illam exequi potest: Nam licet Hodiern. ad Sord. decis. 110. n. 18. contrarium teneat, & illam sequatur Tondut. de prevent. c. 30. n. 54. Tamen verior est opinio iudicem laicam, qui Clericum condemnat, posse in casu bonis temporalibus executionem facere. Quod intelligendū his in casibus, de quibus laicus cognoscere potest per text. in l. addictus ubi gl. C. de Episc. audien. l. 2. C. ut nemo privatus. Guill. Bened. in c. Raynini verb. & uxorem, decis. 1. n. 147. Barthol. in l. qui prior a. n. 93. cum seg. & in l. si posita quem n. 165. ff. de iudic. Salgad. de protect. p. 4. c. 1. n. 96. & segg. Quam opinionem amplecti est Ordin. lib. 2. tit. 7. Et eam tenent Barthol. & Salgad. ubi supra, Oliva de foro Pectis p. 1. q. 6. n. 3. & q. 24. n. 59. Gabr. Petreus de man. Reg. p. c. 8. n. 1. vers. & licet bonis & decis. 117. m. 10. Dummodo tamen executio non fiat in bonis Ecclesiae Ordin. d. tit. 7. ubi: Cum tanto, que et bene nō sejas verdadeiramente da Igreja

Ed

298 Tractatus de donationibus Regiis.

Et enim casu Iudex secularis debet requirere Ecclesiasticum implorando ejus auxilium. Oliva d. 9. 24. n. 60. 61. Ancharan in cap. sign. f. i. a. s. i. de offic. delegat. Perey. d. e. 7. 1. num. 8. circa fin. Quod etiam extenditur ad fructus Beneficij Ecclesiastici, Oliva d. 9. 24. n. 61.

Non vero transit in heredem instantia coepa 38 cum defuncto, casu, quo morte aëbris, vel rei actio periret L. unica §. videmus, C. de rei. uxor. action. L. 5. penult. ff. de liber. agno. c. Lancia. C. ex delict. defuncti. L. 1. et per totam, Cod. si reus vel accusator mortuus fuerit, Angel. in d. L. tam ex contractibus n. 4. verif. & hoc est verum ff. de iudic. Amat. resol. 8. 6. n. 6. Ordinat. lib. 3. tit. 27. §. 12. Non enim transit instantia in heredem, quando negotium transitorium non est L. si operarii in iudicio ff. de operib. libertor. Bald. in L. 1. n. 2. C. si pendens appellat. Noalhe transmiss. cap. 55. n. 23.

Et potest exemplificari prædicta resolutio in 39 reo, qui lite contestata, & ante sententiam mortuus est; quamvis enim pœnalis actio ante litem motam regulariter non transit in heredem, transit tamen, si cum defuncto lis fuerit contestata L. unica C. ne ex delict. defuncti. L. 1. n. 1. ff. de priv. delict. L. ex iudiciorum 20 ff. de accusat. Clar. §. fin. q. 5. 1. n. 19. Covarr. lib. 1. var. cap. 1. n. 7. Reynol. observ. 40. n. 11. Anton. Gomez lib. 3. var. c. 1. n. 78. et 84. ubi addit Joann. de Aylon, n. 85. Caldas Perey. in Lancia p. 3. n. 28. C. ne ex delict. defuncti. Anton. Fab. in C. lib. 4. tit. 12. defuncti. n. 4. Hermos. in L. 5. tit. 3. part. 5. gloss. 1. m. 1. et in L. 56. tit. 5. part. 5. gloss. 1. n. 39. Cresp. de Valdaura observ. 83. n. 9. et 10. Menchac. Illust. c. 96. n. 25. Tondut. de præsent. p. 2. c. 6. n. 33. Melch. de Valen. Illust. lib. 2. tract. 2. c. 2. n. 1. Intelligendo in privatis delictis, in quibus si lite contestata reus moriatur, transit in heredem actio pœnalis: in quibus terminis loquuntur DD. proxime relati, & Pichard in §. his autem num. 43. Instit. de leg. Aquil. Fachin. lib. 9. contr. c. 5. Farin. in præx. q. 10. ex n. 50. Amaya in L. fin. de iur. fidei. lib. 10. n. 16.

Tamen in publicis delictis ad hoc, ut in heredem transeat instantia, non sufficit, quod lis fuerit contestata cum defuncto, etiam quoad pœnam bonorum confiscationis, sed necessario consideratur, quod defunctus in vita fuisset per sententiam cond. mortuus, nam mortuo reo ante sententiam delictum extinguitur, & litis contestatio evanescit L. in Senat. consulum 15 §. si propter §. ad Turpill. L. ex iudiciorum, ff. de accusat. L. 3. L. defuncto 6 ff. de public. iudic. L. 1. L. 2. L. defuncto 4. C. si reus vel accusat. mort. fuer. Et probatur apud Castellanos ex L. 23. tit. 1. part. 7. Et apud nos probatur etiam ex Ordinat. lib. 3. tit. 81. §. 3. Anton. Gomez d. e. 1. n. 81. Hippolit. de Marill. in L. fin. n. 18. ff. de quest. Anton. Gomez in d. malefic. conclus. 15. in princ. Iul. Clar. d. 9. §. 1. n. 12. et 16. Farinac. d. q. 10. n. 45. Perey. de iur. fidei. lib. 4. tit. 4. n. 9. et tit. 5. m. 1. Hermos. in L. 5. tit. 3. part. 5. gl. 1. n. 18. Amaya in L. fin. n. 27. C. de iur. fidei. lib. 10. Cresp. de Valdaura observ. 83. n. 4. et segg. Valent. Illust. lib. 2. tract. 2. c. 2. §. 6. et 7. Tondut. d. p. 2. c. 61. n. 14.

Quæ de sententia condemnatoria lata in vita defuncti dicta sunt, intellige de illa, quæ in rem iudicatam transivit: per Anton. Gomez lib. 3. §. 1. n. 82. verif. item adde, Hermosill. in d. L. 5. gloss. 1. n. 19. Valent. d. e. 2. n. 7. Si enim reus à sententia provocavit, & appellacione pendente mortuus est, vel intra tempus ad appellandum lis, & condem-

natio extinguitur in his publicis iudiciis non tantum quoad pœnam corporalem, sed etiam quoad bonorum confiscationem ex ea ratione: quia appellatio quodammodo extinguit iudicium, & reponit causam, & personam in eo statum, quo erat ante litem contestatam L. 1. §. fin. ff. ad Turpill. L. 1. verif. final. ff. de pœn. L. ita demum, ubi Bald. & communiter DD. C. de præuat. L. fin. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. Anton. Gomez in L. 4. Tauri n. 6. Gam. de Sacram. preson. and. q. 6. n. 2. Gratian. disp. c. 40. n. 45. Matan. de ordin. iudic. p. 4. dist. 6. q. 1. n. 1. 6. Cald. Perey. de iur. fidei. n. 25. Postea manut. observ. 8. n. 53. et segg. et dec. 336. n. 10. Fontan. de pati. nupt. claus. 4. gl. 10. p. 1. n. 68. Ubi dicit appellacionem extinguit iudicium quoad præterita, sed inspecto futuro eventu circa confirmationem suspendere effectum sententie, Valac. consule. 1. n. 9. verif. nec adeo fortis. Gutierrez. lib. 1. præx. q. 39. n. 6. Castill. de alim. c. 8. n. 1. Maggon. dec. Florent. 132. n. 11. et 12. Hermosill. d. gloss. 1. n. 19. Ac proinde pendente appellacione reus cū effecta condemnatus dici nequit Fontan. d. gl. 10. p. 1. n. 69. Et sic si reus in vita appellavit, & diem clausit extremum iudicium solvit, & delictum 43 extinguitur, tam quoad pœnam corporalem, quam quoad bonorum confiscationem: ut est text. expressus in L. fin. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. ibi: Si quis cum capitis pœna, vel deportatione damnatus esset, appellacione interposita, & in suspensio constituta, facti diem suum est, crimen morte finitum est. Consonat. Ordin. Regia lib. 3. tit. 82. §. 3. ibi: Et si aliquem hominem fuisse accusatum, & condemnatum per tal. crime, postquam secundo diebus deo perder. et bene per sententia data contra esse, & pendendo a appellacione esse mortuum, sicut o fuito finitum non sōmente quanto à penado corpo, mas ainda quanto a pena dos bens. Faciunt hæc in L. defuncti 4. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. L. 2. L. defuncto 6 ff. de public. iudic. L. fin. ff. ad L. Iul. Majest. Ex iudiciorum 20 ff. de accusat. Propter quæ fundamenta hanc patem teneri gl. in d. L. ex iudiciorum, quam extollunt Barr. Angel. Albertic. & Bald. in L. unica C. ne ex delict. defuncti. et in c. quoniam contra de probat. col. pen. Anton. Gomez d. e. 1. n. 82. Mench. Illust. c. 96. n. 17. post plures Fatin d. q. 10. n. 46. Perey. de iur. fidei. lib. 4. tit. 5. n. 38. Gabr. Perey. de iur. fidei. 71. n. 8. Grivel. decif. Dolan. 6. n. 9. Cald. in Lancia C. ex delict. defuncti. 3. p. n. 4. et 5. Et quidem recte, quia appellatio conservat statum appellantis, Lancelot. de attent. c. 12. in præfat. n. 83. in fin. et n. 114. verif. secundum alios, Fontan. de pati. nupt. claus. 4. gloss. 10. p. 1. n. 68. Guaziz. de defensor. defens. 36. c. 15. n. 2. Ludovic. Post de manut. observ. 8. n. 47. et 55.

Quod necdum procedit, quando reus mortuus est pendente appellacione; sed etiam quando decessit pendente termino ad appellandum L. fin. Cod. si reus, vel accusat. mort. fuer. Anton. Gomez d. e. 1. n. 82. Mench. d. e. 96. ex n. 17. Medices in tr. mort. omnia solvit. p. conclus. 32. n. 37. Perey. d. tit. 5. n. 38. quia paria sunt pendere terminum ad appellandum, & esse appellatum Staccia de appellat. q. 5. in 16. Castill. Sotomejor. de alim. c. 98. n. 2. Franc. Vivius dec. 34. n. 16. Anton. Amat. resol. 93. n. 6. Gabr. Perey. de Man. Reg. 1. q. c. 22. n. 35. Contrariam opinionem, nempe, quod confiscationis, aut pecuniaria pœna femper transit in heredem modo appellatio interposita ff. modo nob. tuer. Jacob. de Revena in d. L. ex iudiciorum, quem ibi sequitur Bartol. & agnoscunt Farinac. d. q.

d. q. 10. m. 47. & 57. Cald. d. q. 3. p. n. 4. Peregr. d. tit. 5. n. 38. & alii, quos sequitur Amaya in l. fin. C. de iure fise. lib. 10. n. 3. 1. Petr. Caball. resol. crimin. casu 98. n. 13. & seq. mort. ex d. l. ex iudiciorum, quatenus requirit sententiam condemnatoriam. Quæ intelligenda est de prima sententia per text. in l. bene §. hoc sermo. ff. de verbor. signific. & ex d. l. fin. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. Dumia primo casu loquitur, quando tantum corporalis pœna fuit imposita, namque tunc extinguitur delictum morte rei, neque pœna transire debet in hæredem: cum solum tenere debeat suos auctores l. sancimus. de pen. Cald. Peregr. d. 5. n. o. Secundo vero casu d. l. 1. quod bona adhuc remanent ex am. post mortem rei per text. in l. 3. §. pendens. appellat.

47 Ego verò has diffidentes Doctorum opiniones conciliandas censens: ita ut prima opinio glof. in l. ex iudiciorum, procedat in publicis criminibus, in quibus per legem non solum imponitur pœna corporalis, sed etiam amissionis bonorum. Si enim hoc casu reus condemnatus obierit post appellationem interpositam, vel intra tempus ad appellandum, statim delictum extinguitur, & iudicium solvitur, cum quoad pœnam corporalem, quam quoad bonorum ademptionem, si in consequentiam delicti bonorum confiscatio veniat. Et in his terminis procedit Ord. d. tit. 82. §. 3. ibi: *Porque segundò direito deve perder os bens per sentença.* Contraria vero opinio locum habeat in delictis, in quibus confiscationis bonorum pœna non est imposita à lege, sed Iudex ultra pœnam corporis afflictivam, reum in amissionem bonorum condemnavit, vel aliqua pœna pecuniaria: cum idem iudicetur de pœna pecuniaria, quam de confiscatione bonorum in terminis propositis ex indeterminate rationis: ut scribit Angel. in l. 2. Cod. si reus, vel accusat. vers. quid autem si reus. & in l. unica n. 5. vers. quid autem. C. ex delict. defuncti. reuert. & sequitur Petr. Caball. casu 289. n. 15. Si igitur reus ita fuerit condemnatus, & appellatione interposita facto cessante, vero quidem quoad pœnam corporalem extinguitur iudicium; remanet tamen examen quoad bona, & pecuniariam pœnam. Et sic citato hærede, in quem instantia transit, appellatione prosequenda erit. Et in hoc casu loquitur text. in d. l. fin. vers. fin. autem. C. si reus, vel accusat. pulchre Ordin. d. tit. 82. §. 4. cujus verba sunt: *E se o crime fosse tal, que a condemnaçam delle não trouxesse ne. e foriamente perdimento dos bens, & o reo fosse condemnado em pena corporal, & mais que perdesse os bens: Em este caso, se o reo morresse pendendo à appellaçam, seria o feito findo quanto à pena de corpo, mas não quanto à pena dos bens. E por tanto se proceder a pelo feito em diante para se ver, se o reo foi culpado no crime. E por consequente se julgarem os bens por perdidos, e assi como foi julgado pelo luiz, de que foi appellado.* Pungit. Cald. in d. l. unica p. 3. n. 5. Qui tamen per argumentum à contrario deductum ex d. §. 4. Ordinationis probare conatur, quod in delictis, in quibus ultra pœnam corporalem à lege confiscationis pœna imponitur: mortuo reo appellatione pendente iudicium solvitur tam quoad pœnam corporalem, quam quoad amissionem bonorum; etiam si Iudex principaliter reum condemner in bonorum amissione. Contrarium vero observandum dicit casu, quo Iudex ex delicto, in quo de iure non erat imposita pœna confiscationis, reum condemnavit in amissione bonorum ultra pœnam corporalem.

Portugal de Donat. Tom. I.

Conficit ita Cald. argumentum Ordin. lib. 1. tit. 82. §. fin. & perdatore confititur iudicium quoad pœnam amissionis bonorum, quando reus pendente appellatione decessit, & Iudex cum condempnavit expresse in amissione bonorum ex delicto, quod necessario non trahebat secum bonorum privationem: Ergo si delictum ejus naturæ, & qualitatis esset, quod in consequentiam trahat privationem bonorum, extinguitur etiam, & iudicium quoad utrumque pœnam mortuo reo pendente appellatione. Et ex hoc argumento dicit ita intelligendam esse Ordinationem & à communi doctorum traditione recedit.

Caterum salva pace tanti viri valde dubia mihi videtur prædicta resolutio, & legis Regis intelligentia: quippe qui videam, quod lata sententia de crimine publico contra reum, qui appellatione pendente decessit, extinguitur crimen, & solvitur iudicium, etiam respectu publicationis bonorum, si confiscatio tacite inest ex natura delicti; vel etiam per Iudicem expresse sit accessoria, non verò si æque principaliter. Probat text. in l. 1. §. si pendens. appellat. melior text. in l. 3. C. eod. cujus verba sunt. *Sic qui ademptis bonis in exilium datus est, appellaverit, ac pendente procuratore defunctus esset, quamvis crimen in persona ejus evanuerit, tamen causam bonorum agi oportet: nam multi interest, utrum capitalis pœna irrogata bona reo quæque admittat (quo casu morte ejus extincto crimine nulla questio superesse potest.) An vero non ex damnatione capitis, sed specialiter præfatis sententia bona auferantur, tunc etenim subdilecto reo sola capitis causa perimitur bonorum remanente questione l. fin. C. si reus vel accusat. mort. fuer. Ex quibus juribus deducunt Doctores, quod etiam in casu, quo confiscatio venit in consequentiam delicti, si Iudex principaliter reum condemnat in amissione bonorum, defuncto eo pendente appellatione iudicium extinguitur quoad pœnam corporalem: Et ita scribunt Cyus, Barr. Bald. & Salicet. in d. l. 3. Et est communis opinio secundum Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 1. n. 83. Peregr. de iure fise. lib. 4. tit. 5. num. 40. qui adducit glof. in l. ratioe §. cum quidam, ff. ad l. Falcid. Farinac. d. q. 10. n. 17. Richard. in §. non autem n. 63. Insist. de perpet. & tempor. alion. & in manduc. ad prax. q. p. 5. a. n. 7. Petr. Caball. casu 298. n. 23. Octavian. Cacheran. decif. 148. ante n. 9. vers. nec repugnant optime Tondut. de prevent. 2. p. 63. n. 15. Mench. illustr. c. 96. n. 17. & 18. agnoscit ipse Cald. d. 3. p. n. 4. Ubi ait, quod tunc dicitur Iudex principaliter condemnare in amissione bonorum, quando dicit: Condemno Titium in tali pœna capitali, & publicatione bonorum; accessorie vero cum dicit, Condemno in tali pœna cum publicatione bonorum: sequitur Peregr. d. lib. 4. tit. 5. n. 40. Farinac. d. q. 10. n. 57.*

Plane Ordin. d. tit. 82. §. 3. eandem juris communis decisionem fuit amplexa: & eo casu iudicium extingui declarat, quo reus condemnatus ex delicto, ob quod bona amittere debebat per sententiam, pendente appellatione dim clausit extremum; & tunc iudicium solvi disponit, tam ad pœnam corporalem, quam amissionis bonorum. Non tamen aperit Legislator, quod reus erat expresse, & æque principaliter condemnatus in pœna amissionis bonorum. Proindeque intelligenda est Ordinatio, ut procedat, quando ex condemnatione corporali tacite, & in consequentiam sequitur amissio bonorum juxta terminos text. in d. l. si pend. appell. non vero intelligi debet, quan-

Cc

do

do principaliter, & specialiter facta fuit condemnatio bonorum. Quo casu de jure communi causa circa bona proferenda est juxta text. in d. L. 3. Et idcirco cum legem correctio semper sit vitanda, inciviliter Caldas juris communis, & Doctorum opinionis resolutionem rejicit. Atque ita Ordinatio in d. §. 3. intelligenda est secundum jus commune, ut minus illud ledere censetur L. 2. ff. de noxal. Ruin. conf. 90. numer. 4. Gratian. c. 406. n. 13. Canon. decif. 53. num. 9. 52 & 10. Amari. resol. 1. n. 74. & 75. Arias de Mesa lib. 2. var. c. 29. num. 84. Giurb. de success. feudor. prolu. 1. num. 39. Franc. Ferret. super confit. de los empobres glos. 2. n. 157. Quasi ille casus confiscationis expresse, & specialis omisus fuerit in d. §. 3. Quo dato remanet in dispositione juris communis cap. penult. de jurejur. Bald. in L. si mater, C. de inst. 1. & subdit. Gratian. forens. c. 813. n. 15. Amas. resol. 75. n. 22. & 23. Vincent. de Franch. decif. 71. n. 7.

Neque obstat argumentum deductum ex Ordinatione d. lib. 3. tit. 82. §. 4. quia ejus specie Legislator diversum casum proponit: in eo scilicet, qui condemnatus fuit in pena corporalis, & confiscatione bonorum propter delictum, ex quo necessario non veniunt imponenda confiscationis pena, qui pendente appellatione decellit: Et tunc decedit delictum quoad personam extingui, non quoad bona. Quod idem dispositum erat de jure communi in d. L. fin. vers. fin. autem, C. si reus, vel accusat. mort. fuer. Vbi Imperator idem disponit, quod Legislator noster. Nota verba text. ibi: Sin autem religionis penam sustinuit, & in parte bonorum damnatorum appellatione usus est, etiam post mortem ejus nihilominus appellationis ratio examinabitur, cum desideretur, utrum valeat necne particularis publicatio. Audi nunc Lusitanum Legislatorem in d. §. fin. Cujus verba sunt: E se o crime fosse tal, que a condemnacão delle não trouxesse necessariamente perdimiento dos bens & o ro fosse condemnado em pena corporal, & mais que perdisse os bens. Em este caso se o reo não ressependendo a appellacão, seria o feito fido, quanto a pena do corpo, mas não quanto a pena dos bens. E por tanto se procederà pelo feito em diante para se ver, se o reo era culpado no crime: & por consequente se julgarem os bens por perdidos, assi como foi julgada pelo Luiz, de que foi appellado. Ecce casum congruentem dispositioni d. L. 3. C. si prend. appell. & d. L. fin. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. qui est valde diversus ab eo, de quo Ordinatio in d. §. 3. Et ideo Caldas non bene argumentum deductum, quod cum sit à contrario sensu, & eo admisso deat legem repugnantia, subsistere nequit Vincent. de Franch. decif. 87. n. 17. Præteritum quia si admitteretur, daretur legis anterioris derogatio, nempe text. in d. L. 3. C. si pend. appell. Quibus in terminis argumentum à contrario non procedit L. 2. Cod. de condit. incert. glos. in Clement. 1. de sentent. excommunic. Cresp. de Valdura observat. 96. n. 12.

Ex quibus jam patet: Quod licet in publicis delictis non transeat instantia in hæredem etiam lite contestata cum defuncto. Tamen si reus fuerit per sententiam condemnatus in confiscatione bonorum expresse, & principaliter, vel in pena pecuniaria, bene transit in hæredem instantia appellationis, quæ quoad bona valde mansit: ut præter citatos supra bene fundat Noal de transmiss. casu 55. n. 8. Sed qua ratione in privatis delictis

transeat instantia lite contestata in hæredem; non vero sic in publicis judiciis? Quæstio est. Et quidem primo advertendum, quod ex criminibus judiciorum publicorum civiliter agi non potest, sed tantum criminaliter, & jure extraordinario. Ex privatis vero delictis non solum agi potest civiliter, & jure ordinario; sed etiam criminaliter, 57 & extraordinario jure L. 3. §. 1. & ult. ff. de off. Praef. Virgil. L. ult. ff. de privat. delict. l. penult. ff. de condit. cens. dat. l. interdum §. 1. qui furem l. ult. ff. de furt. l. fin. ff. de iniur. Cojac. lib. 22. ff. Julian. in d. l. interdum §. qui furem Petr. Gregori. lib. 32. syntagm. c. 165. lib. 47. c. 6. n. 5. Valent. lib. 2. tract. 2. c. 2. num. 11. Et rursus animadverti oportet quod per litem contestationem in 58 judicio quasi contrahitur antiquæ obligationis novatio inter litigantes, quam necessariam appellamus l. si insulam 84. ff. de verb. obligat. l. delegare, l. aliam 19. ff. de novation. l. 3. Cod. cod. Petr. Gregori. lib. 21. syntagm. cap. 10. Anton. Faber. lib. 16. coniect. c. 14. Duaren. ad tit. de novat. c. 1. Donel. lib. 1. comment. c. 14. Valent. lib. 1. illustr. tract. 4. c. 6. n. 11. & 12. lib. 2. tract. 1. c. 2. n. 12. Hæc autem novatio, quæ per litem contestationem fit, eam continet 59 conditionem, si condemnatio fuerit secuta; tunc enim antiqua obligatio in judicati actionem transferretur l. tutor. 15 ff. si quis cautionem d. 4. in princ. & §. si quis condemnatus, ff. de re judic. l. si procurator 19. ff. de procurat. l. & eleganter 7. si pro lo, l. servus 20. §. 1. ff. de dolo, l. alibi 8. C. de reb. credit. Donel. lib. 16. c. 21. Cojac. lib. 24. quæst. Paul. in d. l. aliam, Hotoman. observat. lib. 8. c. 5. Valent. d. tract. 2. c. 2. num. 15. & ante cum Caldas in d. l. unica, C. ex delict. defuncti. par. 3. n. 7.

Unde cum per litem contestationem in judicium deducatur litis, quod antea debebatur, vel ex tractu, vel ex delicto l. si rem 31. §. 1. ff. de novat. & in publicis judiciis non de re familiari, aut privata utilitate, sed de publica vindicta tractetur, locatio §. quod sibi, ff. de public. & veltigal. nihil aliud in novatione continetur, quam pena corporalis, & personæ coercitio, licet pena pecuniaria sit l. aliud 131. ff. de verb. signific. cum ad emendationem hominum constitutus L. si pena 20. ff. de pen. L. 1. C. ad l. l. repetend. Amaya in L. fin. C. de jure fisci. lib. 10. n. 7. Interest enim Reipublicæ delicta puniri L. si vulneratus ff. ad l. Aquil. l. 4. §. cum dominus ff. de noxal. L. si a reo 7. §. ult. ff. de fidejuss. Strichum. 95. in fin. princ. ff. de solut. Atque ita mortuo reo ante sententiam cum judicium dissolvatur, & sententia, vel condemnatio invalida futura sit L. defuncto 6. ff. de public. judic. L. in Senatus consultum §. si propter, §. si propter, ff. ad Turpill. nil mirum, quod instantia non transeat ad hæredes, siquidem tempore sententiæ, sub cujus conditione novatio facta fuit, non reperitur persona delinquentis, in qua condemnatio vitetur; necque res, in qua obligatio consistat L. postquam in princ. ff. ut legator. seu fideicommissi. nomin. caveatur L. quociens in princ. ff. de novat. neque hæres quantumvis delinquentis successores alieni criminis penam sustinere cogitur, L. si p. na 20. L. crimen 21. ff. de pen.

At vero in privatis delictis non habet locum ratio prædicta; quia in eis quando civiliter agitur non de publica vindicta, sed de familiaris judicium instituitur L. interdum 4. ff. de public. judic. Ideoque in hæredes transit actio, & contra eos

condemnatione effectum fortiori potest *L. ex iudicio* n. 20. ff. de accusat. adhuc enim post mortem delinquentis subest res, in qua sententia non fuisse valet, scilicet pecunia, vel res familiares, quæ non tam ex delicto quam ex quasi contractu debent videri *L. 5. §. 3. idem scribit, ff. de pecul.* Et insuper reperitur persona ad quam obligatio dirigitur, nempe hæres, qui in his, quæ iuris sunt defuncti personam representat *L. hæres, & hereditas* 22. ff. de n. capion. *L. novatio* 24. ff. de novation. *L. si a te hæres* 10. ff. ut legator, nomen, cavet. Quapropter ad solutionem condemnationis rite hæres des adstringitur *L. 1. ex iudiciorum* l. omnes 26. l. constitutoribus 33. l. sciendum 58. ff. de alion. & obligat. Gomez. & Barr. in d. l. ex iudiciorum. Anton. Gomez. lib. 5. var. c. 1. n. 84. Fachin. lib. 9. contra. c. 5. Pichard. in §. bis aut. n. 41. Instit. de leg. Aquil. Farinac. d. q. 10. ex n. 30. Hermol. in l. 5. tit. 3. partit. 1. glof. 1. n. 14. & 16. Petr. Caball. casu 298. n. 4. Velent. illustr. lib. 3. tra. 2. c. 2. n. 14. 15. 16. & 17.

Si vero in privatis delictis criminalis actio deducta sit, & delinquentis mortui post litem contestatam ante sententiam, non transibit instantia in hæredem; ita ut non transit in publicis iudiciis, inter que, quando criminaliter agitur, nulla datur differentia. Etenim, ut ita in publicis iudiciis actio datur ad vindictam, & personam sequitur, ita quando ex delicto privata criminaliter agitur noxa, scilicet crimen caput sequitur, & cum persona extinguitur l. 1. ff. de privar. delict. siquidem non de re familiaris, sed de emendatione hominis, & corporali cor. citatione tractatur l. fin. ff. de privar. delict. l. ult. ff. de furt. l. fin. ff. de injur. Ideoque mortuo reo non subsistit res, in qua sententia consistit, & solvitur iudicium l. in Senatus consultum 5. ff. propter. ff. ad Syllanian. Ex quibus non transibit instantia in hæredem in terminis propositis sentit glof. in d. l. ex iudiciorum Boff. tit. de accusat. n. 35. Farinac. d. q. 10. n. 54. Mench. illustr. c. 96. n. 28. post alios Hermol. in d. l. 5. tit. 3. partit. 5. glof. 1. n. 16. Petr. Caball. de casu 298. n. 4. eleganter Valent. d. c. 2. n. 18. Ubi num. 19. & seq. satisfaciunt fundamentis Antoni Fabri, qui contrarium docuerat lib. 7. comp. c. 20.

Pædicta, quæ circa publica iudicia dicta sunt, velim, ut limites in criminibus exceptis, in quibus morte rei delictum non extinguitur, neque iudicium solvitur, siquidem etiam eo mortuo potest ab initio accusatio institui, atque proponi. Quo fit, ut à fortiori lite cum defuncto contestata in hæredem transeat instantia. Sunt autem crimina excepta, quæ sequuntur. Primum est crimen læsæ Majestatis Divinæ, vel humanæ l. ut ff. ad l. Majestatis, penult. & ult. c. eod. l. 4. c. de heretic. l. apostatarum, c. de apostat. §. 2. Instit. de public. iudi. c. sane 14. §. 1. accusatus §. in eo vero casu de heretic. in 6. cap. filii eod. tit. in 6. Clarius in §. hæres n. 11. Peretz de iure fise. lib. 4. tit. 5. n. 29. Farinac. de inquisit. q. 10. n. 38. & seq. Tondut. de prevent. 2. p. c. 62. n. 4. & 7. Cresp. de Valdaura obfer. 83. n. 15. & 16. Valent. de tra. 2. c. 1. n. 8. Quod tamen de heretico intellige, ut procedat in hæretico formali, non vero in suspecto de hæresi, quia huius memoria non damnabitur, neque quo ad bona potest procedi contra hæreses: sed tantum per sententiam declarabitur esse suspectum de hæresi, Cæsar Carena in tra. de offic. Inquisit. 2. p. tit. 19. §. 5. n. 9. & 10. Tondut. de 62. n. 6.

Secundum delictum exceptum est repetundarum crimen d. l. ex iudiciorum, ff. de accusat. Amaya in l. fin. n. 23. c. de iure fise lib. 10. Valent. par. Portugal de Donat. Tom. 1.

2. n. 8. Cresp. de Valdaura obfer. 83. n. 17. Tondut. de prevent. p. 2. c. 62. n. 8. Tertium est crimen peculatus, & de rebus d. l. fin. ff. ad leg. l. peculatus, Tondut. d. c. 62. n. 9. Valent. d. c. 2. n. 8. Cresp. d. obfer. 83. n. 18. Quartum est delictum illius, qui mortem sibi ipsi concitavit l. fin. ff. de bon. cor. qui ante sent. mort. sibi considerant. l. defunctus 6. Cod. si reus vel accusat. mort. Peretz de iure fise. lib. 4. tit. 5. n. 31. & seq. Petr. Caball. casu 197. Amaya in d. l. fin. c. de iure fise. lib. 10. n. 19. Cresp. d. obfer. 3. n. 24. Valent. d. c. 2. n. 8. Quintum est delictum desertoris militis l. 4. C. de re milit. lib. 12. Cresp. ubi supra n. 20. Sextum est delictum eorum, qui necaverunt eos quorum sunt successores l. Lucius 9. ff. de iure fise. Cresp. ubi supra n. 21. Septimum est crimen assassini, & eorum, qui turpia lucra quaerunt, l. in heredem 5. ff. de calumniarioribus l. Lucius ff. de iure fise. Cresp. ubi supra n. 22. & 23. In his enim omnibus criminibus, non tam instantia, quam actio datur in hæredem, ut bona ab eo auferantur.

Et regulariter penalis actio datur adversus hæredem, & à fortiori transit instantia in casibus, ubi factum ipso iure, vel ipso facto puniunt l. Lucius, ff. ad Syllanian. Auth. de incest. nup. l. commissum ff. de publican. & vellic. c. 1. de homicid. in 6. ordina. lib. 3. tit. 82. §. 3. in fin. l. 7. tit. 1. partit. 7. Covar. de spons. p. 2. §. 6. Gabr. Peretz de iure fise. n. 29. & de iure fise. l. 19. n. 7. Hermol. in l. 6. tit. 3. partit. 5. glof. 1. n. 10. Peretz de iure fise. lib. 4. tit. 5. n. 7. Tondut. d. c. 62. num. 11. Cresp. d. obfer. 83. n. 7. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 1. n. 80. Cujac. lib. 26. questio. Papin. in d. l. ult. ff. ad l. g. l. peculatus, Anton. Faber. lib. 7. consuet. c. 20. Melch. de Valent. illustr. lib. 2. tra. 2. c. 2. n. 8. Angel. Boff. tom. 2. moral. tit. 1. n. 174. Amaya in d. l. fin. §. 3. C. de iure fise. lib. 10.

Declarabis tamen, ut his criminibus exceptis quando his non fuit contestata cum defuncto, debet actio ad personam intentari intra annum l. 1. ff. ad leg. l. repetendarum vel tota quinquennium l. 2. c. de apostat. ubi glof. & Bartoli. per illius textum in l. Manicheus, c. de heretic. Anton. Gomez. lib. 1. c. 1. n. 81. Sanchez ad præcep. Decalog. lib. 2. c. 22. n. 48. Farinac. de heres. q. 197. §. 4. n. 102. & seq. Clar. §. fin. q. 1. num. 14. Boer. de iure fise. 264. n. 18. & 19. post plures Aug. Barbof. in d. l. Manicheus n. 44. & 46. Peretz de iure fise. lib. 4. tit. 5. num. 35. Molin. de iure fise. & iure, 10. 4. tra. 3. di. p. 45. n. 8. & 10. n. 1. disput. 7. n. 5. Noguer. allegat. 1. n. 156. Cresp. de obfer. 83. n. 26. & 28. Garzin. de defens. reor. defens. 33. c. 26. n. 3. ver. sed. Doctores Limitanda tamen venite prædicta resolutio in crimine hæresis, in quo post mortem potest procedi infra quadraginta annos ad imponendam penam confiscationis bonorum, quæ nocet heredibus, & quibuscumque possessoribus a. 2. de præscrip. lib. 6. Cujas dispositor omnino servanda est, quævis bona applicantor fisco seculari, ut in c. excommunicatus o. 2. §. damnatur de heretic. Quia in crimine hæresis servatur ius Canonicum, à quo præscriptio quadraginta annorum determinata est. Ita Anton. Gomez. d. n. 81. circa fin.

Denique datur actio pænalis in hæredem, quatenus ad eum pervenit, licet res consumpta sit: immo etiam adversus hæredem hæredis absque ulla distinctione *L. videamus* 17. ff. quodmet. caus. Gomez 11. var. cap. 9. numer. 54. post med. & aliis relatis Hermol. fill. in l. 2. c. 6. tit. 5. partit. 5. glof. numer. 41. Amaya in l. fin. 46. & 47. C. de iure fise. lib. 10.

Redeundo autem ad materiam, de qua in presenti agitur: Sciendum est instantiam non transire in singularem successorem: ut post antiquiores scribit Peregrin. de fidei commissis. art. 53. n. 24 Antonin. Amat. resolut. 86. n. 31. 33. & seq. Valasc. consultat. 160. Cabed par. 1. decis. 198. Valenz. conf. 60. a. n. 6. cum seq. Arias de Mesa lib. 2. var. c. 38. n. 7. Tusch. litter. 1. conclus. 210. n. fin. Alphonsi. de Oles de cess. jur. tit. 3. q. 1. n. 18. Noal. de transmiss. conf. 55. n. 6. Capy. Latio decis. 33. n. 5. Tondut. de pravent p. 1. c. 30. n. 23. Cum enim his particularibus successores defunctum non repræsentent: hoc enim soli hæredi competit, nullo jure in eum transire potest instantia quæ in eum non transiit, neque transferatur, in quo non repræsentatur Petr. Barbos. L. si constante §. fin. n. 19. & 20. ff. de solut. matr. Antonel. conf. 5. n. 5.

Sed dubium est, An transeat instantia in cessionarium? Et quidem jus instantiæ cessibile est. L. cum hereditas ff. ad Trebell. L. in causa §. fin. ff. de vocat. Bartol. in l. si cum hominem ff. de fideiussor. Bald. in l. per adversas q. 14. C. mandati. Tiroq. de retrait. lignag. §. 26 gloss. 3. n. 26. Peregr. de conf. 53. n. 29. Mar Muta. decis. 14. n. 6. Giurb. decis. 107. n. 1. Vincent. de Franc. decis. 596. n. 2. Joseph de Sella decis. 54. n. 4. & seq. post alios Amat. resolut. 86. n. 39. Oles de cess. jur. tit. 3. q. 1. n. 18. Subindeque, cum transibit instantia in cessionarium, singulare quæ successorem, si specialiter instantiæ cessio facta fuit: vel adeo generalibus, & comprehensivis verbis, ut facta intelligatur, veluti si actio cedatur cum omnibus, & quibuscumque iuribus: vel si cessionarius constituitur in locum cedentis gloss. in d. l. in causa §. fin. ff. de procurat. De Pontes conf. 6. n. 19. & 21. & conf. 7. n. 19. vol. 1. Giurb. decis. 84. n. 12. & decis. 107. per totam Amat. resolut. 86. n. 40. Joan. Bapt. Thor. 1. compendii decisionum verbo instantia litis Noal. de transmiss. cas. §. 5. n. 5. Oles d. q. 11. n. 18. Tondut. de pravent p. 1. c. 30. n. 39. & 42.

Conclusioem supra positam, quæ habet instantiam non transire in singularem successorem intellige, ut procedat in actionibus personalibus Peregr. d. art. 54. numer. 24. Castill. lib. 2. contrav. c. 9. n. 13. Et est ratio: quia personalis actio non datur contra singularem successorem, L. fin. §. Lucius. ff. de contrab. empt. L. 1. §. si hæres ff. ad Trebell. l. incendium C. si cert. petat. Anton. Gemib. 2. var. c. 15. n. 21. & in l. 40. Taurin. 1. 3. circa fin. Valasc. de jur. emphyt. q. 32. n. 18. & consultat. 172. n. 11. Hieronym. Leo de cis. 47. n. 16. Cyriac. contro. 120. num. 1. usque ad n. 5. Hermosill. in l. 7. tit. 4. partit. 5. gloss. 3. n. 4. And. Gail. lib. 2. observat. 16. n. 4. Valenz. conf. 119. n. 43. Don Joseph. Vela dissert. 12. num. 54. Atque ita in eum instantia transire nequit.

Pertinet itaque intellige, ut non transeat instantia in singularem successorem voluntarium text. in l. 2. §. non solum, ff. de heredit. vel action. vendit. l. si pignoris ff. de famul. eriscund. Aliud vero dicendum est in successore necessario per text. in l. in hoc iudicio, ff. de famul. eriscund. quam distinctionem ponit Bart. in l. si cum hominem ff. de fideiussor. sequuntur Polydori Rip. observat. 95. n. 1. & seq. Peregr. d. art. 53. n. 24. Tondut. de pravent. p. 1. c. 30. n. 4. Guid. Pap. conf. 24. n. 8. Molin. de primog. lib. 4. c. 8. n. 6. Amat. resolut. 86. n. 34. Castill. cons. lib. 1. c. 9. n. 2. Noal. de transmiss. cas. §. 5. n. 6. Valasc. consultat. 160. n. 3. Joseph. Sella decis. 54. n. 3.

Barb. in d. l. si constante §. fin. n. 20. ff. de solut. matr. Dicitur autem successor necessarius, qui succedit in re, super qua vertitur litigium ex iudicio ad adjudicatione d. l. in hoc iudicio in fin. vel 15. ad quem res de necessitate debet transire invito actore dummodo ab eo causam habeat Valasc. d. consultat. 160. num. 4. Peregrin. de art. 53. n. 14. Tondut. d. c. 30. n. 25. & 26. vel quando actio erat communis duorum; namque si consolidata fuit in unum, potest in prosequi judicalem instantiam per alium captem l. sed. & si minus §. filie ff. de in part. l. unie. & hoc ex rei l. C. de rei uxor. act. Peregr. de art. 53. n. 24 & lib. 1. conf. 8. n. 52. Tondut. d. c. 30. n. 28. Valasc. consultat. 160. num. 4. Amat. resolut. 86. n. 37. Barb. in d. l. si constante §. fin. n. 15. Ad hoc enim, ut transeat instantia, sufficit, quod res, vel actio ex iuris necessitate ad aliquem pertranscat: ut in actione mota à patre super emphyteusi accepta pro se, & filio, quæ transit in eum ex Decret. c. quia G. 11. de iudic. Tondut. d. c. 30. n. 44. 45. & 46. Amat. resolut. 86. n. 20. Quia instantia cepta à patre transit in filium, etiam si non sit hæres patris in his, quæ sibi competunt uti filio Paul. de Castre. in l. tam ex contrahibus n. 8. ff. de op. lib. et. & in l. si eum hominem num. 2. & 3. ff. de fideiussor. Plane illa emphyteusis, vel res sic accepta pro patre, & filio ex necessitate juris devenire debet ad filium l. num. ex familia §. 1. ff. de legat. 2. quoniam pater non potest in illa filiis præjudicare Ordinatus. lib. 4. tit. 37. §. 7. Valasc. de iur. emphyt. q. 49. n. 10. Gama decis. 8. n. 1. ubi late Flores de Mena. & in addit. ad decis. 5. n. 7. idem Gama decis. 233. n. 11. & 14. Solozan. de iure Indiarum. 2. lib. 1. c. 16. n. 31. Amat. resolut. 84. n. 62. Giurb. de feud. pralud. §. 1. n. 31. Tondut. resolut. civil. c. 55. n. 4. Unde filius necessarius successor dicendus est, & ad eum debet instantia transire.

Ex his descendit: Quod instantia cepta à patre transit in filium, quando actio de dote consolidatur in ipsius persona, licet singulariter succedat ex consolidatione l. 1. si marito 32. §. si voluntate, ff. de ut. Matrim. l. n. ca §. & hoc ex rei, C. de rei uxoria allione Barb. in l. si constante §. fin. n. 23. vers. & hoc etiam ratione, Alex. in l. si cum dorem, §. si to tempore, n. 8. ff. de d. ut. Amat. resolut. 86. n. 32. Tondut. d. c. 30. n. 46. Quia eam præstat rationem, nempe quia filia ex necessitate juris consequitur illam actionem: & iterum quippe illam consequitur ex causa, quæ erant antiquior, & præcedebat iudicium inchoatum per patrem: Bar. in d. l. si cum hominem ff. de fideiussor. Prout etiam instantia cepta per patrem pro repetenda dote adventitia filiz transit in eam, licet hæres non sit, Campeg. de dote p. 1. q. 80. n. 1. vers. nunc in fin. Bald. Novell. de dote 9. p. privileg. 10. n. 1. Intrig. lib. 3. singul. 89. n. 161. Amat. resolut. 86. n. 20. in fin.

Sic instantia litis motæ contra patrem super nobilitate transit in filium quamvis non sit hæres d. l. operarum 29. ff. de operarum lib. Menonch. conf. 904. numer. 76. Afinsus in praxi. §. 2. c. 13. n. 1. & 2. Otalor de nobil. 2. p. 3. p. prius. c. 6. n. Barbos. in d. l. si constante §. fin. n. 23. Valasc. consultat. 160. n. 6. & 7. Gura. de Nobil. gloss. 40. n. 10. post plures Amat. resolut. 86. n. 1. Tondut. d. cap. 30. n. 44. Ex ea ratione quoniam nobilitas pertinet ad filium uti filium ex causa; quæ præcedat instantiam, & habeat originem ante litem motam. Quia de causa sententia lata super

- super nobilitate cum patre nocet, & prodest filiis, & descendentibus. *Ottol. de Nobilit. l. 2. p. 3. princ. c. 8. n. 7. Tirac. de Nobilit. c. 37. n. 2. & seq. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 8. n. 3. in fin. Cavall. commun. c. 1. tra. commun. q. 636. n. 12. Carol. Tapia decif. 3. n. 1. Valent. conf. 92. n. 63. & 68. Cappy. Latio decif. 83. num. 28. & seq. Valent. Illustr. lib. 2. tra. 2. c. 10. n. 16.*
- Item: Instantia litis transiit a resignante in resignatario beneficii, qui eam prosequi debet in litro, quo reperitur, & coram eodem Iudice. *Flamin. de resignat. lib. 1. q. 16. n. 10. & 14. Gomez in reg. de annalib. 62. n. 4. Peregrin. de fideicommiss. art. 53. n. 25. vers. & in beneficiis alios refert Amat. resol. 86. n. 22. Tondut. d. c. 30. n. 43. Cahill. contrav. lib. 2. c. 9. n. 8. Et regulariter in lite mota sub nomine dignitatis, administrationis officii, vel Beneficii instantia concepta cum possessore transiit ad active, quam passive in successorem in dignitate, administratione, officio, vel Beneficio cap. delicto de fur. compet. ubi Decius n. 8. & in c. quia V. de iudic. n. 11. vers. tertius casus, Peregrin. d. art. 53. n. 26. Gratian. fecund. q. 76. n. 18. Peguer. decif. 218. n. 4. vers. secundo limitatur, Cabed. 1. p. decif. 198. n. 1. Amat. resol. 86. n. 23. Salgad. de proce. 4 p. 8. n. 303 & 309.*
- Et consequenter: Com majoratus sit dignitas, & habeat annexam dignitatem secundum Menoch. conf. 80. n. 40. Burg. de Paceq. civil. 3. n. 3. Bald. in l. cum antiquiorib. n. 1. C. de iure deliber. Giurb. de success. feudor. 5. 1. glos. 8. n. 2. instantia concepta cum possessore Majoratus bene transiit in successorem *Valac. consule. 160. Latio decif. 35. a n. 1. & cum seq. Ibi num. 30. sic iudicatum testatur. Molin. lib. 4. c. 8. n. 6. Cahill. d. lib. 2. c. 9. a n. 1. Cabed. 1. p. decif. 198. n. 3. Solorzan. de iure Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 14. n. 79. & c. 29. n. 6. Valenz. conf. 60. n. 29. & 35. Snar. allegat. 27. n. 2. Barbo. in d. l. si constare §. fin. n. 23. vers. & simili ratione Tondut. d. c. 30. n. 4. & 36. Amat. resol. 86. n. 11. Interrog. de iustit. cont. 3. q. 73. n. 30. Cald. Peregrin. d. art. 53. n. 10. Prout etiam transiit instantia in successorem feudi Vincent. de Franch. decif. 593. Menoch. conf. 904. n. 73. & seq. Rovin. conf. 72. per totum. Amat. ubi supra n. 12. Cappy. Latio decif. 31. n. 24. & seq.*
- Similiter instantia concepta cum defuncto transiit in fideicommissarium universalem hereditate restituta; quia cum fideicommissarius succedat in omnibus iuribus hereditariis activis, & passivis, etiam in eum instantia transire debet juxta Bart. doctrinam in l. si cum bonis, ff. de fideiuss. Angel & Alex. in l. cum hereditas ff. ad Trebell. idem Bart. in l. 1. ff. eod. ubi Paul. de Castro n. 1. vers. alii exponunt, & in l. si patroni §. actiones n. 4. ff. eod. Peregrin. art. 53. n. 19. Carpan. super statu Mediol. cap. 21. n. 48. 201. Amat. resol. 86. n. 17. Noal. d. c. 35. n. 3. Tondut. dec. 30. n. 30.
- Si vero instantia concepta sit cum hærede gravato, non transiit in fideicommissarium universalem sine cessione l. 1. §. 1. cum hereditas ex fideicommissi, ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si cum bonis Alex. in l. 1. in ratione §. quod vulgo n. 16. ff. ad l. Falcid. Tusch. litter. l. conclus. 210. n. 3. Peregrin. de art. 53. n. 19. Valent. conf. 60. n. 41. Amat. resol. 86. n. 18. Noal. d. casu §. 5. n. 3. Tondut. d. c. 30. n. 31. Cahill. d. lib. 2. contrav. c. 9. n. 10. Antonel. conf. 5. n. 3. quia fideicommissarius non potest heredi gravato, sed testatori; & instantia

est actus, & industria ipsius heredis gravati, non hereditaria; siquidem a principio non fuit reperta in hereditate, quod necessarium erat, ut veniret in restitutionem fideicommissi ex Trebelliano. Subindeque ut fideicommissarius succedat in instantia, necessarium est, quod illi actiones cedantur d. l. cum hereditas ff. ad Trebell. libi: Et tamen hæres iudicis, quibus conventus est, aut stipulationibus quibus necesse habuit promittere, obstrictus manebit. Et probatur etiam text. in l. Lucius §. 8. regatus, l. si patronus ff. ad Trebell. glos. in l. 1. verb. iudicia. ff. eod. Quod nōdum procedit respectu fideicommissarii, sed etiam quando instantia concepta fuit cum primo fideicommissario, quippe non transiit in ejus filium ut patris heredem Antonel. de conf. 5. n. 4. Et prædictam distinctionem inter instantiam, & actiones, quæ testatori competeant, & inter eas, quæ licet ad hereditatem pertineant, & ab hærede gravato habent originem, eleganter pertractat Alphonsus de Olea de cessione jurum tit. 4. in miscellan. 15. & seq.

An autem instantia concepta cum hærede gravato super actione reali transeat in fideicommissarium? Dubium est. In quo Bart. in l. Lucius §. regatus ff. de Trebell. docet instantiam transire restituta hereditate; sequitur Socinus Iun. conf. 42. a n. 13. lib. 3. Suarez alleg. 17. in princ. Molin. lib. 4. c. 8. n. 6. & pluribus relatis Fusar. q. 610. Peregrin. de fideicommissi art. 53. n. 19. vers. concepta autem cum hærede: licet cogitandum relinquat Tondut. d. c. 30. n. 33. & 34. Ubi, quod si gravatus nomine fideicommissi peteret instantiam, transire dicit d. n. 34. vers. alioquin. Peregrin. etiam lib. 4. conf. 42. n. 6. in ea refertur opinione, ut instantia transiit in fideicommissarium posside, non active, Amat. autem resol. 86. n. 18. Bartoli opinionem rejicit, Verum Tondut. d. n. 24. tenet, quod si ageretur actione reali, transeat instantia in fideicommissarium, non vero si actione personalis: Et ita esse intelligenda tradita per Fusar. d. c. 620. qui n. 5. ita seipsum declarat.

In qua opinionum varietate, si licet meum interponere iudicium, videndum arbitror Bartoli doctrinam, qui de reali actione agit tenendam esse & ascendendam instantiam conceptam cum gravato super actione reali intentata occasione fideicommissi transire in fideicommissarium universalem restituta hereditate: cum enim restitutione facta omnia jura transeant in fideicommissarium cui competunt omnia remedia, quæ hæredi competeant DD. l. fin. cod. de edit. Divi Adriani. toll. Gratian. c. 47. n. 9. 10 & 11. Socin. Iun. conf. 34. lib. 3. ita ut etiam omnia onera hereditaria in fideicommissarium transferantur, & hæres ad nihil teneatur, si penes se nihil remanet l. 1. l. ita tamen 27. §. qui ex Trebelliano. ff. ad Trebell. Peregrin. de fideicommissi art. 4. n. 2. Cappy. Latio decif. 6. num. 14. 16. & 26. Nil mirum, si instantia concepta a gravato super rebus fideicommissi ad fideicommissarium transferatur: Siquidem instantia concepta fuit ad fideicommissi utilitatem, & inanis, atque inutilis redderetur, si nihil remanente penes hæredem in fideicommissarium non transiret, ipseque cogereetur novum iudicium instituere: Præsertim quia restituta hereditate fideicommissarius quodammodo necessarius reputatur successor: & est indubium, quod etiam in singulari successorem fideicommissarium in rebus actionibus transiit instantia, Mohedan. decif. 41. Amend. ad Vin-

304 Tractatus de Donationibus Regiis.

centde Franch. decif. 250. n. 18. Putens. decif. 181. l. 2. Et diximus fupra n. 79. Atque ita Bartoli fententiā tucntur Caffili. d. lib. 2. c. 9. n. 9. Tondut. d. c. 30. n. 32. 3. 4. 5. 6. Amato. refolut. 86. num. 55. Intrig. de fubftr. centur. 3. q. 73. n. 19. Fufar. d. q. 620. n. 5.

Passive autem bene tranfit inflantia etiam in fingulare fuccellorem voluntarium, poftquam 95 reftit per quos iudicium pender, effecta fuit litigiofa Peregrin. d. art. 53. n. 24. Parif. conf. 108. n. 3. in fin. lib. 1. Bart. in d. l. Lucius 9. rogatus, ff. ad Trebell. Valafe. conf. ult. 60. num. 3. Amat. refolut. 86. n. 15. & 16.

Ex dictis fuit: Quod inflantia tranfit in quemlibet fuccellorem univerfalem, licet titulo fingulari fuccedat, & non fit hæres Peregr. d. art. 53. num. 20. per text. in l. tam ex contrahib. ff. de iudic. Sequitur Sella decif. 54. sub num. 2. Noal. d. c. 34. n. 4. Suarez allegat. 27. num. 1. Amat. refolut. 86. num. 3. 1. verf. tranfit. tamen. qui ponit exemplum in fuccellore feudis, qui dicitur univerfalis, licet titulo particulari fuccedat, & in eum tranfit inflantia Bald. conf. 102. n. 2. verf. amplius lib. 2. Vincent. de Franch. decif. 1. n. 42. Fabius de Anna conf. 108. n. 29. & 32. lib. 2. Amat. ubi fupra num. 19. & 20. Prove etiam poteft exemplificari in patre, qui occupavit bona filii iure peculii, quia in eum, licet hæres non fit, tranfit inflantia cepta cum filio d. l. tam ex contrahib. ff. de iudic. l. 2. ff. de iust. pecul. Amat. refolut. 86. num. 19. Noal. de tranfiff. c. 5. n. 4. Sic etiam tranfit inflantia in donatarium omnium bonorum, iurium, & 98 actionum. Andr. Georg. alleg. 33. n. 26. 27. & 28. Fabio. de Anna d. conf. 108. n. 29. Quos refert, & fequitur Amat. d. refolut. 86. num. 38. Quod intelligendum puto in actionibus realibus, non in perfonalibus; quoniam talis donatarius verè hæres non eft. Et fic neque à creditoribus conveniri poteft actione perfonali pro debitis donantis, Ita Abb. conf. 102. num. 3. lib. 2. Paul. de Caffro in l. hereditatem num. 7. ff. de heredi. Rebuff. in l. nominis, verf. fed ad ea ff. de verb. fignif. Covar. lib. 4. var. c. 2. n. 4. col. 2. poft u. d. Et fuit fententia glof. in l. eris alieni, C. de donat. Reynof. obfer. var. 42. Qui quæftionem ad partes difputat à n. 14. & hanc veniozem dicit num. 21. & contrariis fatisfacit n. 22. & feq. Thefaur. d. c. 212. sub n. 8. Franch. decif. 686. n. 4. Fontan. de pall. nupt. clauf. 7. glof. 3. p. 7. n. 58. Cancet lib. 1. var. c. 8. num. 60. & lib. 2. c. 7. n. 128. & 129. Peregrin. de fideicommissat. 53. n. 14. Amat. qui plures laudat refolut. 58. num. 8. Olea de ceffion. iur. iis. 3. q. 9. num. 16. Metlin. de pignor. lib. 4. tit. 5. q. 143. n. 4. Proindeque ita ut actio perfonalis paffive non datur contra donatarium omnium bonorum, ita etiam inflantia cepta cum donatore non tranfit in donatarium paffive.

Proxime dictum, quod donatarius omnium bonorum non poteft à creditoribus conveniri perfonali actione, intellige, ut non procedat cafu, quo donator deceffit in nullo alio relicto hærede: quia tunc licet de iuris rigore conveniri directo non poffit; tamen æquitate fuadente bene poterit donatarius conveniri: iudicatum difte Guid. Pap. decif. 105. Colla de remed. fubfidior. remed. 105. d. 12. Boet. dec. 204. num. 41. Cancet d. lib. 1. c. 8. num. 68. Metlin. d. q. 143. n. 4. verf. diffinitionis 100 fadere Hieronym. Leo decif. 107. num. 28. Peregrin. d. art. 53. num. 14. in fine. Secundo intellige, ut recte poffit conveniri, quando notoriè conftat donatorem non effe folvendo; quippe ut

inutilis vitetur circuitus, de æquitate donatarius omnium perfonali actione paffiva valet. Hieronym. Leo ubi fupra num. 29. & 30. Franch. decif. 273. num. 4. & 5. Cypyc. Latro decif. 44. num. 11. Guib. decif. 62. n. 26. Amat. refolut. 58. n. 2. verf. tamen ad evitandum, Cancet d. c. 8. n. 68. Michael. Angel. Gizzi ad Cypyc. Latro obfervat. 44. num. 9. & 10. Metlin. d. q. 143. n. 4. Attus de Mela lib. 3. var. c. 50. num. 38. Et quidem æquitas bene fundatur in decifione text. in l. hereditatem 28. ff. de donat. ibi: Hæreditatem patris fubreftitum filia fui iuris effecta donavit. Creditoribus hereditarius filia fatisfacere debet. Et ex eo, quod in donatione univerfali facta bona intelliguntur donata deducto arte alieno, l. mulier, ff. de iure dot. l. non poffunt, ff. de iudic. Boet. d. decif. 204. n. 41. Coin. confil. 128. lib. 4. num. 7. Gutier. lib. 2. præf. q. 58. num. 7. 8. & 17. Cancet d. c. 8. n. 69. Hieronym. Leo decif. 107. num. 29. & 30. Et huic fententiæ lubens, libenterque ad hæretico, cum iuris rigor æquitate fit temperandus l. in omnibus 50. ff. de reg. iur. Soloz. de iure Indiar. 20. num. lib. 2. c. 7. n. 6. Anton. Hering. in fidei ius c. 5. n. 10. Camill. Borelli. in comment. ad Belling. in fpec. Princ. rub. 11. cap. 4. num. 5.

Advertendum tamen eft. Quod quamvis donatarius omnium bonorum à creditoribus poffit conveniri de æquitate in prædictis cafibus; tamen eadem fuggente æquitate non poterit exequi, nifi in bonis donatis, & intra eorum vires Colla de remed. 108. num. 13. verf. quoniam, & num. 14. Quæ fuit fententia Bald. conf. 157. fuper his n. 4. quæ ampliat etiam filii donatarius inventarium non fecerit fequantur Aymon conf. 129. n. 5. Cancet d. c. 8. numer. 13. Hieronymus Leo dec. 107. num. 28. ubi num. 39. ita iudicatum teftatur: & Metlin. d. q. 143. num. 5. ubi num. 6. admittit prædictas refolutiones in creditoribus donationi antea iuribus, non vero refpectu eorum, qui poft donationem contraxerunt; ad quorum debita non tenetur donatarius Cancet lib. 1. c. 8. n. 68. & lib. 3. c. 3. n. 303. Cypyc. Latro. dec. 44. n. 24.

Hypothecaria autem actione recte poteft conveniri donatarius omnium bonorum: ut fcribit Bolognet conf. 20. num. 16. & 17. Reynof. obfer. 103. 42. num. 22. & 23. Amat. refolut. 58. num. 11. Metlin. d. q. 143. num. 8.

Deinde inflantia cepta cum proprietario tranfit in ufumfructuarium active, non paffive; quia ufumfructuarium habet exercitium actionum pro confervatione, custodia, & cura bonorum, non in reliquis L. 1. §. ufumfructuarium. ff. de novi opar. nuntiat. Et eodem modo filius cepta fuerit ad ufumfructuarium in utilitatem bonorum tranfit inflantia in proprietarium Modern. adfurd. decif. 198. n. 58. 62. & 63. Tondut. d. c. 30. n. 47. & 48. Amat. refolut. 86. n. 29.

Rurfus non tranfit in filium inflantia active, neque paffive, five fuccedat ex condemnatione, five jure hæreditario per text. in l. si constante §. fin. ff. de folut. Matrim. ubi Bart. & commun. D.D. & ibi Petr. Barbof. num. 16. 17. 18. 19. & 20. Peregrin. de fideicommissat. art. 53. num. 23. & de iure fife. lib. 7. tit. 1. num. 11. Alex. Trentacinq. lib. 1. var. iis. de iure fife. refolut. 2. num. 1. verf. hinc est Tofch. litter. l. c. confil. 210. num. 4. Gratian. foref. c. 82. num. 38. Sella decif. 14. n. 12. & 13. & cum aliis Amat. refolut. 86. num. 42. Tondut. d. c. 30. num. 76. & 97. Fufar. de fubftr. q. 621. n. 3. Quidam alii contrarium fequantur, quia adverfus illos

illos est communis opinio per Barbof. ubi proxime Amat. supra n. 42. vers. *convaria tamen*, late Tondut. de *precent.* c. 10. n. 5. 7. 76. & 79.

106 Limita supra postam resolutionem, ut non procedat casu, quo fisco quomodocunque succedit privato post sententiam laram in prima instantia, & jam causa devoluta est per appellationem ad Judices supremos; quia tunc fisco prosequi debet appellationem, & causa ad suos Judices remittenda non est Salicet. in L. 1. Cod. si pendente appellat. Franch. Lucan. de *privileg. fife.* num. 7. Peregrin. d. lib. 7. tit. 1. n. 12. Boff. tit. de *fisc.* n. 45. Amat. *resolut.* 86. n. 44.

Neque erit admittenda distinctio Petr. Barbof. 107 in L. *hæres* in *prin.* n. 12. ff. de *judic.* quatenus ait in fisco non transire instantiam, quando succedit auctori. In quibus terminis loquitur text. in L. si *constante* 9. fin. ff. de *solut. Matrim.* At vero quando fisco succedit reo, instantiam transire ad fisco existimat Barbof. Differentie ratio in eo posita est, quod quando fisco succedit auctori, nullum damnum inferitur reo, si ad fisco non transierit instantia, immo utile ei erit, cum reum sit fugere iudicium. Si vero fisco succedat reo; tunc quia actor cogetur novum processum facere, & fatigaretur novis expensis, instantia ad fisco transire debet. Nihilominus tamen verius est instantiam ad fisco non transire, siue succedat reo, siue auctori. Et ita ex Alex. docet Tondut. d. cap. 30. num. 79. Ratio est, quod fisco habet suos Judices speciales, ut sunt apud Nos

108 Judices Regii patrimonii, de quibus *Ordin.* lib. 1. tit. 10. Et quoad causas fiscales provenientes ex condemnatione hæreticorum, alius, qui Judex fisci nuncupatur L. 1. C. ubi *causa fiscales*: ad quos, & eorum iudicia potest fisco omnes causas pendentes trahere Atlicet. *decis.* 42. in fin. Peregrin. d. lib. 7. tit. 1. n. 1. Gulman. de *eviction.* q. 8. a. num. 1. cum *seqq.* Perez de Lara de *vita homin.* c. 21. num. 62. Valenz. *conf.* 200. num. 57. Salgado. in *labryinth.* credit. 1. p. c. 7. num. 14. & 15. Solozano. d. tom. 2. lib. 4. cap. 4. n. 28. Sanfelice. *decis.* 70. num. 20. Quod ampliat, etiam si causæ, & lites tangerent Clericos Capyc. *decis.* 197. Gulman. d. q. 8. num. 15. & 19. Solozan. d. tom. 2. lib. 3. c. 2. n. 50. Salgado. d. c. 7. n. 16.

109 E converso autem instantia cæpta cum fisco post confiscationem, & incorporationem bonorum transire in reum, qui ex gratia fuit restitutus Paul. Paris. *conf.* 108. num. 2. lib. 1. Peregrin. de *fideicommiss.* art. 53. num. 23. in fin. Amat. *resolut.* 86. num. 25.

110 Ita ut instantia transire in singularem rei successorem, in quem res jure licito translata est, quod ex parte actoris indubium est juxta superius tradita: Ita etiam ex parte rei adversus ejus successorem transire realis instantia: ut voluit Bart. in d. L. Lucius, *regatus*, ff. ad *Trebell.* Peregrin. d. art. 53. num. 25. Et eodem modo instantia cæpta in causa spoliæ contra spoliatorem continuatur adversus intestum post illius obitum Peregrin. d. art. 53. num. 27. quem sequitur Amat. *resolut.* 86. n. 26.

111 Et confirmatur ex eo: Quia remedia possessoria recuperande transire in singularem successorem, scilicet emptorem, vel donatarium, in quem res translata est absque ulla speciali cessione iurium, vel prædictorum remedium: ut scribunt Socin. in L. *rem.* qua nobis num. 10. ff. de *acquir. possess.* Gratius *conf.* 42. num. 7. & 8. lib. 2. Socin. *jun.* *conf.* 33. n. 10. lib. 3. a quibus discessit Menoch.

de *recuper. remed.* 15. n. 64. Ea motus ratione, quia prædicta remedia non sunt in rem scripta. Et sic non dantur contra singularem successorem per text. in L. cum *te ff. de vi & vi armata.*

Sed merito Menochius reprehenditur ab Alphonso de Olea de *vestim. jurium* tit. 6. q. 5. n. 30. Verius namque est hæc interdicta reitutoria esse in rem scripta: ut probatur ex text. in c. *Episcopi* 9. q. 1. c. cum *Ecclisia* 3. q. 2. L. 1. §. *interdicta*, ff. de *interdict.* seu *extraord. alim.* optime Ludovic. Pest. *post ri. ait.* de *manuten. decis.* 511. num. 1. & 3. Et ea propter transire contra singularem successorem Ruin. *conf.* 45. num. 3. vers. *est breviter dicendum.* Rota Roman. apud Patrum *decis.* 176. lib. 2. Noal. de *transmiss.* casu 41. num. 14. Olea d. q. 5. num. 30.

Porro, scias, velim, quod si vivo patre contra eum actio instituta sit a filio super filiatione, & pendente iudicio pater decesserit, non transire instantia contra hæredem patris; sed novum erit institutum iudicium: ut probat Ulpian. in L. 3. §. *quia Plantianum* vers. *quid ergo*, ff. de *liber. agnos.* ibi: *Quid ergo in petitione hæreditatis, quam filius intendit. Queritur: Verum ex eo natus sit, cuius hæreditatem petit, an non?* Adco hoc verum est, ut Julianus lib. 19. *Digest.* scribit. Si vivo patre reddidit sit præiudicium, & antequam sententia feratur, pater decesserit, transiendum ad Carbonianum edictum. Exponit gloss. ibi verb. *præiudicium* id est præiudicialis actio in rem, quia filius vendicat sibi in patrem; vel se ei in filium. Et Bart. ibi num. 13. docet hunc casum esse specialem, in quo non transire instantia in hæredem: sequitur Noal. de *transmiss.* casu 55. num. 27.

CAPUT XXI.

De potestate concedendi revisiones.

SYMMARIVM.

- 1 *Præstat Author rationes, quibus moveatur, paucis agere de revisionibus.*
 - 2 *Ius concedendi revisionem est de supremis Regalibus, & a solo Principe, qui non recognoscit superiorem, revisio concedi potest; ita ut hoc ius inferioribus communicari non valeat.*
 - 3 *Revidere est ex eisdem actibus iudicare, & in illius instantia neque producuntur articuli de novo, neque alia allegationes, quæ iuris non sunt.*
 - 4 *Si admittentur de novo instrumenta, aut probationes, jam non esset revisio, sed actionum renovatio.*
- Limita in causa speciali, de quo Cabed. 1. p. arest. 39. Ibid.*
- 5 *Revisione concessa reducitur causa ad statum, quæ erat tempore litis contestatæ.*
 - 6 *Revisio, & appellatio in aliquibus differunt. Ib.*
 - 7 *In his, in quibus conveniunt revisio, & appellatio. Ibidem.*
 - 8 *Revisio est appellationis species. Ib.*
 - 9 *Notantur casus, in quibus differunt appellatio, & revisio.*
 - 10 *Res iudicata dicitur, quæ nullo iuris remedio revocari potest. Ib.*
 - 11 *Judices in instantia revisionis jam concessa iudicare debent de iustitia causa nullo habito respectu ad id, quod iudicatum fuerat.*

C c 4 Non

306 Tractatus de Donationibus Regiis,

Non possunt disputare, An iuste, vel iniuste fuerit concessa revisio 1 lib.

8 Princeps potest concedere ut veritas causa jam decisa iterum discutatur.

9 Revisio etiam concessa non impedit, neque suspendit executionem sententiae revivenda. In quo assimilatur supplicationi, qua executionem non suspendit.

10 Non valet rescriptum Principis iubentis, quod pendente revisione supersederetur in executione sententiae; nisi concessum sit parte citata.

11 Secunda revisio eidem parti concedi nequit.

12 Appellare tertio non licet.

13 Restitutio restitutionis adversus rem iudicatam non conceditur.

14 Secundam revisionem Princeps sine magna causa concedere nequit, etiam de plenitudine potestatis.

Si in sententia iudicii revisorii illarum sit novum gravamen, de quo in prima sententia non fuit actum, bene potest secunda revisio concedi. ibidem.

15 Intellige, ut tunc concedatur secunda revisio, quo ad gravamen illatum, adjectionem, vel moderationem.

16 Secundo intellige, quando in iudicio revisorio sententia lata fuit post revisionem concessam.

Si vero revisio denegata fuit à duobus Senatoribus, de quibus Ordinatur lib. 3, tit. 95. §. 1. bene poterit postea ex novis informativibus revisio concedi. ibidem.

17 Revisio ab una parte impetrata alteri prouesse non potest: & numer. 19. & 20: Ubi defenditur opinio Valacii. Et vendicatur ab impugnatione Giurbar, & Cyriaci: cuius responsio rejicitur, & contrahitur.

18 Recensetur differentia inter gravamen, & appellationem: & n. 19.

IN hoc iure concedendi revisiones paucis me expediam, tum quia aliqua diximus supra in hac 2. p. cap. 8. de Suprema Principis iurisdictione à m. 21. cum segg. Cum etiam, quia de materia peculiarem, & satis eruditum tractatum cum magna Reipublice utilitate typis, dum hac scriberem, mandavit amantissimus quondam noster Collega Doctor Ignatius Pereyra à Sousa doctissimus Gravaminum Expeditior Senatus Domus Supplicationis supremi, vir sane apprime doctus, & in expediendis causis admodum circumspectus, integritatis morum, & omniique virtutum genere ornatus, quem ad magna jure optimo promovendum expectamus. Apud quem usque ad saturitatem invenies omnia, quae pertinent ad illum tractatum summa eruditione discussa. Sed ne hico pede rivum transcamus, pauca quidem prae notabimus.

Et primo notare oportet ius hoc revisionis concedendae esse de supremis Regalibus, prout etiam est ius, quod instaurandarum causarum appellatur: de quo Ripol. de Regal. num. 3. Afflicte. de iur. quia sint Regalia num. 9. Ubi quod hoc ius est de supremis Regalibus, & à solo Principe, qui non recognoscit superiori concedi potestur diximus d. 3. n. 30. Immo inferioribus communicari non posse diximus d. c. 8. n. 30. Et probatur ex Ordinatur. lib. 2. tit. 45. §. 40. Et post hac scripturas docet Ignar. Pereyra de Sousa de revisione. c. 14. à n. 1. cum segg.

Est igitur revivere ex eisdem actis iudicare: u

dixit Andr. Gail. de arrest. cap. 1. 2. num. 9. & lib. 1. observat. 154. num. 2. Giurib. decis. 14. num. 10. Pereyra de Sousa de revisione. c. 8. num. 5. Alias diffinitiones adducunt Valac, consulti. §. 1. n. 5. Mendez de Castro in prax. lib. 3. c. 10. num. 1. Gabr. Pereyra de Matr. Reg. 2. p. 37. num. 37. Super quibus immotari non licet; quia Ignatius Pereyra late agie de revisionis diffinitione in d. tractat. 2. num. 10. & segg. Proindeque in revisione non habet locum regula text. in L. per hanc, C. de temporib. appellat. neque producantur articuli de novo, quos dicimus novae rationis: neque aliae allegationes, quae iuris non sint, fieri permittuntur Ord. 1. 3. tit. 95. §. 7. Mend. à Castro d. c. 20. num. 7. Si enim admittantur, jam non esset revisio sed actorum renovatio: ut observat Gail. de arrest. d. c. 2. n. 3. Et quamvis in casu particulari de quo Cabed. 1. p. arrest. 39. probationes factae intra legitimum tempus apud Indiam Orientalem fuissent admittae. Hoc eventus attenta dispositione legis Regiae lib. 3. tit. 54. §. 13. iuxta quam sententia lata, & executi, dum probationes ex tam longinquis partibus non petiverunt, potest de novo fieri, & retractari. In aliis autem casibus dispositioni Ordinatur. d. §. 7. standum est: ne lites in infinitum protrahantur.

Concessa autem revisione reductur res ad statum, quo erat tempore litis contestatae Ruvit in 5. pragm. §. de offic. sacr. Concil. mon. 7. Capyc. Latro decis. 100. num. 35. Et quamvis ab appellatione in aliquibus differat: ut perbelle notat Gabr. Pereyra de Matr. Reg. p. 2. c. 37. num. 37. Tamen in his, in quibus conveniunt appellatio, & revisio actorum, vere revisio species appellationis est Anton Hering. de fideiuss. cap. 20. §. 20. num. 29. Capyc. Latro d. decis. 100. num. 35. Amar. resolut. 6. n. 22. Scaccia de appellat. c. 2. q. 19. remedi. 3. num. 24. Capyc. decis. 28. num. 11. Ubi, quod appellatio, & revisio d. fidentur in quinque casibus; & conveniunt in aliis. Et primo: quia ita ut per appellationem sententia revocari, & retractari potest; ita & in instantia revisionis sententia revocari valet. Et expropter post concessam revisionem, & ea pendente non potest dici sententiam transisse in rem iudicatam; quippe iudicatum dicitur, quod nullo iuris remedio, nec appellationis, nec supplicationis revocari potest: ut ex Hugone, Pisano tradit Capyc. Latro d. decis. 100. n. 29. & 36. per text. in L. eleganter 2. §. si post rem iudicatam in fin. ff. de condit. indeb. Ubi res iudicata appellatur sententia, quae nullo remedio attentari valet. Bart. in L. 1. ff. de re iudic. Cassad. decis. 8. de rescript. Atque ita iudices dati in instantia revisionis iam concessae de iustitia causae iudicare debent; ita ut sit appellationis causam deciderent: nec disputare possunt, An iuste, vel iniuste fuerit concessa? Cum discuto causae principalis illis commissa sit, & juxta propriam conscientiam iudicare teneantur nullo habito respectu ad id, quod fuit decisum. Et ita videtur sententia Pereyra de Sousa in d. tractat. c. 1. n. fin. & c. 79. n. 5. post hac scripta editus. Namque Princeps potest concedere, ut veritas causae jam decise iterum discutatur auferendo ius parti quae situm per sententiam: ut scribunt Angel. in L. fin. C. sentent. rescind. non poss. ubi Bald. Matrill. de Magistr. lib. 3. c. 4. num. 39. Gozadin. cons. 10. n. 17. Amat. resolut. 6. n. 9.

Attamen revisionis remedium non est tantum virtutis, ut sententiae revivendae executionem impediatur, vel suspendatur, Vant. de nullis. tit. quot. & quib.

quib. mod. nullis. process. num. 39. & segg. Bursat. conf. 73. num. 9. lib. 1. Cap. decif. 28. num. 13. Auctes. ad Capell. Tholol. q. 480. num. 4. Valasc. consule. 51. num. 28. Reynol. observat. 6. num. 1. Scaccia de appellat. cap. 2. q. 19. remod. 3. num. 27. Cypre Latino decif. 100. num. 18. Cyriac. contrav. 185. num. 7. Ignat. Perey. de Soula de revisio. c. 40. num. 5. In quo revisio supplicationi assimilatur, quam certum est executionem non retardare. *Auct. supplicatio. C. de precib. Imper. offer. Gail. d. observat. 154. m. 3. lib. 1. Quod adeo verum est, ut non valeat Principis rescriptum jubentis, quod pendente revisione in sententia executione supercedeatur, nisi parte citata fuerit expeditum cum clausula de plenitudine potestatis Guid. Pap. decif. 420. Petr. Gregor. de appellat. 3. p. c. 6. m. 15. Amat. resol. 6. num. 7. & cum aliis Ignat. Perey. de Soula n. 15. & 16.*

Advertendum insuper est, quod secunda revisio eidem parti concedi nequit de potestate ordinaria Principis, quia supplicationis, & revisionis remedium semel tantum concedi posse, diffinitum est per text. in *L. si quis adversus C. de precib. Imper. offer. Thefaur. dec. 122. & 246. Cavalcan. decif. 15. m. 10. & 11. lib. 1. Cancr. lib. 3. c. 17. m. 322. Scaccia de appellat. c. 2. q. 19. remod. 3. num. 28. Covarr. pract. c. 25. num. 6. Vincent. de Franch. decif. 135. num. 3. & decif. 193. m. 1. Gail. lib. 1. observat. 155. num. 3. post plures Giurb. dec. 66. n. 1. Valasc. consule. 58. n. 20. & 21. Amat. resol. 6. m. 5. Maltrill. decif. 45. m. 16. Ordinat. lib. 3. tit. 95. §. 9. Perey. de Soula c. 98. per tot. Prout neque tertio licet appellare *L. unica C. ut liceat tertio provocare, c. sua nobis, c. directa de appell. Caphal. conf. 209. n. 10. Perey. conf. 73. num. 1. lib. 1. Thefaur. decif. 122. n. 1. Trentacian. lib. 1. var. tit. de appell. resol. 15. num. 1. & 2. Cancr. lib. 3. c. 17. num. 322. Gabr. Perey. decif. 65. sub num. 1. & Tusch. liter. A. conclus. 40. plures de more laudat Amat. resol. 6. num. 2. neque restitutio restitutionis regulariter conceditur adversus rem judicatum *L. 1. & L. si C. si cap. in egr. restit. post. ubi gloss. & Barr. & in L. interdu ff. de minor. Costa de remed. subsidit. remod. 94. num. 6. Cald. in L. si curatorem, verb. implendum num. 41. C. de in integr. restit. Hieronym. Magon. decif. Lucens. n. 23. cum pluribus Giurb. dec. 66. n. 3.***

Immo nec de plenitudine potestatis Princeps sine magna causa secundam revisionem concedere debet Menoch. conf. 1044. num. 5. & conf. 1048. num. 20. & de arbit. c. 70. n. 48. Giurb. dec. 66. n. 14. Amat. resol. 6. num. 16. Si vero in sententia iudicii revisio illatum sit novum gravamen: veluti si apponatur aliqua declaratio, moderatio, vel adjectio, de qua neque expresse, nec tacite actum fuit in sententia, quae revisa fuit, bene poterit secunda concedi revisio: ut ex Angel. docet. Covarr. pract. c. 25. num. 6. Scaccia de appell. c. 2. q. 17. limit. 1. num. 44. & segg. Surd. conf. 102. num. 14. Cancr. d. lib. 3. c. 17. num. 321. Fontan. de part. inpr. claus. 4. gloss. 18. p. 4. num. 117. in fin. Giurb. decif. 66. num. 10. Amat. resol. 6. num. 14. Duntaxat concedatur tantum quoad dictam adjectionem, seu moderationem Scaccia d. q. 17. limit. 1. num. 44. Thefaur. decif. 122. num. 7. Crat. vet. conf. 181. n. 1. Amat. supra n. 15. Cafar. Barr. decif. 55. num. 8. Surd. conf. 102. m. 3. & 14. Cancr. lib. 2. c. 12. m. 25. Petr. Gregor. lib. 2. de app. l. Peguer. decif. 187. Giurb. decif. 66. n. 10. in fin.

Quod quidem locum obtinet, quando revisio-

nis causa post concessum Regium rescriptum iudicata fuit per Iudices, quibus fuit commissa, & ipsi sententiam confirmant: secus si revisio denegata fuit à duobus Senatoribus, de quibus Ordinatur. d. lib. 3. tit. 95. §. 1. quia non obstante repulsa poterit pars replicare, & novis informationibus præhabitis revisio concedi Quod ita præciter vidisse testatur Valasc. consule. 51. num. 27. quippe hoc non est revisionem his concedere, sed denegatam admittere præhabita meliori informatione, & causæ cognitione.

An autem revisio concessa uni parti, alteri prodesset possit, & communicari? Dubium est. Negat. Valasc. d. consule. 51. num. 23. 24. & 25. sequitur Cabed. qui iudicatum dicit decif. 190. Fundamenta hujus sententia sunt 3. quia revisio in hoc Regno non appellationi sed gravamini ordinario assimilatur. Sunt enim apud Nos Iudices, à quibus non appellatur, propter eorum excellentiam; sed tantum interponitur gravamen, de quo Ordinatur. lib. 3. tit. 84. Sunt autem inter appellacionem, & gravamen nonnullæ differentia. Et est prima: Quod interponens gravamen intra decennium tenetur in Cancelleria depositum facere summæ 900. *regalium Ordinatur. d. tit. 84. §. 1. ad quod appellans non obligatur. Secunda: Quod sententia, à qua gravamen interponitur, potest executioni mandari, si aggravans immobilibus caret, vel non satisfat datis fideiussoribus in quantitate condemnationis: quod circa appellationem non servatur, cum ea pendente sententia exequi non valeat. Et denique differunt: Quia licet appellatio sit communis appellanti, & appellato; ita ut Iudices appellationis possint parti, quæ non appellavit, providere, si eam in sententia gravatam invenerint. Ordinatur. lib. 3. tit. 72. Tamen in casu gravaminis contrarium statuit Ordinatur. d. tit. 84. §. 12. Unde cum revisio tanquam gravaminis species differat ab appellatione, ita ut in gravaminis instantia parti, quæ servata legis Regiæ forma gravamen non interposuit, provisio concedi non possit. Sic in revisorio iudicio ei, qui revisionem non impetravit, providendum non est. Et hæc apud Nos est verior, & tenenda opinio: quam etiam sequitur Maltrill. decif. 45. m. 16. & 17. Quidquid in contrarium dicat Giurb. decif. 30. num. 4. & segg. quem refert Cyriac. contrav. 185. n. 7. Quia, ut ipse Giurb. confidat, eorum dicta procedunt, ubi revisio appellationi assimilatur, & omnibus passim conceditur: Non vero in hoc Regno, ubi cum magna difficultate impetratur. Nec responsio Cyriaci ad opinionem Valasci subdinneri potest, cum filso supponit Valascum loqui in eo, cui jam revisio fuerat concessa, & postea obtemperata ab adversario uti desideraverat; Valascus enim in diversa loquitur specie, & male à Cyriaco intelligitur.*

Hæc de revisione dicere continui. Cætera vide apud Valascum consule. 51. Cabed. 1. p. decif. 144. & 190. & 2. p. decif. 67. & areff. 47. & 95. Giurb. d. decif. 50. & 66. Amat. resol. 6. Reynol. observ. 6. Et plenius in tractatu Revisionum Doctissimi Collegæ Ignatii Pereyra à Soula: Ubi ad satisfactum omnia invenies.

CAPUT XXII.

De jure Majestatis circa Academias, & Universitates.

SUMMARIUM.

- 1 Academia, seu universitates necessariae sunt in Republica bene instituta.
- 2 Studiorum causa publicam respicit utilitatem.
- 3 In studio, & scholaribus versatur utilitas publica: & in erigendis scholis agitur principaliter de publica utilitate.
- 4 Utiliores sunt Republicae sapientes, quam imperiti.
- 5 Ad solum Principem competit jus creandi Academiae.
- 6 Idem jus competit Summo Pontifici in terris sua divisionis; in aliis vero alterius Principis Universitatem erigere non potest; nisi in casu, quo imminere potest discrimen Catholicae Fidei ex defectu studiorum.
- 7 Academia approbata à Pontifice non efficitur Ecclesiastica.
- 8 In hoc Regno duas sunt Universitates, Comimbriensis, & Eboensis. Et ibi de fundatione, & translatione Comimbriensis Academiae.
- 9 Ad Regem spectat designatio loci studiorum; & illius esse transferre, cuius est condere.
- 10 Agitur de Collegiis Comimbriensis Academiae.
- 11 Agitur de laudibus Comimbriensis Universitatis & n. 12.
- Et notatur Camillus Borrellus, qui erectionem illius tribuit Regi Joanni Alphonsi filio. Et declaratur dictum Patris Francisci Sotae.
- 12 Ad Principem pertinet conservatio, & protectio Universitatis.
- Et Comimbriensis Protector est perpetuus Rex noster inviolabilissimus. lb.
- 13 Rescriptum Regis circa res Universitatis subreptionem, & nullum dicitur, si in eo Rex Protector Universitatis non fuerit denominatus.
- Rex dum sacris iniciatur ad petitionem Universitatis tenetur jurare se protectorem defensionemque Universitatem cum rebus suis; & servatorem illius Statuta. lb.
- 14 Agitur de fundatione Eboensis Universitatis, & illius laudibus.

IN Republica bene instituta necessariae sunt Academiae, seu Universitates, studisque generalia, ut juvenes bene instituantur artibus liberalibus, quas sic Tullius appellavit lib. 1. de Oratore, quia ingenio, & libero homini convenient. Studiorum enim causa publicam respicit utilitatem: ut tradunt Alex. ad Bart. in L. unica §. ita ut unicuique nem. 3. Cod. de stud. liberal. Urb. lib. 11. Bart. in L. 1. ad fin. num. 20. ff. de solut. Matrim. Rebus. de privi. scholast. privileg. 3. n. 1. Gratian. discept. forens. c. 186. num. 13. Bened. Aegid. in L. ex hoc jure 2. p. cap. 15. claus. §. num. 14. ff. de just. & jure. Et ait Petr. Barbof. in L. 1. p. 7. num. 50. ff. de solut. Matrim. quod in studio, & scholaribus dicatur veri publica utilitas secundum gloss. fin. in d. L. unica, C. de stud. liberal. Urb. Roma lib. 11. Et probatur per text. in L. 1.

C. qui ante se excusaret lib. 10. ubi Odofred. Et dicit Barbof. num. 51. quod in erigendis, & adificandis scholis agatur de utilitate publica principaliter, siquidem Doctorem hominum scientia Republica melius gubernatur §. fin. in proam. Infit. §. discipuli in proam. Digest. veter. nam totus orbis corum scientia illuminatur, & vita subditorum informat ad obediendum Deo & Principibus Auth. habitus C. ne filius pro patre. Longe namque utiliores sunt Republicae sapientes, quam imperiti: ut optime persequitur Doctissimus Pat. ter Bened. Percy in sua Academia, & Republ. litter. num. 85. Ubi ex Laertio in vit. Philosof. lib. 3. c. 8. tradit Aristotelem interrogatum, qua in te differtet Docti ab indoctis respondisse, Quia vivi à mortuis: & Cicentem contra Salustium scipissile: An illum putas posse fieri civem egregium, qui non sit iis eloquentia artibus, & bonis disciplinis eruditus? An ulla esse putas rudimenta, & incunabula virtutis, quibus animi ad gloria cupiditatem aluntur? Unde dixit Petr. Greg. de Rep. lib. 18. c. 1. num. 6. Omnes artes, & disciplinas esse necessarias in Republica. Et Marc Tull. ad Quint. Fratr. Nullum posse dari bene institutam Republicam sine peritis, felicem esse quae à sapientibus regitur, inuiles esse leges, si latere, ita ut nec à jurisprudentibus lucem accipiant, nec executioni mandentur: refert, & sequitur Benediçt. Percy, supra num. 90. Ubi, & num. segg. quam sint necessariae, & Republicae utiles Academiae, perbelle demonstrat. Et utilitates, quae ex Academiis universo Orbi proveniunt, docet Mendo de jure Academiae lib. 1. q. 1. a. n. 8.

Cum igitur ad Principem nullum recognoscen-tem superiorem Republicae cura demandata sit, ut ejus tanquam pater utilitati, & bono regimini incambat, & valde consentaneum, & atque proficuum bono communi sit Universitates, & Academiae erigere, ac fundare: Recte consequitur ad solum Principem competere jus erigendi Academiae: ut tenent Chopin. de domat. Franc. tit. 27. sub n. 125. Vincent. de Anna adf. 30. num. 8. vol. 2. Camill. Borrell. de potest. Reg. Cath. c. 34. num. 11. Et tradunt Barr. & commun. DD. in §. tria in proam. Digest. & in d. Auth. habitus, C. ne filius pro patre, Ofsuad. ad Daniel. lib. 17. comment. c. 20. litter. K Natta conf. 657. num. 1. vol. 4. Ramirez de leg. Reg. §. 26. num. 66. Barbof. de potest. Episcop. 3. p. alleg. §. 6. num. 22. Alphons. de Escob. in tract. de jurisd. Academ. c. 21. num. 35. novissime Bened. Percy. in sua Academia num. 48. Henning. Arn. de jure Majest. lib. 2. c. 6. num. 14. Petr. Gregor. de Rep. lib. 18. c. 5. in prin. Sixtin. de Regal. lib. 1. c. 2. num. 26 Petr. Andr. Mendo de jure Academiae lib. 1. q. 4. n. 5. multum post haec scripta vilis.

Ex quibus etiam Summo Pontifici in terris suae ditionis idem jus competere certum est c. 2. de privi. Benediçt. Percy. in d. tract. de Academ. num. 55. At vero in terris alterius Principis Universitatem erigere nequit, cum in temporalibus nullam in eis habeat jurisdictionem, neque Princeps Pontificem, vel alium superiorem recognoscat Suar. lib. 3. advers. Reg. Angl. c. 5. n. 8. Escob. d. c. 21. num. 96. Basil. Ponce de Leon de Matrim. lib. 5. c. 12. §. cum. Bened. Percy. num. 55. vers. nihilominus. Ubi limitat in casu, quo imminere potest discrimen Catholicae Fidei, & Religionis ex defectu studiorum generalium, quia tunc bene poterit Pontifex Academiam erigere.

gere; etiam in terris alienis Principis.

Quamvis autem Academia sit à Pontifice approbata, nihilominus non efficitur Ecclesiastica: ut docet Bened. Peteyr. *supra* n. 59. Ubi num. segg. quinque effectus Pontificie approbationis recenset, quos apud cum vide, quia bene loquitur.

In hoc Regno duæ exstant Universitates Conimbricenses scilicet, & Eborenensis Conimbricensis erecta fuit à Dionysio Rege anno Domini 1291 & anno tertio Pontificatus Nicolai Tertii, à quo fuit designatus locus in hac Ulyssiponensi Civitate; ubi primum sita fuit: postea translata in Conimbricam ab eodem Rege anno 1308, ob varias dissensiones, & tumultus excitatos inter scholasticos, & Cives, ibi floruit Academia usque ad annum 1377. quo tempore Rex Ferdinandus Primus eam iterum ad Ulyssiponem revocavit. Qua in U. be situm habuit Academia usque ad annum 1534. quo Rex Joannes Tertius eam iterum in Conimbricam translavit, & ibi ad omnem reduxit perfectionem, accessit ex Italia, Francia, & Castella Doctissimi Præceptoribus; quorum doctrina in dies crevit, & magna Jurium, Theologie, & cæterarum scientiarum lumina produxit. Et quidem dubium non est ad Regem spectare designationem loci studiorum Petr. Gregor. de Rep. lib. 18. c. 6. Bened. Peteyr. ubi *supra* num. 63. & segg. Illius enim est transferre, cuius est condere Bened. Peteyr. ubi *supra* n. 70.

Idem Rex Joannes Tertius gloriose memoriz, ut perpetuo Universitas adaugeretur, undecim Collegiorum fundatone Universitatem ornavit, magnique redditibus aduuctis in eo quo est statum, repositus: ut tradunt Petr. de Mariz in suis dialog. var. lect. dialog. 5. fol. 333. Cabed. de jure Patron. Reg. Coron. 147.

In hac alma Universitate duo laicorum Collegia majora sunt. Quorum unum Divi Pauli fundatum à Rege Joanne Tertio fuit; & ad formam hodiernam redactum à Rege Sebastianiano anno 1633. ne per Cabed. de Patron. Reg. Coron. 148. Aliud Divi Petri, quod etiam fuit fundatum à Rege Joanne, & dotatum: ut per Cabed. d. c. 47. vers. fundus matris. In quibus magna Scientiarum lumina educantur, & ex illis Academia magno pere illustratur.

De hujus Universitatis magnitudine, & excellentia plura tradit Camill. Borrell. de præs. Reg. Cath. c. 40. num. 137. ex Joanne Laurent. Anan. in fabric. Mund. in Europ. lib. 1. & P. Soarez tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 5. c. 4. Ubi postquam enumeravit præcipua Europæ studia, ita ait. In Lusitania Conimbricensis hoc ter. Maximi Joannis Tertii regali munificencia plane fundatum. Quamvis enim tempore superioribus recentius sit, non tamen doctrina, & universalis Ecclesiæ utilitate, ac fructu, præsertim circa fidei propagationem inferius existit. Et licet Camillus Borrellus Universitatis fundatorem tribuat Joanni filio Regis Alphonsi Coniuncti, tunc deceptus est; cum à Dionysio erecta fuerit Academia dictum extat. Quod autem dicit Pater Soarez de Rege Joanne Tertio, accipiendum est, non de prima fundatone, sed de ultima translatione ab eo facta, & institutione præceptorum, amplaque dotatione reddidit triginta millia ducatorum bene advertit Pater Bened. Peteyr. in sua Academia num. 11. in fin. Et probat ex Statutu ejusdem Universitatis lib. 3. tit. 52. in princ. ibi: Per o Senbor Rey Dom João Terceiro meu senhor, que Deus tem resplandor, & dotador, que foi

desta Universidade. Eodem errore deceptus est Adrianus Romanus in Theatro Urbiano de novissime P. Mendo de jure Academ. lib. 1. p. 60. n. 10.

O Alma, & inter omnes celeberrima Academia, omnium scientiarum Doctrinam præceptoribus illustrata, ita in augmentum indies excrevit, ut satis superque manifestum sit, inde præclarissimos viros in omni scientiarum genere primos, & eruditissimos effluxisse. Quorum doctrina totis illuminator Orbis, ut eorum scripta monumenta testantur: ipsa omnium scientiarum patens, & altissima, quæ sapientes proctas alumnos, quæ tot ad culmen scientiarum eveluit, & ad moximum dignitatum fastigiū elevas. Ex qua ut thesaurum omnium artium, & disciplinarum, huiusmodi quoque scientiarum fonte doctissimi quotidie tam Juris, quam Theologie, Philosophiæ, & Medicinæ hauriunt perfectissimi. Quibus te ceteram laudibus nescio. Elogium tamen, quod de tua Roma scripsit Plin. lib. 5. c. 5. summa cum ratione tibi addico, & adduco. Tuis auspiciis postquam studiis incubui tui Conserveris manere per triennium functus fui, & inde ad Senatoriam dignitatem evelui. Apud te filius meus D. Salvator Taborda Portugal Juris. Civilis professor, Codicis Cathedræ Moderator, Collegii majoris Divi Petri insignitus decoratus ad Senatoriam dignitatem elevatus cum omnium applausu fuit. Tibi omnium beneficiorum debitorum me esse factor. Salve Musatum Lycæum, cui tantum Nos, Lusitania, & tota Europa debemus. Et fuisse pro laudibus tuis elogium ab Andrea de Riser de in publica oratione habitum, quod affertur ab Jacobo Middendorp tom. 2. Academ. Univers. Orb. lib. 7. pag. 416. Et qui de te plura noscere vellet, adeat Alphons. Garc. de Academ. Hispan. tit. Conimbric. Academ. & Anton. de Sousa de Maced. de excellent. Lusit. 1. p. c. 7. excell. 7.

Cum, ut jam diximus, Academiæ creatio ad solum Principem spectet, consequens est, ut ipsam etiam pertineat protectio, & conservatio illius. Et ita elicitur ex Auth. habitis, c. n. filius pro patre. Ubi Federicus Imperator ita affatur: Nestram laudem, & protectionem omnino odo mereatur, quorum scientia rotas illuminatur Mandas. Et in probat Statutum lib. 2. tit. 2. in princ. ibi: A Universidade de Coimbra pellas grâdes merces, favores, & acrescenciam, que recebeo do Senbor Rey Dom João o Terceiro de gloriosa memoria meu senhor, que Deus tem; & dos otros senhores Reis seus antecessores elegos por seu Protector ao Senbor Rey Dom João, & a todos os Reis destes Reynos seus successores. E por esta causa fôrão protectores della o Senbor Rey Dom Sebastião meu senhor, & o Senbor Dom Henrique meu tio, que Deus tem, & eu o seu, & serão todos os Reis, que me succedem no Reyno de Portugal. Quod idem tradit Bened. Peteyr. in sua Academia num. 54. Petr. Gregor. de Rep. lib. 18. c. 7. n. 13. De protectoris officio agitur in Statutu d. lib. 2. tit. 1. Uni quid possit, quidve agere debeat; & de Universitatis consilio decernitur. Advertendum sane est Regium rescriptum, seu diploma cuius Universitatis subreptum, & nullum diplomaticum, si in eo Rex denominatus non fuerit Universitatis protector: ut disponitur in Statutu d. tit. 1. §. 3. Rex autem noster dum sacris initiatus ad petitionem Universitatis jurare tenetur se protecturum, defensurumque Universitatem cum rebus suis, conservaturumque illius statuta, & omnia in titulo protectoris scripta, ita dicitur in Statutu d. lib. 2. tit. 9. Ubi juramenti forma descripta est.

Exilii

310 Tractatus de donationibus Regiis,

Existetiam in Regno Eboensis Academia fundata à Serenissimo Henrico Portugallia Infante Cardinale Romano Ecclesie tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, qui postea succedens in Regia Corona Regni habens fuit moderatus, De cujus Academia laudibus, & utilitate plene per Bened. Peteyr. in *sua Academ. n. 122. 115. & 117.* Hac autem fundata fuit auctoritate Summi Pontificis Pauli Quarti à quo statuta fuerunt confirmata, & à Sebastiano Primo Rege Lusitaniæ duplici diplomate: altero expedito die decima Augusti 1563. altero die vigesima octava Novembris anni 1667. ut testatur Bened. Peteyr. ubi supra num. 167. Et equidem Ecclesiastica, & gubernata à Rectore Collegii Spiritus Sancti & Societate Jesu ejusdem Eboensis Civitatis: quoniam Universitas Rectori est eo ipso quod fuit electus juxta Statuta Academia lib. 1. c. 3. Bened. Peteyr. supra n. 707. Et est exempta à jurisdictione Ordinarii Bened. Peteyr. supra n. 1003.

De privilegiis Academicarum notarum, & Scholasticorum ultra statuta earum Universitatum, videndi sunt Bened. Peteyr. ubi supra à n. 255. cum sequ. seq. & Rebuff. in tract. de privileg. scholasticorum.

T A P U T XXIII.

De jure Nundinarum seu mercatus publici.

S Y M M A R I U M.

- 1 Nundina significant locum, ubi sunt ipse nundina, & mercimoniales conventus publicus ad merces emendas, vel vendendas.
- 2 Nundina à nono die, quasi novendina dicte sunt.
- 3 Fuerunt instituta, ut venientes ad eas leges acciperent.
- 4 In Italia alie sunt nundina, in quibus cambia exercebantur.
- 5 Mercatus sunt, qui sunt singulis hebdomadibus in quibusdam Civitatibus, & Oppidis.
- 6 Nundina sine speciali Principis concessione fieri nequeunt, cum earum jus sit proprium Principis, & de Regalibus majoribus.
- 7 Nemini privato licet habere forum in sua villa sine Principis licentia.
- 8 An quis habere possit mercatum sine Principis privilegio?
- 9 Fondatur opinio affirmativa, lb.
- 10 Commencia sunt de jure gentium, lb.
- 11 Interpretatur L. 1. ff. de nundin.
- 12 Nulla datur differentia inter nundinas, & mercatus: & dispositum in uno censetur dispositum in alio, lbid.
- 13 Determinatio una respiciens plura determinabilia censetur pariter omnia determinari.
- 14 Ita ut nundina non possint fieri sine gratia Principis, ita neque mercatus, lbidem, & num. 11. in fin.
- 15 Respondeatur ad argumentum contrarie opinionis.
- 16 Principes potest mutare nundinas, & illarum diem.
- 17 Nundina non possunt celebrari in Ecclesia.
- 18 Accedentes ad nundinas variis gaudent privilegiis.

Et primo debent esse tati in loco, & securi in accessu, mora, & recessu, lb.

14 Securitas non tantum conceditur personis, sed etiam mercibus.

15 Qui ante ad nundinas capi non potest ex obligatione antea gesta.

Qui venit ad nundinas privilegio jurari potest, si illi remanisset cum juramento, lb.

16 Intellige, ut remanens non possit petere beneficium privilegii. Potest tamen Syndicus Universitatis agere de observantia privilegii.

17 Veniens ad nundinas non potest conveniri in loco nundinarum pro debito antea contracto.

Pro gestis in loco nundinarum conveniri potest. Ibidem.

18 Intellige, si debitor in loco nundinarum habet periculum tabernam, horreum, armarium, vel officinam mercancie consecandulam.

Secus si non habuerit, & contraxerit, habita fide de precio simpliciter absque premisione solvendi in eo loco, lb.

19 Qui promisit solvere in nundinis, ibi conveniri potest, & si non interveniat, potest in foro nundinarum conveniri citatus per requisitorium.

20 Pro juribus Regalibus, & ex delicto proponentibus potest in loco nundinarum conveniri.

In causis nundinariis proceditur summario juris ordine non servato sola veritate comperta: prout in Curis mercatorum, lb.

21 Privilegia nundinarum juris communis servanda sunt, nisi aliud in privilegio dictum fuerit.

Privilegium nundinarum amittitur, si concessorarius per decem annos ex usus non fuerit, lb.

22 Principes potest revocare concessionem nundinarum, si ex mera gratia fuit facta. Secus si mediante pecunia.

23 Si Principes concedit privilegium nundinarum alicui loco, & prius alteri concesserit, ut eadem die celebrarentur intra decem miliaria, privilegium secundum servandum non est.

Principes non potest nundinas concessu auferre, vel praescriptione quasitas, lb.

Nundina, vulgo Fejras, significant locum, ubi sunt ipse nundina, & mercimoniales conventus publicus ad merces emendas, vel vendendas: quasi verbum nundino nundinas idem sit quod mercor mercaris, Caldes. in cap. naviganti de usur. Scaccia de commerce. §. 2. gloss. 4. non. 3. Et ideo Romæ fuerunt instituta: quia rustici in agris rei rusticae vacabant octo diebus, & nono die Urbem repetebant ad mercandum. Quocirca dixit Fest. Pomp. Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi, vendendique causa, eamque nefastum re. si liceret, cum populo agi, interpellarentur nundinatores. Quare nundinae à nono die, quasi dictæ novendinae: ut tradit Bened. Pet. in sua Academ. lib. 3. num. 469. mutatus à Camill. Bortello, quem non allegat, de prest. Reg. Cath. cap. 36. num. 3. §. 6. & ab Anton. Thesaur. deciss. 264. in princip. Dionys. Halicarnas. lib. 7. Marc. Varro rei rust. lib. 2. c. 11. Deinde nundinae instituta fuerunt, ut venientes ad eas leges acciperent: quando namque aliqua promulgabatur lex in tabulis, erat trinundino, hoc est per tres nundinas, quibus explebantur viginti septem dies, intra quos, si nemo contradiceret, lex firma remanebat, & in Aetionio inferebatur: ut ex aliis docet Camill. Bortell. d. c. 36. num. 9.

Sant

Sunt autem nundinae, quae sunt non tam ad mercandum, & vendendum merces, & victualia fed etiam alizque sunt in Italia in Civitate Placentia, & aliis Civitatibus, quo mercatores ex omnibus mundi partibus conveniunt, & cambia exercent, quae contra bonos mores non sunt. De quibus nundinis late Scaccia de commercio. §. 2. gloss. 3. n. 3. & segg. Et insuper sunt mercatores, qui sunt singulis hebdomadibus, in quibusdam Civitatibus, & Oppidis juxta text. in L. 1. C. de nundinis Thefaur. d. decis. 264. n. 1.

Haec nundinae sine speciali Principis concessione fieri nequeunt: ipsae enim nundinarum propriam Majestatis est, & de Regalibus majoribus L. 1. ff. de nundinis. L. unica, C. eod. Andr. Garil. lib. 2. observ. 69. num. 2. & 25. Sixtin. de Regal. lib. 1. c. 2. num. 57. & c. 6. num. 31. Rebuff. ad leg. Gallia tom. 2. tit. de Magistr. artifice. art. 4. gloss. 12. n. 1. Camill. Borrell. d. c. 36. n. 11. & segg. Ripol. de Regal. cap. 42. n. 1. Thefaur. d. decis. 264. n. 2. Bodin. de Repub. lib. 1. c. 10. vers. illud autem pag. 162. Henning. Antiquus de jurib. Majest. lib. 2. c. 3. n. 18. Petra de prestat. Princip. c. 10. num. 28. Bened. Perey. ubi supra n. 50. & docet gloss. verb. a Principe in L. 1. ff. de nundinis. quod nemini privato licet habere forum in sua villa, seu castris sine Principis licentia, Ad quod conducit illud Plinii Junioris lib. 5. epist. 4. ad Valerian. ibi: Solent viri Pratoris a Senatu petiti, ut sibi instituerent in agris suis nundinas permitteretur, contra dixerunt Vicentinorum legati, &c. Erat namque illud jus nundinarum apud Senatum teste Camill. Borrell. d. c. 36. num. 10. Quod quamvis apud alios concessibile sit Ripol. de Regal. cap. 42. num. 14. tamen apud Gallos soli Principi reservatur, qui de nundinis disponit ad arbitrium: Et sic illud communicare non potest Chopin. de Dominio Francia lib. 3. tit. 12. gl. corporis num. 9. Antiseus de jur. Majest. lib. 2. c. 3. num. 18. circa fin. Et idem dicendum puto in hoc Regno ex Ordin. lib. 2. tit. 45. §. 40. Ubi statuitur nulli Magnatum ex donationibus licere rescripta gratiosa concedere.

Mercurium vero sine Principis privilegio possit institui, tradunt Nicol. de Matared. & Bald. in L. 1. col. 1. C. de nundinis. quos sequuntur Thefaur. d. decis. 264. n. 4. Francisc. Marc p. 1. decis. 53. n. 2. 3. & 4. Ripol. d. c. 42. n. 11. & 12. Ex ca rectione, quia regula L. 1. ff. de nundinis. procedit in nundinis solennibus, ut dixit Bald. non in mercatibus, qui fieri possunt libere, siquidem commercia sunt de jure gentium L. ex hoc jure, ff. de justit. & jur. Thefaur. ubi supra n. 4. Ripol. d. c. 42. n. 11. & 12. Camill. Borrell. d. c. 36. n. 19. Sed contra Baldi, & sequacum doctrinam bene insurgit Camill. Borrell. proxime n. 20. Ubi ait nullam dari differentiam inter nundinas, & mercatores: siquidem unum, idemque videntur nundinae, & mercatores in effectu; quamvis sub diverso nomine appellentur. Immo vulgo apud Nos mercatores, qui sunt in singulis hebdomadibus appellantur Feysar, id est nundinae: quare disposita in nundinis locum habent in mercatibus argum. text. in L. 2. §. appellare, ff. si fecer. petar. Deinde Imperatores in L. unica, Cod. de nundinis, tam de nundinis, quam de mercatibus loquuntur, & in eadem lege una determinatione disponitur circa nundinas, & mercatores. Lex autem disponens circa plura determinabilia censetur omnia pariter determinare L. hoc jure ff. de vulgar. & pupillar. L. quaecumque C. de impuber. L. commodissime ff. de liber. & posthum. Cortal. in L. 1. §. si stipulatus Portugal de Donat. Tom. 1.

in 2. lectur. n. 5. ff. de verbis. oblig. Solozan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 16. num. 82. Cysic. contr. 97. n. 15. & contr. 145. n. 48. Amat. resolut. 1. n. 10. Valenz. conf. 109. n. 39. Latres allegat. 42. num. 8. in fin. Castill. lib. 5. controverf. c. 97. n. 4. num. 8. conf. 31. n. 15. Giubbad confusur. Messan. Sord. conf. 31. n. 15. Gabr. Perey. decis. 1. n. 1. c. 1. gloss. 2. p. 1. num. 9. Cresp. de Valdau. observ. 41. a. n. 47. Et sic tam in nundinis, quam in mercatibus determinatio fiat in rubro, & nigro in d. L. unica, C. de nundinis, in utroque servanda est: & ita nundinae celebrari nequeant absque Principis concessione, illa nec mercatores. Neque obstat, quod in mercatibus sunt commercia quae sunt de jure gentium, in quo fundatur contraria opinio. Quia respondetur: quod si ex hoc in mercatibus non est necessaria Principis concessio, neque in nundinis necessaria erit, quoniam in illis commercia sunt, emptio, neque, & venditiones neque ex eo quod emptio, & venditiones sunt de jure gentium, & impediri nequeunt, sequitur ad intentum, quod mercatores fieri valet sine Principis licentia: quia etiam bellum est de jure gentium, ut dicitur infra c. 6. & tamen solus Princeps illud potest indicare, ut ibidem late ostendimus: atque ita concessione Principis desiderari tam in nundinis, quam in mercatibus verius credo cum Camill. Borrell. d. c. 20. & segg. Et ita Regni servat stylos, & observantia.

Ita ut soli Principi competat nundinas concedere, ita & eas, vel illarum duntaxat mutare Ripol. d. c. 42. n. 16. & 17. Non tamen nundinae in Ecclesia celebrari possunt juxta illud Esaiæ c. 56. Domus mea domus orationis vocabitur, cunctis populis: & Hierem. c. 7. Nunquid ergo spelunca latronum saluta est domus illa, in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris. Ego sum, & ego vidi, dicit Dominus, Eripse Jesu Christus Dominus noster eiecit de templo ementes, & vendentes nummulationem, & vendentium cathedras dicens Matth. c. 21. Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur. Utiam autem fecistis illam speluncam latronum. Et etiam habetur Marc. cap. 11. Unde Summus Pontifex in c. decet. 2. de immunit. eccles. in 6. prohibet in Ecclesiis fieri nundinas negotiationes, tumultus, & judicia secularia: & ibi August. Batbof. v. 1. optime Camill. Borrell. d. c. 36. n. 7. & 79. Joann. Franc. Pavin. de visit. p. 9. q. 7. vers. & quoniam domum Domini Paul. Fusc. eod. tract. lib. 1. c. 28. n. 4. & 5.

Accedentes vero ad nundinas variis gaudent privilegiis. De quibus Ofuald. ad Donel. lib. 24. c. 7. litter. G. & tit. R. Narbon. in L. 10. tit. 20. gloss. 2. Primo enim debent esse tuti in loco, & securi in accessu, mora, & recessu secundum Bald. in d. L. unica, C. de nundinis. Ancarran. in c. 1. de injur. lib. 6. Straca de mercat. p. 1. num. 91. Ripol. d. c. 42. num. 23. Et fuit doctrina Bart. in L. fin. ff. de sepulcher. viol. Ubi tenet, quod cui conceditur accessus, & recessus intelligitur Nemo enim dicitur tuto venire, nisi & tuto recedere possit Cancr. lib. 3. c. 3. num. 388. & segg. Et facit text. in L. qui metuntur 35. ff. ex quib. causis major. L. 4. ff. de vacat. & excus. numer. Ordinari. lib. 3. tit. 3. Immo illa securitas non tantum con ceditur personae, sed etiam mercibus Ripol. d. c. 42. num. 5. & 15. Amaya in L. providendum 23. num. 30. C. de Decur. lib. 10. Adeo ut de jure Castellae, si mercator depraudatus sit, & non appareat latro, vel ejus bona, tenetur Concilium civitatis, vel Dominus loci damnum refarcire. Propterea Imperatores in d. L. unica, C. d. mundis,

D d

nundinis, bono publico prospicientes mercatoribus
 euntibus ad nundinas moram trahentibus, & re-
 cedentibus immoderantem concesserunt, ut ab
 eis jus aliquod veltigialis, pedagii, vel gabellæ
 minime exigi posset; ut ibi tenent *gloss.* Bald. &
eternum, D.D. Franc. Marc. 21. p. *decis.* 415. n. 5.
 Camill. Borrell. d. c. 36. n. 35. Ripol. d. c. 42. n.
 28. & 29. Ubi n. 30. ait, quod is, qui venit ad
 nundinas capi non possit ex obligatione antea
 gestis, & id ipsum decreverunt Imperatores in d.
 L. unica ibi: *Vel sub preterito prioris debiti ali-*
quam illidem concurrentibus molestiam possint infer-
re. Et iure Castellæ ita probatur in L. 4. tit. 7.
 part. 3. Petr. Gregor. *synagm.* lib. 25. c. 4. n. 6.
 13. Narbon. in d. L. 10. tit. 10. lib. 9. *Recopil.* *gloss.*
 21. n. 1. Et addit Ripol. ubi supra n. 30. quod si ve-
 niens ad nundinas cum iuramento renuntiaverit
 immunitatem nundinarum, adhuc privilegium
 non amittit: sequitur Fontan. 1. p. *dec.* 235. n. 20.
 14. dum tanquam ipse renuntians propter vinculum iu-
 ramenti petere nequeat guidatici, seu privilegii
 beneficium. At vero poterit ad instantiam Uni-
 versitatis, cui concessum est privilegium, capi
 telatio obvenit à Syndico Universitatis; ut ad-
 vertit Fontan. d. *decis.* 235. n. 22. debitoris nam-
 que renuntiatio non potest Universitati argui,
 text. in c. si diligenti de for. compet.

Item mercator accedens ad nundinas, ut pro
 debito antea contracto, capi non potest; ita ne-
 que in loco nundinarum conveniri: notant. *gloss.*
 17. Bart. & Bald. in d. L. unica, C. de nundin. & in
Auth. ut non fiant pignorationes Gregor. Lopez in
 L. 3. verb. *moradores* in el. tit. 7. part. 5. Pala-
 dor. lib. 2. *ver. quoniam*, c. fin. p. 5. §. 4. n. 13.
 Narbon. in d. *gloss.* 21. n. 1. Petr. Barbof. in L. *heres*
absens §. *proinde* n. 111. ff. de iudic. Camill. Bo-
 rell. d. c. 36. num. 37. Bene tamen poterunt in
 loco nundinarum conveniri pro ibi gestis; quia
 illius forum sortiturur: & ita scribunt *gloss.* in
 d. L. unica, & ibi Salicet, & probat Angel. &
 Straca de mercat. tit. *quomodo in caus. mercat. pro-*
ced. sic. num. 2. sequitur Barbof. in d. §. *proinde*
 num. 111. Borrell. in d. c. 36. n. 38. Narbon. in d.
 L. 10. *gloss.* 21. n. 2. & 3. Quod intelligendum est,
 ut procedat, si debitor loco nundinarum habet
 periculum, tabernam, horreum, annarium, vel
 officinam uterque nix causa conductam. Verum si
 simpliciter absque promissione de implendo in
 eodem loco, videtur contraxisse, ut advena, &
 non potest ibi conveniri: ut docent Straca ubi su-
 pra, Petr. Barbof. d. num. 111. explicat eleganter
 Nabon. in L. 10. tit. 10. lib. 9. *Recopil.* *gloss.* 21. n.
 3. & *segg.* Qui rationem discretæ tradit n. 6.
versatio ergo.

Si vero quis solvere promissit in nundinis; o-
 19. portet ibi conveniri, & si tempore nundinarum in
 loco non inveniatur, adhuc potest in foro nundi-
 narum conveniri, & citatus per requisitoriam ad
 illud remittendus est: ut dixit Bald. in cap. 1. de
 mili. *assell.* quem sequitur Curt. Jun. in L. 1.
 num. 10. ff. si quis in ius vocatus non levis, l. 1. in
 L. si convenerit. ff. de iurisd. omni. iudic. Alciat.
 Dec. & alii in c. 1. de iudic. Canall. Borel. in com-
 ment. ad Bellug. in specul. Princ. rubr. 11. c. 1. in-
 cipit visum est verb. in contractibus *versatio* li-
 mita. Poterit etiam is, qui venit ad nundinas in
 loco conveniri pro debitis Regalibus, & aliis ex
 20. delicto provenientes per ea, quæ Narbon. d.
gloss. 21. n. 11. & 12. Et ad advertendum: Quod in

causis nundinatis procedunt summarie iuris or-
 dine non servato per simplicem cognitionem sola
 veritate comperta Straca de mercat. p. ult. c. 1. per
 totum, Dec. *conf.* 7. num. 3. Capthal. *conf.* 20. 2. nu-
 mer. 28. vol. 4. post alios Camill. Borrell. de c. 36.
 n. 43. Et facit: Quod in curia mercatorum regu-
 lariter procedunt sola facti veritate inspecta: probat
 Rota Genue *decis.* 2. in fin. & *decis.* 39. n. 8.
 Carol. Tapia *decis.* 342. 4.

Est autem advertendum, quod privilegia nun-
 dinarum, de quibus supra, procedunt de iure
 communi; & observari debent, nisi in privile-
 giis nundinarum aliter fuerit declaratum: quia
 tunc speciale privilegium servandum est. Et rus-
 sus notabis, quod privilegium nundinarum amit-
 titur, si concessionarius per decennium eo usus
 non est L. 1. ff. de nundin. *gloss.* in d. L. unica, C.
 eodem Atchidiac. in c. 1. in fin. 25. q. 2. Capcy.
decis. 134. n. 2. Camill. Borrell. d. c. 36. n. 27.
 Quinam. 28. & *segg.* limitat tribus modis. Ri-
 pol. d. c. 42. n. 36. & 37. Thefaur. *decis.* 264. n.
 3. Et denique nota Principem bene posse revoca-
 re concessionem nundinarum, si ex meta gratia
 fuit facta: Secus si mediante pecunia De quo vi-
 de Ripol. d. cap. 42. n. 38. Camill. Borrell. d. c. 36.
 n. 17. & 18.

Porro, Si Princeps concedit privilegium nun-
 dinarum alicui loco, & prius alteri vicino erat
 concessum, ut eadem die in illo celebrarentur
 nundinæ intra decem milliaria, secundum privi-
 legium servandum non est, & præstatur primum
 Alciat. *conf.* 24. mon. 2. tit. 5. Capthal. *conf.* 342.
 lib. 3. Cravet. *conf.* 640. Qui omnes tenent non
 posse Principem nundinas concessas, vel præstatas
 ipse quantitas auferre Camil. Borrell. d. c. 36. n.
 31. Addit ad Anton. Thefaur. *decis.* 264. Borrellus
 tamen id intelligit, nisi Princeps scicenter secun-
 das concessisset.

CAPUT XXIV.

De Comitibus, seu Curis genera-
libus.

SUMMARIUM.

- 1 Verbum Curia varie accipitur in nostro iure. Et
 vulgo Curia dicitur locus, ubi Princeps residet.
 Interpretatur Ordinatus lib. 3. tit. 3. ibid.
- 2 Intelligit, ut Curia tunc dicatur locus, ubi Princeps
 residet, si ibi sunt Regis Consilarii, qui ejus
 lateri assistunt. In quibus terminis locus, ubi
 Princeps residet, & ejus territorium cum quinque leu-
 cis in circuitu Curia dicitur.
- 3 Curia etiam dicitur locus, ubi residet Senatus Do-
 mus supplicationis.
- 4 Similiter Sedes Apostolica dicitur locus, in quo Pa-
 pa residet; licet ibi non sint Consilarii, & officia-
 les, ibid.
- 5 In terminis, de quibus agimus, curia dicitur,
 & accipitur pro congressu, quem Princeps facit
 pro optimo Regni statu, & gubernio.
 Proprie Curie appellari debent Comitatus generalis
 ibid.
- 6 Comitatus, seu Curia generales sunt Regni funda-
 mentum tam ad evertendum, quam ad mutandum,
 conservandamque Rempublicam.

- In illis multa expeditur pro utilitate Reipublice, Justitia, & pace. Item leges conduntur. Ib.
- 6 Potestas, & jus convocandi Curias soli Regi pertinet. Et hoc jus est de Regalibus majoribus officiis Regis officii.
- 7 Solus Papa Concilium generale iudicat, & convocat.
- 8 Rege absente ex iusta causa potest specialiter committere Præsentio, vel Regina comitum convocacionem.
- 9 Convocantur ad Curias Tres Regni Status, Scilicet Ecclesiasticus, Nobilium, & Populorum. Et sic convocatio per literas Regis cum designatione temporis, & loci. Et quæserunt in Curia circa modum celebrationis eorum.
- 10 In Curia iuratur Rex, qui succedit in Regno, si vivo patre Principi iuratus non fuit.
- Similiter Rex, quando Populus ei iurat fidelitatem iurat ipse observare leges, & consuetudines Regni. Ib.
- 11 Rex per se solum leges condere potest.
- 12 Leges conditæ in Comitibus majoris sunt efficacie, & non dicuntur revocari per scriptum, nisi illarum fiat expressa mentio.
- 13 Papa dispensat super Concilio.
- Leges conditæ in Comitibus potest Rex abrogare, sed cum maxima consideratione, & causa Ib.
- Leges pactionate, & factæ in Comitibus data pecunia transeunt in contrarium, & non possunt a Principe, vel ejus successoribus revocari.
- 14 Privilegium pecunia emptum non debet, nec potest per Principem revocari.
- Dicitur privilegium transire in contrarium, quando conceditur ex iusta causa, vel ob factum impletum, vel implendum. Ibid.
- 15 Intellige si pecunia, vel merum æquivalent concessioni. Secus alias: quia in excessu dicitur gratuitum, & potest revocari.
- 16 Privilegium contra ius publicum, & publicam utilitatem etiam obtentum per pecuniam potest revocari per legem generalem.
- Et quando incipiat esse nocivum. Ib.
- 17 Proponitur questio, An Comitia sint supra Principem? Vel e contra?
- Afferuntur fundamenta partis affirmativa: & num. seqq.
- 18 Omnis concessio facta ad meram utilitatem concedens revocabilis est.
- 19 Populus, qui in Regem ius, & potestatem transiit, præsumitur revinisse potestatem abdicandi Regium ius, & potestatem, ut in Comitibus statuere possit: quia magis utilia sunt Regno.
- 20 Tres Status in Comitibus legitime congregati possunt Principem Tyrannum deponere, & alium legitimum conquire.
- 21 Fundatur contraria, & negativa opinio.
- Regibus obedire generale pactum est societatis humane. Ibid.
- 22 Ordo nature non patitur, ut inferior dominetur superiori, minor majori.
- Par in parem non habet imperium. Ibid.
- 23 Principes in Republica habentur ad instar patris.
- 24 Subditi cum Principe reverenter se habere debent.
- 25 Concilium generale omnino subijciatur Papa tanquam unico, & soli Vicario.
- 26 Unus debet esse Princeps. Neque bona potest esse gubernatio, quæ sit per plures.
- Gubernatio Monarchica est præstantissima. Ib.
- 27 Nemo potest Concilium generale congregare, & Portugal de Donat. Tom. I.

- aperire, nisi solus Papa.
- 28 Concilium congregatum clandestinè, & dissolutum ex causa, & auctoritate Papa.
- Papa non ligatur Conciliaribus constitutionibus. Ib.
- 29 Constitutiones Concilii debent à Papa confirmari, & approbari.
- Papa potest abrogare Concilii decreta, & in eis dispensare, si de illis faciat mentionem. Ib.
- 30 Comitia, & Concilium generale à pari procedunt.
- 31 In Comitibus proceditur per consultationes Registarum, quibus Rex respondet, ut ibi.
- 32 Populus in Regem transiit omne ius, & potestatem, ut deinceps illam reassumere non posset durante sanguine Regio.
- 33 Quilibet ex descendens de sanguine Regio habet ius formatum ad successionem ex contrahenti primi adquirentis, & n. 34.
- 35 Concessio ob causam non revocatur, nisi accipiens causam non impleverit, nec paratus sit illam adimplere.
- 36 Regnum non tam ad Regis, quam vassallorum utilitatem sui introductum.
- 37 Constituentis superius est constituto; nisi in constitutum deponatur omnis, quæ erat in constituto, potestas.
- 38 Remittantibus iura sua non datur regressus.
- 39 Rex non debet habere parem in Regno.
- 40 Præsumptio regulariter versatur circa rem dubiam, quæ esse, vel non esse potest.
- Vel circa illud, quod gestum est, sed ignoratur qualiter gestum sit. Ib.
- Præsumptio non habet locum, quando constat de contraria voluntate expressa. Ib.
- Præsumptio creditur veritati. Ib.
- 41 Contrahentes semper se confirmare videntur cum iuris communis dispositione.
- 42 Offenditur Papam esse supra Concilium generale. Et hoc est verissima opinio. Et reprobandum Auctoritatem contrarium tenentes.
- 43 Tyrannus alius dicitur in titulo, alius in exercitio, qui cum esset legitimus Princeps ad Reipublicam destructionem tyrannicè se convertit.
- 44 Tyrannus in titulo bene potest per populum deici à solio, & occidi absque metu sceleris, & illum deponere, & n. 45.
- 46 Tyrannus omnibus est odio, & quem odierit, perisse cupit.
- 47 Interpretantur decreta Concilii Constantiensis, Tyrannus in exercitio non potest occidi à populo ante sententiam neque à privato; nisi vi vim repellendo in defensionem propria vite.
- 48 Tyrannus in titulo dicitur hostis Reipublicæ etiam si eam bene administraret: & n. 49. & 50.
- Referuntur exempla eorum, qui Tyranni in titulo bene Reipublicam administraverunt. Ib.
- 51 Si populus senato metu, & timore omnem potestatem in Principem Tyrannum transulerit, vel consensum præstiterit per tempus inmemoriale, jam non dicitur hostis Reipublicæ.
- 52 Tyrannus in exercitio occidi non potest ante sententiam; si vero abutatur legitimæ potestate in perniciem Reipublicæ, valet à Regno deponi, & eo privari in Comitibus generalibus; si aliud non subest remedium: & n. 53.
- 54 Tyranno nihil est legitimum, nihil ordinatum à Deo, sed omnia Deo adversa, & Reipublicæ nociva. Datū ob causam, si causa non sequatur precepti potest. Ib.
- 55 Populus imperium translatum in Regem potest reassumere ex causa tyrannidis: & n. 56.

314 Tractatus de donationibus Regiis,

- 57 Interest Reipublice, ne quis re sua male utatur.
- 58 Reipublica dicitur, quia ad omnes pertinet, & in id traditur Principi, ut illi prae sit ad salutem.
- 59 Si Princeps sit Tyrannus, populus potest Regem privare, uti Iudex per senectutem.
- 60 Authoritas Summi Pontificis non est necessaria ad deponendum Regem ob tyrannidem: & n. 61.
- 61 Partes subditorum sum principibus obsequi, & qualescunque patienter ferre.
- 62 Princeps in aliquibus pravus, & taliter qualiter remissus non ex eo statim deponendus est ab administratione; neque est ultimo expulsiōis remedio utendum, nisi id exigat extrema necessitas.
- 64 Expulso uno Tyranno plerumque novus multo deterior succedit.
- 65 In Comitibus Rex Tyrannus in exercitio ab administratione deponi potest, nisi aliqua fuerit emendationis spes. Et hic est casus, quo Comitibus sum supra Principem.
- 66 Regi negligenti, vel remisso, mente capto, ebrio, aut amens datur curator, qui illius personam, & patrimonium conservet.
- 67 Pubes non cogitur curatorem accipere invitatus. Et ideo neque Regi pueri dari potest.
- 68 Regis tutela, & cura pubertate finitur.
- 69 Referuntur exempla Regum, qui post pubertatem Regni habentibus suscepunt.
- 70 Referuntur opiniones Doctorum, qui tenent tutorem, vel coadjutorem Regi decernendum esse ab eis, qui sunt de Regis consilio, aut à Romano Pontifice.
- 71 Ampliatur sententia eorum, qui tenent electionem tutorem, vel coadjutorem Regis spectare ad papalem eiusque procuratorem congregatos in publicis Comitibus.
- 72 Deficientibus omnibus consanguineis Regis, electio novi Regis pertinet ad Tres Regni status congregatos in Comitibus.
- 73 Deficiente Rege pertinet ad tria brachia Regni in Comitibus cognitio, controversia exorta inter aliquos Principes, super successionem Regni.
- 74 Fundatarius habens fenda quaternata debet accipere curatorem à Iudice, qui de fendo cognoscere potest.
- 75 Papa in temporalibus nullum habet jurisdictionem circa Regnum, & Regis curatorem.
- Regis Consiliarii nullum habent jurisdictionem circa Regem. Ib.
- 76 Curator, seu coadjutor Regis debet esse, vel ejus frater, aut si eo caret, consanguineus proximior, qui in Regno successurus esset, si Regis proles deficeret.
- 77 Regis frater, vel proximior consanguineus non potest auctoritate propria Regni administrationem capessere, sed auctoritate Procuratorum Regni in Comitibus generalibus.
- 78 Pupillus non est educandus apud substitutum, aut proximiorum, qui succedere sperat propter sinistram suspicionem infundandi vitæ minoris.
- Si bonitas vitæ, & morum, aliique circumstantiae concurrerent in fratre, cessat prædicta suspicio. Ib.
- 79 Jus imponendi veltigalia, seu tributa perinde Majestatis proprium est, ut lex ipsa.
- Ad solam pertinet Principem tributa indicere, & agere. Ibidem.
- 80 Tributa jure gentium, & etiam ipsi Regibus fuerunt introducta in suum subjectionem, & in alimentum Regi, & ad salaria ministrorum Justitiae & n. 81.
- 82 Reprobatur opinio eorum, qui tenent novam im-

- positionem tributorum non esse de Regalibus.
- 93 Princeps absque consensu populi potest nova imponere tributa.
- 84 In Castella non possunt tributa imponi, nisi in Comitibus generalibus de consensu Procuratorum Civitatum Regni.
- Idem servatur in Angliâ, & in Germania. Ibidem.
- 85 In hoc Regno Princeps non potest indilcere tributa, nisi in Comitibus de consensu Populi ex antiquissima consuetudine.
- 86 Regnum potius adquirere prædictum jus adversus Regem ex immemoriali consuetudine, qua habetur loco tituli, & privilegii.
- 87 In Comitibus solent convenire cum Principe, ut donativum, seu tributum ab eis promissum daret tantum per certum tempus, quo exactio propria auctoritate possit tributum tollere.
- 88 Per observantiam tollitur omnis ambiguitas, & dicitur probata a conventio.
- 89 Consuetudo pro lege habetur.
- Reges ardua negotia expedire non debent, praequam ad populum, & Proceres referantur. Ibid.
- 90 Nervi Reipublicae consistunt in causa tributorum.
- 91 Tributa in usua semper fuerunt exosa, & quicquid suaserunt.
- Princeps aequum deveniat ad impositionem tributorum debet ex parte propriam patrimonium, & suam exarum expendere. Ibid.
- 92 Tributa non sunt imponenda, ne Rex augeatur, sed ut Populus defendatur; neque ad luxum, sed ad necessitatem publicam subleandam.
- 93 Reprobatur impositio tributorum facta praeexta publica necessitate, quando nullus subest.
- Non est licitum fraudibus uti ad imperanda nimia, & gravia tributa. Ib.
- 94 Tributa etiam levissima tenuibus gravissima videntur.
- Mortales pecuniam in affirmatione habent, uti alterum sanguinem. Ib.
- 95 Pecunia vitæ bonitas.
- Majore poena est privatio omnium honorum, quam mortis. Ib.
- Maxima dicitur infelicitas careere pecunia. Ib.
- 96 Princeps eo tantum casu tributa expetere debet, quo necessitas exactionum flagitat. Et ejus interest, quod in Comitibus iustitia causae, & necessitas tributorum examinetur.
- Procuratores in Comitibus constituuntur veluti Iudices, ut examinent publicam utilitatem. Ibid.
- 97 In subditis naturalis inducitur obligatio subvendi publicis necessitatibus Reipublicae.
- 98 Procuratores in Comitibus considerare debent Reipublicae necessitatem, ut tributa, vel augeantur, vel diminuantur pro temporum vicissitudine.
- 99 Tributa debent imperari juxta subditorum facultates, & non amplius, quam populus solvere potest; non enim subditi gravari debent, ultra quam ferre possunt.
- 100 Princeps moderata tributa debet expetere; quia moderata utiliora sunt, & circa ea medicritas servanda est.
- 101 Princeps vassallorum dicitur piissimus pater.
- 102 Reges Lusitania à vassallis nimio prosequuntur amore, & ita ipsi Reges tanquam parentes semper Lusitanos dilexerunt.
- 103 Nemo melius consilium pro liberis capis, quam pater.
- Princeps subditi prospicere debet, non eos deprimere. Ibid.
- 104 Patria potestas circa bona filiorum solum intelligitur quo ad illis proficiendum, & utilia.

prin

Princeps eo contentus esse debet, quo indigentia consulari absque gravi vasallorum lesione. lb.

Tributa quando imponuntur de consensu populi sine scandalo exiguntur, & iuste retribuentur. lb.

104 Tributa non debent à tristibus exigi.

Qua gentibus, & dolore hominum congeruntur, non sunt magnificenda. lb.

106 Tributa immoderata, & gravia, quando exiguntur, vetata, & confusa amittuntur.

107 Tributa, qua à pietate, & equitate derivant, non sunt Caesaris, sed Diaboli.

108 Si necessitas urget, ita ut Comitata convocari non possint, & periculum sit in mora, bene potest Princeps novum vectigal imponere sine populi consensu.

Periculum quando est in mora, potest actus expediri sine consensu eius, qui illum prestare necesse erat. lb.

109 Periculum quando est in mora, multa fieri permittuntur, qua alias denegarentur.

110 Lex ipsa necessitati subijcitur; & in quacunque prohibitione casus necessitatis semper censetur exceptus.

Necessitas dicitur extrema, quando si illi non occurratur, Regnum, & Regni status sustineri nequeant. lb.

111 Paria sunt aliquid ex necessitate facere, vel timore necessitatis.

112 Princeps pro defensione Reipublice, & publica necessitate potest capere bona subditorum, ac si essent propria.

113 Princeps, qui auferit rem à tertio ob bonum, & utilitatem publicam, debet prestare bonum cambium.

114 Limita in casu publica, & urgentis necessitatis, tunc enim non tenetur damnum restituere, etiam postquam necessitas cessavit.

Cessante necessitate tenetur rem ablatam restituere. lb.

115 Princeps in casu urgentis necessitatis potest compellere subditos ad sibi mutuandum pecunias.

Item, & mercatores externos ad sibi mutuandum absque interesse. lb.

116 Princeps urgente necessitate potest assumere vasa aurea, & argentea Ecclesie, qua necessitate cessante restituere tenetur.

117 Clerici non gaudent immunitate tributorum tempore necessitatis ad comitia; sed executio fieri debet à Iudice Ecclesiastico.

118 In Comitibus circa necessitatem standum est Principis assertioni.

119 Tributa impetrata ex causa necessitatis ea cessante, cessare debent.

Curia Verbum varie accipitur in iure nostro: Ut eleganter docet Boer. in tract. magn. Concil. in addit. 2. n. 167. Camill. Bortell. in comment. ad Bellug. in specul. Princip. rubr. 1. verbo Curia. Et quidem vulgariter dicitur Curia locus, ubi Princeps residet Ordin. lib. 5. tit. 19. §. 1. ibi: *Nu Cidale, Villa ou lugar onde nos estivermos.* Et ita intelligenda est Ordin. lib. 5. tit. 3. ibi: *Tudo o que he achado em nossa Corte, ou Casa de Supplicacoi:* notat Barbof. in L. 2. §. 1. legatis n. 40. ff. de iudic. & probat in terminis L. 27. tit. 9. part. 2. Cabed. 1. p. decif. 13. n. 3. Qui hoc intelligit, si in eo loco, in quo Princeps residet, sint Regis Consiliiarii, qui ejus lateri assistunt & Regi consulunt, idem probent in d. L. 27. part. 2. ibi: *Corte es llamado el lugar do es El Rey.* Portugal de Donat. Tom. 1.

sus vasfallos, & sus oficiales con el, que le han quidiamente de aconsejar, & de servir. Covarr. pract. cap. 4. numer. 10. Et non tantum ille locus, ubi Princeps residet, Curia dicitur, sed ejus territorium cum quinque leucis in circuitu Greger. Lopez in d. L. 27. gloss. 1. Cabed. d. num. 1. Et probat Ordin. lib. 1. tit. 8. §. 1. & tit. 9. §. 8. Dicitur etiam Curia locus, ubi residet Senatus Domus Supplicationis Ordin. lib. 1. tit. 3. in princ. & lib. 5. tit. 19. §. 1. Petr. Barb. in d. §. ligatis n. 40. Et regulariter Curia dicitur locus ubi jus redditur L. penult. ff. de just. & iure Camill. Bortell. ad Bellug. d. rubr. 1. verb. Curia est vers. aliquando. Unde originem duxit stylus Senatus Portuensis, in quo Curia appellatur dicta Civitas, seu Senatus. Similiter Sedes Apollitha dicitur locus, in quo Papa residet Petr. Barbos. in d. §. legatis num. 36. & 37. licet ibi non sint Consiliiarii, & officiales, ut tradit Barbof. proxime num. 38. Ubi reprobat Covarr. tenentem contrarium d. c. 4. n. 10. per argum. text. in L. cum in diversis, ff. de relig. & sumpt. funer. Et ita tenere dicit glossatorum ad regn. Cancellar. 8.

In hac vero materia, de qua agimus, Curia accipitur pro congreso, quem Princeps congregat pro optimo Regni statu, & gubernio cap. 1. imperiali de prohib. vend. alienat. per Feder. §. post natale in tit. de Clerico violatore pacis in usib. feudar. Cagnol. in L. 2. in princ. n. 300. ff. de origin. juris. Oldrad. conf. 200. cum aliis, quos citat Bortell. ubi supra verb. curia est: & tradit Bellug. d. rubr. 1. quod unvis non ita debere appellari dicat Cabed. 2. p. decif. 3. n. 1. Sed Comitata, seu conventus generales trium Ordinum Regni, quae vulgari sermone dicimus Cortes. Forte ex eo, quod apud Romanos Comitata erant Curia, idem Cabed. proxime.

Comitata autem, seu Curie generales magni sunt momenti, tanquam Regi fundamentum, five ad advertendam, five ad mutandam, conservandamque Rempubicam. Etenim in illis multa expediuntur pro repARATIONE status pacifici Regni, & illius utilitate, pro JUSTITIA, & pace componenda, ad augendum Regni honorem; & ut depravata corrigantur, statulque provinciarum de bono in melius reformetur. Denique in Comitibus pro publica utilitate leges feruntur: ut optime docet Bellug. d. rubr. 1. §. rubr. 8. per totam, ubi Camill. Bortell. Cabed. 2. p. decif. 3. n. 4. Quo fit ut convocandi Curias jus, & potestas soli Regi competere dicatur. Quippe in ejus potestate tanquam nauleri manu non tantum navem, sed & gubernacula omnia esse oportet; tota alias navis pefundatur, si contra mutum nauleri huc, vel illuc à quovis dirigi possit. Ideoque solum Principem Curias posse convocare docet Bellug. d. rubr. 1. n. 3. Cabed. d. decif. 3. n. 2. Micretz in proem. Curiar. Regin. Mat. n. 33. col. 10. ibi: *Cum fit una de Regalibus officiis ejus Domini Regis; & de principis Matchin. in asaric. iudicium in Curia darum c. 6. n. 17.* ubi ita ait: *Est enim ipsissima Regis persona in his actibus necessaria: & post Oliban. & Peguer. Ripol. de Regal. c. 4. n. 18. & 19. Bovad. in sua Polit. lib. 3. c. 7. num. 16. in fin. Valenz. conf. 199. & 94.*

Ita solus Papa Concilium generale inducit, & convocat Azor in ista. moral. p. 2. lib. 3. c. 47. §. 1. Franc. Leo in Thesaur. feri Eccles. p. 1. c. 9. num. 1. Ugolin. de potest. Episc. c. 48. num. 3. August. Barbof. in c. significasti num. 5. de elect. Bovad. lib. 3.

316 Tractatus de Donationibus Regiis,

e. 18. num. 195. Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 7. n. 58.

8. n. 40. Thufc. lib. C. concil. 549. n. 2.

Absente vero Rege ex iusta causa à Curia approbata poterit Rex specialiter committere Primogenito, vel Serenissimæ Regiæ convocationem ad Curias, & presidentiam, atque assistentiam in eis. Ex his, quæ Callie, in extravag. Curiarum c. 4. princip. n. 7. Bellug. d. rub. 1. num. 44. Ripol. de Regal. c. 4. num. 20. Apud nos vero hoc neque visum, neque auditum.

9. Convocantur autem ad Curias tres Regni Status, seu tria brachia, scilicet Status personarum Ecclesiasticarum, Episcoporum, & Archiepiscoporum, Status Nobilium, & Status Populorum Quos omnes de jure convocari necesse est ex Callin. in consuet. Burgund. in proam. verb. les gens des trois estats, Rebuff. ad leg. Gallia tom. 2. tit. de sex altes, Bellug. d. rub. 1. Cabed. decif. 3. num. 2. in fin. Et sic convocatio per litteras Regis cum temporis designatione, & loci: ut per Bellug. & Cabed. ubi proxime. Populi autem unum corpus constituunt Ripol. d. c. 4. n. 13. Et licet civitates, & oppida convocentur, tamen cum populus consensit non possit comparere, tam de consuetudine, quam jussu Regis, in litteris convocatoriis qualibet civitas, seu oppidum duas incolarum suffragii eligit personas, & electi Curiarum Procuratores dicuntur; & cum sufficientibus mandatis veniunt ad Curias nomine illius civitatis, quæ eos mittit: Examinantque procuratores, & mandatis per personam à Rege deputatam admittuntur ad Curias Avendañ. de exequend. mandat. lib. 2. c. 10. num. 7. verf. quantam exemplum, Cabed. d. decif. 3. n. 2. In congregatione autem Procuratores hi sedent in locis destinatis secundum civitatem, vel oppidorum prerogativas. At vero postquam omnes Procuratores primis Curiarum actibus interfuerunt, dividuntur brachia, & cuilibet jussu Regis unum designatur Monasterium, quo singuli conveniunt diebus. Constat autem Status Nobilium ex triginta personis, quas Nobiles inter se eligere solent. In Statu vero Populorum eliguntur de consuetudine unus, vel duo Procuratores ex qualibet provincia, qui Diffinitores appellantur, & in congregatione super propositis ex parte Regis diffiniunt, & vota emittunt. Quod quidem desumptum videtur ex Solonis Republica, qui Comiticia populi suffragii committenda censuit; sed quia is facile in quancunque partem pellitur, nec satis ad eligendas res, quæ consilio indigent, judicii habet, non aliter quidquam concioni proponi voluit, quam si Senatus decreto probatum, dignumque judicatum fuisset, de quo suffragia inirentur, ut tradit Plutarch. in Solone. Procuratores vero Populorum in proximis Comititiis anni 1667. Diffinitorum electionem facere recusarunt, verentes factum Tiberii, de quo Tacit. 1. Annal. & Dionys. Halicarn. l. 14. Qui comitia, & campos ad partes transfudit, & omne jus sibi, & Senatui sumpsit, Populi nulla parte relicta: Huic fini, ut liberius inter pauciores dominaretur, quos & terre rem facilius, & spe gratiæ citius in suam sententiam pertrahere posset. Quod multo peius fecerunt Reges Gallorum ex familia Capeti, qui ne cogenter consensu convictis, & querimonias audirent, totum fere jus Comitiorum tam frequenter à Merovei, & Caroli Magni successoribus infinitum solutorum aboleverunt: aut saltem rarissime instituerunt. De qua re, ut libertati Republicæ valde damnosa iuste conqueritur Ottoman. in Franco.

In his Comititiis quando Rex, qui succedit in Regno, non fuerit in vita patris Princeps iustus & declaratus, jurant Tres Regni Status, Populorum scilicet, Ecclesiasticorum, & Nobilium fidelitatem Regi; & idem faciunt Domini terrarum, atque Præfecti Bellug. in specul. Princip. rubr. 9. Rebuff. de feud. in princ. Cabed. 2. p. decif. 3. num. 4. Et insuper ipse Rex quando populi ei iurant fidelitatem, jurat & ipse conservare, & observare leges, & consuetudines Regni, statuta Civitatum, & earum privilegia Cabed. d. decif. 3. n. 5. Quod idem fecit Philippus Primus Galliarum Rex, & Henricus Rex Poloniæ: ut tradit Bodin. de Rep. lib. 1. c. 6. pag. 238. Ita Reges Epirotarum jurare consueverunt, cum sacris initiabantur decreta patriæ servare: refert Bodin. l. c. 6. pag. 137. Et ita constitutum apud Nos in Comititiis habitis anno 1641. sub Rege nostro Invisibilissimo Joanne Quarto, qui ita fieri à suis successoribus constituit lege lata die nona Septembris anni 1647.

Diximus Comiticia etiam convocari ad leges ferendas. Sed supponendum est Regem per se solum leges condere posse L. fin. C. de leg. licet eas facere soleat de consilio procerum, & Consiliarium L. humanum, C. de leg. Bellug. rubr. 2. n. 3. Quod ultimum ex mera voluntate, non ex necessitate procedere colligitur ex Bart. in d. L. humanum. Ubi dicit, quod hoc est voluntarium, non necessarium: & in L. fin. C. de leg. Et in specie probatur ex L. non ambigitor, ff. de leg. ubi Accurc. & notat Camill. Borrell. ad Bellug. rubr. 2. verb. procerum, & ibi Bellug. n. 7. Majoris autem sunt efficacia leges conditæ in comitiis de consilium trium brachiorum, quam conditæ per solum Principem Bellug. d. rubr. 2. n. 7. Etenim quamvis Princeps etiam leges conditas in Comititiis, & de consilio procerum possit abrogare; tamen rescibendo non censetur eas revocare, nisi illarum faciat mentionem in rescripto. Contrarium vero dicendum est in legibus conditis per solum Principem, quia si in rescripto appositæ sit clausula non obstante tollitur illa lex quoad contenta in rescripto, & valet rescriptum: ut tenent Archidia. in c. 1. de consil. lib. 6. Bald. in L. humanum, C. de leg. quos refert, & sequitur Bellug. d. rubr. 2. num. 7.

Sic Papa dispensat super Concilio, August. 13. Barbof. in decret. de inchoand. Concil. Trident. sess. 1. n. 3. Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 7. n. 7. proindeque nulli dubium Regem posse eas leges abrogare, quæ in Comititiis conditæ fuerint, sed cum maiori causa, & consideratione. Si vero populi in Comititiis data pecunia consecuti fuerint à Principe ut certas leges conderent; tunc eas leges, quæ passionatè dicuntur, transeunt in contrarium; & non possunt à Principe revocari; neque ab ejus successore, cum tales leges habeant iustitiam naturalem, quæ utique obligatur, & nos de probat. L. in summa ff. de condit. indeb. optime Bellug. d. rubr. 2. n. 4. & 1. & ibi Camill. Borrell. verb. pro pecunia. Et hæc est communis opinio tam legistarum, qui eam habent pro Evangelico Bart. in L. 1. C. de summa Tribuitate, & in L. omnes populi, ff. de iust. & iure, quam Canonistarum ex Felin. inc. novus numer. 9. extra de iudic. & noceat in cap. constitutus de relig. domib. & in c. cum dilectus de ordin. cognit. Archidia. in cap. quicunque l. 1. f. 1. Similiter privilegium pecunia emptum concessum per viam contractus non debet, nec potest revocari à Principe secundum Bald. in L. si

num mibi, ff. de dolo, quem post alios sequuntur
Præb. decif. 31. num. 3. Perrey. decif. 120. n. 7.
Valenz. decif. 2. num. 68. Giub. conf. 94. num. 3. &
de feud. §. i. gloss. 3. num. 26. versi. contrarium,
Miercz de Majorat. 1. p. q. 20. num. 5. Prout si
privilegium concedatur ob benemerita Tiraq. in
L. si unquam verb. donatione largitus numer. 14.
Phæb. d. decif. 35. numer. 3. & 4. Perrey. decif.
120. num. 7. Dicitur autem privilegium transire
in vim contractus, quando conceditur ex aliqua
iusta causa, vel ob factum commensuratum imple-
mentum, vel implendum ab eo, cui conceditur
Assiet. decif. 128. num. 10. Cancell. lib. 3. var. c.
3. num. 113. Fontan. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 10.
p. 2. n. 91.

Quod intelligendum est, si pecunia, vel merita, ob quæ privilegium fuit concessam æquivalent concessioni: Sin minus privilegium etiam pecunia, vel ob merita datum non definit esse gratuitum Tiraq. in d. L. si unquam verb. donatione largitus num. 96. & 97. Menoch. conf. 112. num. 19. & 16. Latrea allegat. 77. num. 23. & 24. August. Barbof. in c. relatum 12. numer. 7. de testam. Capyc Galeota respons. fiscal. c. 23. num. 14. Anton. Gabr. de donat. conclus. 1. num. 63. Molin. lib. 2. c. 8. num. 17. D. Christoph. Cresp. observat. 201. num. 10. Unde hoc privilegium cum reputetur gratuitum revocari valet, ut videtur voluisse Bald. in L. qui se patris, C. unde liberi sequitur Bellog. d. rubr. 2. verb. per populum pecunia. Cæterum si merita, vel pecunia æquivalent concessioni, privilegium revocari nequit ex dictis, nisi fuerit contra jus publicum, vel publicam utilitatem: quia tunc omnia, & quæcumque possunt à principe revocari L. ius publicum, ff. de pact. L. 2. §. ius Reipublice, ff. de administr. rerum ad Civit. pertin. Surt. decif. 7. per totam, Valenz. conf. 99. num. 7. 8. & 9. Latrea alleg. 77. numer. 10. & seqq. Miercz d. q. 20. num. 6. August. Barbof. in c. 1. num. 11. de probat. Cresp. observ. 101. num. 23. & tunc incipit esse nocivum, quando apparet esse contra publicam utilitatem Latrea proxime num. 1. Cresp. d. observ. 101. num. 29. 30. & 31. Quibus in terminis sufficit, quod revocatio fiat per legem generalem, licet privilegiorum non fiat mentio; quippe satis est, quod de illis in genere sit per Principem cogitatum, Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 33. num. 8. Latrea d. alleg. 77. n. 16. Cabed. p. 1. dec. 97. n. 3.

An autem comitia sint supra Principem? Indagate oportet. Ee quidem pro parte affirmativa facit primo, quod Principes constituti sunt, & auctoritatem suam nacti benignitate, & de consensu populi. Ideoque populo in Comitibus sunt obnoxii; prout in simili dixit Papa Zacharias, cum de Childerici abdicatione consulere à Francigenis teste Amentis lib. 3. Annal. ibi: *Principi populo, cuius beneficio possides, obnoxius est. Quamcumque enim habet, potentiam honorem, divitias, gloriam, dignitatem a populo accepit. Plebi accepta referas necesse est: Regem plebi constituit, eundem, & deservit potest.* Quod maxima cum ratione procedere videtur, namque populus Principem constituit L. 1. ff. de consuet. Princ. Unde negari non potest, quod constitutus prius est, & superius constituto. Sed tres Ordines Regni Principes nostros constituere; tam in Lamaensibus Comitibus Alphonsus Primum: ut constat ex ipsius Regis Chronicis: quam in Comitibus Conimbricensibus, ubi Rex Joannes primus fuit in Regem electus, & assumptus; ut probatur ex

ipsis factis Chronicæ antiquæ, p. 1. c. 179. 183. & in nova c. 45. & 46. & in talis Villisponensis anni 1641. in quibus Joannes Quartus Dux Braganzæ fuit acclamatus, & restitutus ex closo Philippo Castellæ Rege possessore intrulo: Ergo tres Regni Status congregati in Comitibus supra Regem sunt.

Secundo facit: Quia omnis concessio facta ad meram concedentis utilitatem revocabilis esse dicitur argum. text. in §. rellæ Instit. de mand. L. 1. & 1010 tit. ff. & C. mandati juxta L. penult. C. de pact. L. filius matrem, C. de iussu, testam. At vero Principatus datus fuit propter utilitatem subditorum: ut dixit Soto de iust. & iure lib. 10. q. 3. art. 1. Ergo cum in Comitibus agatur de utilitate, & bono Regni regimine; potestas, quæ à populo Regi tributa est; dum Tres Regni status in Comitibus existunt, suspensa dici debet, ut Ordines supra Principem sint, & esse debent: ut in simili argumentatur Mench. illustr. lib. 1. c. 47. num. 11.

Tertio: quia dum Populus in Regem ius, & potestatem transulit, præsumitur retinuisse potestatem, saltem abdicandi potestatem Regiam ad hoc, ut in Comitibus statueret possit, quæ magis utilia, & proficua Regno visa sint L. omnes populi, ff. de iust. & iur. §. sed naturalia Instit. de iur. natur. L. 2. §. deinde quia ff. de origin. iur. in simili Mench. d. c. 47. num. 11. Et quidem nocentissimum esset populo, si omnem potestatem deponeret, & in Regem transferret, nulla sibi reservata contra reg. text. in L. cum de indebito ff. de probat. Proindeque populus, qui representatur in Tribus Regni Status congregatis in Comitibus, supra Principem esse dicendum est. Denique tres Regni Status in Comitibus legitime congregati possunt Principem Tyrannum deponere, & alium legitimum in Regem cooptare: ut late 10 probat Valac de iust. Accel. art. 1. p. 533. Ergo Tres Regni Ordines in Comitibus supra Regem sunt. Confirmatur ex his, quæ Roman. conf. 380. incipit quæstio 6. & conf. 521. & 523. Vbi tradit Concilium generale esse supra Papam: Ergo & Comitibus generalia sunt supra Regem.

His tamen non obstantibus venior et contraria negativa sententia, quæ habet Regem esse supra Comitibus. Et pro eo facit: Quod populus ab initio in Regem transulit omne ius, & potestatem L. 1. cum similib. ff. de consuet. Princip. & pluries diximus supra: Subindeque illi subditus effectus fuit; nullaque ratio probabilis adduci potest, ut subditi Principibus imperent, aut popularibus Comitibus ulla potestas supra Regem tribui debeat. Pro ut fere eisdem verbis docuit Bodin. de repub. lib. 1. cap. 8. pag. 140. ver. eorum igitur, quodque generis pactum est societatis humane obedi Regibus suis cap. quæ contra disp. 3. vel ut ibi explicat glossa generali lege à natura imperata est subditi obedientia. Etenim naturæ ordo non patitur, ut inferior dominetur superiori, minor majori, servus domino c. cum inferior de maiorib. & obed. c. inferior 21. dist. 1. in l. omnes populi num. 11. ff. de iust. & iure, Hypolit. de Matul. singul. 181. Tiraq. de pan. tempor. in prefat. num. 26. Aug. Barbof. in d. c. cum inferior num. 2. neque inferior superioribus iura potest subvertere Craver. conf. 238. Surt. conf. 58. num. 6. Cardos. in prax. verb. lex num. 9. homo neque pat in parem habet imperium c. innotuit 20. de elect. L. non Magistratus, ff. de arbit. Menoch. de arbit. casu 438. num. 9. Surt. conf. 47. num. 10. d d 4

318 Tractatus de Donationibus Regis.

- 2 & cons. 106 num. 12. & cons. 167. num. 16. Sigil-
mund. Scaccia de appell. q. 1. nu. 10. Rebuff. tom
1. ad leg. Gall. tit. de evocat. num. 46. pag. 165.
Cotta in memorab. verb. par. pag. 657. Euman.
Barbof. ad Ordinas. lib. 1. tit. 65. in princ.
- 23 Deinde: quia Princeps habetur in Republica
ad instar patris: ut dicitur Aristot. *Etich. lib. 8. c. 10.*
10. & *Polit. lib. 1. c. 8. & lib. 1. c. 11. L. si quis*
in suo G. de iustit. testam. & in *Auth. iudices sine*
quoquo suffragio Ubi Princeps vassallorum dicitur
pissimus pater. *Patil. de Put. de syndic. tit. de ex-*
cessib. Reg. num. 77. D. Thom. de regim. *Princ.*
lib. 3. Gigas de crim. *lesa Majest. q. 7. num. 4.* &
alii relati. Valenz conf. 99. num. 73. Atque ideo
non minus obligatur naturaliter subditi ipsi Regi
quam filii parentibus namque à natura
constituitur fuit communis omnium pater. Unde sub-
diti cum Principe reverenter habere debent di-
cunt Ovisque Homil. 10. in *Levitic. Patri, vel*
matri nullo modo contrariari debemus, dicant fa-
ciant quæ volunt. Et Salust. in *Ingruvis regere pa-*
triam, aut parentes, quamquam, & possit, & de-
lita corripit, & portumum est. Non ergo dicen-
24 dum Oves Regi Ovisque Comitis supra Re-
gem esse, cum vere subditis, neque Regi con-
trariari liceat.
- Confirmatur etiam ex eo: Quia Concilium ge-
nerale omnino subijcitur Papæ tanquam unico
Christi Vicario lege divina, naturali, & huma-
na. Divina quidem Iesus Christus Dominus Nos-
ter Beato Petro supremam dedit auctoritatem
per illa verba: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus,
& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam;
& porta inferi non prævaldeat adversus eam. Et
tibi dabo claves Regni Cælorum. Et quodcumque li-
gaveris super terram, erit ligatum, & in Cælis,
25 Matth. c. 16. Joann. c. ult. Ubi dixit: Pasce Oves
meas Naturali lege: Quia sicut in Ecclesia
Triumphanti sunt plurimi gradus, & unum ca-
put, à quo omnia pendent: ita in Ecclesia Mili-
tanti unus debet esse Princeps: quippe impe-
rium, Regnum, & gubernatio non potest esse
bona per plures c. in *apibus Princeps unus* 7. q. 1.
26 Et inde fit. Quod ex tribus Rerum publicarum
speciebus, nempe Aristocratiam, Democratiam,
& Monarchiam, hanc ultimam esse præstantis-
simam docuerunt Arist. lib. 3. *Polit. c. 10. & 11.*
Plat. in lib. de *Rego. & de Rep. dialog. 8.* eleganter
Covarr. *pract. cap. 1. n. 5. Oldrad. conf. 94. n. 7.*
vers. adhuc statum. Et lege humana probatur ex
text. in c. nemo judicabit aliorum hominum causas
c. falsa subdito: c. cunctis per Mundum 9. q. 3. Qui-
bus iuribus probatur, quod Papa iudicat omnes,
ipse vero à nemine iudicatur, nisi à solo Deo.
- Quæ resolutio confirmatur: Quia nemo Con-
cilium generale potest congregare, & aperire,
nisi solus Papa c. 1. c. nec licet 17. dist. Azot. in
27 *fit. moral. 2. p. lib. 3. cap. 47. q. 1.* Franc. Leo in
Tesaur. for. Eccles. p. 1. c. 9. num. 1. Ugolin de
potest. *Episc. c. 48. n. 3.* Aug. Barb. in c. significasti 4.
de elect. n. 5. Bovad in sua *Polit. l. 2. c. 18. n. 19.* Sal-
zed de leg. *polit. lib. 2. c. 7. n. 40. & 8.* Tusch. *Inter. C.*
conclus. 549. num. 1. & conclus. 552. n. 5. Pet. Gregor. lib. 15. *syntagm. cap. 3. nu. 5.* Quod ita
congregatum clauditur, & dissolvitur ex causa,
28 auctoritate Papæ Tusch *ciclus* 552. n. 7. & si in eo
non adsit Papæ auctoritas, non erit Conci-
lium, sed conciliabulum; atque gesta in eo
redduntur ad vacuum cap. *multis de novo* 17. dist.
enim potestas absoluta Ecclesie residet præ-
sente Papam Tusch. d. conclus. 552. num. 6. Cai-
tan. de auct. *Papæ c. 8.* Azot. 2. p. *instit. moral. lib.*
5. c. 13. q. 4. Salzed. de leg. *Polit. lib. 2. cap. 70.*
75. non ligatur Papa conciliaris constitutioni-
bus: adeo ut Conciliorum auctoritas à Pontifi-
ce dependeat, taliter quod eorum constitutiones
debeant ab eo confirmari, approbati, vel repro-
bati, & interpretari: docent Tusch. de conclus.
552. num. 6. & 8. late Salzed. d. c. 7. num. 56. 41.
43. & 58. quoniam à Pontificis confirmatione ro-
bor accipiunt Concilii decreta Salzed. d. c. 7. n.
60. Unde bene potest Papa decreta Concilii abro-
gare, & in eis dispensare, si de eo faciat mentio-
nem Gutierrez. *pract. lib. 1. q. 17. num. 231.* Zerolla
in *prax. Episc. p. 1. verb. absolutio vers. dico quin-*
to, Flor. de Menz lib. 5. var. q. 10. num. 50. Ve-
rala *devis. 268. num. 1.* p. Antonin. lib. 1. *refel.*
58. num. 6. Bonac. de censur. *disp. 1. q. 3. panis.*
2. n. 4. in fin. Gratian. c. 387. num. 55. post alios
August. Barbof. ad *Concil. Trident. ad decret. de*
inchoando Concilio n. 2. Quare Papam esse supra
Concilium probatur ex Concilio Chalcedonensi
act. 3. ex Concilio Romano quinto sub Symacho,
& ex Concilio Lateranensi sub Alexandro Ter-
ticio, & ex *epistol. 84.* Leonis Ad Anastas. D. Gre-
gor. lib. 9. *epistol. 19.* ad Theodot. Imperat. Car-
dinal. Bellarmin. lib. 2. de *Concil. c. 17.* Azot. in
29 *instit. moral. lib. 4. c. 11.* Symmach. de *Cathol. tit.*
12. de *Concil. num. 10.* Valenz *contra Vener. p. 6.*
à num. 34. Sebast. Cæsar. in *Eccles. Hierarch. p. 1.*
disp. 1. q. 5. ex num. 9. Salzed. d. c. 7. n. 63. Sai-
to in *clavi Regia lib. 5. c. 10. n. 6.* August. Barb.
in c. ad *Apostolicam n. 5. de sentent. & re iudic.*
- Comitia autem & Concilium generale à pari
procedunt, quia sicut ut illud absque auctori-
tate Papæ non potest convocari, neque fieri: ita Co-
mitia absque Principis auctoritate neque cõvocari,
neque fieri legitime possunt. Ex paritate rationis
supremæ potestatis, quæ civit. existit in Pontifi-
ce quoad Ecclesiam, & illius bonum regimen, ita
quoad temporalia, & bonam Regni administrati-
onem residet in Rege. Subindeque: Ita ut Papa
est supra Concilium, ita Rex supra Comitias. Et
quemadmodum Papa decreta Concilii confirma-
re debet, ut robor accipiant, & illis potest de-
rogare: ita & Principis confirmatio desideratur,
quoad Comitiorum decreta; quæ etiam deroga-
re valet. Et ita quotidie observari videmus in hu-
jus Regni Comitibus. Ubi tria brachia per con-
sultationes Regi facta in omnibus procedunt, &
per capitula, in quibus supplices Principi expo-
nunt, quod fieri æquum, ac bonum videtur.
Quibus Rex respondere solet his verbis: place-
at, Decernimus, Statuimus: ut in Comitibus de
Thomas; & in aliis Ulyssiponensibus anni 1647.
Quod idem servatur in Castella, & in aliis Reg-
nis: ut tradit Bodin. de *republic. lib. 1. c. 8. fol. 140.*
30 & pag. 141. *vers. sicut aliter Hispaniarum Conventus.*
Et in Gallia Petr. Gregor. de *republic. lib. 24. cap. 1.*
num. 3. Videndus Hypollitus à Lapide de *rati-
one status* 1. p. *sect. 2. pag. 60. vers. immo in illis.*
- Qua opinione retenta non obstant adducta in
contrarium. Non primam: Quia licet verum sit
ab initio Regem fuisse constitutum beneficio, &
consensu populi, tamen populus ei, & in eum
omne jus, & potestatem ita transiit, ut deinceps
illam reassumere non posset, nisi in casibus,
de quibus infra. Et hoc in Regno hæreditatio
procedit. Dum enim populus se submisit Titio,
& hæreditibus ejus, hoc est, descendentibus per-
petuo, in Regem transiit jus, & potestatem
durante sanguine suo: ut insinuant verba Bald.
31

in c. 1. de feud. March. num. 6. ibi: Non potest succedere fideus, sed ipse sanguis, qui perpetuus est. Et sic imperium, & potestas a populo translata in Regem pro se, & suo sanguine non revertitur ad populum, nisi extincto toto sanguine Regio. Quilibet enim descendens ex Regio sanguine habet jus formatum ad successionem ex contractu prius adquisitis. Et licet illud habeat tantum in

35 Ipe; tamen vere transmissibile est. Ex his quæ Oldrad. conf. 124. Ita sunt in facto super successione Comitatus Sancti Severi: juxta cujus constitutionem iudicasse Robertum Regem Siciliæ, & Hierusalem cum assensu duorum illustrissimorum Cardinalium testatur Peregr. de jure fisci lib. 1. tit. 2. num. 51. Sequitur Paul. de Castr. conf. 164. col. 2. vol. 2. Socinus conf. 152. num. 11. Tiraq. de Primogen. q. 40. num. 39. & 66. Montan. de Regal. in prelad. num. 26. Nullum igitur jus, seu potestas remanet in populo; neque ille potest reallumere potestatem, quam in Principem transulit, & se illa potestate nudavit. Et sic Valerianus Imperator rogatus a militibus, ut sibi socium in Imperium adficeret, respondit vocem illam tanto Imperatori dignam: *Vestrum, inquit, fuit, ut privatum me ad Imperialem exolleretis dignitatem: res autem administrare, non jam vestri, sed Principis ipsius esse vos ipsi quoque dixeritis. Itaque vos deinceps imperata facere, & quietos esse, me autem quid factu opus sit, curare decet: recuset, Petr. Gregor. de Repub. lib. 26. c. fin. numer. 8.*

Unde fuit: quod acclamatio, quæ fit a populo singulis Regni successibus, est renovatio primæ investituræ. Et ita non transfert jus ex nunc; sed confirmat, quod in prima electione transfulerat: ut probatur lib. 2. Reg. c. 11. in fin. Cum enim Regnum jam esset erectum: end. lib. c. 8. dicitur, in d. c. 11. *Venite, & camus in Galgala, & innovemus illi Regnum:* id est confirmemus secundum glossam in c. innovemus extra de censu. Montan. in L. Imperialem §. praterea siquis infensatus de prob. feud. alien. per Federic. & de Regal. in prelad. num. 26. in fin. Proindeque Tres Regni Status in Comitibus resumere non possunt potestatem, quam in erectione Regis transfulerant, ut Regi superiores dici valeant.

36 Probatum etiam: Quia concessio ob causam non tevocatur, nisi accipiens causam non impleverit L. fin. ubi glossa. Cynus, Odofred. C. de revoc. donat. §. siendum Insit. cod. tit. c. fin. extra de donat. etenim si paratus sit implere, penitentia locus non est L. dicta C. de causis ob caus. Donel lib. 14. comment. c. 23. Anton. Faber. de error. Pragm. deced. 44. error. 9 Qui subtile differentia rationem considerat inter donationem ob causam, & alios contractus innoceant: Nempe, quod in donatione ob causam duplex ratio consideratur, una liberalitas præfens; altera futura implementi ex parte accipientis. Unde cum liberalitas nunquam defecta videri possit; non erit locus penitentia, si donatarius paratus sit adimplere. Plane causa, ob quam populus Regnum tradidit, est administratio pro salute publica; siquidem Regnum non tam ad Regis, quam ad vassallorum utilitatem fuit introductum Bened. Regid. in L. ex hoc inve 1. p. c. 3. n. 7. & 8. Solorz. de hære Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 11. num. 59. Melch. de Valent. illust. tract. 2. c. 3. n. 5. & Jess. Salgad. de Reg. prorecl. 3. p. 1. a. num. 40. cum seqq. & de recent. Bullar. 1. p. r. num. 74. & 76. Idcircoque concessionem suam populus irritam facere nequit, priusquam

ingratus fiat Princeps, & publicum bonum protus evertat. Et interim populus non poterit esse supra Principem.

Neque obstat confirmatio fundamenti contrarii de natura constitutis, & constituti. Respondetur enim regulam, quæ dicta conclusum esse superius constituto, limitari quando in constitutum deponitur omnis, quæ erat in constituto, tunc, ut evenit in Populo Romano, qui in principem omne jus, imperium, & potestatem transfudit; cum enim illud a se abdicaret, postea repetere fas non erat. Siquidem renuntiantibus juri suo non datur regressus L. queritur §. si venditor ff. de adit. edit. c. quam periculosum 7. q. 1. Valsæ. consulti. 51. numer. 16. & consulti. 173. num. 3. Gratian. discept. forens. 960. num. 4. Reynol. obsequ. 5. n. 1. Petr. Caball. resolut. crimin. causa 56. n. 27. Carol. Tapia decis. 38 30. n. 11. Noguet. alleg. 6. num. 2. Cyriac. contraven. 128. n. 21. Anton. Nigri de except. 213. §. 5. n. 3. D. Joseph. Vela dissert. 2. n. 56.

Non obstat secundum: Quia populi utilitas in eo consistit, ut a Principe solo gubernetur, 39 defendatur, & ei omnis populus subiciatur. Namque ad id vassalli se submiserunt Principi lege Regia, & gentium jure, ut non habeant alium Regem, neque parem; tunc enim duo Reges haberent. Ex his, quæ Bald. in prelad. feudor. n. 13. Montan. de Regal. in prelad. n. 29.

Non obstat tertium, quod in presumptione fundatur. Quia respondetur, presumptionem regulariter versari circa rem dubiam, quæ esse, vel 40 non esse potest Corraz. in L. qui liberos num. 79. ff. de ritu nupt. Menoch. lib. 1. presump. 8. & post plures Castill. lib. 3. contror. c. 17. n. 28. & 29. Vel circa id, quod gestum, sed ignoratur, qualiter gestum sit Marius Salomon. in L. Gallus §. quidam velle, ff. de liber. & posth. cum quo Castill. d. c. 17. n. 31. Atqui presumptioni locus non datur: quando constat de contraria voluntate expressa; quia semper presumptio cedit veritati Malfard. de probat. conclus. 122. §. n. 34. Cald. de emp. c. 6. n. 7. & in L. si contrarium verb. vel adversarii n. 20. vers. non obstat C. de in integr. rest. Saut. conf. 37. n. 17. Cancr. lib. 1. tom. 2. 17. n. 35. Unde cum populus in Regem transfuisset expresse omne imperium, & potestatem, non est presumendum aliquam supra Principem reservasse: non enim potest esse salutare imperium ejus, si non sit liberum, sed precarium, & Regia auctoritate destitutum. Immo si presumptionibus esset certandum, validiores sunt pro Principe contrahentes namque semper se conformare censentur cum jure communi argum. text. in L. heredes mei §. cum ita ff. ad Trebell. & eorum, 41 quæ Gara decis. 7. n. 4. & decis. 173. n. fin. & decis. 206. num. 26. Menoch. conf. 95. n. 93. Peregr. de fideicommiss. art. 25. n. 5. Mantica. lib. 6. consell. tit. 6. n. 7. Fular. q. 312. n. 7. & 325. n. 9. Jus autem commune Regum ex propria natura eis debitum est; ut scilicet, plena, & absoluta potestate utantur in subditos; & hoc eis necessarium esse non debet, cum Republicæ interstet, ut omnis potestas sit penes unam L. 2. §. novissimum, ff. de orig. juris.

Deinde non obstat opinio eorum, qui tenerent Concilium generale esse supra Papam: quoniam 42 hæc opinio vera non est; immo ab omnibus improbat: ut scribit D. Anton. in 2. p. summa tit. 1. c. 11. & Petr. de Monte Episcop. Brixiens. quos, & Felin. citat Thuc. litter. C. conclus. §. 52. n. 12.

& ultra relatos *supra* n. 10. Anton. August. lib. 1. tit. 8. de *consuet.* Concil. Didac. Alva de Concil. c. 10. Et sic diffinitum fuit in Concilio Lateranensi sub Leone Primo *sess.* 11. Bellarm. lib. 2. de Concil. c. 17. Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 7. n. 74. Quod eo, vel maxime probatur, quia Doctores, qui contra Papam scripserunt, se ipsos retractaverunt. Nam Pius secundus Bullam retractationis expedit fecit anno 1465. de qua Tusc. *conclus.* 552. n. 13. & 14. Similiter Abbas Panormitanus, qui in quodam Concilio multa impertinentia contra Papam scripsit, se ipsum retractavit in lectura text. id est significasti notab. 7. *vers.* nota *separatim*, quod Concilia generalia non sunt *supra* Papam, & in sua 1. q. n. 13. & 14. de elect. Prout idem fecit Roman. *conf.* 154. in princ. *vers.* & hoc etiam verum. Qui omnes ducti sunt ex decreto Concilii Basileensis, quod fuit damnatum in dicto Concilio Lateranensi sub Leone Decimo. Et licet Martinus Quintus decreta illius Concilii approbasset, & confirmasset. Tamen ut bene advertit Salzed. d. 7. n. 55. Martinus tantum approbavit decreta Concilii in materia fidei formaliter, non alia, quæ in dicto Concilio fuerunt tractata. Et quidem prædictam opinionem contra Papam solum hæretici defendunt, observat Salzed. d. 6. c. 7. n. 71.

Pro responsione ultimi fundamenti contrariæ partis, quatenus opponitur in Comitibus Tres Regni Ordines posse deponere Tyrannum, distinguendum est cum Bart. in *tratt.* de tyrannide, inter Tyrannum, qui dicitur in titulo, & Majestatem alienam usurpat sine titulo legitimo, & inter eum, qui legitime in se transiit potestatem, sed eam ad destructionem Reipublicæ tyrannicè convertit, qui Tyrannus dicitur in exercitio. Utique enim publica commoda postponit privatis, & pro his destruit illa. Itaque loquendo de Tyranno in titulo recte potest populus non solum eum à solio repellere, & ejicere absque metu sceleris, vel perfidie, siquidem nemo illi obligatus est: ut docent Lucas de Pæno, in l. ultim. *vers.* porro Tyrannum, C. ut armorum usus in scio

44 *Principe* lib. 11. Andr. Gail. lib. 2. *observ.* 91. n. 9. Molin. de *just.* & *iure* *tratt.* 3. *disp.* 6. n. 2. ibi: Posset item Reipublica ipsa quoad capita convenire, eique resistere, latæque sententiæ deponere illum ab administratione. Si id ita excessus, communeque bonum efflagitarent: Azor. *instit.* moral. p. 2. c. 5. q. 9. Ubi in hac questione ita scribit: Quare si Rex sit notorie crudelis, sit Tyrannus, sit Reipublica hostis, si non habet superiorum, populi sententiâ potest Regno privari. Et quod magis est. Poterit populus Tyrannum occidere, si aliter ab imperio, & iugo illius se liberare nequit. Ita Sanct. Thom. lib. 2. *sent.* q. 2. art. 2. in corpore, & ad tert. Idem de regim. Princ. lib. 2. c. 8. sequuntur Brun. in *tratt.* de *sedis.* lib. 6. c. 3. Gigas de crimin. *læsa* Majest. q. 6. Suar. *advers.* Reg. Angl. lib. 6. c. 4. a. n. 7. usque ad n. 15. Bonacin. tom. 2. *tratt.* de *restit.* *disp.* 2. q. ult. punct. 3. n. 3. Molin. d. *disp.* 6. n. 2. *vers.* Tyrannum vero: Gregor. de Valent. tom. 3. *disp.* 5. punct. 1. q. 8. Parys. de Pot. de *syndic.* 3. an liceat occidere Regem. Andr. Gail. lib. 2. *observ.* 61. n. 9. Caietan. cap. 2. *q.* 64. art. 3. Soto de *just.* & *iure* lib. 1. q. 6. art. 4. c. lib. 4. q. 4. art. 1. in fin. & lib. 5. q. 1. Bodin. de *Repub.* lib. 2. c. 5. Petr. Greg. de *Rep.* lib. 26. c. fin. num. 5. Qui omnes etiam docent quemlibet de Republica Tyrannum impune occidere posse. Immo laudantur illi, qui

Tyrannos trucidarunt: ut fuit Chæreas, qui interfecit Caio magnificum facinus perpetrat. Fecit creditur Joseph. de *antiquit.* lib. 19. c. 31. Aod. qui trucidavit Egion; quia iniusta servitute Populum premebat Israeliticum. Laudatur etiam Iahel de interfecit Cisaræ, qui eundem populum per viginti annos in servitute exercebat. Et tandem laudantur Cassius, & Brutus qui Cæsarem necarunt, eo quod tyrannicæ summæ Imperii sibi arrogaverit.

Et quidem laudantur optima cum ratione. Tyrannus enim odio est omnibus, & quem oderunt petiisse cupiunt. Atque ut dixit Senec. lib. 1. de clem. Reger consenscent, liberisque, ac nepotibus tradunt Regna; Tyrannorum execrabiles, ac breviter potestas est. Interrogatusque Thales, quid vidisset in vita difficillimum, respondit Tyrannum senem: & Diogenes aiebat in Dionysium sine timore degentem, ubi ipsum conditioe se ipso indigna, quod cum dignus esset in tyrannidis arce miseriam viam trahere, nunc cum summa a viis tranquillitate tuâ, & i-punè viveret. Non possunt quippe secute vivere Tyranni, quorum alios ipsi parentes interfecerunt, ut Cassium Livius lib. 2. quoddam propriæ interfecerunt uxores, ut Alexandrum Phetum Plutarch. in *Pelop.* ad fin. alios consanguinei, ut Julium Cæsarem Plutarch. in *Cæsare*, quoddam domesticis, & ministri ut Caium, & Domitianum Sueton. in *Cæsariis.* & Domitium Joseph. de *antiquit.* lib. 9. Quo pertinet Juvenalis *satura*.

Ad generum Ceteris sine cade, & sanguine pauci
Descendunt Reges, & sicca morte

Et Senec. in *Hercul. furios.*

Victima haud ulla amplior
Potest, magnisque optima mactari, fori
Quam Rex iniquus.

Neque in contrarium faciunt decreta Concilii Constantiensis *sess.* 8. & *sess.* 15. in quibus fuerunt damnatæ opiniones Vvicleph, qui dicebat populares posse punire Reges suos, & Joannis Hos, qui aiebat Tyrannum licite occidi posse à quolibet ex suis, vel à populo absque sententiâ. Namque respondetur decreta Concilii esse intelligenda, non de Tyranno in titulo, qui iuste occidi potest; sed de Rege legitimo, qui tyrannicè administrat. Hic enim occidi licite non potest à populo ante sententiam; neque à privato, nisi vi vim repellendo in defensionem propriæ vite: ut post Molin. Soto, Bonac. & alios, Sotæz *advers.* Regem Angl. lib. 6. c. 4. a. n. 2. cum seqq. Valac. de *instit.* *Acclam.* 1. p. 5. 3. n. 11. & 12.

An autem etiam hostis Reipublicæ dicendus sit Tyrannus in titulo, qui in exercitio se Regem præstat iustum, maleque occupatam Reipublicâ bene administrat? Vel an tunc non hostis loco, sed legitimi Principis sit habendus? Dubitari potest. Et quidem ad favorem Tyrannid persuadere nitentur Pelopidas de Alexandro Phetreo Tyranno, quem iniustum mutare volebat in iustum esse Pulcrarch. in *Pelopid.* ad fin. Sic Sylla quamvis tyrannicæ, & libidinose viveret; Cives tamen ad frugalitatem, modestiam, &

& honestatem optimis legibus composuit. Pistratus Solonis legibus tanquam quilibet alius civis se submisit, legesque utiles permultas legibus addidit Solonis: Veluti de vitando otio, de colendis diligentius agris, & de alendo de publico eo, qui membrum in militia perdidisset. De cujus ingenio Plutarch. in Solon. ita affatur: Erat in colloquio blandus, juvenumque pauperum studiosus, circa inimicitias moderatus. Præterea imitatione eorum, quæ naturæ ipsi non aderant, effecerat, ut probitas, ac modestia opinione ceterarum, quæ revera tales erant, vinceret. Sed Sylla non minus incidit in manus populi, quam Cæsar in manus Bruti, & Cassii teste Sueton. in Cæsarib.

676. Ubi insolentiam, & ambitionem ejus exag-
gerat. Cæsar recte Rempublicam administravit: nihilominus tamen, quia proditor patriæ, & alienæ libertatis possessor extitit, quamvis se Principem fecisset, Tyrannus erat in titulo. Et ideo recte fecisse conjuratos judicatum fuit. Namque tyrannicæ factionis perversitas laudabilis non est; etiam si Tyrannus Regia clementia subditos tractet: ut ait D. Augustin. in e. neque enim 14. q. 5. Neque dona iniquorum probat altissimi; nec respicit in eorum oblationibus; nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiatur peccatis, qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui: ut dicitur in e. immolans e. forte e. denique e. scriptum est 14. q. 5. e. in gravibus 3. q. 7. Non potest equidem excusari à crimine simoniaci, qui ex pecunia contracta Xenodochia excitat, vel monasterium; quia hostiæ impiorum abominabiles sunt Deo, quæ offeruntur ex scelere, non est putanda 1. q. 1. Scelus enim nulla coalescit virtute. Unde dicit Plutarch. in Sylla: Quod fuit iniqua liberalitas Sylla, quando magnifica Populo exhibuit convivium ex bonis inique profcriptorum.

Ex quibus consequitur: Quod neque ex post facto macula Tyranni eliditur populi consensu, ne illud, quod à principio nullum fuit postea vallum evadat. Et in eo ratio posita est, quia consensus populi pro spontaneo haberi non potest: quippe preces vel rogationes Principis iustum metum inducunt gloss. in L. 1. verb. quemadmodum, ff. quid iussu. Præsertim si Princeps sit severus, vel Tyrannus Abb. in e. infirmas qui Clerici, vel coarct. Marfil. singul. 645. Gigas de crimin. les. Majestatis de rebellib. q. 4. Paril. conf. 5. n. 82. lib. 4. Et faciunt carmina.

Est rogare Ducem species violenta jubendi, Et quasi nudato supplicat ense potens.

Andreas Gail. lib. 2. observ. 93. num. 12. Phæb. dec. 26. n. 6. Potentium preces minæ sunt, & iusta terrentium; quæ quidem rationabilem metum inducunt; vel saltem necessitatem 5. penult. Infit. de Aitiano tutore Menoch. conf. 331. n. 31. Elcob. de ratiocin. c. 7. m. 4. Si vero populus le-
moto metu, & timore omnem potestatem in Principem transfuserit, aut præscriptione immemoriali consensum tacitum confirmaverit ad exemplum Populi Romani, qui in Imperatorem omne jus, & potestatem transfudit, exultantem non esse revocandam primam tyrannidis causam. Tyrannum autem in exercitio à subditis occidi non posse ante sententiam veterem est ut supra demonstravimus n. 47. Et probat late Petr. Gieg.

de Rep. lib. 2. c. fin. à n. 3. usque ad fin. Attamen si talis legitimus Princeps legitima abutatur potestate, in subditos crudelitate, avaritia, nimia timorum excitatione, habebitur pro Tyranno: quia tyrannicè dicitur imperare, & agit exerce- que, quæ Tyranni agere solent. Et quidem licet in occidi non possit, ut valet vetè Tyran- nus, expelli tamen potest à Regno, deponi, & eo privari in Comitibus, quæ hoc casu sunt supra Regem, Suarez adverb. Reg. Angl. lib. 6. cap. 4. n. 15. ibi: Ideoque si Rex legitimus tyrannicè go- bernet, & Regno nullum aliud nisi remedium ad se defendendum, nisi Regem expellere, ac deponere: poterit Reipublica tota publica, & communi con- cilio civitatum Regem deponere, tum ex vi iuris naturalis, quo licet vim vi repellere: tum quia semper hic casus ad propriam Respublicam conserva- tionem necessario intelligitur exceptus in primo illo fœdere, quæ Respublica potestatem suam in Regem transfudit. Idem tenet Molin. de iust. & iur. tract. 3. diff. 3. n. 2. Azor. in iur. moral. p. 2. lib. 11. c. 5. q. 9. in illis verbis: Si non habeat superiorem, po- puli sententia potest Regno privari: Et si populus in Regem potestatem suam transfudit, non tamen ita, ut se omni iure abdicet: ite neque eam voluit populum, ut dominaretur in Regni perniciem, & interitum, sequitur Valasc. de iust. declamat. 1. p. 5. 3. à n. 14. Ratio est, quia in Principe male agente petit omnis, quam legitime nactus erat, potestas. Neque ille aliquid obtinet à Deo, tan- quam causa constituyente, ut subditi ad obedi- entiam ex iure Divino obligentur; legitime vero potestati propter Deum, & conscientiam obliga- mur. In Tyranno autem nihil est legitimum, nihil ordinatum à Deo sed omnia Deo adversa & Reipub- lica nociva. Quare cum populus in Regem jus, & potestatem transfulerit ad certam causam videlicet ut iustitiam subditis administret, populumque incolumem servet ac liberum ab hostibus: ut lib. 1. Reg. c. 8. Si causa ob quam Regnum datum est, non sequatur; immo contrarium fiat, locus est repetitioni toto tit. ff. de condit. causa data, causa non secuta & toto tit. C. de condit. ob causam, Latrea dec. 46. num. 26. Et sic quamvis Populus solum in Regem ipsum, sed & in successores im- perium transfuderit per tex. in l. 1. ff. de offic. Pref. Prat. tamen bene potest populus imperium illud reassumere ex causa, veluti si Regnum ty- rannifcet: ut fecit Federicus, de quo in c. ad apostolica 9. præter hæc de sent. & re judic. lib. 6. 55 & notabiliter tradit Horat. Montan. de Regal. prel. n. 27. in illis verbis: Demum adverte, quod licet populus submiseret se Regi in erectione Regni, quod proprie fit per acclamationem, transferat in eum omne imperium, & potestatem: ut in L. 1. ff. de condit. Princ. Attamen potest, ex causa imperium illud, & potestatem reassumere; puta, si tyrannifcet Regnum: ut fecit Federicus, &c. Quod ex eo procedit, quia ut insinuat Azorius, & Soarez ubi supra, populus non videtur ita à se abdicasse potestatem, ut eam reassumere non possit in casu necessitatis, & conservationis, immo sub ea conditione imperium transfatum intelligitur, si rite, & recte imperium administret re- tinendo in habitu potestatem, & imperium trans- latum; ut eo uti valeat in causa male admini- strationis docent optime Valasc. de iust. Acclam. 1. p. 3. 2. Navarr. in c. novis de iudic. notab. 3. n. 119. & 120. & ex Bellam. Soarez in defens. Fides con- tra Angel. error. lib. 3. cap. 3. num. 5. & lib. 6. cap. 4.

cap. 4. n. 15. Azor. *instit. moral. lib. 11. c. 4. §. 11.*

- Non obstat, quod quilibet rei suae est moderator, & arbiter *L. in re mandata C. mandati.*
- 57 Quia de causa ad libitum potest rei sua uti, & abuti *L. si quid possessor 31. §. sicut ff. de petit. ha. red. L. sed & §. 25. §. consilium. §. cod. Et ea propter cum Princeps sit Dominus absolutus Regni, eodem abuti posse videtur. Respondetur namque, quod in praedictum Reipublicam nemo potest sua rei privata abuti directe *L. ius publicum, ff. de publ. optime Corral. lib. 7. missellan. c. 10. & in L. si quis pro eo vers. consideravimus, ff. de fideiuss. L. servum quoque §. publicus, ff. de procurator.* Immo Reipublicae interest, ne sua rei quis male utatur §. penult. *instit. de his, qui sunt sui.* At vero Reipublica non ita est in proprietate Principis, quantumvis hereditaria, & absoluti, ut sunt res privatae. Et ideo Reipublica dicitur, quia ad omnes pertinet, & in id traditur Principi, ut*
- 58 illi praestit ad salutem omnium: quod si potestatem vertat in Reipublicae injuriam, & nocumentum, à potestate cadet: ut scribunt Bartol. *in tract. de tyrannid. Martin Landen. in tract. de Princ. tract. 3. Dominici. Soro de iust. & jure lib. 4. quest. 4. art. 1. vers. quare per Reipublicam.*

- Deinde non obstat asserere populum Regi esse inferiorem, & sic superiorem private non posse. Quia respondetur: quod in casu tyrannidis populus si alio remedio uti non potest, Regem prius vate valet, uti Iudex, tam quippe in erectione Regni potestatem in habita reservavit ad eam reducendam ad actum casu, quo Rex tyrannice administrasset, quam ex jure naturae, secundum quod defensionis cuiuslibet est permilla Azor d. p. 2. lib. 11. c. 5. §. 9. ibi dicit: *Populus inferior Regi. Ergo neque enim Regno privare poterit. Respondet: tunc populum Regi abbreviare Regnum, velut Iudicem per sententiam, & condemnationem criminis permissi Reipublicae, vel jure naturali, ut vim vis repellat, ut et evaeatur, & servet.* Sequitur Soarez *advers. Reg. Angl. lib. 6. c. 4. n. 15. & exornat Valasc. de iust. Aclam. 1. p. §. 3. maxime 14. Ubi & §. 4. late edocet ad hujusmodi privationem non esse necessariam Summi Pontificis auctoritatem: quamvis enim Cildericus Francorum Rex depositus fuisset: ut habetur in c. aliud 15. q. 6. & id factum dicatur à Papa Zacharia. Tamen verius est populum Regem deposuisse impetrata à Pontifice juramenti relaxatione: ut per Aventin. lib. 3. annal. Horat. Montan. *in d. pralud. n. 27.* Ubi quod Tarquinius superbus à Populo Romano depositus fuit: quia tyrannifabat. In Scotia octo Reges à populo fuisse depositos dicit Azor ex Lessio *in histor. & morib. Scotor.* Vbi etiam tradit in Castella fuisse depositum à populo Regem Petrum cognomento crudelem Marian *in histor. gener. Hispan. lib. 27. c. 8. refert Valas. d. §. 3. n. 15.* Et anno 1640. in generalibus Comitibus fuit expulsi à nostro Lusitanis Regno Philippus Quartus Rex Castellae, qui per se, patrem, & avum Regnum tyrannice occupaverat per sexaginta annos post mortem Regis Henrici. Erat enim Castellae Rex intrusus, & quia legitimo carebat titulo, erat Tyrannus in titulo. Et bene persequitur Valasc. *in d. tract. 1. p. §. 5. & 2. per totam.* Insuper antiquitas ad petitionem trium brachiorum Regni privatus fuit administratione*
- 61 Sanctius Secundus, quia regimini sufficiens non erat, dato ei curatore fratre Alphonso Bononiae

Comite: ut probatur ex text. *in c. grandi de sup. plen. neglig. Pralat.*

Sed quia ferendum, quod emendare non est satis concessum, debent subditi optare bonos Principes à Deo dari, & datos revereri. Patres namque subditorum sunt Principibus obsequii, & obtemperare, & qualescunque patientes ferre: Sicut enim sterilitatem, aut nimios imbres, & cetera, quae videntur nobis naturae mala, sic luxum avaritiam, asperitatem, & reliqua dominantium nobis visa mala tolerare debemus Tacit. *lib. 4. his. Pett. Greg. de Rep. l. 26. c. fin. n. 16. sub vers. scutum dicimus.* Acerbi fructus cum tempore dulcescunt & Tyrannorum ingenia satiata, & culta possunt etiam miscere: quamvis enim Deus non sustinet Tyrannos, quibus exitium ubique minatur, prout sustentat legitimum à se ordinatum potestatem. Tamen dubitari nequit, quin peccata subditorum Principum puniat severitas: ut dicitur Job. c. 34. & Proverb. c. 28. Quidam enim Regem dantur à Deo ad correctionem, & utilitatem subditorum, conservationemque iustitiae, quidam autem ad illusionem, contumeliam, & superbiam quemadmodum & digni sunt Dei iusto iudicio in omnibus superveniente. Atque ita etiam Principes in aliquibus pravus fit, & taliter qualiter tenuissus, non ex eo statim ad administrationem deponendus est: ut de Episcopo dixit Evaristus Episc. 1. ad Episc. *Ægypti. ibi Non est à plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, aut accusandus Episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponitur à Deo vita rectorum.* Non est igitur ultimum expulsiōis remedium utendum, nisi extrema id exigat necessitas: quoniam extrema remedia extremis tantum morbis sunt applicanda teste Hypocrit. *lib. apolo. Nuncquam enim adhibentur sine pernicie, & gravi vulnere corporis, & satius est dolorem anodinis curare, quam caput principum sensus abrumperet.* Praefertim quia uno Tyranno ejecto, plerumque novus multo deterior succedit: ut dixit Valer. Max. *rerum memorab. lib. 6. c. 2. ibi: Bonis saepe mali, raro meliores succedunt.* Vbi etiam enarrat, quod cum anus Sicula pro Dionysio 64 salore quotidie orare soletet eodem tempore, quo omnes illius exitium expectabant: Rogata à Tyranno, cur id faceret? Respondit: *Ne si in fueris absumptus, deterior in locum suum succedat.* Sic aiebat Senator apud Tacit. *lib. 4. his. An Neronem extremum Dominorum putatis?* Idem crediderunt, qui Tiberio, & Caio superstites fuerunt cum interim detestabilior, & savior exortus est, vitia erunt donec homines: ut ibi Tacit. & ait Gregor. *lib. 4. exposition. in libr. Reg. Digne indigniorem recipiant, qui indigne indignum ejicere praesumpserunt.* Et non ideo, quia Iulius Caesar tanquam Tyrannus proditorie fuit obtruncatus: Reipublica à Tyranno liberata fuit, immo pro uno alio crudelioris est experta: ut ait Petr. Gregor. *d. c. fin. n. 9.* Mortuo Nerone paucis post mensibus plus sanguinis Romani fufum fuit trium Imperatorum praeliis intestinis: quam totis quatuordecim annis, quibus tyrannis ejus Reipublicae incubuit. Etenim nunquam tam profunde, & immis radicibus evituit Tyrannus, quin ex reliquiis ultor renascatur, & ex favillis non probe dispersis novum excietur incendium: quia ut ait Tacit. *d. lib. 4. Ea moles convelli sine convellentibus exitio non potest.* Et sic bene perpensis tyrannidis qualitatibus, si nullam aliud superest remedium, tunc

tunc in Comitibus Rex Tyrannus in exercitum patet ad administrationem à Tribus Ordinibus deponi. Si vero aliqua fuerit emendationis spes, non erit ad depositionem procedendum; sed subditi patienter ferre debent, ne abstantur potestate, quæ in habita penes eos remansit, ut Regem tyrannicantem possint administratione privare. Et hic est casus, quo Comitibus supra Regem esse possunt. In aliis vero potius Principis Majestas in Comitibus elucet, cum in illis populi, & Regni status humiliter rogationes ferant, nec ullam imperandi prohibendive potestatem habeant cum omnia Principes sua voluntate moderetur, ut optime dicit, Hypollitus Lapid. ratiocin. stat. 1. p. c. 4. section. 2. pag. 60. Ubi de nostris & aliorum Regnum stylo verba facit. Quidquid aliud sit in Comitibus Germanici Imperii.

66 Similiter Regi negligenti, vel remisso, mentecapto, & ebrio, vel amentis datur curator: ut probatur ex textu d. c. grandi de supplend. neglig. Prælat. in c. ubi commun. D. D. Mart. de iurisd. 1. p. c. 2. n. 6. 7. 15. & 17. Mench. illustr. lib. 1. c. 8. propr. fin. Molin. de iust. & iur. tra. 2. disp. 29. n. 16. & aliis relictis Aug. Barbo. in d. c. grandi n. 1. & 3. ex ea ratione, quia ubi agitur de remissione, negligentia, & dissipatione circa bona, datur Regi curator ad instar furiosi, amentis, & prodigi, qui ob quemlibet eorum defectum privatur administratione, retenta proprietate. Et sic datur illi curator, qui illius personam, & patrimonium conservet, atque custodiat L. 1. L. consilio. ff. de curat. fur. Et quidem datur ex officio, licet non petatur: ut post Bald. tradit in L. 1. ante n. 6. ff. de iurisd. omni. iudic. Ubi Purpurat. n. 17. Cald. Perey. in L. si curatorem in princ. n. 15. C. de in int. rescript. Paul. Mör. de iur. c. 18. Grat. discept. foren. c. 86. n. 45. Em. Barb. ad. Or. 4. tit. 10. 3. & Julius August. Barb. in d. c. grandi n. 4. Probatur etiam d. Ord. tit. 10. 3.

67 An vero Regi puberi curator dandus sit in dubium vertitur. Siquidem regulariter pubes curatorem accipere non cogitur; neque ei est interdicta bonorum suorum administratio, quamvis ea plena non sit; sed restricta. & beneficio restitutionis obnoxia: ut diximus supra hac eadem parte cap. 19. numer. 8. Adeo ut curatorem à patre datum non cogatur accipere: ut d. c. 19. numer. 8. Ac subinde à fortiori dicendum est Regi puberi curatorem dari non posse: ne Rex deterioris sit conditionis, quam privatus: ut post Imol. Dominic. & Probam. in d. c. grandi, tenent Joan. à Terra Rubia in 3. art. sui prim. tract. conclus. 12. Mench. de success. feud. §. 1. n. 31. Confirmat. Cald. in L. si curator verb. hunc contractum n. 46. quia tam tutela, quam cura Regis pubertate finitur: probat Boer. in cons. B. rivi. tit. 1. §. 8. ad fin. Montan. de tutel. c. 57. n. 7. Galgancet. de tutel. lib. 1. tit. 1. n. 16. Intellig. de feud. centur. 1. q. 45. n. 108. Giurb. de success. feud. prel. 3. n. 25. Quam sententiam comprobatur Cald. d. n. 46. Et eo, quod Regi semper assistere solent graves, & Doctissimi viri, qui ob singularem industriam, exploitati eorum fide & gravitate, ad huius officii magnitudinem explicandam, & Reipublice administrationem adhibentur.

69 Que sententia comprobatur exemplis. Constat namque ex sacra Pagina Reg. lib. 4. c. 1. quod Ioas septimo ætatis anno gubernare coepit: Manasses anno ætatis duodecimo: Iosias anno octavo: Et enim in Gallia lege lata cavebatur non esse dandum curatorem Regi post decimum quatuor annum: Portugal de Donat. Tom. 1.

ut testatur Bald. in princ. Inst. quib. mod. tutel. finit. num. 13. Cald. Perey. d. verb. hunc contractum num. 46. vers. in Gallia. Et ita multoties in hoc Regno observatum fuit. Namque Rex Alphonsus Quintus anno ætatis decimo quarto Regni habebat suscepit: Et Sebastianus eodem ætatis anno suscepit, regimenque Regni apprehendit. Et paucis ab hac ætate vidimus, quod Alphonsus Sextus nosset Rex. Invidiosissimus ætatis anno decimo nono Regni administrationem suscepit. Et in Castellæ Ioannes Secundus quarto decimo ætatis anno Regni administrationem obtinuit. Imperatorque Carolus Quintus decimum septimum annum agens summa cum laude regnavit. Prout Philippus Quartus decimo sexto anno Regni gubernationem suscepit. Quare prædicta sententia satis consuetudine roborata tenenda est: & eam tenentur Gutierrez. de tutel. 1. p. c. 18. n. 7. Baeca de decem. tutor. c. 19. n. 3. Lara de vita homin. c. 16. n. 9. Pelaez de Majorat. 4. p. q. 38. n. 4. Cald. Perey. d. n. 46. Narbon. de stat. anno 14. q. 14. n. 5. & 6. D. Joseph. Vela dissert. 3. n. 1. & seqq.

A quo autem tutor, vel coadjutor Regi sit determinandus? Etiam in dubium vertitur Doctores. Quidam enim Regi dandum curatorem censent ab his, qui sunt de Regis. Consilio, & Regno, Imperioque præfunt argum. text. in L. hereditas 34. ff. de adquir. rer. domin. L. heret. ff. de usucapion. & scribunt Corset. de potest. Reg. q. 8. Anton. Gomez lib. 3. var. c. 1. n. 56. Alii vero dicant dationem tutoris, seu coadjutoris Regis ad Romanum Pontificem pertinere; quia ille est in terra dei Vicarius, & universi Orbis Dominus: docent Imol. in d. c. grandi de supplend. neglig. Prelat. 6. Vbi Dominic. Ancart. & Probam. Anton. Gomez in L. 40. Tauri n. 9. ad fin. & lib. 3. c. 1. n. 56. ad fin. Iulian. L. fin. C. de munit. lib. 3. & faciunt, quæ Mait. de iurisd. 1. p. c. 23. Alii denique constantem tenent electionem, dationemque tutoris, vel coadjutoris spectare ad populum, ejusque Procuratores congregatos in publicis Comitibus. Ex ea ratione: quia à Populo in Regem imperium fuit translatum: siquidem antequam Regna essent condita, omnis iurisdicatio erat penes populum, qui eam posita in Regem transiit: Unde cum vel propter minorem ætatem, vel amentiam, aut desidium Rex deficiat, Populi de curatore providere debent gloss. in cap. Moyses. & in cap. si ergo 91. dist. Anton. Gomez. lib. 3. cap. 1. numer. 56. Guillelm. Bened. in c. Raynucius verb. ad eum impuber. n. 25. & post Joan. de Terra Rubia, & Burgenf. Cald. Perey. d. verb. hunc contractum. n. 48. vers. alii opinantur.

Quæ sententia confirmatur. Primo quia deficiantibus omnibus Regis consanguineis ad Tres Regni status in Comitibus congregatos pertinet electio novi Regis Perez ad leg. Ordin. in prom. 9. 1. Anton. Gomez in L. 40. Tauri n. 4. Mench. illustr. c. 2. n. 3. & 12. Cald. d. verb. hunc contractum n. 48. vers. nec mirum. Hor. Montan. de Reg. in prel. n. 26. ibi: Et sic potestas illa, & imperium à populo in Regem pro se, & suo sanguine non revertitur in populum, nisi ex initio toto sanguine Regis. Ac proinde quocunque casu, Rex sufficiens ad regimen deficiat, Regnum, & illius Tres status de Rectore providere, & debent, & possunt.

Secundo confirmatur: quia deficiente Rege si inter aliquos Principes fuerit controversia exorta super successione, ad tria brachia Regni in Comitibus

324 Tractatus de donationibus Regis.

mittis pertinet cognoscere de iustitia illorum. sic populum cognovisse de controversia Xercis, & Astabazanis testatur Hugo Gracius de jur. bell. & pacib. 2. c. 7. §. 1. in fin. Ubi in additione dixit ex Gandino idem observatum in Anglia, & Scotia Et in terminis docet Vasquez in 1. 2. di. 64. c. 1. n. 19. ibi Quia hic non potest assignari alia regula, per quam controversia dirimatur, quā leges ipsius Regis, de quibus est controversia. Quam interpret legimus solum ipsius Regis esse potest. Refert & sequitur Valasc. de iust. Arch. 2. p. punct. 1. §. 10. per tot. maxime n. 14.

Denique facit: Quod feudatarius habens feudum quatenus, cui dandus est curator, illum accipere debet a Iudice, qui de feudo cognoscere potest. ut notat Giurb. de success. de feud. prel. 3. n. 51. Ergo etiam Regi curator, seu coadjutor dandus est a populo, qui de Regno, & eius successione cognoscit. Atque ita prædictam sententiam, tanquam vtiorem amplecti libet, rejecta prima opinione; quia Regis Consilium nullam habent jurisdictionem, quam circa Regem possint exercere. Neque secunda opinio sustinetur potest, quia etiam Papa in temporalibus nullam habet jurisdictionem: ut docet Valasc. de iust. Arch. 1. p. 3. Et in terminis, quod Pape non competat datio tutoris, curatoris, vel coadjutoris Regis, tradit Ioan. de Terra Rubia lib. 1. art. 1. conclus. 4. Vbi ait Papam Regno vacanti non posse dare Regem: Et ideo nec curatorem; quia ad populum magis spectat, eicere ergo c. Adversus 7. q. 1. Cald. d. verb. hunc contractum n. 8. ceteris signa autem, Innocent. in c. licet de elect.

Curator autem Regis, seu coadjutor esse debet, vel ejus frater, vel filius eo ceter, consanguineus, qui Regi sit proximior, & in Regno successurus esset, si Regis proles deficeretur in specie probati videntur ex text. in d. c. grandi. Ubi Sancto datus fuit curator ejus frater Alphonsus qui proximam spem habebat succedendi in Regno, prout postea successit. Et insuper tempore minoris ætatis Alphonsi Quirito datus fuit illi tutor Petrus filius Joannis Primæ, & Regis patris. Et ita de jure probatur ex reg. text. in §. fusi Injst. de curator. L. 1. c. de leg. tutor Ordin. lib. 4. tit. 102. §. 5. & tit. 103. §. 5. Vbi proximior dandus est curator, vel tutor. Præsumitur namque, quod hic proximior majori studio & amore in subditos Regni administrationem suscepturus, & rectius ceteris tuebitur bona, & jura Regni, ne dilapidentur. Et ita hanc opinionem tenent post Ioan. de terra Rubia, Cald. Perey. in l. si curator d. verb. hunc contractum n. 48. vers. alii rursus & post Domin. n. 1. Anchattan, in d. c. grandi n. 1. sequitur Barbosa lib. 1. n. 1. Non tamen poterit hic proximior propria auctoritate administrationem cape: ut volebat Ioan. de terra Rubia lib. 2. art. 1. conclus. 3. & 4. Sed auctoritate procerum, & procerum Regni in Comitibus generalibus, qui de morum probitate, bona fama, & divitiarum qualitate proximioris æstimabunt, An et cura Regis sit decedenda: Siquidem ei obstat regul. text. in L. 1. vers. denique, si ubi pupill. educ. debet. L. fin. C. ead. Quibus probatur pupillum non esse educandum apud substitutum, vel proximior em, qui succedere sperat, propter suspensionem finitram infidendi vitæ minoris Guid. Pap. q. 39 n. 3. Decia conf. 49. n. 2. vol. 1. & probat l. 19. tit. 16. parit. 6. ubi Greg. Lopez gloss. 2. Valenz. conf. 36 n. 35. Ramo conf. 4.

nim. 38. Surd. de alim. tit. 4. q. 13. n. 30. & 31. Vbi bene reproba. Menoch. de arbit. casu 168. n. 16. dicentem prædictam suspensionem cessare in fratre quoniam qualitas fraternitatis per solum non excludit finitram suspensionem: maxime in hac materia, cum Cæsar dicere soleret: *fratris violandum non esse, nisi propter regnandum*. Secus bonitas vitæ, & morum, aliaque circumstantie concorrenter, bene cessabit prædicta finitram suspensio: ut docent idem Menoch. proxime n. 17. c. cons. 62. n. 12. Surd. d. q. 1. §. 52. Aug. Barb. in d. c. grandi n. 12. in quo circumscripta tria brachia Regni debent attendere, ne Regis vita periclitetur.

Quarto deinde, An Princeps possit indicare nova tributa per se solum, Vel in Comitibus generalibus, & de consensu populi sint decernenda, & imponenda? Et quidem jus imponendi vestigalia, seu tributa, deinde Majestatis proprium est, ut lex ipsa secundum Joann. Bodin de Rep. 1. c. fin. pag. mibi 265. Et sic jus imponendi, & indicendi tributa est de Regalibus majoribus: ut tenent Abb. conf. 1. n. 4. vol. 2. Bald. in L. etiam n. 21. C. de exec. rei judicæ. Corneus conf. 1. §. 3. num. 3. vol. 1. Camill. Bortell. in clement. ad Bellag. in specul. Princ. rubr. 46. verb. tributis vers. ex quo, Castill. de terr. c. 41. n. 7. vers. jus quoque. Parlad. lib. 1. c. 17. et quid. c. 1. n. 2. idē Castill. Bortell. de iust. Reg. Cath. c. 1. n. 34. c. 10. n. 16. Bovad. lib. 5. c. 5. n. 1. & 13. Ramo. de leg. Reg. §. 16. per totum. Sixtin. de Regal. lib. 2. c. 6. n. 14. Amaya in l. 3. C. de annos & tribus lib. 1. c. 5. & 6. Atrifus de jure Majestatis lib. 3. c. 7. n. 10. Qui omnes docent ad solum Principem pertinere tributa indicare; ita ut nulli alii, quam Principi, liceat nova tributa imponere, nec vetera augere. L. vestigalia, ff. de public. & vestig. nova impon. non poss. Sixtin. d. c. 6. n. 24. & seqq. Amaya in d. L. 3. n. 7. Fatig. q. 173. n. 66. Ideo autem tributorum & impositione Majestatis propria est, quia tributa jure gentium, & cum ipsis Regibus fuerunt introducta, & uti Reges exornari fuerit, & tributa necessaria exorta sunt: ut probatur Genes. cap. 47. & lib. 3. Reg. c. 5. Amaya in l. omnes 4. C. de annos & tribus lib. 10. n. 1. Quod non procedit ex eatione, quippe Respublica sine tributis stare non possit: si quidem, ut tradit Bodin. ubi supra, in Gallia ante Ludovicum Nonum nulla fuerunt tributa; sed quia populus in regem transiit omne jus, & potestatem L. 1. ff. de consil. Princ. & sic necessarium fuit, ut omnes subditi ad tributorum præstationem urgerentur, tum in signum subjectionis c. 2. de censib. cum in Alimenta Regis, & sui status, ac dignitatis. Quæ etiam respiciunt salaria ministrorum, quibus opus est Regis ad justitiam administrationem: ut dixit Marquez de gubern. Chris. lib. 2. c. 6. §. 2. pag. 92. Larca alleg. §. 9. n. 2. Cabed. 2. p. decis. 49. n. 1. Nam ut dixit D. Tom. in epis. ad Roman. homil. 25. c. 13. leg. 1. Principes tributa recipiunt quasi stipendia sui ministerii, laborant enim ad omnium pacem, & quietem servandam: peccant enim Principes, si utilitatem populi non procurant. Unde Urbanus Papa in cap. tributum 13. q. 8. Sic ait: *Tributa pro pace, & quiete, qua nos tuetur, & defendere debent. Imperatoribus persolvendam. Loc de Pen. in L. quicunque, C. de omni. agr. de feri. lib. 11. Bovad. in Polir. lib. 1. c. 5. n. 2. & seqq. Adam. Conzen. lib. 1. Polir. c. 7. Salgad. de revent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 43.*

Et quavis plures, quos refert Sixtin. d. c. 6. n. 39. negent tributorum novam in positionem de Regalibus esse; tamen idem Sixtinus eorum opinio: 81

nem dicit erroneam: & eam reprobant Amaya in d. l. n. 16. Cod. de annos. & tribus. Arnáez de jure Major. lib. 4. c. 7. n. 10. Debent igitur Regi tributa etiam de jure Divino, & naturaliter habetur lib. 1. Reg. c. 8. Math. cap. 12. Luc. c. 12. & Marc. c. 11. Alphonsi de Cast. de leg. p. n. 10. Soto d. c. 11. & jure l. 4. §. 1. c. 1. art. 7. Mench. illustr. c. 41. n. 29. Prosequitur eleganter Marquez de gubern. Christ. cap. 1. §. 2. pag. 89. & seqq.

Ex quibus tenent plures, & magni nominis Doctores Principem posse nova imponere tributa absque populi consensu: ut scribunt D. Tom. 1. 2. q. 96. art. 4. & in epist. ad Duciss. Brabant. ap. use. 21. in respons. ad 6. Soto d. lib. 2. q. fin. art. ult. Silvest. in summa. verb. gabel. q. 2. n. 3. Navarr. lib. 3. consilior. tit. de censib. conf. 8. in fin. Alphonsi. de Cast. de leg. p. n. lib. 1. c. 1. & 10. & plures alii cum quibus Marquez d. c. 16. §. 2. p. 89. Pet. Greg. de Repub. l. 2. c. 5. n. 3. Sinfelic. in d. §. de donat. ad fin. l. 1. decis. n. 5. & 16. allegat. text. in l. fin. C. de sup. in dist. in fin. ibi: Depo. cat. indist. & cogat. exaltio. Parlad. lib. 1. rer. quod. c. 3. n. 2. Hypolit. ad Lapid. de ration. stat. p. 1. cap. 12. vers. quod si p. 23. 2. vers. nam quod p. 35.

Ceterum in Hispania lege cautum videmus tributa, & vctigalia nova imponi non posse, nisi in Comitibus generalibus de consensu procuratorum Civitatem Regni l. 1. tit. 7. lib. 6. Recopil. & tradunt Avend. in c. 4. Pratorum 2. p. n. 2. & seqq. Bovad. in sua Polit. l. 5. c. 4. n. 3. Parlad. d. lib. 1. c. 3. n. 1. Latreac alleg. 59. n. 9. Girond. de gabel. in prelaud. num. 25. Marquez de gubern. Christ. d. c. 16. §. 2. pag. 88. col. 2. Solorz. post hæc scripta vifus emblem. 83. n. 18. & 19. Joan. Bodin. de Repub. c. 7. pag. 142. Similem in Anglia legem latam fuisse ab Eduardo Primo testatur Polyd. Vergil. in Historia Anglicana, & Pet. Gregor. syntagm. jur. p. 1. lib. 2. cap. 3. Et idem antiquitus fuisse observatum in Germania dicit Ludovic. Cominæus in vita extrema Ludovici Regis Francie c. 129. Qui cum eo tempore publici Consilii Regis participes effect negavit Principibus tributa imperare licere, sed eam tantum capere posse, quæ consentientibus subditis donauit Ioan. Bodin. de Rep. c. 6. p. 102. in fin. Item in Germania tributa solum in Comitibus imponuntur, ut tradit Hypolit. ad Lapid. de ration. stat. p. 1. c. 12.

In hoc autem Regno nulla lege cautum reperitur, quod Princeps nova vctigalia indicare nequeat nisi in Comitibus, & de consensu Ordinum: sed antiquissima consuetudine à primordio hujus nascentis Imperii semper inviolabiliter observatum fuit, quod Rex nova tributa imponere non possit, nisi in Comitibus generalibus de consensu trium brachiorum, & procuratorum Regni. Et ita observatum vidimus, neque aliquid aliud audivimus. Unde dicendum est, Regnum jus aliud legitimum acquisivisse, tam ex immemoriali consuetudine, quam ex contractu inito cum Rege Alphonsi Primo, dum ei, & in eum populus omne jus, & potestatem transulit, & nemini dubium, ex illis modis, & illorum quolibet prædictum jus contra Reges Regnum acquirere potuissent tradit Marquez. d. c. 16. §. 2. pag. 89. col. 1. Plane immemorialis possessio, & consuetudo habetur loco tituli: & privilegii l. hoc jure §. nullus aque ffo. de aqua quod. & affro. Et bene procedit etiam contra Principem Valac. conf. 120. n. 20. & 21. & consil. 167. n. 20. & seqq. Reynold. observat. 63. num. 4. Girond. observ. 71. n. 2. Tondut. Portugal de donat. Tom. I.

resolus. civil. c. 25. n. 6. Et præsumitur titulum præcessisse, unde vel ex contractu præsuppo. vel ex titulo & privilegio Regum jus illud acquisivisse negari non potest. Et confirmatur ex observantia, quæ apud nos viget inconcussa, ut in Comitibus populi, & eorum procuratores cum Principe convenire soleant, ut donativum, seu tributum ab eis promissum tantum daret tres, aut quatuor annos, taliter quod eis exactis quod posset propria autoritate tributum tollere factum vidimus in comitiis celebratis in hac Urbe anno 1641. & anno 1643. & etiam anno 1653. & novissime anno 1667. Cum autem observantia in hac materia conformis sit, & non deformis, ut requiritur Martell. lib. 1. var. c. 13. n. 15. verum est dicere, quod per observantiam omnis quoad hanc rem tollitur ambiguitas, Butrius. inc. quom. venissent n. 2. de restitution. Hieronym. Magdon. decis. Lucens. 49. in fin. Gratian. disceptat. fore. c. 825. n. 15. & c. 842. n. 11. Fontan. de pact. nupt. claus. num. 33. & seqq. Hieronym. Leo decis. l'alent. 29. n. 10. Immo per observantiam probata dicitur conventio facta inter populum, & Regem in erectione Regni Mantice de tacit. & ambu. lib. 2. tit. 1. n. 5. & tit. 8. n. 20. Gratian. d. cap. 825. n. 16.

Quæ quidem confirmantur ex eo quod in Ord. l. 1. tit. 64. in primo pro lege habetur consuetudo: & sequuntur plures, & quos laudat Emman. Barbof. ad d. Ordinat. n. 11. Subindeque non aliter in hoc Regno Princeps tributa indicare potest, nisi in Comitibus tria brachia, & præcipue populorum brachium consentientium: verum illa consuetudo, ut tributa in Comitibus tantum, & de populi consensu imponi debeant, juri & rationi consentanea est, quandoquidem Reges ardua negotia non debent expedire, priusquam ad populum, & proceres referantur ut scribunt Iason in l. placet n. 10. C. de sacros. Eccl. Patif. de syndicat. tit. de Reg. excessib. n. 18. Burgos de Paz. in prom. leg. Taur. n. 447. Parlad. tit. l. c. 1. n. 13. Jo. Theodor. d. b. n. Princ. in 15. ration. stat. Ardua autem res judicari debet tributorum impositio, quam vis in causa tributorum nervi Reipublicæ constant: docuit Ulpian. in l. 1. §. in causa f. de questionib. c. 1. tit. que sint Regalia c. p. veniit c. innovamus de censib. c. tributum 3. q. 8. c. si tributum 11. q. 1. l. 6. tit. 24. l. 11. tit. 8. part. 3. Castiod. l. 3. var. Epist. 16. & tradunt scribentes in rubr. ff. de publican. & vestig. & in rubr. de annos. & tribus. lib. 10. Loc. de Pena in L. annos. Cod. de erogat. militar. annos. l. 12. Ottalor. de nobilit. p. 1. c. 2. & c. 3. n. 1. Ioan. Garz. de expens. c. 11. num. 35. Menchac. illustr. c. 8. And. Gail. d. 62. observ. 2. post plures Solorzan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 18. n. 4. & seqq. & emblemat. 82. n. 2. & seqq. Valenz. conf. 99. n. 3. dicente, Tacito lib. 4. histor. Neque quis ætium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi possunt Tamè tributa inducta semper fuerunt exola, & qui ea susceperunt. Solorzan. d. emblemat. 82. & 18. prius debet Princeps proprium patrimonium excutere, & suum ætium expendere, quam deveniat ad tributorum impositionem: ut scribunt Cynus in l. neminem. C. de sacros. Eccl. Merita in c. 1. n. 27. de capitano qui Curia vididit in usib. feudor. Loc. de Pena in l. num. n. 9. Cod. de fund. limitroph. lib. 11. Gregor. Lopez in l. fin. tit. 20. part. 2. gloss. 1. Latreac alleg. 59. n. 27. Ceval. commun. c. tra com. q. 178. n. 14. Petrin. Bellin. de re milit. tit. 7. nu. 8. Guid. Papp. singul. 23. Loafes in allegat. pro Marchione de los

Velles dubitari. s. s. si forsan. n. 9. pag. 68. & post alios Valenz. conf. 99. n. 10. Cabed. p. 2. de. 4. 6. n. 3.
 Et sic tributa non sunt imponenda, ut Rex augatur, sed ut populus defendatur. Marquez de Gubern. *Christ. l. 1. c. 6. §. Saavedra. emp. 67. Bovad. in sua Polit. lib. 3. c. 5. per totum. Valsq. de optim. Princ. l. 3. a. n. 1. c. 1. §. 1. Solorz. d. emblem. 82. n. 24.* Non enim tributa imperare licet ad luxum; ipse enim Deus *Demeteron. c. 17.* vetat Reges luxu, & prodigalitate subditos decohquere. Et Alexander Severus dixisse fertur, *Nefas esse, ut dispensator publici in delectationes suas suarumque convertere, id quod Provinciales dedissent: teste Lamprid. in Alex.* Atque ita Princeps nova tributa indicere non potest, nisi iusta causa interveniat. *L. 1. C. vellig. nov. impon. v. poss. l. fin. C. de vellig. Molin. de justit. & jur. 3. 1. disp. 667. n. 1. in fin. Gotti. de gabell. q. 2. n. 25. Bov. d. l. 3. c. 5. n. 2. Mast. de Magistr. l. 3. c. 10. n. 1. §. 1. Parlad. lib. 1. c. 5. n. 5. Sixin. de Regal. l. 2. c. 6. n. 43. & seqq. Amaya in L. omnes. 3. C. de annon. & tribut. l. 10. n. 27. Marquez de gubern. Christ. lib. 1. c. 6. §. 1.* Qui ait nullam dici iustam causam imponendi tributa, nisi necessitas publica concurrat: sequitur Amaya *d. n. 17.* optime Valenz. *conf. 99. n. 24.*
 Unde damatur tributorum impositio, si ad pretere publicae necessitatis, quando nulla subest *Caliod. l. 9. Epist. 14. ibi: Nimis enim absurdum est sperandae monitionis, & dare populi execrabiles vestigates: elegantior Solorz. emblem. 83. n. 19.* Et quia tributa nimia, gravia, & insueta imperare licitum non est, neque ad ea fraudibus uti, ut fecit Helio-gabalus, qui Diis suis fecit nuptias, ut iis pro dote pecuniam elaboraret. Herodot. in *Helioq.* refert Henning, *Atmisus de doctrin. Polit. c. 1. pag. 280.* *vers. nota est frau:* quia nimia, & gravia tributa Republicam stranguant, & pauperes necant: ut per *Salvian. de gubern. Dei lib. 4.* qui ita scribit *Romanorum Reipublica, vel jam mortua, vel certe extremum agens spiritum ea parte quae adhuc vivere videtur, tributorum vinculis quasi praeconum manibus stranguata moritur. Tributa pauperes necant:* refert & sequitur Solorz. *d. l. 1. c. 18. n. 64.* Et populi tributis dilaniatur Solorz. *d. emblem. 82. n. 11.* Immo gravia & insueta tributa seditiones progenerant: ut *Tit. Livio* docet *Adam. Contzen. l. 9. Politic. 3. §. 2. vers. verum;* & c. *§. 5. 4. Marq. de gubern. Christi. d. c. 16.* qui refert *Scribanium, & Clementem Alexandrinum Latrea alleg. 9. n. 24. Solorz. emblem. 84. n. 26.* & provincias in perpetuum desertas reddunt: ut dixit *Cicer. l. 3. ad Atticum ep. 10.* ibi: *Provincia in perpetuum redduntur deserte, miseri homines, & esserant, ne dicam desperati exhaustis facultatibus per nimias exactiones.*

Unde cum etiam quaeque levissima tributorum genera tenuibus gravissima videantur: ut dixit *Bodin. de Repl. 6. c. 1. pag. 102. 6. vers. & quoniam:* quippe quibus non tam causas rerum quam damna populi attendere proprium est. Mortales namque pecunia, ut alterum sanguinem in aminatione habent. *Salicet in L. admonendi. ff. de iur. jur. gl. in L. laudabile, C. de advoc. div. ind. Ubi quod patrimonium, & pecunia sunt vite hominis. Tiraq. de nob. c. 3. n. 364. & seqq. Petr. Caball. reserim. c. 5. l. 7. n. 9. Ex quo Bod. in L. certa in fin. C. de iur. fisci. 10. ratiocinatur majorem poenam esse privationem omnium bonorum, quam mortis per tex. in *L. ult. C. ad l. Jul. Majest.* Ubi mors est solatium illi, qui opes perdidit. Et maxima dicitur infelicitas carere pecunia; siquidem ultra quam dicitur hominis vita, est omnium rerum *Regina Hyppol. de Marfil. in l. 1. §. praeterea n. 21.**

vers. item dicitur ff. de q. Caball. de casu 17. n. 11.

Debet igitur Princeps eo tantum casu tributa expetere, quo necessitas exactionem fugiet, & tunc curare, ut omnes intelligant, si salvi esse velint, necessitati esse parendum: ut dixit *Cicer. lib. 1. de offic. Arque ita Principis interest, & illi valde utile est, quod in Comitibus iustitia causae, & necessitas tributorum examinetur: ut procuratores populorum impositiōni velligalium consentiant. Qui te cognita semper voris Regis annunt ut moderata tributa imponantur penalis necessitate, & populorum facultatibus. Qua de causa dixit *Gabriel Valsq. c. 6. de vestit. dub. 3. n. 76. & 77.* quod procuratores in Comitibus constitutum velut iudices, ut examinent publicam utilitatem. Verba Valsq. ita se habent: *Subrogantur in locum Principis, a quo eis committitur iustitia novae velligalis examinanda: Et Princeps in imponendis velligalibus hoc iure utitur, sequitur Latrea alleg. 59. n. 20.* non ut necessitati subvenire recuset, siquidem quando Reipublicae necessitas urget, nullo modo possunt tributorum impositionem renuere, cum iustissima, & gravissima sit naturae vox necessitati parere. *Coan. lib. 1. comment. c. 7. n. 37. in fin. & salus populi praemia licet sit: ut dicit TOLL. lib. 3. de legib. Quapropter in subditis naturalis inducitur obligatione utilitatis, & necessitatis Reipublicae: ut ex Bald. in L. ex hoc iure n. 63. vers. decimo quaer, §. de just. & iure, tradit Sanelec. in d. disp. de donat. 10. Neque aliud a procuratoribus civitatum potest sperari: quia ut dicebat *Julius Capitolinus* in *Antonium, Crandelus nihil quam si Rempublicam ii corradere: qui nihil suo labori in eam conferrent.* Theaur. Polit. l. 2. c. 1. o. Valenz. *conf. 99. n. 39.***

In Comitibus autem circa impositionem tributorum primo consideranda est Reipublicae necessitas, quae in causa erit, ut tributa, & onera vel augentur, vel diminuantur pro temporum & rerum varietate, ac vicissitudine. *L. omne territorium, C. de censib. & censibus lib. 1. l. 1. L. 2. pro locis, C. de annon. & tribut. lib. 1. o. L. forma §. 1. ff. de censib. cap. quanto extra cod. tit. Theaur. decif. 239. n. 7. & 8. Latrea alleg. 3. num. 18. & 19. Cynic. contror. 156. n. 5.* Ita ut necessitas magna fuerit, puta, cum numero exercitu Regnum intendit invadere, tunc majus indicatur tributum: Dum tamen tributa imperentur juxta subditorum facultates, & non amplius velligalium impositio, quam quod populus solvere valeat, cum id impossibile non obliget: ut ex *Genf. cap. 49. vers. 15. & lib. 4. Reg. cap. 23. vers. 35.* probat Marquez *d. lib. 1. c. 16.* & voluit *D. Thom. in epist. ad Dacif. Brabant. Sylvest. in summa verbo gabella 4. q. 2. §. adde autem, Soto, de just. & iure lib. 1. q. 6. art. 7.* Ubi eleganter ait, quod quamvis putetur cum opus fuerit, sit exhauriendus; tamen a ratione naturali, & prudentia difflant scindere venas fontium *Latrea allegat. n. 23.* quippe subditi non debent gravari ultra quam ferre possent, sed proportionabiliter, & geometricae tant respectu causae tributi, quam facultatum, & bonorum, ne alias injustum dicatur tributum, prout dicitur illud, quod est immoderatum *Azed. in L. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil. a sum. 28. n. 4.* quae ad 34. post alios *Sanch. lib. 2. morale. 4. dub. 2. n. 8.*

Atque ita Princeps moderata tantum, tributa expetere debet; quia moderata aut bona, & salubriora utiliora sunt: ut optime fundit Solorzan, *emblem. 82. num. 3. & seqq.* Ecce 100
 propter in exigendis, seu imponendis tributis
 quana

quam maxime mediocritas servanda est: ut monuit Arnulfus de doct. Polit. cap. 1. pag. 281. & segg. Debet enim Princeps pro subditorum conservatione tanquam verus, & pius, patens se exhibere, consulens potius necessitati sublevandæ, quam avaritiæ. Etenim Princeps vassallorum dicitur piliusim pater in L. si quis in suo C. de inoffic. testam. & in Auth. ut iudices sine quoquo suffragio §. 1. collat. 1. Part. de Patco de syndic. de excess. Reg. n. 27. D. Thom. de regim. Princ. lib. 3. Gigas de crim. lese Majest. q. 7. n. 4. Valenz. conf. 99. n. 73. ut paterni amoris potius, quam tyrannicæ potestatis, eo nomine admoneretur ad curam, & conservationem vassallorum: ut dixit Dion. Cassius lib. 4. Unde Plinius in Panegyrico ad Trajanum ita ejus modum extollit: ubi. *Actu etiam nomen patris patriæ recusabas: quam longæ nobiscum modestia tua pugnas: quam tarde vicibus nomen illud, quod æli primo statim principatus die, ut Imperatoris, & Cesaris receperunt, Tu usque eo distulisti, donec Tu quoque beneficiorum tuorum parcissimus affimator jam te merere fatereris, haque soli omnium contigit tibi, ut pater patriæ ejes, antequam fieres: Et vix in hoc Reges laudatissimi hujus Regni alios antecellant, sicut enim à subditis nimio prosequantur amore juxta illud Franc. de Sà de Miranda.*

*Não tem Rey amor de pouo
Tanto em quanto o Sol rodea.*

Id est nullus sub sole tantus amor erga Regem, quam Lusitanorum. Ita & Reges tanquam piliissimi parentes Lusitanos semper dilexisse cernimus. Et ideo in bellis tanquam filii pro Rege dimicare agnovit Catholica Regindam dixit Regem portugallie cum filiis, illam cum vassallis prælia iocire. Quamodum agitur nemo melius consilium pro liberis capit, quam pater. L. si furio pater, ff. de curat. furios. L. nec in caus. ad L. l. de ad. l. ter. Alciat. de presump. reg. 1. Valasc. de iure emphyt. q. 49. n. 1. circa fin. & de part. c. 18. n. 14. & c. 25. n. 16. Ita Princeps in indicendis tributis tanquam patens subditis consulere tenetur, ne immoderate graventur, liquem subiectis prospicere debet, non eos deprimere L. provincialium, C. de erog. milit. annon. Valenz. conf. 99. n. 47. ad exemplum patriæ potestatis circa bona filiorum, quæ solummodo intelligitur quod illis proficua, & utilia Bald. in l. 1. n. 13. C. de bon. matern. Gama decis. 214. n. 1. & decis. 373. n. 1. Valenz. conf. 119. n. 65. Quare licet necessitati occurrere teneantur subditi, Princeps eo contentus esse debet, quo indigentie consalatur absque gravi vassallorum lesione Solozan. emblem. 82. n. 2. & segg. Et tunc amplius tutor mediocritas tributa in Comitibus de consensu populum imponere poterit. Et quando populi consensus intervenit, tunc non audient iussu quæcunque, & tributa sine scandalo exiguntur, iustitque retinentur Larrea alleg. 59. num. 14. Item ut ait Cassiod. lib. 4. epist. 36. & lib. 11. epist. 7. *Tributa non debent à tristibus exigi, & illa tantum sequenda sunt lucra, quæ potest lætus possessor offerre, & miles solenniter securus accipere. Quid enim adquiri putatur, ubi bona conscientia perditur? Aut in qua parte possit homo proficere? si innocentiam probatus fuerit amissit? Solozan. d. lib. 1. c. 18. n. 18. & emblem. 84. n. 7. Nec tributa, quæ gemitibus, & dolore hominum coegerantur sunt magni facienda Portugal de Donat. Tom. I.*

da: ut Vespasiano dicebat Apollonius apud Philostratum l. 5. c. 12. Soloz. d. 1. cap. 15. num. 47. Attum namque est aurum, quod ex Iachymis occurr. Soloz. d. lib. 1. cap. 18. n. 69. & Appollonio Thyano Arnulfus de doct. Polit. lib. 1. c. 5. pag. 567.

Tributa non debent esse immoderata, quia ubi gravia, & insana exiguntur, vetusta, & consuetudo amittuntur: ut ex Symmacho tradit Soloz. emblem. 83. n. 14. Cassiod. lib. 4. epist. 38. ibi: *Servientium immittuntur & novarum illusionum accessio, quantumque pars nova proficit, tantum se vetus firmitate subducit. Et insuper si tributa sunt immoderata ex eorum severa exactione seditiones oriuntur Arnulfus de doct. Polit. lib. 2. c. 4. pag. 494. vers. quod quia, Solozan. emblem. 84. n. 16. Joann. Bodin. de Repub. lib. 6. c. 1. pag. 1037. vers. sed præ illis, Larrea alleg. 59. n. 12. Marquez de gubern. Christ. d. lib. 1. c. 6. pag. 94. Vite autem tributa, quæ ad equitate, & pietate deviant, non sunt Cæsaris, sed Diaboli: ut ex Ambrosio, & D. Chylothome tradit Soloz. emblem. 82. num. 16.*

Ex quibus satis comprobatur, manet Principem per se solum tributa imperare non posse, & in Comitibus esse impendenda de consensu populi, & non aliter. Cujus procuratores animadvertite debent superius notata: ut tributa ex necessitate tantum imperentur, ac ex aequitate, & pietate.

Ventum si necessitas urgeat, quippe hostes repente Regnum terra, marique invadant: ita ut Comitibus convocari non possint, & periculum sit in mora; bene poterit Rex solus novam vestigal imperare, etiam sine consensu populum. Quando enim periculum est in mora, recte potest actus expediti, etiam sine consensu ejus, cui illum præstare necesse erat. L. 1. ff. de exercit. action. l. tutor. qui reparatorium ff. de tutel. Tiraq. ad L. Connu. gloss. 8. n. 9. Valenz. conf. 132. n. 24. Et est ratio quia quando periculum est in mora multa fieri permittuntur, quæ aliis, denegarentur. L. si longius 18. §. 1. L. sed & si 28. §. sed & si ff. de iudic. l. ille à quo 13. §. quid ergo, ff. ad Trebell. D. Martin à Larrea regni select. 6. cap. 47. post med. Valenz. conf. 132. n. 23. L. si bona fidei 49. ff. de petit. hered. Cum enim periculum in mora carent leges, & multoties alteret non solum præcepta humana, sed & naturalia, atque Divina præcepta de consecrat. dist. 1. c. licet de fer. L. minimis, Cod. de relig. & sumpt. funer. L. 2. C. de patrio. qui fil. d. frax. Tiraq. de retrat. lignag. §. 1. gloss. 9. n. 32. & §. 26. gloss. 1. n. 18. & segg. & depau. temp. causa 33. Salgad. de proteit. §. p. c. 1. n. 72. & 73. Ultra quod necessitas non tantum caret lege, sed & lex ipsa necessitati subijcitur. L. 1. C. de oper. liberr. L. 2. ff. de offic. Procons. Valasc. consule. 117. n. 21. Tiraq. d. causa 33. n. 4. Larrea alleg. 25. n. 11. Salgad. de proteit. §. p. c. 1. prel. 3. n. 103. Sanctific. in addit. ad disp. de donat. ad n. 37. vers. ex quo necessitas. Et ea propter casus necessitatis in quocunque prohibitione semper censetur exceptus, quia facit licitum, quod alias erat illicitum L. alienationis ff. de leat. 3. Hypopol. de Marfil in L. 1. §. præterea n. 67. ff. q. Tiraq. d. n. 4. cum segg. Larrea d. alleg. 25. n. 14. & alleg. 59. n. 23. Salgad. d. prel. 3. n. 103. Caballcau 149. n. 12. Sanctific. d. vers. ex quo necessitas. Et in casu proposito necesse illa extrema dicenda est, quippe si illi non occurratur, Regnum, & Regni Status subitinetur nequit Vasquez in tract.

Ecce 3 de

328 Tractatus de donationibus Regiis.

de elemos. c. 1. dub. 3. Latrea alleg. 59. n. 25. Ubi docet, quod quādo necessitas adeo urget, ut timere possit periculum in Regni statu, non requiritur, quod necessitas probetur de presenti, sed sufficit, quod imminet, & urget; & verisimiliter possit timere. *L. fin. C. in quib. caus. in integr. rest.* Paria nūque sunt aliquid ex necessitate facere, vel timore necessitatis. *L. novissim. ff. quod falso tatore auctor. Roder. Suar. alleg. 12. sub n. 3. Giur. dec. 51. n. 4.* Proindeque iurgente prædicta necessitate bene potest absq; Comitibus Princeps nova tributa imponere.

Nec mirum: quia Princeps pro defensione Reipublicæ, & sublevanda publica necessitate recte potest privatorum bona capere, ac si essent propria. *Ant. Gabr. sit. de non tollend. iure questio conel. 1. n. 5. & 55. Petrin. Bellin. de re milit. p. 1. q. 7. n. 8. & 10. Vincent. de Franch. dec. 211. n. 11. Valenz. conf. 99. n. 8. Sanfelix. in disp. de donat. n. 8. Covar. lib. 3. var. c. 6. n. 6. Capyc. dec. 66. n. 6. Cevall. comm. contra commun. q. 77. & 906. n. 338. Gregor. Lopez in L. 3. tit. 18. part. 3. verbor. n. 10. Suid. conf. 103. d. n. 17. usque ad 24. Latrea d. alleg. 59. n. 19. Castill. lib. 3. contror. c. 6. n. 5. & 6. Hieron. Leo dec. 34. n. 34. Cyriac. contror. c. 176. n. 10. & 12. Sanfelix. ubi supra. n. 25. Capyc. Latro dec. 188. n. 69. & dec. 199. n. 4. & 28. Andr. Gail lib. 2. observ. 155. Quod adeo verum est, ut quamvis Princeps auferendo à tertio aliquam rem ob bonum, & utilitatem publicam præstare debeat bonum cambium, & condignam*

113 satisfactiōem. *L. venditor ff. si constat. ff. commun. predior. Valasc. consil. 116. n. 2. Phéb. qui iudicatum dicit dec. 94. n. 3. & 4. Anton. Gomez in L. 1. Tauri n. fin. & in L. 4. o. n. 89. Castill. d. c. 6. n. 6. Noguer. alleg. 1. n. 16. Cyriac. contror. 121. n. fin. Atlas de Mesa lib. 2. var. c. 6. n. 24. Capyc. Latro. dec. 199. n. 23. Valenz. conf. 69. n. 111. Oliva de fur. Eccles. l. p. q. 35. n. 16. Tamen in casu publicæ, & urgentis necessitatis non tenetur damnum refarcire, etiam postquam necessitas cessavit. *Sard. conf. 313. n. 99. Latrea allegat. 59. n. 19. Oliva d. q. 35. n. 16. Sanfelix. in addit. ad disp. de donat. ad n. 25. Capyc. Latro dec. 188. n. 72.* licet cessante necessitate rem vel feudum vassallo ablato restituere*

114 teneatur. *Anton. Gabr. lib. 3. de non tollend. iure quest. conel. 4. Giord. de success. feudor. pral. n. 14. Cabed. l. p. dec. 31. n. 10.*

Confirmatur: quia Princeps in casu urgentis necessitatis potest compellere subditos divites ad sibi mutuandum pecunias pro sua, & illorum defensione: ut scribunt Guilielm. de Cuneo in *L. 1. n. 118 ff. de solut. Matrim.* Joann. Platea in *L. 1. C. de omni agro deserti lib. 11. Gerard. singul. 10. n. 22. Valenz. conf. 99. num. 17.* Et insuper potest obligare mercatores externos ad sibi mutuandas pecunias absque interesse. *Ottalor. de Nobil. p. 2. c. 7. n. 6. Palchal. de trib. patr. potest. p. 1. c. 1. n. 81. Valenz. conf. 99. n. 18.* Et quod magis est urgente necessitate potest Princeps vasa aurea, & argentea Ecclesiæ assignare, ut necessitati consulatur, licet ea cessante ad restitutionem sit obstrictus: ut probatur in sacra Pagina *L. 4. Reg. c. 18. Solorz. de iure Indiar. l. 1. c. 13. nu. 25. & 26. tom. 2.* Et ita factum fuisse in hoc Regno tempore Joannis Primi constat ex monumentis illius temporis.

Rursus, tempore necessitatis adventitiæ, seu repentiniæ, puta, quando Princeps invaditur, Clerici, Ecclesiasticæque personæ tributorum immunitate non gaudent; & contribuere tenentur, ut docent Duran. reg. 100. limit. 12. Matt. de

jurisd. 4. p. casu 10. n. 2. & segg. August. Barbol. in *L. placet 5. n. 7. C. de sacros. Eccles.* Sanfelix. in *d. disp. de donat. c. 38. & segg. Bovad. in Pol. lib. 2. c. 18. n. 197. Cevall. q. 57. 8. a. n. 3. Castill. de terr. cap. 9. n. 20. quāvis executio fieri debeat à iudice Ecclesiastico. *Castan. in Catal. glor. Mund. p. 2. Titag. de retrah. lignag. 5. 12. gloss. unica n. 80. Gregor. Lopez in L. 5. tit. 6. part. 1. August. Barbol. in L. ad instructionem in fin. C. de sacros. Eccles.* Latrea allegat. 59. n. 29. Unde indubitari jure est posse Regem sine Comitibus in dicto casu urgentis, & adventitiæ necessitatis nova imponere tributa. *Latrea d. alleg. 59. n. 28.* Dum tamen necessitas talis sit, quæ non patitur Comitiorum convocacionem haberi; quia tunc agitur de salute populi, quæ post Deum immortalē in Principis prudentia consistit.*

Quod autem supradictum fuit, nempe circa imperanda tributa necessarium esse, quod iusta causa, & publica necessitas interveniat, notare oportet, quod circa necessitatem standum est Principis assertioni: ut late probat Latrea alleg. 60. Solorzan. d. lib. 1. c. 13. n. 12. Sanfelix. in *disp. de donat. num. 15. & 16. Valenz. conf. 99. n. 1.* Et ex propter procuratores in Comitibus de necessitate disputare non debent, cum ad instar sacrilegii sit de Regis assertionē dubitare. *L. reprehendenda, C. de infir. & subdit. Latrea d. alleg. 60. n. 1.*

Dentique tributa indicta ex causa alicujus necessitatis ex cessante cessare debent, ut probat 119 Titag. in tract. cessante causa 1. p. n. 184. Innocent. in cap. quod pro remedio 5. q. 7. Dion. Halicarn. lib. 8. libi: *Quidquid necessitas pro tempore, vel privatis, vel civitatibus affert, tantisper duret, donec cesset ea necessitas, ut quod bellorum calamitas introduxit, pacis lenitas spiciet.* Iustinian. in l. unic. in princ. C. de caduc. tollend. Et bene fundat Solorzan. emblem. 82. num. 26. & segg. Soto de iust. & iure lib. 3. q. 6. art. 7. elegantē Antistes de doctr. Polit. l. 2. c. 5. n. 566. Ubi plures Principes enumerat, qui cessante necessitate tributa remiserunt. Et est videndus Val. Max. lib. 4. c. 3. Plutarch. in *Panfan.*

CAPUT XXV.

De Monetarum, seu Numismatum jure.

SUMMARIVM.

- 1 Dominiarum naturalis ratione distincta fuerunt.
- 2 Communio discordias excludere solet.
- 3 Unusquisque utilibus iustitia permutabat. Et ideo electa fuit materia, cuius publica, & perpetua estimatio difficultatibus permutacionum subveniret.
- 4 Materia nummis dicta electa fuit ex ferro, are, argento, & auro; ut pote medium, quo res fierent commensurabiles.
- 5 Servius Tullius primus est, quo antea radi pro nummis utebatur, pœdus nota significavit.
- 6 Quis fuerit primus moneta fabricator. Et agnoscitur varia opinio.

- 7 In moneta consistit aequalitas, per quam superabundantia, & defectus reducuntur ad medium.
- 8 Moneta à publico fuit constituta ad conservandam aequalitatem societatis humanae: ut per eam omnia estimarentur.
- Moneta usus in toto Orbe terrarum omnibus hominibus placuit, & jure gentium fuit receptus. Ibid.
- 9 Contractus emptionis, & venditionis sine pretio in pecunia subsistere nequeunt.
- 10 Ius cadendi monetam est de Regalibus majoribus, & ad Principem spectat.
- 11 Solus Princeps moneta estimationem, atque valorem praescribit.
- Interpretatur text. in L. 1. ff. de contrah. empt. Ibid.
- 12 Ejus est estimationem moneta praescribere, cuius est potestas illam cadendi.
- Potestas approbandi, vel reprobandi monetam, & augendi, ac diminuendi ejus valorem pertinet ad Principem. Ibid.
- 13 Hoc jus cadendi monetam potest à Principe inferioribus concedi, & communicari.
- 14 In hoc Lusitaniae Regno jus, & potestas cadendi monetam solus Princeps est, & essibus Corona affixum, inferioribusque concedi nequit. & ibi.
- 15 Rex non potest mutare formam, materiam, seu pondus monetae sine consensu populi.
- 16 In hoc Regno non potest Princeps mutare monetam absque populi consensu ex contractu initio cum populo.
- 17 Mutatio monetae est Regnorum destructio, turbataque subditis, & seditiones parit.
- In Republica male instituta, nec prudenter gubernata monetae mutatio contingere solet. Ibid.
- 18 Princeps ex iusta, & publica causa per se solum potest monetam mutare, augere, & diminere.
- 19 Princeps maxima circumspicienda, & matura consilio deliberare debet circa monetae mutationem.
- 20 Princeps in materia monetarum est minister juris gentium, & si materia monetae communi hominum estimatione pretiosior, & charior facta sit, iusta erit causa mutandi monetam.
- 21 Ex causa publica necessitatis, & militaris, potest moneta mutari absque populi consensu, ut puta ex causa belli.
- Item potest Princeps iubere, quod corinm, vel alia materia pro pecunia accipiantur. Quod probatur exemplis. Ibid.
- 22 Princeps dissolutio circa rem nummariam plurimum valet: Et sic materiam eligere potest, & illi estimationem praescribere.
- 23 Urgente necessitate valor, & estimatio monetae potest augeri.
- 24 Interdum Reipublicae, ne moneta extrahatur à Regno.
- Et de penna in hoc Regno extrahitibus imposita. Ibid.
- 25 Moneta debet esse proba, & legitima; ad quod tria simul debent concurrere, videlicet materia, publica forma, & legitimus pondus; & insuper estimatio.
- 26 Moneta, ut si proba, debet esse aerea, argentea, vel aerea absque alia mixtura.
- Non debet esse de alchimia. Ibid.
- 27 Penna non habet decolorari.
- Monetae bonitas, & quantitas materiae est omnino attendenda. Ibid.
- 28 Bonitas monetae, & probitas subsistit, etiamsi mixturam habeat, quae dicitur tinea.

- 30 Moneta dicitur falsa quia plus erit, aut argenti habet, quam lege cavetur.
- 31 Falsa dicitur moneta si plumbum argentatum, vel aes auratum pro argento, vel auro percutiatur.
- 32 Forma monetae nihil aliud est, quam impressio, seu character in pressu in ipsa materia monetae Principis auctoritate.
- Vel in imagine Principis, inscriptione litterarum, & in publica auctoritate. Ibid.
- 33 Idem d. candi, si non effigies Principis, sed ejus insignia, & arma cum solita impressione nomen Principis in moneta imprimantur. Et quid in hoc Regno, & Castella servetur.
- 34 Falsa est moneta, quae cussa est à privato, etiam si legitima, & probe materia, iustique ponderis sit.
- 35 Item erit falsa, quando in ea imprimuntur characteres, seu forma aliena absque consensu ejus, cuius est.
- 36 Monetae pondus debet esse aequale, ut tantum ponderis habeat jam signata, quantum materia massa nondum elaborata.
- Princeps debet cadere monetam iusti ponderis ad valorem metalli. Alias peccat. Ibidem.
- 37 Ex pondere non debent extrahi expensae iuxta opinionem Legislarum.
- Princeps non tenetur facere expensas de proprio, sed monetae major debet esse valor respectu expensarum in cadendo.
- Et hoc est verior opinio. Ibid.
- 38 Officium Principis non debet esse damnosum.
- Interpretatur text. in L. 1. ff. de contrah. empt. Ibid.
- 39 Interpretatur text. in c. quanto de jurejur.
- Monetae bonitas distinguitur inter intrinsecam, & extrinsecam: intrinsecam dicitur ipsam metallam, extrinsecam vero ipsa estimatio.
- 40 Distinguitur, An essentia monetae consistat in metallo, vel in auctoritate publica.
- 41 Estimatio tam ponderis, quam monetae à Magistratu arbitrio pendet.
- Princeps potest augere valorem monetae. Et afferuntur exempla. Ibid.
- 42 Regnum non tam ad Regis, quam vassallorum utilitatem fuit introductum.
- Rex potius vassallorum, quam propriae utilitati prospicere debet. Ibid.
- 43 Rex graviter peccat, qui monetam absque urgentissima causa mutaverit.
- 44 Commercia sunt juris gentium.
- Si non fuerint commercia, necesse erit homines aliena rapere. Ibid.
- 45 Commercia sine pecunia esse nequeunt.
- Moneta, quae ex valore intrinseco non consistit, proba dici nequit, quoad omnes. Ibid.
- 46 Moneta proba augeat Principis Imperium, & auctoritatem.
- 47 Apud Romanos erant monetae ponderatores, qui Triumviri monetales appellabantur. Et adhuc in Imperio Germanico ponderatores monetae existunt. Et apud Venetos Magistratus constituntur, qui providet de bonitate monetae.
- 48 Monetarum cura plurimi habenda est.
- 49 Moneta tribus modis corrumpitur, de quibus ibi.
- 50 De panis falsificationum monetatione.
- 51 Penna igitur cum bonorum publicatione puniuntur falsificantes monetam Regis, ac sui Principis, qui superiorem non recognoscit.
- 52 Interpretatur text. in L. 1. §. si non vero C. de fals. monet.
- 53 Lex loquens de penna capitali non intelligitur de morte naturali, sed de deportatione.

- 55 Lex una per aliam declaratur.
- 56 Pana ignis, & confiscationis bonorum puniuntur fautores, confilarii, & qui delictum falsa moneta scientes non revelant delinquentes, rejecla opinione contrarium asserentium.
- Agentes, & consentientes pari pana puniuntur. lb.
- 57 Confiscatur domus, in qua moneta falsa fabricatur, quamvis non sit propria delinquentis; Si dominus prope fuerit, vel cum delincente consuetudinem habuerit.
- Excusatur dominus domus, si cum primum delicti scientiam habuerit illud revelaverit. lb.
- Eadem pana ignis & confiscationis puniuntur, qui sciens monetam falsam a fabricatoribus accipit. lb.
- 58 Tondentes, vel radentes auream, vel argenteam monetam non pana ignis, & confiscationis sed alia mitiori puniuntur.
- Et qua pana olim, & hodie tenerentur. lb. & n. 59.
- 60 Lex, qua non reperitur collocata in Codice Iustiniani, non est trabenda ad decisionem casuum.
- 61 De jure Regni qua pana puniuntur tondentes, & radentes Monetam Principis; & n. 62. & 63.
- 64 Tondentes, vel radentes monetam excedentem legitimum pondus, ut ad justum reducat, puniuntur, & tenentur ad restitutionem Principi.
- 65 Tingentes monetam argenteam auream, vel auream argento, aut auream, sunt rei criminis falsa moneta. Ubi qua pana puniuntur.
- 66 Expendentes falsam monetam puniuntur iisdem panis, quibus adulterantes, si scienter expendant; si scilicet si ignorantem falsa pecunia usi fuerint, nisi igno: antia sit supina, & crassa. Et vide Ordinar. lib. 5. tit. 12. §. 3. & n. 67.
- 68 Eadem pana puniuntur expendens, & si, qui expendere fecit falsam monetam. Et quid in expendente nummos alterius materie; & n. 69.
- 70 Proponitur questio, An eundem, tondentes, aut mutilans monetam alterius Principis, cujus subitus non est, pleiendus sit pana ordinaria hujus delicti? Distingue ut hic, & n. 71. ac 73.
- 71 Forensis tenetur panis statuti illius loci, in quo delictum est commissum, quando delictum est punibile, & illicitum de jure communi.
- 72 Fabricator falsa moneta alterius Principis, qua nitur Republica ex permissione Regis, ultimo afficitur supplicio.
- 73 Proponitur questio, An si quis monetam falsam fabricare cepit, & non perfecit, puniendus sit? Referuntur opiniones DD. ib.
- Et probatur ea, qua habet iudicis arbitrio reus esse puniendum. lb. & n. 76.
- 77 De consuetudine in delictis non punitur conatus, quando effectus secutus non fuit.
- 78 In delicto falsa moneta puniuntur conatus, & affectus pana ordinaria delicti, etiam non secuto reali effectu.
- 79 Intellige dicta n. 77. ut regulariter non puniatur affectus respectu pana ordinaria delicti: si vero conatus deveniat ad alium proximum delictum, & exterior em, puniuntur pana extraordinaria arbitrio Iudicis.
- Subintellige in delictis gravioribus, in his vero, qua atrociora non sunt, non puniuntur conatus. lb.
- 80 Crimen falsa moneta respicit injuriam persone ipsius Principis.
- Fabricator falsa moneta dicitur proditor erga Regem, & infamiam incurrit. lb.
- 81 Reus hujus criminis nobilitatem amittit.
- 82 Socius criminis regulariter non probat contra socium.
- Limita in socio criminis falsa moneta, qui contra

- socium admittitur in testem, & in tormentis, post interrogari de sociis. lb.
- 83 Nemo tenetur revelare delictum.
- 84 Limita in criminis falsa moneta: quia confici delicti revelare tenetur, & accusare delinquentem.
- Qui scivit, & non revelavit, puniuntur pana mortis, & flammarum excusio. lb.
- 85 Idem procedit in crimine laesa Majestatis, & conjurationis contra Principem, quia sciens, & non revelans statim puniuntur, quamvis delicti non sit particeps.
- 86 Amplia, ut conclusio procedat, etiam quando revelans probationes non habet.
- 87 Amplia secundo, ut sciens, & non revelans, propter amicitiam, & consanguinitatem delinquentis non excusetur; immo etiam patrem revelare tenetur; & n. 88.
- 88 In crimine falsa moneta speciale est, ut accusator non puniatur de calumnia; etiam si non probet delictum.
- 89 Socius criminis revelans delictum falsa moneta, consequitur veniam ipsius criminis, & casuslibet alterius; & n. 92. & 93.
- Et interpretatur. Ord. lib. 5. tit. 12. §. 6. ib.
- 91 Refertur contraria sententia Battoli: quia rejicitur n. 93.
- 92 Ut socius revelans delinquentem hujus criminis exterius delicti possit consequi primum, vel veniam, tenetur probare delictum.
- 93 Sufficit tamen, quod delictum probetur per indicia sufficientia ad torturam.
- 96 An, & quando moneta falsa inventa penes aliquem probet illam emisse, & quando prasumatur? Ac an monetarius gaudeat immunitate Ecclesie? Remissive.
- 97 Proponitur questio, An si mutatio moneta contigerit post falsam depositum pecunia, periculum sit depositarii, vel deponentis?
- Distinguitur inter depositum regulare, & irregulare. lb.
- In primo casu augmentum, vel diminutio monetae pertinet ad deponentem. lb.
- 98 Periculum rei deposita pertinet ad dominum, sicut & augmentum.
- 99 Casus fortuitus depositario non imputatur.
- 100 Limita in depositario, qui contra passum, & preter voluntatem deponentis mittit pecunia deposita, vel alia re, que consistit pondere, numero, & mensura.
- 101 Quando deponitur pecunia numerata, depositum est irregulare; & dominum, atque possessio transit in depositarium.
- 102 In hoc casu periculum mutationis monetae est depositarii, non deponentis.
- 103 Amplia, ut procedat resolutio, cum pecunia simpliciter ad numerum deposita sit.
- 104 Sive quando deposita pecunia ad numerum, fuit conventum, quod depositarius ea uti possit.
- 105 Depositum irregulare retinet omnia privilegia veri depositi.

Postquam discente ratione naturali rerum dominia jure gentium inter mortales faciunt distincta: quippe post infectam Adami labe, & peccato humanam naturam, genusque humanum propagatum de communi omnino commode vivere non poterant; & naturalis ratio exigebat; immo ipsa necessitas coegit, quod rerum dominia inter homines distinguerentur: quia aliter humana societas

Societas non stabat, cum boni egeret, & mali omnia caperent Archidiacon. in e. jur. naturale n. 6. & 7. distincta. 3. Fortun. Gat. in L. 1. §. jur. naturale sub n. 37. ff. de iustis. & jur. Medina id. 2. sic. de restitut. q. 1. vers. his tam col. 4. fol. 3. & vers. igitur col. 2. §. 6. Scaccia de cōmme. §. 1. q. 1. n. 49. ut discordiam amputaretur occasio, quas communio excitare solet. L. 1. pater §. dalei. ff. de legat. 2. cap. extensio de scilicet. excommunicat. Scaccia d. q. 1. n. 5. 1. Atque ideo cum illis temporibus non esset monetæ usus, neque aliud metrum, aliud pretium vocaretur: commercia permutacionibus peragebantur, tribuentes hi, quibus contrahere erat necesse, alia pro aliis, videlicet triticum, pro vino, calceos, pro lecto, teste Aristotele Ethicor. Nicom. lib. 5. c. 8. & polit. 1. c. 8. Prout de Germanis scribit Tacitus de bonis Germanorum, & de ceteris gentibus, Cald Pezery de empti & vendit. c. 12. n. 42. ex Justino, Plinio, Solino, Diodoro Siculo, Strabone, qui loquitur de nostris Lusitanis lib. 3.

Sed cum pro temporum, & rerum necessitatibus unusquisque utilis inutilia permutabat: ut ait Paulin. L. 1. ff. de contr. h. empt. & non semper, nec facile concitaretur, quod tu haberes, quod ego desiderarem, neque invicem ego habebam, quod tu accipere velles, ex causa conservandæ humanæ societatibus, electa est materia, cuius publica, & perpetua æstimatio difficultatibus permutacionibus cum æqualitate quantitas subveniret, ut ait primæ Consultus in d. L. 1. Hæc autem materia nummus dicta ex ferro, ære, argento, & auro electa fuit, ut pote medium, quo commensurabiles efficerentur res, & eas omnino adæquaret Aristotel. lib. 1. Polit. c. 8. Quod cum à principio definitum esset quantitate, & pondere, postea signari cepit, & nummus ipse pecunia dictus ex eo, quod Servius Tullus Romanorum Rex primus æquos antea radii pro nummis utebatur, pecudis nota signavit: ut tradit Plinius lib. 1. §. c. 3. & lib. 3. §. c. 1. Pier. Valerian. in Hieroglyph. lib. 10. pag. 100. Sixt. de Reg. c. 7. n. 5. & 6. lib. 1. Sed hoc verum non videtur; quia jam antea legitur in sacra Pagina. Gen. c. 23. vel 33. in fin. quod Abraham appendit pecuniam probatæ monetæ publicæ: unde jam monetæ pecunia dicebatur: sed potest salvari dicendo, quod Servius extitit primus, qui apud Romanos antea pecunia usus fuit.

Quis autem fuerit primus monetæ fabricator? Non satis constat: quia Scriptores in variis scinduntur opinionibus: namque Strabo lib. 8. Axiæ Phædonem, seu Phidoneum quandam Æginæ primum fuisse argentum qui signare docuerat Herodot. lib. 1. Hidi hæc palmam tribuit: August. Nephas in libello de divit. c. 2. ait Phidoneum fuisse Corinthiorum Legislatorem, & primum monetam signasse: Macrobi. lib. 1. Saturnal. c. 5. inquit Janus primum signasse pecuniam; & Staturnum classe perductum excepisse à quo cum bona nonnulla didicisset, & Regni confirmationem accepisset, monetam æream signatam, una parte effigiem bifrontem, navem altera expresseit. Quam opinionem sequitur Polidor. Vergil. de ivent. rerum lib. 2. c. 20. & in his adducunt Ovid. versiculos lib. 1. Fastorum.

Multa quidem didici, sed cur navalis in ære

Altera signata est, altera forma biceps?

At bona posteritas puppim formavit in ære & Hesperis adventum testificata Dei.

De quo Plutarch problem. 40. Pier. Valerian. lib. 45.

p. 483. Quæ fere omnia adducit Camill. Borel de præst. Reg. Cath. c. 12. n. 11. in segg. Qui n. 16. 1. a. num fuisse Noe affirmat. Alii sentiunt Thare patrem Abraham fuisse primum fabricatorem monetæ: ut testatur Albericus Rosate in distion. verb. monetæ, quem sequuntur Guid. Pap. decis. 498. in fin. Coralius lib. 1. miscellaneis 13. n. 2. Camill. Borell. d. c. 12. n. 13. Ea dixit Ioan. Aquila in tract. de monetæ, qui est inter alios congregatos per Gasparum Anton. Thesaur. in quodam tomo, qui inscribitur liber de monetarum augmento, diminutione, & mutatione v. 3. Thare patrem Abraham fuisse primum, qui monetam fabricavit ad petitionem Nini Regis filij Ninive Filij Beli Gigas de crimin. Iesæ Majest. xis. qualiter, & a quib. crim. Iesæ Majest. committ. q. 62. n. 67. & 8. sequitur Ripol. de Reg. c. 15. n. 12. Ubi n. 13. ait quod secundam dispositionem Sacræ Scripturæ Tubalcain fuit primus malleator argenti, auri, & ferri Genes. c. 11. v. 23.

Verum, utcumque sit, quamvis hoc monetæ adinventum excecetur Camill. Borell. d. c. 12. n. 1. quippe quod ex eo pessima cumulanda, & regnandi cupiditas invexerit. Tamè illud inficiari nequit, quod cum nulla possit esse hominum societas sine permutacione, neque permutatio sine æqualitate, neque æqualitas sine commensuratione, unum quid esse oportebat, ad quod res omnes æstimarentur, tanquam ad mensuram. Hæc autem veteria monetæ consistit, per quam superabundantia, & defectus reducuntur ad medium: ut docuit Aristot. lib. 1. Ethicor. Horat. Montan. de Reg. verb. monetæ fo. 74. n. 1. Et sic à publico fuit constituta monetæ ad conservandam æqualitatem societatibus humanæ; & ut per eas omnia æstimarentur L. 1. in fin. c. de constit. pecun. L. pecunia nomine 22. 1. ff. de verb. signific. Attil. lib. 4. Ethicor. cap. 1. Leocard. n. 9. q. 16. n. 1. Et ea propter numerorum usum tanquam perutilis, & maxime necessarius in toto Orbe terrarum passim omnibus hominibus placuit; & jure gentium fuit acceptus: ut docent commun. D. D. in L. Paulus ff. de solutionib. & in c. quæto de jure jur. Bart. in l. 1. §. fin. ff. de contrah. empt. Molin. de jure contrah. q. 9. n. 69. Sixtin. de reg. lib. 2. c. 7. n. 3. Mtean de Reg. d. verb. monetæ n. 1. Prout etiâ juris gentium dicitur ceteris ætus empionis, & vendicionis, qui sine pretio in pecunia subsistere nequit L. 1. §. fin. l. ex hoc jure ff. de iust. & jure, §. juri autem gentium ius de jure natur. Sixtin. d. c. 7. n. 4. Bened. Ægid. in d. L. ex hoc jure p. 1. c. 8. numer. 6.

Cum igitur res nummaria ad æqualitatem servandam, & bonum Reipublicæ regimen fuerit introducta, nulli dubium erit, quod sicut cæteræ leges, ita cetera monetæ, jus eam cendi ad Regnantis Majestatem spectat: Et sic vetæ est de Regalibus c. 1. quæ fin. Regalia Ordinari. lib. 2. tit. 26. §. 3. Et quidem inter majora connumerat, ut scribunt Franc. a. Cort. de monet. cap. 1. Marten. Laudens, ed. tract. lib. 1. num. 1. Mastril. de Magistr. lib. 3. cap. 1. numer. 139. Franc. Marc. decis. 86. 1. p. & decis. 648. p. 2. Peregr. de jure ffe lib. 1. tit. 1. num. 25. Camill. Borell. d. c. 12. num. 2. Montan. d. verb. monetæ n. 1. Castrell. de rev. cap. 41. n. 102. & 103. Ripol. de Reg. c. 15. n. 18. & 45. Sixtin. d. c. 7. n. 15. & 22. Covarr. de veterum numismat. collat. c. 8. n. 1. Menoch. conf. 102. n. 28. Morla in empur. juris p. 1. tit. 1. q. 14. n. 4. Cardof. in prax. verb. montæ n. 2. Decian. in tract. crim. tom. 2. c. 6. n. 1. Cabed. 2. p. decis. 45. Attilius de jure Majest. lib. 1. c. 7. n. 2. q. 2.

332 Tractatus de donationibus Regiis.

2.4. & 5. Martien. in L. 1. §. 1. ff. de iur. 10. lib. 5. Recopil. August. Barbol. in d. cap. quanto n. 2. & de potest. Episc. §. allegat. §. 1. n. 55. Bened. Agid. in d. L. ex hoc iure p. 1. c. 8. n. 7. Valenz. conf. 30. num. 10. Rosenthald. de feud. cap. 5. cor. claus. 48. nu. 1. Solozan. emblem. 8. n. 1. Latreac. decis. 12. d. num. 6. Ioan. Hering. de molend. §. n. 14.

Ipsæ autem solus Princeps monetæ æstimationē valoreque præscribit d. L. 1. ff. de contrab. emp. ibi: *Electa est materia, cuius publica, aut perpetua æstimatione difficultatibus permutationum equalitate quantitas subveniret; eaque materia forma publica percussa usum, dominiumque non tam ex substantia præbet, quam ex quantitate.* Verbum illud, ex quantitate, intelligendum est de valore assignato per Principem. P. igitur ita explicat Duaren. lib. 1. disput. c. 6. Covar. in d. tract. c. 7. n. 2. Gotofred. ad L. 1. §. de contrab. emp. Arnizæus d. lib. 2. c. 7. n. 8. Ejus enim est æstimationem monetæ præscribere, cuius est potestas illam cudendi Albert. Brun. in tract. de augm. & dimin. monetæ in premis. n. 5. Sixtin. d. c. 7. n. 32. Ripol. d. c. 15. n. 20. & 21. Et inde fit, quod etiam potestas approbandi, vel reprobandi monetam, & augendi, vel diminuendi valorem illius pertinet ad hoc Regale jus monetarum Ioann. Faber. in §. 1. Instit. quib. mod. toll. oblit. Imol. in d. c. quanto de iurejur. Salicet. in l. 2. C. de fals. monet. Boet. decis. 327. n. 6. & 7. Peguer. decis. 46. n. 11. p. 1. Arnizæus d. lib. 1. c. 7. n. 5.

Hoc autem jus cudendæ monetæ bene potest à Principe Dominis inferioribus, concedi, & communicari, & etiam præscriptione adquisiti juxta doctrinam gloss. in rubr. C. de veter. numism. potest. lib. 1. 1. quam sequuntur Ifern. in cap. unico quas sint Regalia n. 19. ubi Afflict. num. 4. verb. monetæ, Mynsing. centur. 40. observat. 24. Peregr. d. lib. 1. tit. 1. n. 25. Rosenthald. d. c. 5. conclus. 48. n. 3. Montan. d. verb. monetæ n. 3. Ubi dicit jus hoc non esse de inseparabilibus à Corona. Et Arnizæus de jure Majest. lib. 1. c. 7. num. 6. ait nullum esse jus Majestatis, quod facilius inferioribus communicetur, quam hoc cudendæ monetæ. Ioan. Aquila de monetæ potest. p. 2. c. 1. vers. fallit. Guid. Pap. decis. 49. n. 1. & 2. Boilius in praxi tit. de monetæ n. 1. Peguer. decis. 46. num. 41. post alios Sixtin. qui communem dicit d. lib. 3. c. 7. n. 91. n. 91. Ubi, quod in Gallia ita servatur: & nu. 92. idem in Germania obtinere inquit, non tam in Principibus, qui Cæsarem superiorem recognoscunt, sed etiam in Ecclesiasticis. Et Arnizæus d. cap. 7. n. 6. plures civitates hoc jus habere tradit. Quod etiam in Catalonia observari scribit Ripol. d. c. 15. n. 45. & 46. Et tradit Sixtin. d. c. 7. n. 95. quod cum plures Magnates tam seculares, quam Ecclesiastici habent jus cudendæ monetæ, vel ex privilegio, vel præscriptione, & eo abutentur in Gallia, omnes illo jure fuerunt privati per legem latam à Francisco Francorum Rege Primo Bodin. de Repub. lib. 1. c. 10.

Sed quidquid sit de jure communi: In hoc Lusitanæ Regno jus, & potestas cudendi monetam solius Principis est: Et adeo officibus Coronæ affixum, ut inferioribus concedi nequeat Ordin. lib. 1. tit. 26. §. 3. melior Ordin. lib. 5. tit. 12. in princ. ibi: *As Rey somente pertence fazela, & a outro algum não, de qualquer dignidade que seja.* Et sic concessio hujusmodi juris à Rege facta privato, vel certæ familiæ inutilis, & nulla est secundum gloss. & Barr. in l. 1. Cod. de fals. monet. Jalsin L. ex hoc iure n. 18. Christoph. de Pax. in

L. 78. Tauri n. 73. per text. in L. ultim. C. de fals. monet. Ubi rescriptum; quo conceditur privato facultas cudendi monetam, subreptitum præsumitur: Et ideo non valet. Hyppolit. in L. qui falsam n. 67. ff. ad L. Corn. de falsi. Decian. in tract. crim. 2. tom. c. 23. n. 3. & 27. Et quavis n. 4. teneat, quod Ducibus, Marchionibus, & similibus potest Imperator concedere prædictam facultatem. Tamen in hoc Regno contrarium dicendum est, ex Bened. Agid. in d. L. ex hoc iure p. 1. c. 8. n. 7. vers. quod jus adeo. Qui nihilominus dicit, quod si concessio fiat alicui Civitati, vel potestati, valida erit. Sed adhuc in Regno contrarium est dicendum tam ex prædicta Ordinatione, quam ex eo, quod nunquam visum, neque auditum talem fuisse factam concessionem. Et ego vidi amplissimam donationem Insulæ de Madeyra factam à Rege Eduardo Serenissimo Infanti Henrico ejus fratri, in qua Rex cudendi monetam potestatem sibi reservavit. Quod autem nunquam fuit concessum, nunc dari non posse certum est. Sic similiter Ludovicus Duodecimus Gallie Rex tanti habuit hoc jus cudendæ monetæ, ut cum cætera Majestatis jura Genensibus à se devictis concederet, junctum hoc sibi reservavit, & publicos nummos alterius, quam sua imagine cudi vetuit; ut absolutum in eos se imperium habere declararet, scribitur Guicciard. lib. 7. §. 10. Bodin. lib. 1. de Repub. c. 10. Hyppolyt. à Lapid. de ratione statut. p. 1. c. 14. vers. hoc idem jus. Et insuper cum Sigismundus Prutenorum Duci jus illud permisisset, Senarus, Populufque jus illud Majestatis à Rege subdito, ac beneficario tribui non potuisse publico decreto sanxit: Hyppolit. à Lapid. c. 14. vers. cum enim Sigismundus. Et in Polonia Regem idem jus non polle concedere subdito tradit idem Hyppolit. d. c. 14. vers. si enim in fin.

Est quidem rationi consentaneum videtur, quod Rex monetæ cudendæ jus inferioribus concedere nequeat; quoniam si alius, quam Princeps monetam cudere posset, atque jura alia in imperio daretur potestas, quod Monarchia gubernationi contrarium est. Et licet Ripol. d. c. 15. n. 45. dicat, quod in hoc casu Princeps non aufert à se Regiam; sed cum, cui communicat, videtur in socium assumere, & in partem sollicitudinis, ex his, quæ Sixtin. lib. 1. c. 5. n. 103. vers. §. si vero. Tamen Sixtinus loquitur de Duce Sabaudia, & aliis, quibus Imperator concessit, ut possent in suo Dominio omnia, quæ possunt Reges Romanorum, & Imperatores. Et sic in eos transtulit jura Impetii. At veto in nostro Regno non sunt, neque esse possunt Domini talia jura habentes: ut probatur ex Ordin. lib. 2. tit. 45. Subindeque jus hoc cudendæ monetæ concedi nequit. Et vere, si alius, quam Princeps monetam cudere posset maxima daretur confusio in Regno circa rem nummariam; quæ potius vitari debet, quam augeri.

Quamvis autem ad Principem pertineat jus cudendæ, augendæ, vel diminuendæ monetæ; tamen non poterit Princeps sine consensu populi mutare formam, materiam, sed pondus suæ monetæ Covarr. de veter. numism. collat. c. 7. n. 6. Menoch. conf. 316. n. 47. Petr. Gregor. synagm. lib. 3. §. sit. 2. n. 26. Girond. de priv. n. 1090. Felic. de censib. 1. 2. d. c. unic. n. 17. cum seqq. Dec. in tr. crim. l. 7. c. 23. n. 32. Aug. Barb. in d. c. quanto de jurejur. n. 3. Cabed. 2. p. decis. 45. n. 3. & 6. Hor. Mont. d. verb. monetæ n. 5. Sixtin. d. c. 7. n. 75. Arnizæus de jure Majest. c. 7. n. 5. Ubi, quod licet aliqua lege non caveatur Principem sine populi consensu monetam mutare, non posse

posse. Jus tamen naturæ, quod omnibus Principum actionibus normam præstabit, immo jus gentium, ex quo monete usus prodit, prædictæ mutationi repugnat. Et princeps jus illud violare nequit absque graviissima causa. Illud enim, quod in alterius præjudicium vergit, & jure naturæ est illicitum, neque Princeps absque gravi causa, aut consensu facere potest. Ac proinde merito Rex Aragonum reprehenditur ab Innocentio Tertio in d. cap. quanto de jurejur. quod irrequisito consensu populi jara flet. conservare monetam patris, quæ usque adeo diminuta fuerat, ut grave propter hoc scandalum generaretur in populo: Atque ita Principem non posse mutare pecuniam sine populi consensu verius est, etiam si aliud videatur tenere Latæa decis. 12. n. 41. usque ad 47. Qui nihilominus n. 48. inquit optimæ regendi rationi congruere, ut assensu populi monete mutatio fiat non vero solum ex Principis potestate. Et apud nos hæc questio minorem habet dubitationem: Siquidem jam antiquitus, cum Rex Alphonsus Quartus vellet valorem monete mutare, consensum populi requisivit, & Status Ecclesiastici, inito contractu, ut in posterum alia non fieret mutatio confectis super hoc instrumentis, quorum exempla servantur Brachare, & in Monasterio Alcobacia, & in Agitanicoli Civitate: ut tradit Emman. Barbofi. ad Ordinat lib. 4. tit. 11. n. 6. Refert Latæa d. decis. 12. n. 47. Et sic hæc negativa sententia in hoc Regno amplectenda est.

Confirmatur nostra sententia: Ex eo, quod mutatio monete est Regnorum destructio, ut dixit Moran de verb. moneta n. 2. in fin. turbatque subsidio, & seditiones parit: ut exemplis declarat Boer. in tract. de jeditio. q. 1. n. 23. 24. & 27. Decian. d. 25. n. 32. Et plura ex mutatione monete damna oriri tradit Latæa d. decis. 12. n. 50. Quare prædicta mutatio fieri non solet in Republica bene instituta, nihil enim magis necessarii est: quam firmitas, & perpetua monete securitas: ut tradit Cresp. de Valdaura observ. 101. n. 11. Et ait Anton. Faber. in jurisprud. Papin. tit. 2. princ. 4. illat. 3. quod mutatio facilis, ac frequens monete foret præsertim cōtingere in Republica male constituta, nec prudenter gubernata: Ideoque graviter cōqueritur Joann. de Solorz. in emblem. 81. n. 2. & segg. de dolis arumnis, & damnis, Castellæ Regni passum fuit ex multiplici monetarum mutatione.

Superius tradita intelligenda sunt, nisi iusta, & publica causa interveniat: Namque ipsa existente recte potest Princeps per se solum monetam mutare, augere, & diminuire: Ut tenent unanimiter Doctores superius relati, & in d. c. quanto. Et ultra eos Andr. de Isern. in c. nunc. qua sint Regalia n. 12. & 13. Qui ait n. 12. Principes sine iusta causa, & populi consensu tale quid facientes peccare, & teneti quasi de rapina Sixto. d. lib. 2. c. 7. num. 56. & 58. Covarr. de veter. numis. c. cellat. c. 7. n. 6. Petr. Greg. de Repub. lib. 9. cap. 1. n. 21. Paris. de Patet de syndic. tit. de excessib. Imper. n. 6. Horat. Motan. d. verb. moneta n. 2. Cresp. de Valdaura observ. 101. n. 13. Sed est advertendum quod etiam data iusta causa debet Principes maxima circumspectione, & maturo consilio deliberare de mutatione pecunie: Et consiliiarii tales se debent exhibere, ne deceptores videantur. Quippe Summus Pontifex in d. c. quanto de jurejur. deceptores appellat consiliarios

Regis Aragonum, qui authores fuerunt, ut Rex irrequisito populo jureret usque ad certum tempus conservare monetam patris sui: quæ circa ejus mortem legitimo pondere erat defraudata. Qua occasione Joannes Andreas in d. cap. quanto n. 2. ait, quod multi tales hodie reperiuntur Consiliiarii, qui deceptores ibi appellantur: & tantum nituntur ad danda consilia ad extorsionem pecunie. At Belluga in specul. Princip. rubr. 36. in fin. scribit: Et cave ne consulas Principi monetæ mutationem in damnum populi: quia non tunc consiliiarius, sed deceptor: Sixto. d. cap. 7. num. 56. & 66. Solorzan. emblem. 81. num. 27. 28. & segg.

Etiam iusta causa mutandi, augendi, vel minuendi monetam æstimationis materię augmentum, vel diminutio, ex qua moneta conficitur, Si enim ex communi hominum æstimatione materia auri, argenti, & æris pretiosior, & carior facta est, iuste ipsa moneta potest augeri Covarr. d. c. 7. n. 6. Alsted. d. n. 9. Sixto. d. c. 7. n. 50. Namque Reges in materia monetarum sunt ministri juris gentium, ut dixit Horat. Motan. d. verb. moneta, secundum quod æqualitas servanda est juxta temporum & rerum vicissitudines.

Deinde mutationis monete causam præbet publica necessitas, & utilitas quia ea urgente bene potest moneta mutari absque consensu: ut scribunt Guid. Pap. & commun. DD. in d. c. quanto Andr. de Isern. in d. c. nunc. verb. moneta n. 1. 3. qua sint Regalia, & ibi Alsted. n. 9. vers. item. potest. Princeps, Covarr. d. c. 7. n. 6. post alios Sixto. d. c. 7. n. 61. Motan. d. verb. moneta num. 3. Solorzan. emblem. 81. n. 32. Decian. d. lib. 7. c. 23. n. 3. Vbi varia exempla adducit Romanorum, quæ prosequitur Solorzan. ubi supra à n. 3. Quod ex ea ratione procedit: quia necessitas caret lege: ut diximus supra capite. 24. numer. 110. & segg.

Immo tempore inopie & publicæ necessitatis, quia ex causa belli potest Princeps tem, quavis vilissimam, loco auri, & argenti pro pecunia accipi jubere: ita Clazonenis fœrum nummam percusserunt, cum argento destituerant: ut dixit Arist. 2. de Oecon. Fridericus Secundus dum expectaret argentum, corium solvit militibus: Ericus lapides: Comes Tendillanus Schedulas dedit militibus cum subscriptione quancumque redimere vellent: Nebriensis lib. 3. decad. 1. Et Dominicus Michael Dux Vencorum in expeditione Asiatica alucinis nummis remigiis, & sociis navalibus satisfecit Sabell. lib. 4. c. 9. Galli ab Eduardo fusi in agro Pictorum coriacea monetam clavo argenteo transfixam in usum adduxerunt. Froissard. lib. 1. annal. in anno 1366. Fridericus Secundus rediens ab expeditione Hierosolymitana corium sua imagine una parte, ab altera aquila, signavit manifeste exemplo circa valorem: ut hæc omnia cumulasit Aristides de jure Majest. lib. 2. c. 7. n. 7. Et quod tempore belli ex corio possit Princeps monetam facere, quæ valeat durante bello tradit ex Alsted. Sixto. d. c. 7. n. 69. Vbi n. 70. ait quod cessante bello tenetur Princeps ad damnum subditis illatum, & refert Joann. Aquil. Andr. de Isern. Covarr. & alios.

Quod ex ratione probatur: quia Principis dispositio circa tem nummarum platinum valere. Et sic materiam eligere potest, & illi æstimationem præstare. Quid enim est aurum, aut argentum, nisi error hominum, absque quo si forent, non in majori

majori essent pretio, quam æs, & ferrum quod apud Aethiopes est preciosissimum. Apud prius seculum homines pro moneta arabantur ferreis virgulis seu obeliscis, & æreis Plutarci. in *Lyandr.* Polyd. Vergil. de *invent. rer. lib. 3. c. 10.* Budens ad *L. 1. ff. de contrab. empt. Pinel. in rubr. C. de rescind. vendit. 1. p. c. 1. n. 1.* Et monetam ex corio signatam fuisse probant Bartol. in *d. L. 1. ff. de contrab. empt. Abbas & Angel. post Cynum in d. L. ex hoc iure, ubi Jaf. n. 12.* Pinel. supra n. 3. Bovad. in sua *Polis. l. 1. cap. 1. n. 11.* Immo hodie apud nos in Regno Angolæ utuntur pro moneta quibusdam pannis signatis, qui dicuntur *Libonges*, & hæc illius Regni est usaria moneta. Deinde urgente necessitate, monetæ valor, & æstimatio potest augeri: ut apud Romanos fuit constitutum primo bello Punico: Et etiam: fecisse Quintum Fabium magnum Dictatorem scribit ex Plinio Decian. d. lib. 7. c. 23. Annius de *jur. Majest. lib. 2. c. 7. n. 8.* Solozan. *emblem. 8. l. n. 33.*

Est etiam legitima, & iusta causa mutationis monetæ, quando aurea, & argentea numismata extra Imperium, & Regnum exportantur. Cum enim Reipublicæ interire, ne extrahantur, Covarr. d. c. 7. n. 5. Bodin. d. c. *Republ. lib. 6. c. 3.* Nocentissima namque est pecunia, & auri, argenteque extractio, extra Regni fines: & ideo in hoc Regno severissimis penis mortis, & confiscationis bonotum prohibetur extractio *Ordin. lib. 3. l. 1. 3.* Et similis prohibitio viget apud omnia fere Regna: ut quoad Castellanos probatur in *L. 1. c. segg. tit. 9. lib. 6. nov. Recopil. Podilium summa leg. p. n. p. 2. cas. 17. n. 6.* sed difficillime obtineri posse, ut his legibus pareator, dixit Sixtin. d. c. 7. n. 73. Quia commercia cum finitimis intrinsece necesse est. Et ita quotidie experimur, quod auri, argenti, & monetæ extractio exteris nullis diligentibus potest impediri, quod in magnum Reipublicæ vergit detrimentum; maxime, quando in Regnis finitimis aurea, & argentea numismata deteriora sunt: quæ de causa Franciscus Primus, Henricus Secundus, & Carolus Nonus Reges Galliarum deteriores monetæ nummis antiquis fabricarunt, quæ necesse erat coacti, quia in Regnis finitimis argentea numismata deteriora monetæ Galliarum ferrentur Bodin. d. lib. 6. c. 3. Sixtin. d. cap. 7. num. 72.

Insuper notandum est: quod moneta debet esse proba, & legitima: quo circa tria simul debent concurrere, videlicet materia, publicæ formæ, & legitimum pondus *L. 1. C. de veter. numismat. potest. lib. 12.* ubi Luc. de Pen. in rubr. n. 3. Masc. de *probat. cas. 1065. n. 7.* Decian. d. c. 13. n. 1. Cabed. p. 1. dec. 45. n. 2. Navarr. de *restit. lib. 3. c. 1. n. 316.* Paul Layman. in *Theol. moral. lib. 3. tr. 1. p. 1. c. 5. n. 4.* Aug. Barb. d. c. *quanto n. 5.* & de *potest. Episcop. p. 3. alleg. 1. n. 56.* Farin. q. 115. n. 3. in *prax. p. 5.* Ripol. de *Reg. c. 15. n. 26.* Sixtin. d. lib. 2. c. 7. n. 38. Sord. *conf. 185. n. 10.* Montan. de *Regal. verbo moneta n. 2.* Arnif. d. lib. 2. c. 7. n. 7. Cyp. Latino *dec. 1. 79. n. 26.* Marquez de *Gub. nat. Christ. lib. 2. c. fin. pag. 209. vers. allegu. mot. Scaccia de commercio. 2. gl. 3. n. 82.* Ultra quo Arnif. d. n. 7. quantum addit requisitum ex Paulin. l. 1. ff. de *contrab. empt.* nempe æstimationem, à qua Aristot. lib. 5. *Ethicor. c. 8.* totam vim numismatis pendere putat; quia tantum valet nummus, quantum Majestas valere habet Quippe quæ efficere possit, ut papyraceus, coriaceusve nummus in eodem habeatur pretio, quo aureus. Ut igitur materia sit proba, id est non adulterata, debet pecunia aurea, argentea, vel ærea esse abs-

que aliqua mixtura horum metallorum, puta, ut non misceatur aurum cum argento, vel æs cum auro, & argento: quia tunc dicitur moneta perfecta, quando cum aëre sit, conditur de auro, & argentea de argento, non sic si cuderetur de alchimia Albert. Brun. & Abb. cum quibus Scaccia de *commere. 5. 2. gloss. 1. n. 83.* Neque debet pecunia deco-¹⁸ lorari *L. quicunque nummos ff. ad leg. Cornel. de fals. Camill. Borrell. de præstant. Reg. Cathol. c. 12. n. 23. & 25.* In prædictis enim consistit materiæ probitas: & facit *Genes. c. 23. ibi: Probata moneta.* Sic apud Plautum dicuntur probari nummi, Livius lib. 3. c. 6. ibi: *Argentum id probum non esse Quas flores venutiaverunt* Atque ideo omnino attendi debet bonitas, & quantitas materiæ Molin. in *tra. de usur. q. 2. n. 703. c.* Et ratione, quia in moneta concurrunt iustitia commutativa rei ad rem, quæ est de jure naturæ Montan. d. *verbo moneta n. 2.* Et quidem materia dicitur metrum mensuræ, & regula monetæ gloss. in *d. L. 1. verbo probata, ff. de contrab. empt. Sixtin. d. c. 7. n. 40.*

Advertendum tamen est: quod moneta non solet constare ex auro, & argento puro, cui non sit admixtum argentum, aut æs: ut ex Plinio tradit Dec. d. c. 23. n. 11. Et hæc mixtura vocatur *Liga*, quæ indigatur gradus, & bonitas metallorum in cadendis nummis usurpata, teste Besold. in *synops. polit. doctrin. c. 2. n. 65.* Et sic proba dicitur moneta quæ certam, & distinctam à Principe commixtionem, seu *Liga* continet, & non falsam, neque viciosam: ut tenet Decian. d. c. 23. n. 11. Falso vero dicitur moneta quæ plus æris, vel argenti admixtum habet, quam lege, vel constitutione cautum est Decian. d. c. 23. n. 12. Ubi ait, quod hi, qui miscent in monetis aliam materiam, quam aurum, argentum, & æs incidunt in crimen læsæ Majestatis, & falsæ monetæ: ut evenit Marco Antonio Trinum vito, qui monetæ ferrum miscebat teste Plin. lib. 33. c. 9. in *fin.* Barbol. de *potest. Episcop. d. c. alleg. 5. n. 57.*

Committitur etiam fraus, & falsitas circa materiam monetæ si plumbum argentum, vel æs auratum pro argento, vel auro percutiatur: ut fecit Imperator Antonius Caracalla: qui pecuniam adulterinam dedit, scilicet, æs inauratum pro auro, & plumbum argentum pro argento: ut prout ex Dione, & Xiphilino tradunt Decian. d. c. 23. n. 13. & Camill. Borrell. d. *præst. Reg. Cathol. c. 12. n. 26.* Et hoc appellat Tullius lacunam lib. 2. ad *Attic. epist. 4.* quem refert Decian. d. n. 13.

Forma autem monetæ nihil aliud est, quam impressio, seu caracter impressus in ipsa monetæ materia Principis autoritate *L. 1. ff. de contrab. empt. ibi: Eaque materia forma publica percussa: L. qui falsâ ff. ad l. Corn. de fals. L. 5. C. de veter. numismat. potest. Bald. in l. si duo §. si quis juraverit ff. de jur. jur. Cuman. *conf. 139. in fin.* Et hæc forma in tribus consistit, nempe in imagine Principis, in impressione inscriptionis litterarum, & in publica autoritate. In imagine, quia moris erat antiquis & adhuc hodie in aliquibus provinciis, imprimere Principis effigiem in moneta: ut constat ex Jani monetis, in quibus ejus imago est insculpta. Et ex Sacra Scritpura Matth. c. 22. Ubi Salvator noster Judæos hippocratas tentantes eum, An licet censum dare Cæsari, interrogavit, cujus erat effigies monetæ: & cum responderent esse, Cæsaris dixit Dominus noster Iesus Christus, *Reddite ergo, quæ sunt Cæsari, Cæsari: & quæ sunt Deo, Deo.* Eni probatur ex Castiod. lib. 7. var. c. 2. ibi: *Tamen omnino moneta debet integritas quari: ubi & sol-**

ius noster imprimatur, & generalis utilitas invenitur: Quodnam erit tatum si in nostra peccetur effigie, & quam subiectis corde venerare debet, manus sacrilega violare fessinet. Et Ulpian in L. Quintus Mucius in n.2. §. si autem ff. de aur. & argenti. leg. de imagine Philippi in pecunia mentionem fecit. Idem dicendum, si non effigies Principis, sed ejus insignia, & arma cum solita impressione nominis Principis in moneta imprimebantur, Scaccia §. 2. gloss. 3. numer. 89. Quod ita in his, & Castellæ Regnis observatur: ubi Regis insignia cum nominis inscriptione in monetis ex una parte imprimuntur; ex alia vero Genetis signum publica autoritate, quæ formam monetæ authenticat, & publicam facit fidem, quod est probæ materiæ, & iusti ponderis, & sine alio examine moneta recipitur: ut per Scacc. d. n. 89. Quod si absque publica autoritate moneta cula sit à privato etiam legitime, & probæ materiæ, iustitque funderis falsa erit Ordinari lib. 5. tit. 12. in princ. Et fuit doctrina gloss. in L. 2. verb. obnoxii C. de fals. monet. & in L. sacrilegii, ff. ad L. l. pecul. sequitur Bart. in L. qui falsam, ff. de fals. fatinac. conf. 48. per totum, Pegues. decis. 46. n. 7. Menoch. de arbit. casu 316. n. 16. Ripol. de Regal. c. 15. n. 27. 18. & 19. Decian. d. lib. 7. c. 23. n. 26. Capyc. Lacro decis. 179. n. 16. 17. 18. & 19. Molina de iust. & jur. tract. 1. diff. 702. n. 1. maxime n. 10. Prou etiam falsa ducetur moneta, quando in ea imprimitur caracter, seu forma aliena absque consensu ejus, cujus erat L. sine nomine, L. qui nomine ff. ad L. Corn. de fals. Aug. Barbol. de potest. Episc. 3. p. alleg. 51. n. 57. Pondus etiam requiritur, quod sit æquale, ita ut moneta tantum ponderis habeat jam signata, ut materia in massa nondum elaborata: ut post gloss. Andr. de Barul. & Joan. de Platea in L. 1. C. de veter. numism. potest. docet Camill. Borell. d. c. 12. n. 18. Unde Principes cudere debet monetam iusti ponderis ad valorem metalli, alias peccaret d. c. quanto de jurejur. Andr. de Ifern. in cap. unico que sint. Regalia n. 20. D. Thom. de regim. Princ. lib. 2. c. 13. Montan. de Regal. verb. moneta n. 2. Immo dicit Bart. in L. 1. §. cui certum n. 1. in fin. ff. de aur. & argent. leg. & in L. 2. §. mutui n. 7. ff. si certum petatur, quod nec ex pondere debent extrahere pensæ per text. in de l. 1. ff. de contrah. emp. Et ita tenent communiter Legistæ, qui dicunt expensas faciendas esse de publico, test. Bellug. rubr. 36. n. 7. sequuntur laudati à Sixtin. d. c. 7. n. 84. Scaccia §. 1. gloss. 3. n. 86. Afflic. in consue. adulter n. 5. At Innocent. in d. cap. quanto tenet, quod præstans autoritatem monetæ non tenetur facere expensas de proprio, & quod deducuntur, ita ut si major valor, qui monetæ tribuitur respectu expensarum factarum in cudendo, quam sit valor consensit in sola, ac simplici materia. Et hanc sententiam sequuntur, & servari dicunt, per totum Orbem Covar. in tract. de reat. numism. collat. c. 7. n. 5. Afflic. decis. 90. sub nu. 4. Albert. Bruin. in tract. de augm. moneta conclus. 1. n. 2. 8. & 15. Hypolic. Bonacoll. commun opin. erim. §. moneta Bellug. d. rub. 36. n. 7. & 10. Larrea. decis. 1. n. 34. Borell. d. c. 12. num. 30. Montan. d. verb. moneta n. 2. Et eam esse consuetudinem approbatam dicunt Imol. & Pinorm. in d. c. quanto, Martin. Lapsen. in tract. de novet. a. 6. Fabian. de emp. & vendit. q. 5. n. 5. Sixtin. d. c. 7. n. 86. Decian. d. lib. 7. c. 23. n. 31. ubi dicit, quod opinio Legistarum non servatur Cabed. 2. p. de Portugal. de Donat. Tom. 1.

est. 45. n. 3. Scaccia §. 2. gloss. 3. n. 87. quem omnino vide n. 88. Et hæc opinio ac nititur ratione: quia officium Principi non debet esse dimissum juxta text. in L. sed & signa, ff. quemadmodum testam. aperiantur. L. in officium. ff. de rei vendit. Qua opinione retenta non obstat text. in de L. 1. ff. de contrah. emp. Nam ut respondit Sixtin. d. c. 7. n. 87. quavis ibi dicatur publicæ, & perpetuæ esse pecuniæ æstimatorio; tamen inde non sequitur necessarium, quod non sit publica, nec & perpetua æstimatorio, si moneta ita fuerit publica autoritate percussa, ut sumptus in eam rem facti materiæ detracti sint.

Neque etiam obstat text. in d. c. quanto: Quia Pontifex ibi non meminit fraudis commissæ in legitimo pondere monetæ, ut ostenderet fraudem commissam in eo, quod expensarum deductio facta sit: Sed potius loquitur eo casu, quo ultra hujusmodi impensas per veram fraudem monetæ legitimo pondere defraudata est; & peculiare locum attenditur, quod multo modo fieri debet. Siquidem moneta ita à Principibus cudenda est, ut ab omni loco, & pecuniæ quæritu fiat alieni. Vbi etiam dicendum est in eo textu non reprehendi Regem Aragoniæ, quod monetam mutare voluerit, sed quod falsam, & illegitimam Ravaretit pro vera, & legitima. Ultra quod Rex Aragonum quod rem nummariam non habet plenam potestatem; cum jurare teneatur, dum sacris initiatur se antiquæ monetæ leges non violaturum: ut ex Bellug. tradit Amisus d. lib. 2. c. 7. num. 8. Et vide Larrea. decis. 1. n. 44. 45. & 46. Ideoque absque consensu populi circa monetam aliquid disponente ei non licet.

Monetæ vero bonitas distinguitur inter intrinsecam & extrinsecam. Intrinseca dicitur consistere in materia, & pondere; extrinseca autem in æstimatione imperiticia. Cum igitur hodie moneta ex ære, argento, & auro solcat consisti; & valor metalli sit qui dat esse, formam, & nomen monetæ: Ideo illius intrinseca bonitas dicitur ipsam metallum; extrinseca vero æstimatorio docent Molin. in tract. de usu contrah. q. 93. n. 696. Larrea. decis. 12. n. 48. Amisus d. c. 7. n. 8. v. quia vero, Covar. de veter. numism. collat. c. 7. n. fin. Notant omnes in L. Paulus de solut. & in d. c. quanto de jurejur. lib. 6. c. 3. ita scribit. Et quidem moneta valor duplex est: Naturalis alter, sumptus ex metalli qualitate, & pondere; qui & intrinseca dici potest; legalis, & extrinsecus alter, quem Principes lege diffiniunt, & mercium aliarum pretia, ut non vendantur majore, quàm quod lex sanxit. Stultus quidem, qui hos valores ita se junxerit, ut posterior, legalis scilicet, non inhereat naturalibus; iniquus, qui vulgo inter homines qui æstimatorio decem omnino vendi mandat. Atque ut ita sit nulla diligetia assequatur, aut severitate; homines enim cõmuni æstimatione ducitur, que ex veri qualitate, copia, & inopia nascitur. Frustra Principes contendat hæc commercii fundamenta convellere, quæ immota melius starent: Quod in aliis mercibus cõtingit idem ad pecuniã extenditur. Debet Principem valorẽ lege taxando metalli legitimum pretiũ, & pondus cõsiderare; neque ultra nisi exilissimò, præter quod quod pro codditi labore parũ aliquid addi ad valorẽ metalli potest. Et Franc. Baldun. lib. 2. de legib. Constantin. Magni ita affatur: operandũ fortasse esset publicis supribus nũmum ideo potẽre excludi, ut non minus esset vnde, quã signatũ metallũ: Sic enim faci- lius fieret, ut quod esse deberet, dixit noster Cains nuda

336 Tractatus de donationibus Regiis,

esse ubique & eadem pecunia potestas L. adeo 3. ff. eo quod certi loco. Et sub tali lucritive privatis hominibus occasio monetæ clam eudendæ ablata esset; sed quoniam, quod optatum, & veteres quidam iuris periti non modo optaverunt, sed etiam postularerent, nulla spes est impetrari aliquando, ut possit proximum est, ut quantitas ad qualitatem proportionem si non omnino æqualis, saltem iusta quædam, & certo modo distincta sit.

An autem essentia monetæ consistat in metallo, vel in auctoritate publica, & æstimatione impositionis? Disputat Marquez de gubern. Christ. lib. 2. cap. fin. Vbi post alios in §. 2. pag. 208. vers. est opinio, defendit acriter essentiam monetæ consistere in materia. At vero Larrea decis. 12. an. 10. contrariam tenet opinionem. Quam sequitur Arribas de iure Majest. lib. 2. c. 7. n. 7. Et hæc sententia probatur ex text. in d. L. 1. ff. de contrah. empt. ibi: Electa est materia cuius publica, ac per se æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitas subveniret, & quæ materia forma publica percussus, & demum quæ non tam ex substantia probet, quam ex quantitate, per quantitatem vero nil aliud potest intelligi, quam æstimatione, per quam valor monetæ assignatus est: vel quanti ea res ceteras valere faciat, Explicant Duaren. lib. 1. dispunct. 6. & Covar. de veter. numism. collat. c. 7. n. 2. Gotofred. ad d. l. 1. & facit text. in l. que extrinsecus §. 1. ff. de verb. oblig. ibi: Stipulanti denarius ejusdem quantitas æquæ ponderis do ubi æquæ. Vbi verbum, quantitas, id est, ejusdem valoris intelligitur. Et in eundem sensum accipitur Ulpian in l. a. D. Pro §. 3. ff. de re judic. ibi: Pignora addicantur ea quantitate, quæ debetur. Et illic ita intelligit Gotofred. & Zaccius in d. l. a. D. Pro. Verè autem item ponderis, quæ monetæ æstimatione à Majestatis arbitrio pendet Scaccia de commerc. §. 2. glo. §. 3. n. 90. Idcirco Princeps etiam augere potest valorem monetæ: ut fecit Leucon, qui cum pecuniam indigeret, iussit omnem pecuniam ad se deferri: quo facto novo signo impresso iussit utrumqueque nummum duplo pretio esse: teste Polixæno lib. 6. stratag. Idem factum est in Castellæ: ut dixit Larrea decis. 12. num. 49. Et idem fecit Serenissimus, & Gloriosæ Memoriz Rex noster Joannes Quartus, qui cum omnem Regni pecuniam in hanc, & in Civitates Conimbricam, & Portugalsensem, & Eboracensem deferri iussisset, novo signo impresso monetæ plusquam antea valere præcepit. Quod postea etiam factum fuit tempore Serenissimi Alphonsi Sexti. Ac olim Romanis primo bello Punico, cum sumptibus non sufficeret Respublica, libraræ æris pondere diminuere quinque partes lucra facere. Prout etiam Quiratus Fabius Maximus pondus imminuit, cum Annibal ad portas esset, & dimidium Respublica lucrata est: tradit Plin. lib. 13. Histor. c. 13. Similiter Reges Castellæ Henricus secundus, & Joannes Primus valorem monetæ auxerunt, ut per Covar. d. c. 7. in fin. & id ipsum fecit Philippus Tertius anno 1602. teste Larrea decis. 12. n. 9. 10. & segg. arg. 31. Solorzan. emblem. 81. n. 31.

Verum quævis de jure rigore ita res se habeat, ut monetæ essentia consistat in valore imposito, quam in materia consideretur. Tamen cum Regnum non tam ad Regis, quam ad utilitatem vasallorum fuisse introductum Bened. Egid. in d. l. ex hoc jure l. p. c. 3. n. 7. & 8. Mench. illu. lib. 5. c. 1. an. 10. Solorzan. de jure Ind. tom. 2. lib. 2. c. 11. n. 59. Melch. de Valent. illu. str. 2. c. 6.

n. 5. & segg. Salgad. de revent. Bullar. 1. p. c. 5. n. 74. & 76. & de protell. 1. p. c. 1. an. 40. cum seg. Rex potius vasallorum, quam propriæ utilitatis prospicere debet; nisi enim regnum fecerit securum: & absque subditorum gravamine iustitiam faciat; tenetur de omnibus damnis provenientibus ex suo facto injusto, & negligentia Carleval. de judic. tit. 2. disp. 1. n. 29. Et ea propter cum subditorum maxime interitus monetam habere ad valorem metalli ita ut intrinsecus valor in magnâ consideratione, & æquet impositionem æstimationem, talem monetam Princeps eudere debet; ne gravissima sequatur damna, de quibus Larrea decis. 12. n. 50. Solorzan. emblem. 81. n. 3. & seg. Et ideo tradunt Doctores graviter peccare Princeps si absque urgentissima causa monetam, quam probam & legitimam suis subditis debent, suo iusto valore, cessander ob propria commoda, & avaritiam, ut post alios docet Joan. Marq. in gubern. Christi. lib. 2. cap. fin. §. 2. ex pag. 123. ibi: Porque es obligacion de los Principes como de fadores de la se publica conservar la moneda en su peso legitimo como el Papal Innocencio Tercero escrivió a el Rey D. Pedro Segundo de Aragon, y seu la causa porque el Rey D. Pedro Quarto confiscó los Blasados a el Rey D. Melchor, qua perend a, y era su castillo por aver beñado de ley. Vel Poeta Dante Iam a Rey D. Philippel Bello de Francia monedæ falsæ: Po que el en el primero que en Francia en flagacio la moneda deplata mi ad de la ley con grandes alteraciones de sus subditos, y escandalos de los; e frangeros Mariana de Reg. instit. c. 5. Solorzan. emblem. 81. n. 31.

Deinde commercia, quæ juri gentium esse dixit Scaccia de commerc. §. 1. q. 1. num. 67. adeo sunt Reipublicæ necessaria, & utilis; ut sine illa societas humana consistere non possit Comad. Brun. de sedic. lib. 5. c. 7. n. 1. Scaccia d. q. 1. num. 68. Si enim humana non fuerint commercia, necesse erit homines aliena rapere, ut sustentari possint; aut fames, nuditateque, vel aliter miserabiliter perire Medin. tom. 2. tit. de res. ii. q. 30. vers. tertio illud Scaccia d. l. q. 1. num. 47. vers. sed commercia, a numer. 68. Hæc autem commercia sine pecunia esse nequeunt: ut optime tradit Larrea decis. 12. num. 45. Ubi quod sustineri aliter non poterunt commercia, nisi apud omnes menta æstimabilis sit certum, & æquet valoris. Pecunia autem, quæ ex valore intrinseco non constat, integra, & proba quomodo omnes dici nequit, quæ enim ex valore artificiali, & impositione constat, tantum inter Principis subditos locum obtinet; non vero apud externos, cum quibus commercia exercentes. Qui, si proba non fuerit monetæ, merces suas vendere, & ad nos deferre nollent; ut sentit Marth. Lopez Bravo de regent. lib. 3. cujus verba transcripsit Solorzan. emblem. 81. num. 26. Et sic in damnum publicæ utilitatis vertit monetæ probo, cujus intrinsecus valor non ostenditur, propterea non potest Princeps in damnum Reipublicæ monetam eudere, cujus pondus non habuerit proportionem cum valore extrinseco, & impositione. Et vere ultra subditorum commune bonum monetæ ita proba augeat Principis imperium, & auctoritatem Larrea decis. 12. n. 38. Cui non parum detraxit, si monetæ ab eo casu auctoritatem publica ab extraneis, immo & a subditis pro nihilo habebatur: ut bene considerat Larrea ubi supra num. 39.

Maxime ergo imperantis cura esse debet circa probi

probitatem monetæ; prout fuisse constat in Romana Republica (quæ in recta regendi ratione omnes alias antecellit) in qua olim erant nummorum ponderatores, qui Triumviri Monetales appellabantur; ut *in confil. adulter. n. 3.* Fatimac, in *prax. q. 92. n. 109. & q. 115. num. 13.* Cardof. in *praxi verb. moneta n. 4.* Covarr. de *veter. numism. potest. c. 8. n. 2.* Camill. Borell. *d. 12. n. 40.* Menoch. *d. casu 316. sub n. 8.* August. Barbol. in *d. c. quanto de iurjur. n. 10.* Decian. *d. lib. 7. c. 28. n. 2.* Non obstat text. in *L. 1. §. fin. vero C. de fals. monet.* Ubi statuitur, quod reus hujus criminis capere plectatur. Quæ pena intelligitur esse perpetui exilii, vel deportationis: ut per Salicet. in *d. L. 1. §. fin. vero col. 2. & in L. 2. cod. tit. ubi Bald. Alex. in L. eleganter. §. qui reprobus. ff. de pignor. actio. & confil. 104. per totum zell. Joann. Aquila in tract. de potest. moneta c. 10. vers. inde elicitur gloss. in *L. 1. C. de mancip. Chrisf. & in L. criminali verb. capitalem. C. de iur. i. emm. judic. Menoch. d. casu 316. n. 10.* Borell. *d. c. 12. n. 49.* Probat etiam ex eo, quod regulariter ubicunque lex loquitur de pena capitali, non intelligitur de morte naturali, sed de deportatione Afflicti. *d. verb. moneta. n. 3.* Decian. *d. lib. 7. c. 28. n. 6. & 9.* Petr. Cabell. *resolut. crimin. casu 27. n. 3.* Cypic. Latro *decif. 179. n. 5. & 6.* Grammat. *decif. 74. n. 29.* idem Caball. *casu 236. n. 20. versum enim quibet homo Farin. de delict. q. 19. n. 1.* Sanfelix. *decif. 221. n. 2. & 3.* Cypic. Latro *decif. 76. n. 9. & 10.* Quia responderetur, quod pena capitis, de qua in *L. §. fin. vero*, intelligenda est de pena mortis: nam *d. L. 1.* ita fuit à Constantino declarata. Quamvis ibi non declaravit qualitem mortis, paulo post eam expressit in *L. 2. c. ipsd. tit.* Et non est novum, quod una lex per aliam declaratur, & intelligatur: ut tenet Menoch. *d. casu 316. num. 9. & segg.* Quod idem voluit Camill. Borell. *d. c. 12. n. 42. & 43.* Qui in corroboracionem adducit quoddam leges Theodosiani Codicis, quas apud eum videre potes.*

Et eadem plurimi habenda est monetarum cura propter numismatum auctoritatem, & venerationem, circa quam plura eleganter scribit Solorz. *d. emblem. 81. a. n. 3. cum segg.* Talis autem, & tanta est monetæ auctoritas, ut læse Majestatis erimen committere dicatur, qui falsam fabricavit pecuniam *L. 2. Cod. de fals. monet. ibi: Cujus obnoxii erimen læsa Majestas committunt: Decian. d. lib. 7. c. 25. n. 1.* Gigas de *crim. læsa Majest. tit. qualiter. & quib. q. 62.* Molin. *d. de iust. & jure tract. 2. diff. 702. n. 1. vers. lex quinta.* Sanfelix. *decif. 59. n. 7.* Cypic. Latro *decif. 179. n. 11.* Solorzan. *emblem. 81. num. 3.* Ita autem monetæ ex tribus constare debet ut proba sit, ut dictum est supra: ita etiam tribus modis falsificari, adulterari, & corrupti potest: nempe circa materiam, quando permiscetur, vel substituitur unum metallum pro alio *L. Paulus. ff. de solut. Circa formam, cum quis cudat monetam bonam, veram, & iusti ponderis, ac valoris sine potestate faciendi, vel imprimendi caracterem, formamque alienam absque ejus consensu, cujus est d. L. sine nomine. L. qui nomine. ff. de fals. Ordinari. lib. 5. tit. 12. in princ. Circa pondus, quando illud minuitur, & minus pro majori ponitur. Notatur in *L. 1. ff. de contrab. emp. August. Barbol. de potest. Episc. 3. p. alleg. 53. n. 57.* Cypic. Latro *decif. 179. n. 27.**

Is autem, qui monetam falsificat uno ex dictis tribus modis, statimatum exactionibus plectitur cum bonorum publicatione *L. siquis nummos. Cod. de fals. monet. Bart. in L. quicunque. ff. ad L. Corn. de fals. Alex. confil. 121. n. 1. 207. Covarr. de veter. numism. collat. cap. 8. n. 2.* Menoch. de *arbitr. casu 316. sub n. 8. cum segg.* Jul. Clar. in *h. falsum n. 47.* Afflicti. in *c. 1. qua fin. Regalia verb. moneta n. 3.* Camill. Borell. de *praxi. Reg. Cath. c. 12. n. 38.* Cypic. Latro *decif. 179. num. 4.* Et probat Ordinari. lib. 5. tit. 12. in princ. Anton. Gomez in *L. 3. Tauri num. 3.* Arque ita apud Castellanos idem dispositor in *L. 5. & 6. tit. 17. lib. 8. Recop.* Et idem observari in Statu Mediolani, & Veronæ tradit Menoch. *d. casu 316. num. 14.* In Gallia autem fabricans falsam monetam in aqua bullienti, & ferventi suffocatur. Igneus in *L. necessarius §. non alias 2. p. n. 11. ff. ad Syllanum. Menoch. d. casu 316. n. 15.* In Catalonia vero hujus criminis reus laqueo suspenditur Peguer. *decif. 46. n. 8.* Ripol. de *Regal. c. 15. n. 29.* Menoch. *d. casu 316. n. 14.* Et tradit Camill. Borell. *d. c. 12. n. 40. & 43.* Portugal de *Donat. Tom. 1.*

quod apud Aegyptios falsificans monetam puniebatur pena abscisionis utriusque manus. Et hæc pena ignis cum bonorum publicatione locum habet in falsificantibus monetam Regis, ac fidei Principis, qui superiorem non recognoscit: ut declarat Afflicti. in *confil. adulter. n. 3.* Fatimac, in *prax. q. 92. n. 109. & q. 115. num. 13.* Cardof. in *praxi verb. moneta n. 4.* Covarr. de *veter. numism. potest. c. 8. n. 2.* Camill. Borell. *d. 12. n. 40.* Menoch. *d. casu 316. sub n. 8.* August. Barbol. in *d. c. quanto de iurjur. n. 10.* Decian. *d. lib. 7. c. 28. n. 2.* Non obstat text. in *L. 1. §. fin. vero C. de fals. monet.* Ubi statuitur, quod reus hujus criminis capere plectatur. Quæ pena intelligitur esse perpetui exilii, vel deportationis: ut per Salicet. in *d. L. 1. §. fin. vero col. 2. & in L. 2. cod. tit. ubi Bald. Alex. in L. eleganter. §. qui reprobus. ff. de pignor. actio. & confil. 104. per totum zell. Joann. Aquila in tract. de potest. moneta c. 10. vers. inde elicitur gloss. in *L. 1. C. de mancip. Chrisf. & in L. criminali verb. capitalem. C. de iur. i. emm. judic. Menoch. d. casu 316. n. 10.* Borell. *d. c. 12. n. 49.* Probat etiam ex eo, quod regulariter ubicunque lex loquitur de pena capitali, non intelligitur de morte naturali, sed de deportatione Afflicti. *d. verb. moneta. n. 3.* Decian. *d. lib. 7. c. 28. n. 6. & 9.* Petr. Cabell. *resolut. crimin. casu 27. n. 3.* Cypic. Latro *decif. 179. n. 5. & 6.* Grammat. *decif. 74. n. 29.* idem Caball. *casu 236. n. 20. versum enim quibet homo Farin. de delict. q. 19. n. 1.* Sanfelix. *decif. 221. n. 2. & 3.* Cypic. Latro *decif. 76. n. 9. & 10.* Quia responderetur, quod pena capitis, de qua in *L. §. fin. vero*, intelligenda est de pena mortis: nam *d. L. 1.* ita fuit à Constantino declarata. Quamvis ibi non declaravit qualitem mortis, paulo post eam expressit in *L. 2. c. ipsd. tit.* Et non est novum, quod una lex per aliam declaratur, & intelligatur: ut tenet Menoch. *d. casu 316. num. 9. & segg.* Quod idem voluit Camill. Borell. *d. c. 12. n. 42. & 43.* Qui in corroboracionem adducit quoddam leges Theodosiani Codicis, quas apud eum videre potes.*

Eadem pena ignis, & confiscacionis bonorum plectuntur fautores, consiliarii, & qui delictum scientes non revelant delinquentes: ut expresse disponit Ordinari. *d. tit. 12. in princ. & L. 9. tit. 7. part. 7.* Probat Molin. *d. de iust. & jure tract. 2. diff. 702. n. 2.* Anton. Gom. in *L. 8. Tauri n. 3.* Quidquid aliter sentiant Decian. *d. lib. 7. c. 23. num. 1. & 2.* Cuman. *confil. 139. num. 4. veri. pena igitur Farin. in prax. q. 115. n. 31.* Menoch. *casu 355. n. 14.* Qui voluerunt fautores, & consiliarios mitiori penâ esse plectendos Sed legis Regiæ dispositio ex eo confirmatur, quia agentes, & consentientes pari penâ puniuntur *L. infernus §. acco-nomus. C. de sacros. Eccle. L. Dions. ff. de iure fisci. L. 1. ff. de recept. arbit. L. utrum ff. ad L. Pompeian. de parricid. L. 3. ff. ad L. Corn. de sicar. L. 1. C. de fals. monet. c. 1. de offic. delegat. c. si cum dignum §. 1. de homicid. Farin. in prax. q. 9. n. 129. a. n. 3. Thom. de Thomalet. reg. 21. Giurb. *conf. 7. n. 14.**

Immo domus in qua monetæ falsa fabricatur, quæ delinquentis propria non est, etiam confiscatur, si dominus illius prope fuerit tempore delicti, & cû delinquenti talē habuerit conductum, inde aliqua præsumatur sciencia *L. 1. C. de fals. monet. Ordinari. d. tit. 12. §. 1.* Et docet Covarr. de *veter. numism. collat. c. 8. num. 3. vers. pena autem.* Mascard. de *probat. conclus. 106 §. 2.* Decian. *d. lib. 7. c. 28. n. 2.* Farin. *d. q. 115. n. 16.* Molin. *d. de iust. & jure d. lib. 7. c. 28. n. 3.*

338 Tractatus de Donationibus Regiis.

n. 3. Excusabitur tamen hujus domus, vel alius possessio dominus, si cum primo delicti scientiam haberet, illud relevavit: ut probatur in d. l. 1. c. de fals. monet. & in Ordin. d. tit. 11. §. 1. Decian. d. lib. 7. c. 27. n. 3. Fatim. d. §. 1. §. 1. n. 17. Molin. d. disp. 701. num. 5. Anton. Gomez in d. l. 83. n. 3. Similiter pena ignis, & confiscationis plectitur is, qui sciens monetam falsam à fabricatoribus accepit l. 2. c. de fals. monet. Ordin. d. tit. 12. in princ. ibi: *On son delo s'abandon*, Fatim. d. 4. p. 9. 113. in spec. §. 1. n. 127.

A vero tondentes, & radentes auream, vel argenteam Principis monetam non pœna ignis, & confiscationis, sed alia mitiori puniuntur. 58 Namque de jure communi homo liber ad bestias damnabatur, servus vero ultimo afficiebatur supplicio L. quicumque §. L. lege Cornelia §. 9. eadem lege ff. ad l. Corn. de fals. ubi gloss. & Bart. simili gloss. in l. 2. c. de fals. monet. in gloss. fin. & ibi Salicet in 2. opposit. n. 2. & sub n. 4. vers. qui autem monetam tondunt gloss. 1. in c. quanto de jurejur. Hypol. de Marfill conf. 71. n. 3. vers. nec obstat. & in l. qui falsam n. 49. vers. istis visis, ff. de fals. Decian. lib. 7. c. 28. n. 7. & 14. Clar. in §. falsam n. 37. vers. radentes autem, dicit communem Covarr. de veter. numism. collat. c. fin. n. 5. Menoch. d. casu 316. n. 34. Sixtin. de Regal. lib. 2. c. 7. n. 129. Joan. Aquil. de poss. monet. c. 10. vers. extenditur procedere postea Camill. Botrell. d. c. 12. n. 47. Ripol. de Regal. c. 15. n. 35. & 36. Petr. Caball. casu 191. n. 23. Molin. de d. §. 701. n. 8. Anton. Gomez. in d. l. 83. Tauri An autem prædictæ legis dispositio immutata sit posteriori jure? Dubium est. Et quidem Bart. & Cynus in l. 2. c. de fals. monet. Marfill. in d. l. qui falsam n. 99. ff. de fals. pœnam non fuisse immutatam tradunt. At vero Menoch. d. casu 216. n. 34. sentit. contrarium moris constitutione Constantini in Codice Theodosiano lib. 9. tit. 22. sub rubr. quis sol. di. circulum exteriorem incidit. In qua pœna mortis puniuntur, qui ponderis quantitatem, & circuli exterioris mensuram minuunt. Et illam sequitur Botrell. d. c. 12. n. 49. Ceterum Petr. Caball. casu 191. n. 1. dicit Azonem in summariis. Cod. de fals. monet. tenere hos tondentes monetam puniri de reprobationis pœna. Et refutans Menochium in hac residet opinio, quæ mihi magnis arridet. Quoniam constitutio Constantini in d. Cod. Theod. non alterat dispositionem text. in d. L. quicumque, ut puta, que in Codice Justiniano collata non Reperitur. Et sic ad decisionem causam trahenda non est, ex textu in l. 1. §. hunc igitur C. de Justin. Cod. confirm. ibi: *7. sciamus omnes tam ligantes quam dissertissimi advocati nullatenus eis licere de cetero constitutione ex veteribus tribus Codicibus, quorum iam mentio facta est: Vel ex iis, que Novellæ Constitutiones ad præsens tempus vocabantur in cognationibus recitare certaminibus. Sed solum eadem nostro Codici inseris constitutionibus necesse esse uti, falsi criminis subdendi hi, qui contra hoc facere ausi fuerint, &c.* Atque ita retenta prædicta sententia cum jam hodie pœna damnationis ad bestias non sit in uso, liber homo tondens, mutilans, vel alio modo minuens monetam aureas, argenteas, vel æreas decapitandus est. Quoniam Julius Clar. in §. fin. q. 67. n. 4. vers. non est etiam omittendum securus Angelum in l. 1. §. legis Cornelia n. 1. ff. ad l. Corn. de fidei. & ibi Marfill. n. 1. & Carret. in pract. crim. fol. 55 post n. 4. tenent in locum pœnæ damnationis ad bestias successisse pœnam decapitationis

naturalis Petr. Caball. casu 191. n. 4. Quia hoc sibi datum videri in terminis d. l. quicumque, quæ vult liberum hominem ad bestias damnari, servum vero ultimo plecti supplicio. Et sic liberum mitius puniri. Si enim etiam ultimo plecteretur supplicio, nulla inter liberum, & servum daretur differentia. Unde concludit n. 5. in hoc casu arbitrarie pœnæ locum fieri, siquidem etiam de reprobationis pœna, de qua Azon in summa de fals. moneta recessit ad Anla: ut per Jul. Clar. d. q. 67. n. 8. Ubi Bajard. n. 15. dicit, quod in locum de reprobationis successit pœna arbitraria Menoch. de arbit. lib. 1. q. 80. n. 89. & casu 30. n. 5. ad fin. Olasch. de cis. 105. n. 7. Petr. cabal. casu 8. n. 43. & 45. & 191. n. 5.

De jure autem regio pœna mortis naturalis, 61 & confiscationis bonorum infligitur adversus eos, qui tondent, radunt, vel alio modo diminuunt monetam aureas, & argenteas; dimmodo diminuunt sic mille regalium. Si vero diminutio fuerit minoris quantitas, delinquens damnatur perpetuo exilio in Brasilicam regionem cum bonorum publicatione: ut disponit Ordin. lib. 5. tit. 12. §. 4. Et apud Castellanos similis lex reperitur in l. 67. tit. 2. lib. 5. Recopil. de qua Molin. d. disp. 701. n. 8. in fin. Et quidem in illa distinctione, majoris, vel modici valoris lex Regia secuta est opinionem eorum, qui docent tondentem, vel radentem monetam excusari à pœna mortis, si modicam quantitatem totundi Decian. d. lib. 7. c. 27. n. 2. Hypol. conf. 71. n. 1. c. cum seq. Alex. conf. 104. n. 1. Boill. tit. de fals. monet. n. 4. Fatim. d. q. 115. n. 1. Peguer. dec. 46. Tiraq. de indic. in reb. exiguis vers. 80. Mench. de success. creat. §. 7. n. 37. & seq. Aug. Barbos. de poss. Episc. alleg. §. 1. n. 63. p. 3. Menoch. casu 316. n. 41.

Et nota, quod quavis Marfill. conf. 71. n. 12. & 13. quæ secuti sunt Covarr. de veter. numism. collat. cap. fin. in fin. & Jul. Clar. in §. falsum n. 48. teneant pœnam tondentium, & radentium monetam, de qua in d. L. quicumque, tantum procedere in tondente, vel radente monetam æream. Tamen contrarium verius est, ut bene sentit Menoch. de casu 316. n. 35. quem sequitur Botrell. d. c. 12. n. 49. & 50. Quam opinionem secuta est Ordin. d. tit. 12. §. 4. ibi: *Et todo que cercear moneda de auro, ou de prata, ou a deminuir.*

Dubitari tamen potest, An is, qui monetam excedentem legitimum pondus referit, vel rotondetur, ut ad justum pondus reducat, plectendus sit, quæ specie Marfill. in L. qui falsam num. 109. ff. de fals. & Alciat. respons. 461. docent hanc ita radentem nullis pœnis subjacere, quia neminem lædit, contraria tamen sententia longe verior est ex his, quæ Menoch. de casu 316. n. 38. §. 39. & 40. Qui contrariis satisfacit: Et ultra cum probatur ex doctrina Novat. in mane. 17. n. 168. & de restitu. ablat. §. 3. c. 1. n. 23. & 28. Ubi docet nulli licere privata auctoritate reducere monetam ad qualitatem justiponderis: & quod id faciens refluere teneatur Principi eundem monetam illam superfluum quantitatem quam corraserit; quippe illa quantitas non est sua, sed Principis, qui eas justo pondere fecisse præsumitur: ut ait Menoch. de casu 316. n. 38. Sequuntur Camill. Botrell. d. c. 12. n. 56. Et eo non relato August. Barbos. d. p. alleg. 1. n. 60. Ripol. de Regal. c. 15. n. 39. Et comprobatur ex eo quod ad solam Principem spectat jus augendi, vel minuendi monetam: post alios tradit Peguer. de cif. 46. n. 1. & privato non licet aliquid circa illius monetam attentare; ne detur occasio diminuendi monetam in Reipublicæ detrimentum.

Sunt

Sunt etiam rei hujus criminis falsæ monetæ hi; qui monetam argentæam, auro & argento tingunt; quæ dicitur adulterina: Tunc nanque monetæ adulteratæ cum facies mutatur, ut altera appareat, quam in veritate est: veluti quæ ex argento appareat aurea, & quæ ex auro argentea, vel aurea esse videatur. Siquidem tincturæ monetæ adulteratio fieri dicitur, ut proprio colore mutetur Petr. Greg. *synagm. lib. 36. c. 2. n. 30. Dynus conf. 38. n. 8. & 9. Camill. Borrell. d. c. 12. n. 51.* Ita ut dicitur adulterata facies molietis, dum est facio illinita Menoch. *casu 316. n. 42.* Qui sit hujusmodi delinquentes eadem pœna puniendos, ac tendentes monetam per text. in d. *L. quicunque, ff. de fals. libi: Partim tinerent. Sixtin. de regal. lib. 2. c. 7. n. 129. in fin. Borrell. d. n. 50. & 51. Scaccia de commerc. §. 2. gloss. 3. n. 127. Et facit Ordinat. d. lib. 3. tit. 12. §. 4. ibi On corré per por qualquier maverd. Qui autem monetam deaurati fecit, ut eluderet meretricem, levi pœna pecuniaria punitur Bercal. *conf. 36. vol. 1. Bajard. in §. falsum n. 334.**

Expendentes etiam falsam monetam puniuntur eisdem pœnis, quibus adulterantes per text. in *L. lege Cornelia §. eadem pœna, ff. ad l. Corn. de fals. Afflicti, in consuet. adulter. §. 1. n. 3. Clar. in §. falsum n. 38. ubi Bajard. n. 328. Vincent de Franch. *decis. 401.* ubi Addent. Menoch. *casu 316. n. 52. Farinac. §. 115. n. 81. & seq. & d. 120. Camill. Borrell. d. c. 12. n. 58. Sixtin. d. c. 7. n. 135. Scaccia d. gloss. 3. n. 127. Ripoll. d. c. 15. n. 41. August. Barbof. de alleg. 31. n. 64. Decian. d. lib. 7. c. 25. n. 4. Quod intellige, si expendens sciens esse falsam: ut declarat præcisi DD. & probat text. in d. *L. lege Cornelia §. eadem pœna Ordinat. d. tit. 12. §. 3. ibi: Sabendo que era falsa.* Et in specie tradunt Menoch. d. *casu 316. n. 55. August. Barbof. de alleg. 31. n. 65. Pequet. decis. 46. n. 14.* Si enim ignorans falsa usus fuit pecunia, non punitur Hypoel. de Marfill. in *L. qui falsam n. 72. ff. de fals. Decian. d. c. 25. n. 6. Menoch. supra n. 55. & seq. Cyriac. controu. 243. Amend. 67. Franch. *decis. 401. n. 7.* Quæ ignorantia præsumitur, & iuramento probari potest; nisi aliqua conjectura in contrarium appareat: Vel ignorantia sit crassa, & supina Decian. d. cap. 25. n. 7. Ubi, quod non excusat affectata Menoch. *supra n. 57. August. Barbof. supra n. 66. Sixtin. de c. 7. n. 137. Alias declarationes cumulat Menoch. d. cas. 316. d. n. 58. usque ad fin. Ubi videre potes & Barbof. alleg. 31. n. 66. & seq.****

Unum tamen animadvertit: Quod prædicta pœna non solum puniunt expendens, sed etiam is, qui expendere fuit Farin. §. 113. 127. Verum Bart. in d. *L. leg. Cornelia ff. de fals. circa expendentem falsam monetam ita distinguendum existimat; ut scilicet si nummi sint plumbei, vel stannei, expendens punitur dicta pœna ordinaria legis Corneliæ de falsis. Si vero non appareat tales esse nummos, immo constet esse alterius mæritæ, punitur extraordinaria seu arbitrarie pœna argum. text. in *L. seculari ff. de extraordin. crimin. sequuntur Afflicti, in consuet. adulter. n. 9. & in c. 1. verb. moneta n. 16. que sint Regalia Alex. conf. 121. vol. 7. Lucas de Pen. in L. 1. c. de veter. numi in potest. lib. 11. n. 1. Cuman. conf. 139. Panormit. in d. c. quanto de iurejur. cum quibus transit Borrell. d. c. 12. n. 58. Pequet. *decis. 46. n. 14. Molina. disp. 701. n. 9.* Ubi quid de jure Castellæ. At vero Sicilicet in l. 2. num. 5. c. de fals. monet. Portugal de Donat. Tom. 1.**

contrarium tenet. Immo, quod ordinaria legis Corneliæ pœna absque distinctione prædicta locum habeat in expendentibus falsam monetam ejusdemque sit materia. Et cum sequatur Marfill. in d. *L. qui falsam n. 64. ff. de fals. qui ita in practica servari dixit Covarr. de veter. numism. col'at. c. fin. n. 4. Decian. de lib. 7. c. 25. n. 3. Menoch. d. casu 316. n. 135. Qui ait non patrocinari Bartolo leges, quibus fundatur. Vere enim, quod *L. lege Cornelia* loquatur de monetæ stannæ, vel plumbeæ non evincit, quod Bartolus tradit, cum exempli gratia ita dictum sit in d. §. eadem. Et sic non restringitur dispositio ad illam falsitatem, sed quamcumque aliam factam in monetæ. Et dubitari non potest, quin expendens illam scienter dolo malo id faciat. Propter quæ huic sententia adheret.*

Nuncquæto, An eodens, tendens, aut mutans monetam alterius Principis cui subditus non est, plectendos sit pœna ordinaria hujus delicti? In qua questione distinguendum puto inter unum casum, quo pecuniæ falsitas committitur in loco jurisdictionis illius Principis, vel extra. Et in super subdistingendum est, An dato, quod falsitas sit commissa extra illius Principis jurisdictionem monetæ usualis sit in loco, ubi fabricatur, necne? Et reassumendo primum distinctionis caput dicendum existimo: Quod si forensis in loco dicti Principis delictum admittit, ibi puniendus est juxta leges illius Regni: ut in specie tradit Menoch. d. c. 316. n. 43. & seq. Marfill. *conf. 71. n. 11. Decian. lib. 7. c. 27. n. 3. Vincent de Franch. decis. 410. numer. 5. Petr. Caball. casu 27. numer. 4.* Quod comprobatur tam ex eo, quod ratione delicti sortitur quæ forum; ut est vulgare: tum etiam quia forenses ligantur pœnis statuti illius loci, in quo delictum est commissum, quando delictum est punibile, & illicitum de jure communi. Marfill. in *L. fin. n. 79. & seqq. vers. venio modo ad secundam questionem, ff. de jurisd. omni. Judic. Covarr. in c. Alma mater §. 10. sub n. 7. & seq. vers. præter hæc, fol. Clix. §. fin. §. 5. n. 3. Caball. casu 129. d. n. 2. Caneer. lib. 2. cap. 1. n. 15. & seq. Vincent de Franch. *decis. 71. num. 4.**

Si vero is monetam euderit alterius, quam sui Principis in loco ejus, cui subditus est, major sine versatur dubitatio propter dissidentes Doctorum opiniones. Alii enim docent, quod taliter delinquens pœna capitali puniendus est, quæ interpretator non de pœna mortis naturalis, sed de alia mitiori; scilicet, deportationis, seu exilii: ut diximus supra n. 54. Alii autem pœnæ ordinariæ locum esse autumant, ut Petrus Caball. de cas. 17. Menoch. de cas. 316. n. 43. & seq. Sed à prima opinione, tanquam mitiori recedendum non est, ex his, quæ Farin. *conf. 48. n. 5. Marfill. in l. qui falsam n. 52. ff. de fals. & conf. 71. n. 10. & 11.* Et hanc partem sequuntur Ripoll. de Regal. c. 15. n. 32. & 33. Camill. Borrell. *de præstant. Reg. Carbol. c. 12. n. 40. Molina. de justit. disp. 702. n. 6.* Et eo casu maxime procedit, si in loco ubi causa est monetæ, neque illa expenditur, neque est in usu, quia reprobata, tunc enim fabricator extraordinaria punitur, non vero pœna mortis Paris. *conf. 179. n. 27. lib. 4. Marfill. in d. L. qui falsam n. 53. Alexand. conf. 121. n. 3. lib. 7. Grammat. decis. 74. 75. n. 29. Menoch. d. cas. 316. n. 19. Sixtin. de Regal. lib. 2. c. 7. n. 127. Molina. d. disp. 701. n. 4.*

Secundo vero casu, quando monetæ alterius

Ff 3 Prima.

74 Principis recipitur in Regno, & ea utitur Respublica permissione, & auctoritate Regis, talis monetæ fabricatores ultimo aſſiſſunt ſupplicio: ut ſcribitur Bartol. in l. dominus horreorum ff. de petition. heredit. & in l. ſi quis libertate ff. de petition. heredit. Vñvius comm. opin. verbo monetam falſam, & Alex. conf. 12. l. 1. & conf. 100. l. 1. iudicatum dicit Cabed p. 1. decif. 89. Cypyc Latino decif. 179. n. 30. Molin. d. diſp. 702. n. 4.

75 Quid autem dicendum, ſi fabricator monetæ cepit eam falſam fabricare, ſed non perfecit? In hac quæſtione etiam ſunt variæ Doctorem ſententiæ. Quidam enim dicunt in caſu falſæ monetæ, non requiri, quod ætus ſit conſummatus, quando per fabricantem non ſtat, quo minus eam conſummatetur, juxta doctrinam Bartol. in d. l. qui falſam ſecundum quam ita iudicatum dicit Gramm. decif. 74. Covarr. Clement. ſi ſurioſus p. 2. in princip. ſub n. 1. extra de homicidio, & de veter. num. collat. c. 8. n. 3. verſ. ſed hæc in hoc Maſſil in d. l. qui falſam n. 61. Vinc. de Franc. decif. 440. n. 4. Decian. de lib. 7. c. 27. n. 7. Petr. Cabal. d. caſ. 27. n. 6. Cypyc Latino decif. 179. n. 24. Alii autem arbitrio Juriſci reum eſſe puniendum tradunt: ut tenet gloſſ. in l. quicumque, ff. ad leg. Cornel. de falſi. Maſſil in d. l. qui falſam num. 60. Patif. conf. 169. num. 24. Grammat. decif. 74. num. 29. Menoch. d. caſ. 316. n. 23. Et quidem hæc opinio bene procedit, quando ille, qui cepit falſam monetam cadere, penitentia ductus deſiit, & ad effectum non perduxit, neque imaginem, aut formam impellit. Secus ſi non potuit, quia fuit impeditus Covarr. in d. Clem. ſi ſurioſus p. 2. num. 11. in ſu. Menoch. d. caſu 316. n. 24. Petr. Caball. d. caſ. 27. n. 5. Gramm. decif. 74. n. 24. Sixtin. de Regal. l. 2. c. 7. n. 128. Verum à ſeconda opinione tanquam miſeriori recedendum non eſt ex his, quæ Gramm. d. decif. 84. Ubi valide inſurgit contra ſententiam ibi latam, Vincent. de Franc. decif. 440. n. 7. & 8. Petr. Caball. d. caſ. 27. n. 8. 9. & 10. Menoch. de caſ. 316. n. 25.

Est autem atrociffimum & graviffimum delictum fabricantis, tendentis, & radentis monetam, & apud omnes gentes pro tali reputatur Dec. d. l. 7. c. 24. in princ. Cypyc Latino decif. 179. n. 10. Adeo, ut quamvis alias in delictis non puniatur conatus de conſuetudine totius Orbis, quando effectus non fuit ſequutus Jul. Clar. §. fin. q. 2. in princip. decif. Pedemont. 19. n. 2. & 3. Honded. conf. 89. n. 9. vol. 1. Petr. Caball. caſ. 24. l. n. 87. Ceval. commun. contr. commun. q. 540. n. 10. & 11. Peguer. decif. 7. n. 13. Farin. conf. 60. m. 5. Guzzin. de deſenſ. reor deſenſ. 33. c. 24. n. 6. Giurb. conf. 84. n. 13. Gutier. præſt. lib. 3. q. 7. n. 27. Farin. q. 124. n. 73. Tamen in hoc delicto, & tanquam atrociffimo puniatur conatus, ſeu affectus poena ordinaria delicti, etiam non ſequuto reali effectum Gramm. d. decif. 74. Petr. Caball. d. caſ. 27. n. 1. & caſ. 242. n. 25. Brunor. à Sole q. 34. Ubi dicit pluries vidiffe iudicatum Farin. q. 124. n. 11. Guzzin. de cap. 24. n. 1.

Quæ autem dicta ſunt, ut regulariter non puniatur affectus, intelligenda veniunt reſpectu poenæ ordinariæ delicti. Etenim ſi conatus ad actum proximam delicti, & exteriororem deveniat, bene puniatur conatus extraordinaria, & pro iudicantis arbitrio ex his quæ Covarr. in Clement. ſi ſurioſus in initio 1. p. n. 6. verſ. tertio inde ſit, Ceval. d. q. 540. n. 13. Gutier. d. q. 7. n. 28. Quod ſobinellige in delictis gravioribus; quia in his, quæ atrociora non ſunt, non puniatur affectus, quoties

qui conatur ſua ſponte penituerit, & ab opere ceſſaverit. Plane crimen falſæ monetæ reſpicit injuriam perſonæ ipſius Principis, quem offendit, & deludit: tradunt Doctores in c. 1. verbo monetæ tit. quæ ſunt Regalia, & in c. quanto de jurejur. Grammat. conf. crimis. 6. m. 6. & 12. Gutier. præſt. lib. 3. q. 40. 7. Cypyc Latino decif. 179. n. 11. Giurb. conf. 65. n. 61. Decian. d. lib. 7. c. 14. n. 5. Ubi num. ſin. ait, quod monetarius lædit jus gentium, & civile: & in l. 1. tit. 1. p. 7. fabricator falſæ monetæ dicitur proditor erga Regem: Et ea propter tale delictum infamiam irrogat l. infamem ff. de public. judic. l. 2. c. de poſſidend. gloſſ. verb. recuperare in falſi nominis, ff. de falſi. Bartol. in l. 1. n. 8. ad fin. ff. de public. judic. Et ideo reus hujusce criminis privilegia nobilitatis amittit Ordinat. lib. 5. tit. 12. §. 2. Et tit. 159. §. 2. quia apud graves, & honeſtos viros delictum hoc rei exiſtimationem lædit. L. non debet ff. de dol. Giurb. conf. 65. num. 61.

Qua ratione, quamvis ſocius criminis regulariter non probet contra ſocium l. quoniam, C. de reſib. c. veniens o. 1. c. perſonas eodem tit. c. 1. de conſeſſ. l. ſicuti, C. de quæſtion. l. ſi ſilium, l. ſin. C. de liber. cauſ. gloſſ. in c. 2. de reſſ. Et ſcribitur Bald. Saſlicet, & alii in d. l. quoniam, cum quibus Maſſic. conſul. 11. l. 1. n. 1. Petr. Caball. caſ. 118. §. 5. Peguer. decif. 5. Tamen in hoc falſæ monetæ crimine ſocius admittitur in reſſem, & poſſet in tormentis interrogari de ſociis l. 1. C. de falſi. monet. Aſſiſſit in d. c. 1. quæ ſunt. Regalia verbo monetæ numer. 26. Hyppolit. de Maſſil. in d. l. qui falſam n. 70. & conf. 74. num. 1. & 2. Grammat. decif. 28. n. 10. & conf. 38. n. 25. Boet. decif. 319. n. 2. Menoch. conf. 101. m. 14. Decian. lib. 7. c. 24. n. 9. Maſcard. d. conſul. 1312. l. 32.

Item quamvis nemo teneatur revelare delictum Angel. in traſſ. de maleſic. verbo etiam juſſum n. 22. Decius & Cagnol. in l. culpa caret. n. 41. ff. de reg. jur. Tuſcin. liſter. D. conſul. 193. §. liſt. 83. R. conſul. 310. & liſter. S. conſul. 67. Cyrine. contr. 132. n. 48. Jul. Clar. §. fin. q. 87. n. 1. & ſeq. Tondut. reſolut. civil. §. 126. n. 1. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 2. n. 8. Sanchez lib. 6. conſilior. moral. cap. 2. ſub n. 8. tamen in crimine falſæ monetæ conſcius delicti tenetur illud revelare, & accuſare delinquentem gloſſ. in c. 2. quanto de jurejur. Decian. in traſſ. crimin. lib. 7. c. 24. n. 8. Fatin. q. 115. n. 49. Latrea alleg. 65. n. 56. Immo qui ſcivit, & non revelavit, poena mortis, & flammæ æternæ ſibiſ conſignatur Ord. lib. 5. tit. 12. in princ. ibi: Onfor dello ſabador, & on a deſcobrir, morra morte natural, de fogo, & todos ſeus bens ſejaõ conſiſcados para a Coroa do Reyno. Quod etiã de jure communi ſtatuitur in l. lege Cornelia §. 2. ff. de falſi. l. 1. C. de falſi. monet. Et eſt ſpecialis in hoc crimine, ut ſciens delinquentes revelare teneatur, quippe, ſi non revelavit, conſentire videtur ſecundum Bart. in d. l. lege Cornelia in princ. n. 2. Aſſiſſit. in conſiſtit. adulterin. num. 10. Joan. Aquil. de poſſib. monet p. 1. cap. 7. in princ. Camill. Bottrell. de præſant. Reg. Catalic. c. 12. n. 75. & 76.

Idem procedit in crimine læſæ Majeſtatis, & conjurationis contra Principem, ſciens enim & non revelans ſtatim puniatur, ut criminis reus, quamvis delicti particeps non ſit Bartol. in l. ntrum, & in d. l. lege Cornelia, quem ſequuntur communiter Doctores Jul. Clar. §. fin. q. 87. Fatin. in præſ. q. 5. l. n. 71. Cabr. Petery. de Man. Reg. p. 1. c. 10. n. 43. Bottrell. d. 12. n. 76. Latrea alleg. 65.

22um. 53. *in fine ad fin. maxime nom.* 68. Placa de delictis. 2. 2. 1. 17. dicit communem Menchac. *Illu- fr. lib. 1. c. 16. num. 1.* Menoch. de arbit. cap. 355. n. 9. & 10. Anton. Gomez. lib. 3. var. c. 2. n. 8. Flor. de Mena lib. 1. var. q. 18. num. 25. & 32. Scipio Gentilis ad L. *quisquis verbo confitetur*. C. ad leg. Jul. Majest. Joann. de Aylon. q. 9. Quod nedum pro- cedit. quando sciens probare potest delictum. & consanguineum. prout voluerunt Roland. & Vall. 86. *conf. 88. a. n. 11. cum seq.* Gregor. Lopez. in L. 33. tit. 6. part. 1. Flor. de Mena d. lib. 1. q. 18. per totam Farin. qui plures refert d. q. 1. n. 70. sed etiam quando probationes non habet iuxta sententiam Bartol. quam sequuntur Jul. Clar. d. q. 87. n. 2. vers. *pantus est Farin.* q. 5. n. 71. Et bene tunc Lat- rea d. alleg. 65. a. n. 58. cum seq. Pereyr. de Man. Reg. de. 10. n. 43. Quia sententia uti Reipublice utilis in praxi servanda est ex Latrea proxime n. 62. Immo dicit Farin. ubi *supra*. n. 71. quod iste con- fessus pena mortis plectendus est. & quæ minu- non debet. ut contra alios tenet Latrea d. n. 62.

Neque à prædicta pena non excusatur conficius criminis propter amicitiam. & consanguinitatem 87. delinquentis. Quia in hoc crimine tenetur quis re- velare non tam confanguineos. sed etiam patrem ob salutem publicam. & que in Principe consistit. qui patens Reipublicæ censetur. & ideo delictum adversus eum commissum dicitur participium ex Solozan. de crimin. parit. lib. 2. c. 6. qui refert Ciceronem dicentem. *Atrocis est patri parentem quam suum occidere.* Et bene comprobatur exemplo Consulis Lucii Bruti. qui in filios animadvertit ultimi supplicii pena. quia expulso Tarquinio voluerunt ejus Regnum iterum in Republica introducere. de quo dixit Valer. Maxim. *Exiit namque patrem non consulens aeger. orbisque vivere. quam publica iustitia decesserant.* Et facit text. in L. 2. ff. ad L. Pompeianam de parit. ubi frater delictum frater revelare tenetur. alias punitur. Sic filius tenetur revelare. & detegere patrem con- spicantem in Principem: ut scribitur post plures Olach. dec. 30. n. 10. Solozan. de parit. lib. 2. c. 4. Gigas in tract. crimin. les. Majest. lib. 2. c. 9. n. 5. Flor. de Mena d. q. 18. n. 35. Citer. lib. 3. officior. ita dicit: *Quid si in tyrannidem occupare patriam providere conabitur pater. si libis ne filius? Immo ob- servabit patrem. ne in faciat. si nihil proficiat. accu- sabit. patria salutem anteponens saluti patri.* Latrea d. alleg. 65. n. 70. 71. & 72.

Item speciale est in hoc crimine falsæ monetæ ut accusator non puniatur de calumnia. etiamsi 89. non probet delictum L. 1. c. ubi *gloss. verbo immu- nitatem C. de falsa monet.* ubi Cynus in 2. opposi- tionem. Decian. lib. 7. c. 24. n. 6. Abb. in c. quanto de jurejur. n. 4. Molin. d. disp. 702. n. 7. Farin. q. 115. a. n. 41. Sed dubium est. si locus revelaverit. veniam consequatur ipsius criminis. vel alterius Et est di- cendum. quod *gloss. d. verb. immunitatem.* videtur tenere quod sic: prout in casu læsæ Majestatis socius. qui revelavit. venia dignus judicatur L. *quisquis*. C. ad L. Jul. Majest. L. non omnis q. fin. ff. de re milit. Ordin. lib. 5. tit. 6. s. 12. Et hanc opi- nionem bene confirmat Decian. d. c. 24. n. 7.

Sed obstat dictum Bartol. in L. idem est q. si 91. *riti. ff. de condit. ob turp. conf.* Ubi dicit. quod si statutum dat premium indicanti maleficio. non comprehendit socium criminis indicantem. nisi expresse in statuto fuerit expressum. Augetur difficultas. quia *gloss. d. verbo immunitatem in d.*

L. 1. quamvis moveat tem. & inter tres immuni- tates enumerat etiam hanc istius delicti. tamen recedit ab ea. Et tandem dicit quod prima est ve- rior. nempe ut accusans excusetur à calumnia. Deinde text. in d. L. C. de fals. monet. non satis aperit socium veniam consequi debere. Porro Ordinari. lib. 5. tit. 12. §. 6. revelanti delictum ve- niam concedit aliorum criminum. non tamen ipsius criminis falsæ monetæ: verba legis ita se habent: *E a pessoa que descobriu. ou monitor nar- vio. ou casa em que se possa tomar. ou achar moeda. que vierde fora do Reyno batida do nosso cunho. ou provar que alguma pessoa a trouxe. ou mandou trazer. ou a isto den favor. ajuda. conselho. ou foi disse- bedor. & o não descobriu. ou tratou nella por qual- quer maneira que seja havemos por bem de lhe fazer merce de tudo o que por sua industria for achado. descoberto. ou provado: & bem assim de amenda da fazenda. & bens. & quaisquer outras causas. que pelo tal caso se perderem por bem della Ordo- nação: & lhe perdamos a culpa que tiver. & pena em que incorrer por qualquer delicto. que tenha comido. não sendo caso de morte natural. ou civil ou de resistencia feita a official de justiça. não tendo parte que os accuse nos ditos casos. Quare videbatur dicendum socium criminis revelantem non conse- qui veniam ipsius delicti.*

Nihilominus tamen verius puto socium crimi- nis. qui illud revelavit. veniam ipsius delicti ob- 92. tinere debere. Primo ex text. in d. L. 1. ubi accusa- toribus hujus criminis immunitas conceditur: Et sic socio revelanti venia concessa intelligitur. quia concessio uno. intelliguntur concessa omni. sine quibus id fieri tuto non potest L. 2. ff. de ju- risdict. om. judic. cum similibus. Cum igitur socio accusare permittatur. & utique concessio facta in- telligi debet sine ipsius damno. alias fatuus esset socius qui vellet accusare. si ipse accusans puni- retur. cum nemo presumatur odio habere carnem suam L. 1. C. de his. qui sibi mortem confiterentur. Proindeque ita ut in crimine læsæ Majestatis so- cio revelanti venia datur. ita etiam in hoc crimi- ne concedi debet. cum etiam læsæ Majestatis de- lictum reputetur. Neque obstat dictum Bartoli: quia ut bene respondit Decian. d. n. 7. aliud est querere. An statum dans premium accusanti comprehendat socium criminis. Et tunc dicendum 93. est. quod non: siquidem haberet duo premia. scilicet immunitatem à delicto. & premium sta- tuti. Aliud vero. An concessa facultate accusan- di socio criminis videatur concessa immunitas: Et dicendum est. quod sic. quoniam alias nullas accu- saret. Neque etiam obstat Ordin. d. §. 6. Respondetur enim. quod loquitur in casu diverso. ubi non fuit socius. qui revelavit. sed alius. neque Ordinatio de socio criminis quicquam disposuit: Et sic casus socii revelantis remanet in dispositione juris communis. secundum quod in casu læsæ Maje- statis socio venia conceditur: & in hoc crimine etiam datur immunitas per d. L. 1. Ac proinde hanc opinionem optime defendit Decian. d. c. 24. num. 7.

Notabis tamen circa casum Ordinari. d. tit. 12. §. 6. quod is. qui revelavit delinquentem hujus 94. criminis. non potest consequi veniam alterius de- licti. neque premium. nisi probaverit delictum ex text. in L. 1. C. ex quib. caus. servus pro prem. accip. liberi. L. indicasse. ff. de verbor. signific. Bar- tol. in L. si quis cum seq. ff. ad Syllaniam. Paris. de Pot. de syndicat. verbo premium. Capiblane. ff. 4 pragmat.

342 Tractatus de donationibus Regiis.

pragmat. 6. de Ravenn. n. 146. vers. ad verendum etiam est. Sanfelice. decis. 122. n. 2. & 3.

Sufficit tamen, quod delictum probetur per indicia sufficientia ad tortum, ut optine fundat Giurb. conf. 22. n. 21. vers. posterior eorum est opinio, quem sequitur Sanfelice. d. decis. 122. n. 2. Et an, & quando moneta falsa inventa penes aliquem probet illum eam custodisse, & quando praximatur, videndus Caball. casu 199. num. 23. & 43. Guzzini. defens. rer. 4. c. 9. num. 5. Decian. d. lib. 7. c. 26. n. 5. & 6. Giurb. conf. 85. n. 9. 26. 27. 18. & 29. Ubi quid dicendum de eo in cuius possessione inventa sunt instrumenta. Et insuper, An monetarius falsus gaudeat immunitate Ecclesie? Videndi sunt Bovadilla. in sua pol. lib. 2. c. 14. n. 43. Giurb. conf. 30. n. 6.

Diximus supra ex mutatione monetæ gravia Reipublicæ sequi damna, & incommoda, quæ etiam ex litibus proficiuntur. Et sic quæro, An si mutatio contingit post factum depositum pecuniæ, & periculum, & damnum sit depositarii, vel deponentis? In qua questione distinguendum est inter depositum pecuniæ obnoxiatæ, quod regulare dicitur, & inter depositum, quod sit pecuniæ numeratæ, & irregulare dicitur. In primo casu indubium est augmentum, vel diminutionem pecuniæ pertinere ad deponentem; quia illo casu, neque dominium, neque possessio transferitur in depositarium, sed solum nuda detentio Anton. Gomez in L. 48. Tituli n. 8. & lib. 2. var. c. 7. n. 2. August. Barbof. de iure Eccles. lib. 5. c. 12. n. 236. & voto 13. n. 8. Salgad. in labyrint. credit. 1. p. c. 111. Petr. Barbof. in L. si mora n. 47. & 81. fol. Mar. Latrea decis. 13. n. 22. Colla in L. si ex cautione fallent. 1. n. 7. Periculum autem rei depositæ ad dominum pertinet, sicut, & augmentum L. si creditor L. si nulla L. que foras sit. L. pignus, ff. de pignor. actio. Pichard. in §. cum autem num. 2. Instit. 2. de empt. & vend. Latrea alleg. 83. n. 2. Cyriac. contror. 164. n. 10. & contror. 442. n. 13. Maref. lib. 1. var. cap. 7. Anton. Amat. resol. 13. & n. & resol. 20. n. 4. Atque ideo cum mutatio ratione dicatur casus

fortuitus, & depositarius de eo non teneatur L. si plures §. 1. ff. de positi. L. 1. C. de Cal. Peteyr. de empt. c. 32. n. 97. Marinus Anton. lib. 2. var. resol. 13. n. 1. Latrea decis. 14. n. 1. Amend. ad Vincent. de Franhc. decis. 15. n. 4. August. Barbof. voto 13. num. 8. Cappy Latro decis. 48. n. 1. Recte sequitur, quod depositarius restituendo pecuniam eandem sibi traditam, clausam, & obnoxiatam liberatur princ. Instit. quib. mod. tollit. oblig.

Si vero depositarius contra pactum, & præter voluntatem deponentis utatur pecunia deposita, vel alia re, quæ consistit pondere, & mensura, depositarius de periculo tenetur: ut iudicatum dicit Latrea decis. 14. n. 34. Ubi à n. 21. usque ad fin. huius sententiæ fundamenta ponit alleg. 81. n. 4. Cyriac. contror. 441. num. 19. Amat. d. resol. 20. n. 6. Castill. lib. 3. contror. c. 16. n. 35. Cappy. Latro decis. 48. n. 1.

In secundo autem casu quando deponitur pecunia numerata, depositum erit irregulare; quia nonnullus depositi terminos egreditur L. Lucius 24. ff. de positi, ita dominium, & possessio in depositarium transferatur, qui non eandem pecuniam sed tantundem restituere tenetur. L. in nave Sauphei 31. ff. locati, ibi: Nam si quis pecuniam numeratam in depositum misisset, ut neque clausam, neque obnoxiatam traderet, sed annumeraret, nihil

aliud debere apud quem deposita est, nisi ut tantundem pecunia solveret 1. d. L. Lucius ff. de positi. Et probat L. 2. tit. 3. parit. 5. Cum enim in his terminis dominium transiit in depositarium, L. in die sponsalium ff. de positi; verum est dicere, quod periculum est depositarii, non deponentis L. incendum ff. si certum petatur, L. 102 naturalis, §. sed si Siphia ff. de præscript. verb. & scribunt Bald. in d. incendum, quem sequuntur Paul de Castr. & Decius conf. 116. n. 1. Carot. de deposito tit. 4. de dep. restit. n. 2. Molin. de iust. & iur. dist. 296. in fin. tracl. 2. Cardof. in prax. verb. depositum n. 12. Latrea decis. 24. n. 21. cum seqq. ubi iudicatum tradit & alleg. 83. n. 10. Gratian. discept. forens. c. 507. m. 35. August. Barbof. voto 13. n. 10. & seqq. Cappy. Latro decis. 48. n. 3. cum seqq. Ubi etiam pro hac parte iudicatum dicit Amat. resol. 20. n. 2. Quod nectum procedit, quando pecunia simpliciter ad numerum deposita fuit; quia tunc eo ipso censetur facta conventio, & data licentia utendi: Et quod non eadem pecunia, sed tantundem reddatur d. L. dies sponsalium, L. Lucius Titius, ff. de positi. Latrea dec. 14. n. 40. & alleg. 41. n. 22. & 13. Castill. d. c. 16. n. 35. August. Barbof. voto 60. num. 1. Colla in L. si ex cautione fallent. 2. C. de non numerat. pecun. Morta in empr. juri tit. 8. de reb. cred. in princ. num. 24. & 25. Barbof. in d. L. si mora n. 80. Alex. Trentacinq. l. 3. var. in de depota. resol. 2. n. 1. Cancr. lib. 3. c. 3. de deposti. num. 4. Castill. d. c. 16. n. 34. Amat. resol. 20. n. 2. bene August. Barbof. voto 13. n. 22.

Sed etiam procedit, quando deposita pecunia ad numerum conventum fuit, quod depositarius ea utatur; nam tunc eo ipso depositum transit in mutuum arg. text. in L. certi conditio §. 6. ff. de reb. cred. Rodrig. de ann. reddit. c. 1. n. 30. Paul. de Castr. in L. si quis nec casum per teza. ibi. ff. si certum petatur n. 13. Mantie. de iacis, & ambig. lib. 1. c. 10. n. 2. n. 10. Peguer. decis. 38. n. 14. Fontan. de pact. num. 4. claus. §. 8. p. 7. n. 11. Latrea decis. 14. n. 39. Castill. lib. 3. c. 16. n. 25. cum seqq. Tondut. resol. tit. lib. 167. n. 7.

Notabis etiam, quod licet depositum in prædictis terminis sit irregulare; tamen retinet omnia privilegia veri depositi Narra conf. 438. n. 7. Menoch. conf. 1111. n. 37. Barbof. in d. L. si mora n. 83. & 84. Fontan. d. claus. §. 10. p. 7. n. 16. Mantie. d. lib. 1. c. 10. n. 12. Castill. d. c. 16. n. 23. 38. & 41. Amat. resol. 20. n. 3. Cappy. Latro decis. 48. num. 13.

CAPUT XXVI.

De iure indicendi bellum, & illius effectibus.

SUMMARIUM.

1 Apud Romanos Populus ius, & arbitrium habebat belli, & pacis. Postquam autem Populus in Regem transiit, omne ius, & Imperium, Julius Cæsar ius indicendi bellum à Populo cepit trahere.

2 An solum Principem, qui superiorem non recognoscit, sicut ius indicendi bellum: & n. 3.

4 Inferior

4 Inferior, qui sine iussu Principis bellum gerit, & exercitum comparavit, crimen lesa Majestatis committit.

5 Neque privatus, neque cunctis subiecta bellum agere possunt, sed debent apud superiores agere.

6 Bellum à privato inditum dicitur iniustum, & reprobum.

7 Immo dicitur latrocinium, & depredatio.

8 Principi debet iusta inducere, non iniusta. Bella iusta sunt permissa de iure divino, gentium, & Canonico. Ibid.

9 Bellum cuilibet Principi, & Republica Christiana de Fide est licitum: & hanc sapit contrarium assertum.

10 Probatur bellum licitum esse de iure gentium, & Canonico.

11 Bellum vel est defensivum, vel est offensivum: ut ibi.

12 Bellum iustum diffinitur. Et quod dicatur. Ibid.

13 Bellum iustum dicitur, quod suscipitur ob illam iniuriam nobis, vel nostris, & pro offensa facta legatis nostris.

14 Ad iustitiam belli quinque requiruntur secundum opinionem, Guid. Pap.

15 Secundum D. Thomam ad tria reducitur belli iustitia. Et haec tria sunt leges iusti belli. Quibus deficientibus, vel uno ex primis duobus bellum est iniustum.

Bellum, quod geritur sine auctoritate Principis superi, est iniustum. Ibid.

16 Bellum non potest esse iustum sine causa iusta.

17 Belli causa iusta esse debet ad bellum iustificandum, qua in eo versatur, quando bellum fit propter necessitatem, vel ut pax adquiratur.

Qua sunt causae iusti belli, & qua iniusti. Remissive. Ibidem.

18 Intentio recta bellorum tunc dicitur intervenire, quando bellum suscipitur ab homine compuncto, vel ut pax assequatur, & ad malum vitandum.

19 Bella non sunt suscipienda ex causis levibus, neque ex causis iustis, nisi praevis maxima consideratione, & multorum consilio.

20 Bellum est epistoma atque sarrago omnium inhumanitatum, & ferocitatum, qua toto Orbe ab omnibus feris committuntur.

Saepe res est, cumulumque secum trahit iniustitiarum, & violentia. Ibid.

Belligerare malis videtur felicitas, bonis necessitas. Et alia circa materiam. Ibid. & n. 21.

21 Bellum non nisi ex necessitate, vel maxima occasione suscipiendum est.

Bellum ut dicitur, saepe sui remittendum est. Ibid.

22 Bella non sunt suscipienda, quando maiora, & graviora damna, dispendia, & calamitates subditi sunt consecuturi, quam ab ipsis hostibus potuissent vitare.

23 Bellum nullum est iustum, si constat geri majorem malo Republicae, quam bono, & utilitate: neque quando ius, vel injuria aliter potest emendari.

24 Bellum gerendum est, ut pacem habeamus.

Pax non queritur, ut bellum excitetur, sed bellum geritur, ut pax adquiratur. Ibid.

25 Frangenti fidem, fides frangatur eadem.

26 Proponitur quaestio, An sit iustum bellum gestum à Principibus Christianis contra infideles, ut cogantur fidem Christianam suscipere? Qua resolvitur nam. Iegg.

Offenditur triplex esse infidelium genus. Alii, qui subiecti sunt Principi Christiano de facto, & de

iure: ut Judei in Italia, & Pageni, qui habitant in nostris terris Indiarum Orientalium, qui possunt à Principe puniri ob delictum, & quando peccant contra naturam. Ibid.

28 Alii sunt subiecti Christianis de iure, non de facto: ut Turca, & Mauri, contra quos recte potest bellum indici.

Turca sunt acerrimi hostes Christianorum, & odio habent Christum, & eius Ecclesiam, contra quos iustum gerimus bellum: Ibid.

29 Alii sunt infideles, qui neque de iure, neque de facto subiacent Christianis, neque unquam eorum terra fuerunt in dominio Christianorum, contra quos iustum bellum indici non potest sine causa.

Non est sufficiens causa, ut armis cogantur fidem Catholicam suscipere, quam ipsi nolumus. Et hac est verior opinio: ut n. 30. Ibid.

31 Bellum infidelibus iuste indici non potest propter idolatriam, aut alia peccata, nisi talia sint, qua cedunt in innocentem injuriam.

Iustum est bellum in bellum, proximum in hominem bellis similes. Ib.

32 Neque Pontifex, aut Imperator, vel alius Princeps, cui infideles subiecti non sunt, habent iurisdictionem in illos.

33 Reges infidelium non amittunt imperium, ex eo quod infidelitatis reatibus excecatur lumen Divinae legis non vident.

34 Christiani non possunt ab infidelibus impediri in predicatione Fidei Orthodoxae, quod si impediantur, contra eos bellum iustum moveri potest.

35 Bellum, ut iniustum dicatur, necessario requiritur dissolutio, qua fiebat apud Romanos per Collegium Feculicium. De quorum auctoritate, & officio ibidem, ac de caeremoniis, quibus utebantur in bello indicendo.

36 Bellum si geritur inter Principes Christianos dissolutio omnino necessaria est ad initium belli.

37 Dissolutio non requiritur, si bellum geritur contra Sarracenos, aut hereticos.

Item non est necessaria in bello defensorio.

Neque quando bellum indicitur contra rebelles, qui nostro suberant imperio. Ibidem.

38 Post dissolutionem liciti sunt belli effectus, non ante.

39 Capti in bello iure gentium servi capiuntur sunt. Turca, vel Mauri capti à Christianis eorum servi efficiuntur.

40 Christiani capti à Mauris eorum servi efficiuntur secundum veriorum opinionem.

41 Capti in bello etiam iniustissimo, quod geritur inter Christianos, non fiunt servi capiuntur ex antiquissima consuetudine.

42 Ipsi sic capti inter Christianos libertatem non amittunt, & possunt facere testamentum, & ex alterius testamento capere.

Sunt capaces omnium actuum, & successuum, maiorumque, & nihil à liberis differunt. Ib.

43 Capti inter Christianos loco carceris retinentur, & in locum servitutis successu redemptio, seu talia. Capti iuste retinentur pro pretio redemptionis. Quod regulandum est ex qualitate, & divitiis personae captae. Et qua, ac qualis esse debeat talia. Ib.

44 Talia apud nos in destinationem abitis, & successu permittatio, qua deficiente talia decerni potest.

45 Rex, & bona capta ab hostibus in bello iusto singulis hostium capiti, devotissime exercitibus statum nostra suum.

46 Intellige de rebus mobilibus capitis, non vero de immobilibus, qua non fiunt capiuntur, & publi-

344 Tractatus de donationibus Regiis

- ca efficiuntur, pertinentque ad Principem.
- 47 Etiam in bello iusto inter Christianos mobilia capientium sunt.
- 48 Milites tenentur res captas presentare Duci exercitus, ut inter se & alios milites distribuatur secundum cuiusque merita, nisi alia sit consuetudo.
- 49 De iure communi Romanorum prada, & spolia bello capta Regi, seu Republica querebantur. Sed hoc ius in defectum abiit: ut n. 50.
- 50 Hodie ex prada ante omnia deducitur quintum, quod applicatur Regio Fisco. Et ita servatur de consuetudine.
- 51 Deducenda quinta pars est de Regalibus maioribus. lb.
- De modo dividenda prada inter Ducem, & milites lbid.
- 52 Pradilla prada distributio procedit in rebus capitis in belli conflictu.
- 53 Capta à militibus in incursionibus vulgo Cortetas, ad eos tantum pertinent, qui prade interfuerunt, & his, qui auxilium presterunt; ne Duci presentanda non sunt.
- Intellige, ut per Authorem, quando à militibus prada capta fuit casa, & iniussa Ducis; non vero quando insu Ducis milites per territorium hostium incursiones fecerunt; quia tunc prada consignanda est.
- Duci, ut quinta pars applicetur fisco, & prada residuum inter milites dividatur. lbid.
- 54 Capta à nabe deferente Regis vexilla, Regis sunt.
- 55 Si res nostra ab hostibus capta fortitudine nostrorum militum fuerint recuperata, veteribus dominis restituantur, si nondum in praedia hostium perlatæ fuerint.
- 56 Si res nostra capta ab hostibus, & intra eorum praedia collocata, postea à militibus recuperentur, ipsorum sunt in pradam, & non restituantur dominis.
- Et quod temporis intervallum sufficiat. lbid.
- 57 Referitur contraria sententia tenentium, quod recuperata ab hostibus ex intervallo prioribus dominis sunt restituenda. Sed reprobat n. 52.
- 58 Intellige, ut prioribus dominis restituantur res, in quibus ius postliminii locum habet. Et ita concordantur opiniones.
- 59 Intellige supradicta n. 54, ut procedant, quando recuperatio fuit facta in continenti, secus si ex intervallo.
- 60 Intellige secundo, ut capta ab hostibus, & posita intra eorum praedia, si recuperata fuerint à militibus, qui hostes insequuntur, prioribus dominis restituenda sunt.
- Subintellige, ut si posita intra hostium praedia postea recuperata sint à militibus, qui fraudulenter possunt ea repone intra praedia; quia cum possent hostes persequi, neglexerunt, teneantur prioribus dominis restituere. lb.
- 61 Item satisfacere tenentur, quod servare potuerunt & eorum culpa fuit amissum.
- 62 Capta à piratis, & latronibus nunquam capientium sunt, & quocumque tempore recuperata prioribus dominis restituenda sunt.
- 63 Qui sunt piratae? Et, An Turca, & Sarraceni piratae proprie dicantur, ut dominium verum captae à Christianis non adquirant? Et recuperata à nostris restituantur veteribus dominis?
- 64 Afferuntur fundamenta partis affirmativa, quae habet Turcas, & Mauros esse piratas, & bel-
- lam gestam contra Christianos esse iniustam.
- 65 Proponitur contraria sententia negativa, quae probatur ab Anthone, n. 65.
- 66 Saraceni, & Turca Regibus gubernantur, & circa eorum bella servandam est ius gentium. lb.
- 67 Capta ab hostibus in eorum territorio: vel in territorio capientium, eorum sunt. Secus si capiantur in territorio alieno in quo hostes bona repossuerunt.
- Intellige, si in alieno territorio non geritur bellum: Secus, si in alieno territorio bellum sit, & ibi sint castra nostra. lb.
- 68 Servus noster ab hostibus captus, & postea recuperatus quocumque tempore priori domino restituitur iure postliminii.
- 69 Postliminii duae sunt species, de quibus ibi.
- Servus captus ab hostibus, & ab aliquo pretio redemptus etiam sciens, & prudens: dominus servituti de pretio pretium praestare tenetur, si voluerit servum habere, vel alias res. lb.
- 70 An servus captus ab hostibus, qui postea casus, liber remaneat, vel in prisinam servitutem redigatur? Quaestio est. In qua Anton, de Souf. de Maced. decis. 39. pro libertate servi pronuntiatum dicit. Sed reprobat n. 70. & 71.
- Ubi contrarium Author. iudicatum restat.
- 72 Interpretatur text in L. fin. ff. de captivis.
- 73 Sententia Senatus non facit legem.
- 74 Senatus non adstringitur suis sententiis.
- Ubi est casus legis dispositionis locus non est. lb.
- 75 Immobilia capta ab hostibus non sunt capientium, & recuperata à nostris quocumque tempore veteribus dominis restituantur.
- Principi subditos defendere tenetur, & reddere agros veteribus dominis. lb.
- 76 In dispositionibus legis, & hominis pars est vocum, rerum, & bonorum.
- 77 Qua res dicantur immobiles, & quae mobiles.
- 78 Neque error, neque verborum interpretatio mobilium, & immobilium nomina, & primam naturam mutare potest.
- 79 Mobile immobilium coherere censetur immobile. Quod contingit applicatione perpetuae rei mobilis corporibus alienius naturae, & distinctione: ut n. 80.
- 80 Affixa domui, ut puta dolia, columna, & alia veniunt in venditione domus, vel legator: Et ea, quae ibi sunt perpetui usus causa, licet non sint affixa.
- 81 Granaria, seu horrea ex tabulis confecta, quae moveri non possunt, pars domus dicuntur.
- 82 Lignum ad adificium destinatum inter mobilia computatur: Essic recuperata domo ab hostibus restituenda est prioribus dominis cum mobilibus affixis, desolus, & his quae ibi erant perpetui usus causa.
- 83 Interpretantur Juris Consultorum responsa in L. cum fundus 21. & in L. dolia 26. ff. de fund. instr. Et Ulpian. in L. fundi 18. in princ. de action. empt. Ac Scavola in L. Lucius 99. §. Collegio Fabrorum, ff. de legat. 3. cum aliis.
- Et probatur interpretatio Theopani, lb.
- 84 Recuperata domo, vel villa ab hostibus dolia, & vasa vinaria, seu alia instrumenta, quae in domo, vel villa sunt perpetui usus causa, veteribus dominis sunt restituenda: Si vero perpetui usus non sunt destinata, capientium sunt.
- 85 Redditi annui perpetui, & census etiam redimibiles inter mobilia computantur.
- 86 Censui redimibiles secundum veterem inter mobilia computantur.
- 87 Interpretatur Ordin. lib. 3. tit. 47. in princ. Censui

Census redimibiles quas emptorem perpetui censentur. Ibid.

Emptor census non habet facultatem extinguendi censum, quia tantum permittitur venditori. Ib.

88 Molendina, que tanquam adificia in terra, vel ad praterlabentem aquam adificatur in ripis, & margini fluminis, inter immobilia communcantur, & ab hostibus recuperata veteribus dominis restituntur.

89 Molendina ventis, que agitantur vento, computantur inter immobilia, & recuperata ab hostibus prioribus dominis restituntur.

90 Molendina, que navalia dicuntur, & sunt adificata super navi in flumine, mobilia dicuntur, & recuperata ab hostibus capientium suum.

91 Hec molendina navalia possunt alienari a minore sine decreto.

92 Actiones ad immobilia veniunt appellatione immobilium.

93 Actionem qui habet ad rem, ipsam rem habere videtur.

94 Jura, & actiones non veniunt appellatione mobilium, vel immobilium, sed totam bonorum speciem constitunt secundum communem.

95 Actiones tunc applicantur mobilibus, vel immobilibus, quando recte est, ut applicantur mobilibus, vel immobilibus: Ita ut, si alio computat ad rem mobilem, iudicetur mobilis, si ad immobilem pro immobili habeatur.

96 Proponitur questio, Utrum res incorporales pertineant ad victorem, vel alio iure ad veteres dominos? Et casus fingitur in civitate capta a victore, ubi erant instrumenta debitorum civitatis, & alia privatorum. Utrum hac iura pertineant ad victorem, vel civitatem aut ad privatos?

97 Distinguntur duo casus. Primus est quando instrumenta capta fuerint a Summo Principe victore qui civitatem vicit. Et hoc casus nomina debitorum pertinent ad Principem.

98 Secundus casus est, quando quilibet privatus tabulas, seu instrumenta debitorum in bello capiat. Et tunc nullum jus capienti acquiritur in nominibus debitorum.

Actiones directe assibus creditoribus inhereant, & a persona separari nequeant. Ib.

99 Militum privatorum id tantum sit, quod ceperint in bello, & maius apprehendi potest: Unde recuperata civitate, credita, & nomina debitorum ab ipsis creditoribus recuperari, ac exigi possunt sive actiones ad res mobiles, sive ad immobiles pertineant.

100 Debitorum tam civitatis, quam civium exacti a Principe victore liberantur: ut n. 102. Ita ut recuperata civitate non possint a creditoribus molestari.

Solvens alio, quam vero creditori, non liberatur. Ibid.

101 Solvens possessori hereditatis, aut heredi putativo non liberatur.

102 Solvens iussu Iudicis alii, quam vero creditori liberatur.

Excusatur a solutione, & a pena debitor, cui factum sua preceptum a Iudice, ne creditori solvat. Ibidem.

103 Intellige, si debitor iniuria creditoris sui exactus, non sit debitoris culpa.

Debitor debet se habere bona fide, & non fraude, ut liberatus dicatur. Immo tenetur appellare, & creditori denuntiare, omnemque diligentiam adhibere, ut a solutione excusetur. Ib.

104 Debitor, solvens iussu Iudicis alii quam creditori, si non contradicere, dicitur sponse solvere.

Tria requiruntur ad hoc, ut creditor solvens alii, quam creditori iussu Iudicis liberetur: Nemp, quod causa creditoris sit exactus, quod coactus, & non sponse solvat. Tertio, quod non fuerit in mora. Et refertur sententia Senatus. Ibid.

105 Debitor, qui victori solvit coactus, vel alii iussu ejus metu panis, aut precepti victoris liberatur manet.

Sufficiat coactionis metus, & potentia cogendi. Ib.

106 Sufficit, si Tyrannus legem fecerit, quod quilibet debitor sibi solvere debeat.

107 Per remissionem debiti factam a victore non liberatur debitor, & recuperata civitate creditor exigere potest.

Solutio ejus, quo debetur, tollitur omnis obligatio. Ibidem.

108 Debitor, qui ante executionem factam a Tyranno, moram contraxerat, etiam si solvat, non liberatur.

109 Pecunia destinata ad emptionem praediorum venit appellatione immobilium, & referuntur contrarium tenentes. Sed prima opinio videtur.

110 Conceda, ut prima opinio procedat in pecunia populi vel Ecclesie, secunda vero in pecunia, qua sit minoris, vel Ecclesie: & n. 111.

111 De pecunia posita in banco censurarum, An veniat appellatione mobilium, vel immobilium? Remittitur.

112 Agitur de questione, An Rex teneatur restituere Donataria capta ab hostibus capta, quod postea recuperavit? Et resolvitur, quod sic.

Parochia occupata ab infidelibus, & postea recuperata redit ad Episcopatum, cuius antea erat. Ibidem.

113 Limita, ut principalis conclusio procedat, dummodo donataria reseruat Regi sanctitas, quos fecit in recuperando casus.

115 Servus alienus capta ab hostibus, & a tercio redemptus statim sit redimendus, & non redit ad prius domini, nisi prius prius redemptio solvatur.

Rex tenetur compensare eum sumptibus reditus, casus percipit, & quidquid occasione illius lucratus fuerit. Ibid.

116 Concluditur Regem ad restitutionem castri, nisi probetur culpa, & non alibi negligentia Donatarii terras ab hostibus fuisse occupatas.

Donatarius non tenetur ad solutionem sanctorum, & expensarum recuperationis. Ib.

117 Palacius Rubius relatus a Cabed, expulsum.

118 Principe tenetur Vassallus, & eorum bona defendere.

119 Quamvis inferior non possit bellum indicere sine auctoritate Principis, tamen limitatur resolutio in casu quo Imperatoris, seu Principis copia haberi nequit, & mora Imperio nociva esse potest, quia tunc privatus potest bellum indicare.

120 Vbi non est Iudicis copia, potest quis sibi ipsi ius dicere.

121 Si aggressio fuerit inopinata, tunc ut unus, sic plures se se defendere possunt impune.

Quando periculum est in mora, tacitus consensus superioris adest presumitur. Ibid.

Gubernator in longinquis agens si viderit peregrinos Imperii ditione vastare, intendere, bene potest sine iussu Principis bellum suscipere. Ib.

122 Si aliqui contra Principis Majestatem, & Reipublica quietem machinantur, potest potestas adversus

versus eos bellum gerere tanquam seditiosos, & rebelles sine Principis autoritate.

123 In praedicto casu nullo procedente processu licitum est potestati seditiosos suffragari facere.

Si periculum, & tumultus imminet, possunt culpabiles puniri, alique processu, libi.

124 Authot monet Principem ut tempore pacis armorum translationem tanquam necessariam instituat, atque exerceat.

125 Lustrationes militares, vulgo Alardos, expedit fieri in toto Regno, ut vassalli sint apti, & idonei ad bellum gerendum.

126 Militarius disciplina instituta fuit à Duce belli ad rebus, & virtutem militum.

Orum militum damnum. Ibid.

127 Principi potest subditos cogere ad bellum, ut pro defensione patriae morti se exponant, dummodo bellum sit iustum, & ex iustis causis susceptum.

128 Pro Republica, & Rege tenetur vassallus vitam suam opponere maximo, & urgentissimo periculo, intentione, & spe evadendi.

129 Actus directe tendens ad mortem non potest esse licitus.

Limita quando mors certa non est, licet imminet periculum, impute in bello. Ab.

130 Omnis actus positivus, qui mortem necessario non infert, licitus esse potest, si in aliquem finem iustum dirigatur, citissime comineat periculum.

131 Vassalli tenentur se exponere periculo pro defensione patriae.

A Pad Romanos penes Populum, cujus erat summum Imperium, belli pacisque arbitrium fuit: ut tradit Livius lib. 4. & lib. 16. ac 19. Atque constat ex L. Romali §. de qua Prat. in jurisprad. veter. Et notat Camill. Borell. de pref. Reg. Cath. c. 32. n. 14. Henning. Amisus de iure Maieft. c. 4. n. 12. Cum vero Populus lege Regia omne jus, & potestatem in Imperatorem transfuisset L. 1. ff. de constit. Princ. Julius Caesar à Populo jus indicendi bellum cepit eripere Mart. de iurisd. p. 1. c. 39. num. 7. Ripol. de Regal. c. 28. n. 51. Ayala de iure belli lib. 1. c. 2. §. 8. Et ideo belli, pacis arbitrium ad solum Principem, qui superiorem non recognoscit, spectat, tanquam de Regalibus maioribus L. 3. ff. ad L. Jul. Maieft. L. unica, C. ut armor. usus sine iussu Princ. lib. 1. c. quid culpatur 23. q. 1. Chopin. de doman. Franc. lib. 3. c. 26. n. 19. Afflid. in c. 1. qua sine Regalia n. 101. post alios Sixtin. de Regal. lib. 1. n. 10. Quod jus taliter Majestati cohaeret, ut ab ea divelli nequeat Bodin. de Repub. l. 1. c. ult. Ayala d. lib. 1. c. 2. n. 8. in fin. Et ea propter solus Imperator, vel Princeps, qui habet iura Imperii & superiorem non recognoscit, bellum indicere potest DD. in L. ex hoc iure ff. de iust. & iure gloss. in L. unica, C. ut armor. usus lib. 1. Andr. Gail. de pace public. lib. 1. c. 4. n. 6. Camill. Borell. in d. tract. c. 67. n. 1. Martin. Laudens. de bello q. 2. n. 2. Ayala de iure belli lib. 1. c. 2. n. 8. Hug. Grot. de iure belli, & pacis c. 2. pag. 52. Sylvest. in summa verb. bellum q. 1. Thulc. lit. B. conclus. §. 6. n. 1. & 4. Peregr. de iure iur. lib. 1. tit. 1. n. 15. Amisus de iure Maieft. c. 4. de potest. armor. n. 10. & 11. Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 9. n. 1. Bened. Aegid. in d. L. ex hoc iure 1. p. c. 1. n. 20 & 21. Molin. de iust. & iure tom. 1. diff. 100. n. 2. Salzed. de leg. Polir. lib. 1. c. 7. n. 111. Soarez de charit. diff. 13. sect. 2. n. 1. Castr. Palao. de charit. diff. 5. pumt. 2. num. 2.

Atque ita inferior, qui in iussu Principis bellum gerit, vel exercitum comparavit, crimen laesae Majestatis committit L. Papinianus §. rei perditionis, ff. de acquir. hered. L. lex. duodecim tabularum §. eadem, ff. ad L. Jul. Maieft. ibi: Eadem lege Maieftatis tenetur, qui in iussu Principis bellum gesserit, delictumque habuerit, exercitum comparaverit, quive cum ei in provincia successum esset, exercitum non tradidit L. neminem, c. de re mil. l. 12. Socin. Jun. conf. 68. n. 61. lib. 3. Innocent. in c. olim. q. 1. col. 1. de resit. spoliat. Afflid. in c. unic. §. bona contrahentium ita, qua sine Regalia num. 18. Martin. Laudens. de bello §. ult. Camill. Borell. d. c. 32. n. 5. Sixtin. de Regal. lib. 1. c. 1. n. 18. Ripol. de Regal. c. 28. n. 5. 1. quia privatus bellum indicere nequit, neque etiam civitas, tes subiectae, quae privatorum loco habentur L. eum, qui 16. ff. de verb. signific. Ideo tanquam privatus quilibet apud superiorem agere debet argum. text. in L. nihil interest. 15. ff. ad Marcedon. L. 1. §. si tamen, ff. de adl. edict. L. ob pecuniam 81. ff. de furt. Melch. de Valent. illustr. lib. 1. tract. 2. c. 5. n. 16. Et ea propter bellum à privato indicendum dicitur injustum, & reprobum Bart. in d. hostes n. 14. ff. de capt. & postlimin. revers. Jacob. de S. Georg. de feud. verb. & promissioni n. 9. & segg. Laudens. de bello q. 2. n. 5.

Immortale bellum dicitur latrocinium, & depredatio L. hostes 24. ff. de capt. L. hostes 128. ff. de verb. signific. Laudens. d. n. 5. in fin. ad hoc etiam ut bellum dicatur iustum, requiritur inter alia auctoritas Principis non recognoscens superiorem, ex qua, & aliis, de quibus infra iustificatur iustitia belli Camill. Borell. d. c. 32. n. 99. & 100.

Deberantem Principes bella iusta indicare, non iniusta; quoniam iusta de iure Divino, gentium, & Canonico sunt permissa: ut, de primo probant iura in c. nisi bella, c. noli c. militare 23. q. 1. c. 6. notandum 23. q. 2. Ayala de iure belli lib. 1. c. 2. num. 6. Et confirmatur ex pluribus locis veteris Testamenti: Ubi gerentes bella fuerunt viri sanctissimi: ut Abraham, qui Deo protegente hostes vicit Genes. c. 14. Moyses, Josue, David, Gedeon, & alii, qui iussu Domini bella gesserunt Unde est de fide bellum quilibet Principi, & Reipublicae Christianae licitum esse Valent. 2. 2. diff. 3. q. 16. p. 1. Soarez de charit. diff. 13. Molin. de iust. tract. 2. diff. 99. Castr. Palao d. diff. 5. pumt. 1. n. 1. Befold. in synopsi polir. d. lib. 2. c. 12. n. 13. Et ea propter haereticum fipit contrarium affirmare Molin. d. tract. 2. diff. 98. & 99. Filinc. tract. 29. c. 9. q. 1. n. 179. & post Valent. Bon. de resit. diff. 2. q. ult. sect. 1. pumt. ult. §. 1. Cevall. commun. contra commun. q. 906. n. 144. & segg. Melch. de Valent. illustr. lib. 1. tract. 2. c. 5. n. 12 & 14. Et quoad secundum probatur ex text. in d. c. hoc iure. Ubi Bened. Aegid. 1. p. c. 3. 4. & 5. contra Bartolum docet bella à iure gentium induci secundum rationem naturalem, non contra: sequitur Befold. in synopsi 10 Polir. doctrin. lib. 2. c. 12. n. 13. Adam. Cont. lib. 10. Polir. c. 3. Covarr. in reg. peccatum §. 10. in fin. Et de iure Canonico licitum esse bellum probatur in c. iustum, c. Deminus 23. q. 2. Innocent. in c. olim de resit. spoliat.

Bellum autem vel est defensivum, vel offensivum. Defensivum est, cum in defensionem vitae, patriae, honoris, & fortunarum assumitur. Offensivum vero, seu: gressivum est bellum, cum in satisfactionem iniuriae jam passae ad illam vindicandam fit. Castr. Palao oper. moral. 1. p. tract. 6. diff. 5. pumt. 3. Bellum

12 Bellum autem iustum diffinitur ex sententia Isidori in cap. iustum 23. q. 2. Ut sit quod geritur ex editio de rebus repetendis, aut hostium propulsandorum causa: Vel ex D. Augustino in c. Dominus 23. q. 2. ubi: *Iusta autem bella diffiniri solent quae ueliscuntur iniuriis, si qua gens, vel civitas, qua bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod a suis improbe factum est, vel reddere, quod per iniurias ablatum est. Vel quod fuscipitur pro defensione patriae, propriae civitate, aut pro defensione rerum, aut contra subditos rebelles. Et maxime contra Turcas infideles perpetuos hostes Fidei orthodoxae. De quibus videndi sunt Bald. conf. 439. incipit. ad bellum iustum vol. 5. Andr. Gail. de pace publ. l. 2. c. 40. Georg. Accac. d. privileg. milit. c. 4. n. 15. Aylas de iure belli l. 1. c. 2. n. 28. Ripol. de Regal. c. 8. n. 5. Innocent. in c. de restitu. spol. & in c. fin. de iure iur. Bart. in l. hostes, ff. de capt. Franc. Mart. decif. 556. n. 441. p. Comment. ad Martin. Laudens. de bello q. 1. n. 2. Camill. Borrell. d. c. 3. n. 9. 1. 96. l. 76. & 178. Hag. Grot. de iure belli, & pacis lib. 2. cap. 1. per totum, & maxime §. 1. 6. & seqq. Cevall. commun. contra comment. q. 9. 6. num. 117. & seqq. Beld. d. lib. 2. c. 12. num. 17. & seqq. Calstr. Palao d. disp. 5. punct. 3.*

13 Dicitur etiam iustum bellum; quod suscipitur ob illatam graviores iniurias nobis, vel nostris; ut puta, si legatos nostros offenderent, violarent, vel male haberent. Nam ex hac sola causa scriptum est Reg. lib. 2. c. 10. David bellum movisse adversus Ammonitas. Et nullam aliam iustiorum causam esse ad bellum dixit Cicero adversus Mithridatem. Ex eadem Romani bellum suscepit in Clenones. Illyrios, Ligures, Corinthios & Tezentinos. Notant Grotius de iure belli lib. 2. c. 18. §. 11. Molin. de iust. & iure tom. 1. disp. 104. n. 3. Beld. d. lib. 2. c. 12. n. 29.

14 Et in summa sciendum est: Ad hoc ut bellum iustum dicatur quinque requiri secundum opinionem Guid. Pap. decif. 191. n. 3. Videlicet personam, rem, causam, animam, & auctoritatem. Quod antea dixerat Bald. conf. 439. vol. 2. quem refert Gregor. Lopez in l. 2. tit. 23. parit. 2. gloss. 2. id est, ut Persona sit secularis, non Ecclesiastica; Res, ut bellum fiat pro rebus repetendis, & patriae defensione: Causa, ut bellum fiat propter necessitatem, ex Aristoteli, qui dicit: *Fiat ut bellum sit ultionem opus tantum. Animus ut non fiat propter odium, & insatiablem cupiditatem, sed intentione boni. Auctoritas, ut fiat auctoritate Principis non recognoscens superiorem: refert Tusc. litter. B. concluf. 34. num. 1. Ad D. Thom. 2. 2. q. 40. art. 1. ad tria iustitiam belli reducitur: Scilicet ut requirantur Principis auctoritas, causa iusta, intentio bellantium recta. Et quidem illa quinque, quae ponit Bald. ad hac tria rediguntur, quae probavit Iust. Lipsius lib. 5. Polit. c. 4. Et exornant Bonac. de restitu. in parit. disp. 2. q. ult. sect. 1. punct. ult. 2. Ubi plene explicat praedicta requisita Silvest. verb. bellum o. 1. n. 2. Ripol. de Regal. cap. 28. n. 54. Mart. de iurif. l. p. c. 39. n. 9. Beld. in synopsi polit. doctrin. lib. 2. c. 12. num. 16. Covar. in d. reg. percutum 2. p. §. 9. num. 1. & 3. Calstr. Palao d. disp. 5. punct. 3. per totum Et hac tria esse leges iusti belli dixit Melch. de Valent. illust. lib. 2. tract. 2. c. 5. n. 15. 16. & 20. Et sic interventibus his tribus iustum quidem erit bellum, deficientibus vero omnibus, vel uno ex duobus primis bellum erit iniustum. Tale namque reputatur, quod fit absque sapientis Principis auctoritate: ut*

Perrin de Donas, Tom. 1.

15 diximus supra n. 6. & 7. Et ultra ibi relatos ferunt Gigas in tract. de crimin. l. 1. Majest. lib. 1. tit. 1. §. 1. n. 31. & §. 3. Calstr. Palao d. disp. 5. punct. 2. Melch. de Valent. d. c. 5. n. 16. Et probatur ex text. in l. 3. ff. ad L. Jul. Majest. ibi: *In iustum Principis bellum geritur: L. neminem, C. de re milit. lib. 1. 2. Namque bella, quae privati geruntur, latrocinia, & depredationes dicuntur: ut supra diximus. Insuper deficiente causa iusta bellum non potest esse iustum: duo quippe causarum bellandi sunt genera; quoniam, vel datur iusta vel iniusta causa; etenim si neutro causatum genere aliqui feruntur in bella, horum vitium humanum excedit modum. Et istis ait Senec. de Clemenc. c. 7. *Passum dicere non esse hanc crudelitatem, sed feritatem, cui voluptas servit est. Passum infamiam vocare regiam viam genera ejus, & nullum certius, quam quod in caedis hominum, & laniationes pervenit. Atque ita cum a iusto iustum, & ab iniusto oppositum iusti provinciat: i. belli causa iusta esse debet ad bellum iustificandum. Quae praeterit in eo versamus, quando bellum fit propter necessitatem, vel ut pax acquiratur, & in pace sine injuria vivamus: & hoc inquit, aut est defensionis, aut recuperationis; vel etiam iustae offensionis Adam, Contez. lib. 1. solitior, cap. 6. Mart. de iurif. d. p. 1. c. 4. n. 31. Tusc. litter. B. concl. 34. n. 11. Ubi a. n. 29. cum seqq. causa iusti belli enumerantur: & concl. 35. Petr. Gregor. de Repub. lib. 1. cap. 1. Molin. de iust. & iure tom. 1. disp. 103. & seqq. Bonacin. d. disp. 2. sect. 1. punct. ultim. §. 2. Beld. in synopsi polit. doctrin. lib. 2. c. 12. n. 17. Belli autem iniusti causas refert Hag. Grot. de iur. belli, & pacis lib. 2. c. 12. Tusc. litter. B. concl. 34. n. 2.**

16 Tertium requisitum est intentio recta bellantium, quae tunc dicitur intervenire, quando bellum suscipitur ob bonum commune, & ut pax consequatur: ut dixit Bonacin. d. disp. 2. punct. ult. §. 2. vers. secunda editio: id vel ut ait Camill. Borrell. d. c. 32. c. 10. ad malum vitandum. Si enim bellum fit propter odium: vel insatiablem cupiditatem, erit iniustum Bald. conf. 432. n. 7. vers. quanto quod requiritur l. 5. Tusc. d. concl. 34. n. 3. Sed quia bellatum, aut perire, aut, quod est gravius, perdere necesse est: ut ait Hieron. Accac. de privileg. milit. lib. 1. c. 1. non solum succipienda bella ex causis levibus: ut docet Polyb. lib. 4. ad Alexandr. c. 5. Neque etiam ex causis iustis, nisi praevia maxima consideratione, & multorum consilio: ut tradit And. Hecm. in c. Dominus guerram in princ. col. 3. & 4. in tit. hic finit lex Domini Friderici, Gregor. Lopez in l. 16. tit. 9. parit. 2. gloss. Petr. Gregor. de Repub. lib. 2. cap. 12. Arnul. de doctrin. polit. c. 1. pag. 41. & propter mala, quae ex bello sequuntur, etenim bellum est epitome, atque sarrago omnium inmanitatum, & feritatum, quae toto orbe ab omnibus feris committantur Anton. Hering. de fideiuss. for. c. 20. §. 32. n. 5. Immo fava res cumulosque secum trahit injuriam, & insolentiam, ut dicit Plutarch. in vita Camilli. Qua de causa dicebat D. August. de Civit. Dei lib. 4. c. 15. belligare qualis videtur felicitas: bonis necessitas, Phyliscum Alexandrum monebat, ut glorie quidem studeret, sed ea lege, ne se pensitiantiam, aut magnam morbum faceret; intelligens populum occisionem, desolationem, urbium pestilentiam esse operum solum victis, sed & victoribus, si non ex tunc, gravissima tamen mororum accideret solent:

G g prout

348 Tractatus de donationibus Regiis

prout rapi virgines,pueros, divelli liberos à complexu parentum, fana, æque domos spoliari, cades, incendia fieri, Et denum armis, cadaveribus, cruore, atque lectu omnia compleri. De quibus malis bellorum Andr. Gail. *de pace publ.* c. 4. n. 42. Tufch. *liber. B. conclusi.* 38. Quæ mala etiam ex iustis bellis oriuntur: ut dixit Ayala de *iure belli lib.* 1. c. 1. n. 4. Est enim bellum utrique parti calamitofum Georg. Accae, de *privileg. milit.* lib. 1. c. 1. n. 9. Ut apud Historicos plena narratio-
21 scripta videmus. Et proximis in annis experti fuimus, dum feliciter cum Castellanis iusta, & clementia bella gessimus per spatium viginti septem annorum.

Qua propter bellum non nisi ex necessitate, vel
12 maxima occasione suscipiendum est c. olim de *restit. spoliat.* c. dilectis de *appel.* c. Dominus noster 23. q. 2. Mart. de *iurisd.* l. p. c. 59. n. 12. Cevall. q. 906. mem. 119. Immo sæpe jus remittendum est, ut bellum vitetur. Quod quidem magis pium, rectumque censetur inter Christianos, qui imitari debent Christi exemplum, qui pro nobis adhuc impiis, & infestis mori voluit, & pro persequentibus Patrem oravit. Item debet Princeps animadvertere, an suscepto bello maiora, & graviora damna, dispendia, & calamitates subditi sint consecuturi: quam ab ipsis hostibus potuissent time-
re. Tunc namque bella etiam iusta à principe non sunt incunda iuxta veterum Jurisprudendum, & Theologorum sententiam. De qua post Cynum, Guid. Pap. & ejus Addit. *decis.* 113. in *fin.* Petr. Bellin. in *tract.* de *re milit.* tit. 7. n. 7. Gregor. Lopez in *L. 1. tit. 13. partis. 3. per text. ibi.* Solorzan. de *iure Indiarum* 2. tom. lib. 1. c. 15. n. 61. Henriquez de *irregul.* c. 13. gloss. 1. Soto de *iust. & iure lib.* 5. q. 3. art. 5. vers. de *conclusionibus*, Victoria de *possess. civil.* n. 13. ibi: Nullum bellum est iustum si causas geri majore malo Reipublica, quam bono, & militate, quamvis aliunde suppetant vieni, & rationes ad bellum iustum. Probat: quia si Reipublica non habet potestatem inferendi bellum, nisi ad tuendum se, resque suas, atque se protegendum: Ergo ubi ipso bello attenuatur potius, atque atteritur, quam augetur; bellum erit injustum, sive à Rege inferatur: sive à Republica: Optime Molin. *tom. 1. diff.* 101. n. 8. incipit illud etiam Et tradit Zypeus lib. 4. c. 7. & 8. Tunc igitur bellum iuste suscipitur, quando ius, vel injuria aliter emendari nequit: ut dixit Aristot. *Eac ut bellum sit ultimum opus iurum.* Refert Mart. de *iurisd.* p. 1. c. 39. n. 12. Et denique bellum est gerendum ut pacem habeamus, ut dictum est supra: & ultra ubi relictos tenet Bald. in c. 1. de *pace rependa.* Et probat text. in c. noli 23. q. 1. Andr. Gail. de *pace publ.* lib. 1. c. 4. n. 19 & 20. Cevall. q. 906. mem. 127. & 128. Camill. Borrell. de *præf. Reg. Cath.* c. 32. n. 82. Gail. lib. 2. observ. 57. n. 4. Georg. Accae, de *privileg. milit.* c. 4. n. 16. Hug. Grot. de *iure belli, & pac.* lib. 3. c. 1. §. 2. Et hæc erit recta bellatione intentione: nam ut dixit Accae, de *cap.* 1. num. 16. non quaeritur pax, ut bellum excutitur, sed bellum geritur, ut pax adquiratur. Et ut ait Cicer. l. 3. de *Repub.* Nullum à civitate optima bellum suscipitur nisi aut pro fide, aut pro salute. Valenz. in *monit. contra Venet.* p. 7. n. 60. pag. 448. refert, & sequitur Salgad. de *retem.* Bullar. p. 1. c. 5. ad 8. & 9. Ubi citat Ciceronis auctoritatem adverte ibi fidem non accipi quatenus cum Religione Catholica convenit: quia hæc Ciceronis fuit incognita; sed pro fœdere, & pro tuenda

Republica juxta regulam juris *Frangenti fœdera, fides frangatur eidem, L. conventionum* 5. Cod. de *pacl.* Ferdin. Mendoza de *pacl.* lib. 2. c. 9. Cevall. q. 906. n. 154. Connan. *Comment. juris lib.* 5. c. 2. Et ita Ciceronem intelligit D. Augustinus de *Civ. Dei lib.* 1. c. 6. verbum pro salute accipiendum non de salute corporis individui, sed corporis militici Reipublicæ declarat DD. citati.

Ex dictis oportune quaeritur, An bellum gestum à Principibus Christianis adversus infideles sit iustum, & licitum, ut infideles cogantur Fidem Christianam suscipere? Ad quod primo notandum est cum Bonac. de *restit. in parte.* diff. 1. q. ult. sect. 1. p. uell. ult. §. 2. num. 11. triplex esse infidelium genus. Quidam enim sunt subditi Principi Christiano de facto, & de jure: ut sunt Judæi in Italia, & Pagani, qui habitant in terris nostratrum Indiarum Orientalium, & hos posse Principem punire ob scelus admissum; quando peccant contra naturam, immo illos bonis secundum leges privare. Et si opus fuerit illis bellum inferre, dubium non est; quia tanquam subditi ligantur legibus Regis Molin. *tom. 1. diff.* 106. n. 4. & in *matéria de fide* q. 10. art. 11. Bonac. d. §. 2. vers. *hoc posita.* Alii vero sunt subditi Christianis de jure, non de facto: ut sunt Turcæ, & Mauri occupantes terras Christianorum, ad quas recuperandas jus habent; licet de facto ab his infidelibus occupentur. Et contra hos à Christianis, quibus terra jure hæreditario competunt, recte potest bellum indicij, vel ab aliis de consensu Summi Pontificis tacito, vel expresse. Ita Valent. *tom. 3. diff.* 3. q. 6. Azot. 3. p. *instit. moral.* l. 2. cap. 7. q. 30. Bonac. d. §. 2. q. 12. vers. *respondendo secundo.* Quod quidem non tantum eo nititur fundamento, sed etiam quia Mauri, & Turcæ sunt Christianorum acerrimi hostes, & quandoque eos persequuntur. Immo adeo habent odio Christum, & suam Ecclesiam, ut in *c. si Judæus de Judæis* ut præsumendum sit quod data opportunitate bellum nobis inferant. Quare cum melius sit ante tempus occurrere, quam post vulnere causam remedium quaerere *L. 1. c. quando liceat unicuique fidei Judæi, se vindic.* Iuste defensionem præveniendum illis bellum possumus inferre, quod iustissimum est. Ex his, quæ Carrill. Borrell. de *præf. Reg. Cath.* c. 7. n. 96. & 176. & 178. Andr. Gail. de *pace publ.* lib. 1. c. 4. n. 40. Molin. *tom. 1. diff.* 101. n. 5. Covarr. in *reg. peccatum* p. 2. §. 10. n. 2. Bonac. d. §. 2. n. 12. vers. *respondendo secundo.* & vers. *ex quo patet.* Cevall. q. 906. n. 210. & segg.

Et denique alii sunt infideles, qui neque de jure, neque de facto sunt subditi Christianis, neque illorum terræ unquam fuerunt in dominio, & ditione Christianorum: ut sunt Indi, & Pagani, adversus quos iustum indicij bellum non potest sine causa; quia bella publica sine causa sunt injusta: ut plene tradit Hago Grot. de *iure belli, & pac.* lib. 2. c. 1. Evere sufficiens non erit causa, tunc ut armis cogantur Fidem Catholicam suscipere, quam ipsi amplecti nolunt; nam voluntarium sibi militem eligit Christus c. non est 13. q. 2. Quo respicit Canon Concil. Tolet. 4. cap. 59. & 65. ibi: Principia sancta Synodus veniens deinceps ad credendum vim inferre, cui enim vult Deus miseretur, & quem vult, inducit. C. de *Judæis* diff. 45. Unde infideles punire non possunt Pontifex, neque Imperator, neque adversus eos bella movere, ut Fidem Catholicam accipiant, si noluerint: Præcipue quoniam veritas Christianæ Religionis qua-

tenus scilicet naturali, & primæ Religioni non paucis super additis, argumentis naturalibus persuaderi non potest: siquidem nimirum historia tam Reformationis, tum miraculorum ab ipso Christo, & Apostolis editorum, quæ res est facti, olim quidem interfectis istius testimonio probam; sed olim ita ut hæc qualitas facti sit, & jam per antiquas quo magis fit, ut hæc doctrina ab his, qui nunc primum eam audiunt, penitus in animum admitti nequeat; nisi accedentibus secretis Dei auxiliis, quæ sicut quibus dantur, non dantur in aliquibus operis mercedem; ita si quibus negantur, aut minus large conceduntur, id fit ob causas non iniquas, sed plerumque nobis incognitas. Ac proinde humano iudicio non punibiles. Quare verior est tam Iustitiarum, quam Theologorum sententia Principes Christianos non posse bellum indicere infidelibus, ex eo solum quod ad Catholicam Fidem non convertuntur, neque illam volunt suscipere. Quam pluribus rationibus confirmat Molin, *tom. 1. d. 1. c. 10. §. 1. de Fide* 7. 10. Caletan. 12. q. 66. art. 8. Azor. *instit. moral.* p. 3. lib. 2. c. 7. q. 2. Bonac. *d. d. 1. c. 9. ult. sect. 1. p. 1. pont. ult. §. 2. vers. respondeo tertio*, Ayala lib. 1. c. 2. nam. 18. Valent. *d. c. 5. n. 12. Covarr. in reg. peccatum 2. p. §. 10. n. 1.* Ubi bene fundat Ceval. *q. 906. a. n. 183. cum segg.* Ita ut neque propter idolatriam iuste bellum infidelibus possit indici Mol. 1. *d. 1. c. 106.* neque propter alia peccata, nisi talia sint, quæ in innocentem injuriam cedant. Velut si innocentes immolent, vel interficiant, ut eorum carnes vescantur, aut aliquo alio modo perimant, vel si innocentes tyrannicis legibus opprimant. Tradunt Covarr. *in d. reg. peccatum p. 2. §. 10. n. 4. & 5. Mench. illustr. 1. c. 24. n. 2. & 3. Molin. d. 1. c. 106. n. 4. Bonac. d. 1. c. 2. vers. Secundus est*. Nam juxta illud Iocrat. *Iustissimum est bellum in bellum, proximum in homines bellum simile*. Rationem tradunt Doctores: quia neque summus Pontifex neque Imperator aut alius Princeps, cui infideles subditi non sunt, habent jurisdictionem in illos Ayala lib. 1. c. 2. n. 29. Molin. *d. d. 1. c. 106.* Ubi dicit, quod solum Divinam Majestatem habent ultorem. Et addit, quod sicut Hispanie Rex non potest punire peccata admissa in Gallia; ita neque peccata infidelium, quæ non cadunt in aliquos injuriam. Dicente D. Paulo 1. *ad Corinth. 5. Quid mihi de his, qui foris, id est extra Ecclesiam sunt, indicare*. Quasi dicat, quod iudicium, & infidelium punio non ad Ecclesiasticam potestatem, sed ad Deum spectat. Unde cum hoc bellum non inferatur ad propulandas, seu vindicandas proprias, vel subditorum, proximorumque injurias neque ad res repetendas; & idolatria sit tantum contra Deum; non poterit Princeps ob eam causam, vel peccatorum commissorum tantum in Deum, bellum movere.

Maxime: quia Reges infidelium non ex eo impetum amittunt, quod infidelitatis tenebris exacerat lumen Divinæ legis non vident. Et etiam in facta Scripturæ Reges appellantur; & à Deo Regnum, & Imperium acceperunt: ut bene fundat Melch. de Valent. *d. lib. 1. tract. 2. cap. 5. num. 22. & 23.*

Quamvis autem Christiani bellum gerere nequeant adversus prædictos infideles tertii generis ob eam solum causam, quod Christianam Religionem nolint profiteri; tamen Christiani non possunt juxta impediri in prædicatione Fidei Orthodoxæ; quoniam si impediantur, illis fit injuria.

Portugal de Donat. Tom. I.

ria, ad quam propulandam possunt Principes Christiani contra infideles iustum bellum movere. Vel quando moniti à Christianis ab idolorum vano cultu nolunt se abstinere Covarr. *in d. reg. peccatum 2. p. §. 10. n. 13. vers. quarto lib. c. 11. num. 5. vers. factor pater Bened. Aegid. in d. L. ex hoc iure 1. p. c. 1. n. 17. vers. qua sententia, ff. de iust. & iure, Salgad. de revent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 166. Dominic. Banch. 2. 2. q. 10. art. 10. col. 528. vers. tertia, & quarta conclusio; Molin. in mater. de Fide q. 10. art. 8. Ubi docet quod cum Christiani jus habeant annuntiandi Evangelium ubique terrarum; etiam habent potestatem concionatores mittendi; & defendendi ad quoscunque infideles, & ipsos cogendi, non ut Evangelium suscipiant, sed ne impedimento sint Prædicatoribus, quominus illud denuntient, neque ipsorum vassallis, & gentibus, ne illud audiant, & suscipiant, & juxta illud vivant: Quod si non fecerint, bellum adversus Reges, & Dynastas infidelium indicere possunt Azor. *tom. 1. instit. moral. lib. 8. c. 16. vers. septimo* quæritur Magister Petr. Lorca in 1. art. 8. q. 11. sect. 1. Seraph. de Freytas de iust. Imper. *Asiæ. c. 9. n. 6. & 7. Bellarm. lib. 1. de Roman. Pontif. c. 9. & segg. Soarez. lib. 1. contra sect. Anglicæ. c. 10. Solorz. de iure Indiar. lib. 1. c. 20. per totum, Bonac. d. c. 2. vers. primis est.**

Ultra iustitiam belli necessario requiritur diffidatio. Illi enim hostes dicuntur, quibus publice Populus Romanus bellum indixit; vel à quibus ipsi Populo Romano indiciebatur: ut docuerunt Ulpian. & Pompon. in *L. hostes 24. de capt. & in L. hostes 118. ff. de verb. signific. L. in tantum §. sacra L. 9. ff. de rer. divisi. In quibus iuribus adverbium publice intelligi debet, per Pontificem publica auctoritate. Quippe apud præfatos Romanos fuit Collegium Fecialium; quorum magna erat auctoritas; nam ad eos pertinebat dare operam, ne Romani alicui civitati fœderatæ injustum bellum inferrent; & de bellis, fœderibus, pactionibus, & injuriis illatis civitatibus, aliisque gentibus confederatis cognoscere: Ita quod si qua prior contra fœderis conditiones aliquid admisisset, legatos mittere solebant, & verbis suis suum, etque repetere clara voce: quod si facere noluisset, postulata, renuntiata primum amittit, & societate, post triginta dies solemnes bellum indicere mediante Patre Patrato, qui inter Feciales primus erat, & bellum indicibat. Et sic Collegium ius feciale exercebat, cujus hæc erant verba: *Belli, pacis, Fœderum, induciarum, Ornatum, Feciales Judices sumus* Cicero lib. 2. *de legib.* Notant Ayala *de iure belli. 1. c. 1. num. 7. cum segg.* Camill. Borrell. *de præf. Reg. Cast. c. 32. a. nam. 15. cum segg.* Hugo Grot. *de iure belli, & pac. lib. 5. c. 3.* Ubi de aliis solemnitatibus, & cæremoniis solitis in indictione belli. Et tradit Melch. de Valent. *de lib. 1. illustr. arat. 2. c. 5. n. 17.* I. quod Numa Rex Romanorum Feciales instituit, eosque pacis custodes constituit, ex Plutarch. in *vita Camill.* Adde ex Dionysio Halicarnassico Feciales selectos fuisse ex præstantissimis familiis. Dum autem disjunctarent bellum esse indicendum, Pater Patratus hastam in hostium fines manu torquebat: ut probat Felt. Pompon. lib. 2. & 8. Aul. Gell. *noct. Attic. lib. 10. c. 27. & lib. 16. c. 11.* Quam hastam sumi solere in ara templi Bellonæ cecinit Ovid. lib. 16. *Fastor.**

*Hinc solet hastam manu belli praeunntia mitti
in Regem, & gentes, cum placeat arma capite.*

Et quamvis haec solennitates in defectu ordinem ab-
38° iectis: Nihilominus tamen si bellum geritur in-
ter Principes Christianos, diffidatio omnino ne-
cessaria estur scribit Hostiensis, & Joann. Andr.
in c. 1. de homicid. lib. 6. ubi Dominicus, & Philipp.
Francus *notab. 11. & 12.* & cum Bald. & Jacob.
de S. Georgio tenet Camilli. Borrell. *d. c. 32. num.*
107. Melch. de Valent. *d. c. 5. num. 17. & 18.* Ubi
quod post diffidationem publica auctoritate bel-
lum indicitum iustum reputatur, ut belli effectus
sequantur Beld. *in synops. Polit. doct. lib. 2. c. 12.*
n. 16. Cessante vero diffidatione bellum prodito-
rium dicitur: ut tradunt praecitati DD. Non autem
37° requiritur diffidatio, si bellum geratur con-
tra Saracenos, aut haereticos Camilli. Borrell. *d. c.*
32. n. 107. & 108. Et insuper non est opus diffida-
tione in bello defensivo, cum is, qui offendit,
etiam non monitus scire debeat aggressum pro vi-
sibili defensione, neque etiam erit necessaria,
quando bellum indicitur contra rebelles, qui no-
stro suberant imperio. Prout utrumque docet Be-
sold. *d. c. 12. n. 16.* Et faciunt, quae Tusc. *liter.*
B. conclus. 39. n. 7. & segg.

Itaque post diffidationem liciti sunt belli effe-
ctus, non ante Tusc. *conclus. 39. numer. 8.* &
9. Hug. Grot. *de iure belli, & pac. lib. 3. c. 3.*
circa fin. Est igitur primus effectus iusti belli,
quod capti in bello iure gentium servi capien-
tium sunt *L. post l. i. in p. l. in pace L. in bello §. 1.*
39° *L. si quid bello, ff. de capt. & possim. revers.* Ga-
ma *decis. 335. num. 1.* Ayala *de iure belli lib. 1. c.*
5. n. 16. Et hoc iure utimur in bello iusto
Christianis, & Turcas Capyc. *consul. 97. n. 21.* Ita-
ut Mauri, aut Turcae capti à Christianis servi ef-
ficiantur, quia adversus eos iustum gerimus bel-
lum *Gama decis. 335. num. 1.* ubi additio Flores
de Mena. Autem Christiani capti à Turcis eo-
rum servi efficiantur Dubium est: quia bellum ex
40° sua parte est iniustum: Ideoque non adquirunt
dominium captivorum Capyc. *Latro consul. 97.*
n. 2. Molin. *de iustit. & iure. tom. 1. tract. 2. diffus.*
118. Sed verius est oppositum: cum enim bella
sint iuris gentium *d. L. ex hoc iure, ff. de iust. &*
iur. De Ponte de potest. Prorog. tit. 11. n. 4. & in
bellis cum Turcis, & Mauris ius gentium ser-
vetur Petr. Bellin. *de re milit. p. 3. tit. 1. n. 12. in fin.*
Natta *consul. 284. n. 4.* dicendum est Christianos
captos à Turcis servos eorum fieri. Vincent. de
Franch. *decis. 268. n. 5.* Petr. Caball. *resolut. crim.*
cas. 220. n. 33. ubi quod in hoc casu habet locum
ius postliminii Ayala *de iure belli lib. 1. c. 5. n. 29.*
Capyc. *Latro d. consul. 97. n. 11.* Fragof. *de regim.*
Reip. tom. 3. lib. 2. diff. 2. §. 1. n. 4. Rebell. *de oblig.*
iust. p. 1. lib. 1. in prin. q. 9. n. 4.

At vero in bello etiam iustissimo, quod geritur
inter Christianos capti non sunt capientium servi
ex antiquissima consuetudine, ut docuit Bart.
41° *in L. hostes n. 16. in fin. ff. de captiv.* Covarr. *in reg.*
peccatum p. 2. §. 1. num. 6. Valasc. *consul. 30. num. 7.*
Gratian. *discept. forens. c. 801. n. 1. & segg.* Petr. Ca-
ball. *in d. tract. cas. 140. n. 1.* Alias de Mesa *lib. 2.*
var. c. 23. n. 15. Vincent. de Franch. *dec. 268.* ubi
Addentes Grammat. *decis. 71.* Ayala *d. c. 5. n. 19.*
Fragof. *d. diff. 2. §. 1. n. 5.* Unde cum capti libertatem
retineant, iure testamentum facere poterunt, & ex
42° alterius testamento capere Valasc. *consul. 30. n. 9.*

& 16. Gratian. *d. c. 801. n. 1.* & 31. D. Joseph. Vela
discept. *§. 1. n. 1. & 21.* argumento text. *in L. qui à*
laurenibus ff. de testam. l. postliminium 39. §. à pira-
ris, ff. de captiv. Proindeque tales capaces sunt
omnium actuum, & successionum, maioratumque,
& in nihilo à liberis differunt: & facit do-
ctrina Bald. *in L. 1. c. 9. §. 1. Cole facti. Eccles. qui*
dicat obidem, & captem in bello posse facere
testamentum, quavis bellum sit iustum.

Notandum tamen est, quod quamvis capti in
bello inter Christianos, non efficiantur servi de
consuetudine: tamen in locum servitutis successit
iugum carceris, & redemptionis, seu Talex: ut
notabiliter dicit Salicet *in L. ab hostibus a. 2. n. 7.*
vers. item praedicta verba, & praecipue n. 18. vers.
sed hoc supposito, sequitur Alciat. in d. L. hostes a-
nte num. 4. vers. & inter Christianos, optime Petr.
Caball. cas. 140. num. 15. Ideoque capti iuste re-
tinentur pro pietro redemptionis: Etenim hoc im-
probandum non est, tanquam inventum ad vitan-
dum majus malum, milites namque spe peccati
allecti captivos porius servabant, & non interfi-
ciunt Valasc. *consul. 30. n. 4. & 5.* Vbi etiam tradit
pretium redemptionis regulandum esse ex quali-
tate, & divinis personae captae; ita ut milites ca-
pientes possint cogi per Iudicem redimere captivos
pro pretio sic regularo, etiam nulli Rebuff. *in*
L. hostes §. 118. ff. d. verbor. signific. Stephan. Gratian.
d. c. 801. n. 17. Caball. *d. cas. 140. n. 16.* Qui sub-
jungit, quod tale debet esse talis, uti verissimiliter
solvii possit: & *n. 17. ait, quod capti non de-*
bent inhumaniter, & crudeliter tractari, ut ta-
les insuperabiles solvant: & n. 18. tenet, victo-
res non posse extorquere à captis ultra trientem
bonorum suorum Petr. Bell. de bel. p. 2. tit. 1. n. 7.
& *p. 4. tit. 3. n. 5.* optime Giurb. *observ. 29.* Apud
nos vero licet antiquitus haec redemptionis talea
44° fuit observata, jam jam in defectum abiit,
& solent capti in carceribus servari, quibus de
publico alimenta decernuntur: & pro aliis nostris
captis ab hostibus solent permutari: Si vero non
adsint alii, pro quibus permutentur, recte pote-
rit talea decerni, juxta superius tradita Ayala *de*
iure belli d. c. 5. n. 19.

Res autem, & bona capta ab hostibus in bello
45° legitime, & iuste illata, fugaris hostium copiis,
devictisque exercitibus, statim nostra sunt *L. 1.*
§. 1. ff. de acquir. possess. L. naturalis §. 5. fin.
L. transfugam §. 1. ff. de acquirend. rer. domin. §.
item ea Insit. de ver. divis. L. hostes 24. L. si quid
bello 28. ff. de captiv. Gratian. *discept. forens. cap.*
801. num. 1. & 37. cum segg. optime Petr. Caball.
cas. 140. n. 1. Gama *decis. 384. n. 3.* Vincent. de
Franch. *decis. 267.* Grammat. *decis. 61.* Duaren.
in d. L. 1. §. 1. ff. de acquir. possess. Vacon. lib. 1.
declarat. c. 21. Danel. *lib. 1. comment. c. 21.* Con-
nan. *lib. 3. c. 3.* Menchac. *de success. creat. §. 1. n.*
43. Melch. Valent. *lib. 1. illustr. tract. 2. c.*
5. n. 24. Scaccia *de commerc. §. 1. g. 1. num. 144.*
Ayala *de iure belli lib. 1. c. 5. n. 1.* Caball. *de testi-*
c. 41. n. 92. Cabed. *p. 2. decis. 88. num. 1.* Joann.
Hering. *de Molend. q. 12. de occup. bellic. num. 15.*
Bened. Agid. *in L. ex hoc iure p. c. 1. n. 15. & post*
haec scripta vilus Emman. Alvar. Pegas ad Ordin.
lib. 1. tit. 5. c. 1. c. 6. n. 8. & 10.

Quae resolutio bene procedit in rebus mobili-
bus captis, non vero in rebus immobilibus, 46°
quoniam non sunt capientium, sed publicantur: id
est publicae efficiuntur *L. si captivos 20. §. 1.*
ff. de captiv. L. Divus 31. ff. de iur. jisc. Et sic ac-
Petrin

Principem spectant, vel ad Rempublicam, cujus nomine, & expensis bellum geritur Ayala d.c. 5. n. 3. Petr. Caball. d.caf. 140. n. 6. Gratian. d.c. 80. 1. n. 3. Hug. Grot. de jur. bell. lib. 3. c. 6. §. 1. 1. Cab. bed. d. decif. 38. n. 6. Joann. Hering. d. q. 1. §. 1. 1. 6.

Mobilia vero sunt capientium nedum in bello, quod geritur contra infideles, & Turcas, sed etiam in bello iusto, quod geritur inter Christianos, quia quoad bona sua antiquum in correctum servatur Boet. d.c. 178. Lofred. conf. feud. 43. n. 2. Gasp. Thefaur. l. 2. forens. q. 98. n. 3. Azor. t. 3. mor. l. 2. c. 7. q. 24. Covarr. in d. reg. peccatum p. 2. §. 1. n. 6. Arias de Mela l. 2. var. c. 2. §. 1. n. 6. & cum Alex. Soc. & Salicet. Petr. Caball. d.caf. 140. n. 1. Gratian. d.c.

80. §. 1. n. 1. Attamen milites res captas praefentate, & consignate debent Duci exercitus, ut inter fe, & alios milites eas distribuatur juxta eorum merita: ut scribunt Bartholin. d. l. siquid bello n. 3. Alex. in d. l. 1. §. de acquir. possess. non ab. 4. ubi Jaf. etiam notat. 4. Salicet. in Lib. hostibus a. 2. n. 6. v. c. circa praedicta, Petr. Bellin. in tract. de re milit. p. 2. tit. 18. n. 2. §. 3. f. q. 9. v. c. Item quid dictum est. Vincen. de Franch. decif. 268. Petr. Caball. d.caf. 140. n. 1. Solozan. de jur. Indiar. tom. 1. lib. 2. c. 6. n. 38.

Cresp. de Valdaura observat. 16. mun. 6. nisi alia exisset consuetudo pro varietate Provinciarum Covarr. in d. reg. peccatum p. 2. §. 1. n. 6. Molin. de just. & jur. tom. 1. disp. 1. 17. n. 1.

Sed obstat videtur, quod non tam apud Romanos, quam apud ceteras Nationes praeda, & hostium spolia in bello capta Regi, seu Reipublicae querebantur: ita ut Romae per Quaesores publice distraberentur, & redacta ex his pecunia in aerarium deferbatur, ut constat ex Liv. lib. 5. c. 25. & 38. & docet Dionys. Halicarnas. eis verbis: *Quaecunque ex hostibus per virtutem capta sunt, ea lex jubet publica esse, ita ut non modo privati eorum domini non fiant, sed ne ipse quidem Imperator exercitus, verum Quasitor illa accipit, & in publicum referat.* Quo respexit Modestinus in *L. penult. ff. ad leg. Jul. peculatus dicens, Eum qui aliquid ex praeda subtraxerit lege Julia peculatus tenet, quia pecuniam Reipublicae subtraxisse certum est.* Etenim peculatus non datur, nisi in re publica, sacra, aut religiosa *L. 1. c. eodem tit.* Atque ita bene ex Modestini sententia probatur, praedam ad Rempublicam pertinuisse, cujus nomine bellum gerebatur, cum singuli milites nomine Regis spolia caperent: Et ea propter plures, qui praedam sibi abrogant, peculatus crimine damnatos legitimos: ut de Lucio Scipione, & aliis ex Valer. Maxim. & Liv. tradit Hug. Grot. d. lib. 3. c. 5. §. 14. Nihilominus tamen de consuetudine arbitrium erat concessum Imperatoribus dispensandi de praeda: ut per Liv. lib. 37. & lib. 5. Hug. Grot. d. c. 5. §. 15. Sicut ex publicis agris aliqua pars militibus assignari solebat. *L. item §. 15. §. item si forte de rei vind. L. Lucius de evictio. L. in agris de acquir. rer. domini. Valent. Illust. l. 1. tract. 2. c. 5. n. 29.* Et multum post haec scripserat Eusebius: *Emman. Alvar. Pegas ad Ordin. lib. 1. tit. 5. l. c. 5. §. 6. n. 5. & 6.*

Ceterum illud juxta Rempublicam in consuetudinem abiit, & dubium non est praedam capientium fieri ex juriibus, & Doctoribus supra civitatis. Et in his temporibus hoc jure utimur, ut ex praeda quintum ad Regium fiscoam apud omnia applicetur, de quo nullam in hoc Regno legem habemus, sed de consuetudine servatur dispositio legis Castellae 20. tit. 4. lib. 6. *Re capitul. de qua Castill. de terr. c. 41. n. 93. Solozan. tom. 1. lib. 2. c. 6. n. 40.*

Portugal de Donat. Tom. 1.

41. & 42. Cresp. de Valdaura d. observ. 18. num. 36. Plane illius quintae partis jus est de Regularibus majoribus, quae in perpetuum alienari non possunt Castill. ex Greg. Lop. Palac. Rubr. & Joann. Garc. d. c. 41. n. 93. Quare in his temporibus deducta quinta parte, residuum praeda inter milites, & Duces dividitur arbitrio Judicis, & in hoc regulari debet secundum jus, & aequitatem: ita ut distributio haec juxta cujusque merita, & laborem, considerata etiam personarum qualitate Cresp. d. observ. 18. n. 30. Hug. Grot. d. lib. 3. c. 5. §. 17. Ubi plene edocet quanta pars pediti, quanta equiti adhibenda sit: Et subjungit Imperatoris exercitus, quoquo modo fietet divisio, licitum esse aliquid ex praeda accipere praecipuum, quod vulgo dicitur *jeaya*: sed hac consuetudine Duces & Imperatores exercitus abutuntur, quippe non tantum sibi, sed, & uxori, filiisque aliud praecipuum deducunt: & multoties antequam provida filici pars extrahatur, super quo Princeps quinquies debet, ne fraud fiat fisco contra juris regulas.

Praedicta distributio procedit in rebus capitis ab hostibus in belli conflictu, quia commune praedae riculum fuit, & ne aliter omnes magis periculis quam pugnae incumbere August. Morla in *emp. jur. tit. 12. q. 6. Cresp. d. observ. 16. n. 9.* Et sic in dicta distributio: major habenda est ratio eorum, qui pugnae, quam qui praeda interfuerunt, ut cum Alexandr. Jafon. Socin. & Salicet. docet Caball. d.caf. 140. n. 3.

At vero praeda capta in incursionibus, vulgo *Correrias*, ad eos tantum pertinet, qui praeda intertulerunt, & his qui auxilium praestiterunt: ut ex Salicet. quem refert, & sequitur, tradit Vincen. de Franch. decif. 268. n. 3. Qui rationabilem dicit esse praedam distinctionem, & eam amplectitur Caball. d. caf. 140. n. 4. Castill. decif. 107. n. 27. tom. 2. Cresp. d. observ. 16. n. 10. Ubi quod talis praeda non est representanda Duci exercitus, sed capientium sit. Quod intelligemus, quando milites casu, & injusti Dacis res ab hostibus ceperunt: Non vero quando iusta Dacis incursiones per territorium hostium fecerunt. Tunc namque illi consignari debent mobilia, & se moventia ab hostibus capta, ut quinta pars fisco applicetur, & praeda inter capientes dividatur. Ex ea ratione quia in hoc casu milites auctoritate publica fecerunt incursiones, & ita ut capta à nave deferente Regis vexillo, Regis sunt *L. decernimus C. de aquad. l. 1. l. stemmata, C. de fabricis ff. l. 1. c. si Juxta l. 12. de sem. excom. in 6. junctis his quae gloss. & DD. in l. 3. ff. de acquir. possess. Gom. in l. 45. Tauri n. 76. Andr. Gail. l. 2. observ. 55. n. 10. Scac. de commerc. §. 2. n. 89. & 90. Cresp. d. observ. 16. n. 41.* Ita capta à militibus iusta & auctoritate Ducis ejusdem sunt naturae, ac capta in belli conflictu.

Haec tamen de rebus hostibus, quae eis ablatae sunt à nostris militibus, Nunc de rebus nostris, quae fuerunt ab hostibus captae, & fortitudine nostrorum militum fuerant recuperatae. Quae quidem veteres dominos pertinent, si nondum in praedicta hostium periturae fuerint. Ex ea ratione, quia nondum hostium factae sunt *L. postliminio §. 1. L. postliminium 29. §. postliminio §. de capitu. L. 26. tit. 26. part. 2.* ut scribunt post antiquiores in d. *L. 1. ff. de acquir. possess. Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 1. n. 2. §. 7.* Argumento text. in *L. Pompeius ff. de acquir. rer. domini. Valent. Illust. l. 1. tract. 2. c. 5. n. 30.* Ayala de jur. bell. l. 1. c. 5. n. 37. Gamma dec. 584. ante n. 3. Agid. in *L. ex hoc jure c. 1. n. 13. Caball. resolut.*

Gg 3 cridia.

erimin. casu 140. n. 8. Valent. d. c. 5. n. 30. Hug. Grot. de iure belli lib. 3. cap. 6. §. 3. Emman. Alvar. Pegus d. c. 56. num. 38. Non enim videtur res captae, neque de priorum dominorum dominio exiisse, quae in continentem recuperantur argum. text. in *L. 3. §. cum igitur*, ff. de vi, & vi armata. Si vero res nostrae ab hostibus captae in locum eorum ab illis delatae sint, & intra eorum praedia collocatae cessante iam bello, licet postea à nostris militibus recuperentur, prioribus dominis restituenda non sunt, sed remanent militibus in praedia. Ratio est: quia res hostium capientium facta fuerunt d. *L. postliminijs* §. 1. ff. de captiv. Et ideo quando nostri capiunt, non jam rem priorum dominorum, sed hostium capiunt: Ac proinde res suas faciunt. Quam opinionem sequuntur Molin. de just. tom. 1. disp. 118. Morla in *empor. juris* 1. p. tit. 12. q. 6. n. 17. vers. sed in hac controversia. Et plures alij quos refert Covarr. in *reg. peccatum* 2. p. §. 11. n. 8. Bened. Aegid. in *L. ex hoc iure* 1. p. c. 1. n. 4. Optime Capyc. Latio *consult.* 97. a. n. 14. cum seqq. Ayala d. c. 5. n. 37. Petr. Caball. *resol. crimin. casu* 140. n. 8. Gama decif. 384. n. 3. Qui tenet sufficere, quod capta ab hostibus apud eos pernoctentur; quamvis ad eorum praedia non sint perlati, Et idem disponit lex Castellae 2. tit. 26. partit. 2. Namque spatium viginti quatuor horarum fuit in specie à Doctoribus arbitratum, ut ex intervallo recuperatio facta dicatur Ripa in *L. 1. num. 3. notab. 4. ff. de acquir. possess.* Angel. in *disput. renovata guerra sub vers. & andri*, Bened. Aegid. d. c. 1. num. 13. Molin. d. disp. 118. n. 4. Capyc. Latio d. *consult.* 97. n. 14. Gama d. n. 3.

Contrarium tamen, scilicet, quod recuperata ab hostibus etiam ex intervallo prioribus dominis sine restituenda, probare contendunt Joann. Andr. ad *speculat. in rubr. de raptorib.* Alex. in *L. 1. ff. de acquir. possess.* & in *L. id quod apud hostes*, de legat. 1. sequitur Bollognet in *L. 1. n. 47*. Et veriorum dicit in puncto juris Hormannot. Det. in *reputit. d. L. 1. de acquir. possess.* num. 15. lato Cabed. 2. p. decif. 88. n. 12. & seqq. Pro qua sententia alios citat Covarr. in *d. reg. peccatum* 2. p. §. 11. n. 7. & 8. Sed verior est sententia Angeli, & Baldi: ut per Covarr. n. 8. Quam uti verior probat lason. in *d. L. 1. n. 11*. & 12. Ubi Alciat. n. 10. vers. ego etiam Thusch. litt. B. *consul.* 42. n. 2. eleganter Bened. Aegid. d. c. 1. n. 4. Vincent. de Franch. decif. 268. n. 4. Petr. Caball. d. *casu* 140. n. 8. Cui sententiae libenter subscribo, & Joannis Andrae admittendam censco in his tantum rebus, in quibus jus postliminii locum habet: De quibus in *L. 2. & seqq. ff. de captiv.* Molin. d. disp. 118. n. 6. Petr. Caball. d. *casu* 140. n. 10. Et ita in specie tenet Bened. Aegid. d. c. 1. n. 14. ibi: Ego etiam eandem sententiam secutus, praequam in casibus, in quibus jus postliminii locum habet. Thusch. litt. B. *consul.* 42. n. 5. Et idem tenet Melch. de Valent. d. *tract.* 2. c. 5. n. 30. ibi: Quod ad eas tantum res restringi debet, in quibus postliminium locum habet, ut eo jure eas recuperemus, Ayala d. c. 5. n. 38. Petr. Caball. d. *casu* 140. n. 9.

Intellige superius tradita de restituendis rebus prioribus dominis, ut procedant, quando recuperatio facta fuit incontinenti; secus si ex intervallo juxta doctrinam Baldi in *L. ab hostibus* n. 12. C. de captivis. Quem ibi sequuntur Angl. q. 12. & in *disput. renovata guerra* col. 2. Capyc. Latio *consul.* 97. a. n. 12. cum seqq. Molin. disp. 118. num. 4. Bened. Aegid. d. c. 1. *sub n.* 13. Ayala d. lib. 1. c. 5. n. 37. Fra-

gos. de *regim. Rep.* 1. tom. disp. 5. n. 16. vers. fecus si praeda. Secundo intelligi, ut veris dominis restituantur capta ab hostibus etiam posita intra eos. 59 rum praedia, quando recuperata fuerint à militibus, qui hostes insequuntur; quia adhuc non videtur in loco tuo esse collata, Salicet, in d. *L. ab hostibus* n. 3. Gregor. Lopez in d. *L. 26. tit. 26. partit. 2*. Bened. Aegid. d. c. 1. n. 11. in fin. Capyc. Latio d. *consult.* 97. n. 13. Caball. d. *casu* 140. n. 7. Subintellige tamen, ut si milites, qui capta ab hostibus, & intra praedia reposita postea recuperant, passi fraudulenter sunt ea prius ab hostibus auferri, & intra praedia reponi, & cum possent hostes persequi, neglexerunt, teneantur non solum recuperata prioribus dominis restituere, sed etiam id, quod servare poterunt, & eorum culpa fuit amissum, ut apud Castellanos casum est in *L. 26. & 3. tit. 26. partit. 2. L. 3. tit. 3. partit. 3*. Et facit text. in *L. Julianus §. ult. ff. de rei vendic.* Ayala d. *jure belli* d. lib. 1. c. 5. n. 37.

Capta vero à piratis, & latronibus nunquam capientium sunt, & à nostris recuperata quocunque tempore prioribus dominis restituantur, quia piratae justis hostes non sunt: Et ideo domini rerum captarum nunquam dominum amiserunt *L. hostes*, *L. Latrones*, *L. postliminijs* §. à piratis ff. de capt. *L. qui à latronibus ff. de ressan.* Covarr. in *reg. peccatum* 2. p. §. 11. n. 7. Cabed. 2. p. decif. 88. n. 9. & 11. Ayala de *jure belli* lib. 1. c. 5. n. 38. Ramon. *consul.* 69. n. 7. Molin. 1. tom. disp. 118. n. 14. Capyc. Latio *consult.* 97. n. 3. Gregor. Lopez in *L. 19. tit. 14. partit. 7. verb. en la mar*. Vinc. de Franch. decif. 268. & decif. 278. Bened. Aegid. d. c. 1. n. 19. Petr. Greg. lib. 20. *in tit. agm. cap. 1. m. 9*. Thestar. *forens.* d. 2. q. 98. n. 8. Petrege. *consul.* 103. n. 1. lib. 4. *Feagol. de regim. Reg. i. p. lib. 3. disp. 5. §. 2. n. 16*. Sunt autem piratae omnes qui sine jussu sui Principis mare infestant, qui latrunculi, & praeones appellantur *L. hostes ff. de captiv.* Bened. Aegid. in *d. L. ex hoc iure* c. 1. n. 20. Alciat. in *L. hostes*, de verb. signif. Unde dubitari potest, An Turcae & Saraceni piratae proprie dicantur, uti rerum captarum à Christianis dominum non acquirant, & recuperata à nostris dominis veteribus restituantur.

In qua quaestione pro parte affirmativa facit: 63 Quod licet bellum gestum à Christianis contra Saracenos ex nostra parte iustissimum sit: ut plena manu docet Petr. Caball. *resol. crimin. casu* 210. Gama decif. 335. Borell. de *presl. Reg. Cath.* c. 32. n. 96. 176. & 178. Tamen ex illorum parte bellum est injustum Covarr. §. 11. in *reg. peccatum* n. 7. in fin. Molin. d. disp. 118. n. 4. & seqq. Capyc. Latio d. *consult.* 97. n. 2. Unde capta in dicto bello injusto respectu Saracenorum nunquam illorum sunt juxta eorum sententiam, qui tenent capta in bello injusto non fieri capientium. Pungit Bened. Aegid. in *d. L. ex hoc iure* c. 1. num. 16. Et sic veris dominis sunt restituenda sive à capientibus Hugo Grot. de *jure belli* lib. 3. c. 10. §. 5. sive à detinentibus Grot. d. c. 10. §. 6. Covarr. d. §. 11. num. 7. & 8. Molin. d. disp. 118. num. 9. & 10.

Ceterum contraria sententia longe verior est, & tenenda: quia Saraceni, & Turcae quamvis infideles Regibus gubernantur; & hi 64 Reges appellantur in Sacra Pagina, & Divinis litteris: ut constat Parnlipome. 36. & lib. 1. *Esd.* c. 1. ibi: Hac die Cyrus Rex Persarum omnia Regum terra dedit mihi Dominus Deus Cuius. Et sic proprie piratae dici nequeunt, cui jussu sui Principis navigent, & citremes armet pro damnificandis hostibus: Unde cum

cum bella jate gētiū fuerint introducā; & juxta illud bellū dicatur jstū, quod indicitur à Principe non recognoscēte superiorem. Innoc. in c. sicut, 3. de jurejur. ubi Panorm. n. 7. Menoch. conf. 70 a. n. 84. Recte sequitur, quod in bello cum Turcis, & Mauris servandum est jus gentium: ut in spe-

die tunc Po. Bellini. *der milit.* p. 3. tit. 1. n. 1. s.
 in c. 1. *Nata.* con. 2. 4. n. 4. De Pont. de *pauit.* Pro.
 Reg. tit. 1. *per ratum* opinio presequitur Cayp.
 Latio. *de confult.* 77. n. 19. & *seqq.* Et hoc pro
 certio habuit *Franc. deij.* 2. 6. si tunc sententia
Joan. in d. l. ex hoc iure, quam amplectitur *Joan.*
Lapus de l. b., & *Galleot.* quos laudat Cayp.
 Latio *ipsum* num. 21. Et hanc opinionem verio
 tem censeo contra Covar. Molin. & Cabed. At
 que pro ea allego iura citatos Ayala *d. lib. i. c. 1.*
 n. 19. Petri. Caball. *cafu* 220. n. 33. *Frango.* de
regim. Reip. rom. 1. diff. 5. n. 16. *verf.* *secunda* opi.
 nis. Et c. textus optimus in c. 6. *Epil.* *verf. glof.*
verf. libertati de *suppl. negl. prel.* n. 6. In quo pre
 batur quod Episcopus captus ab infidelibus efficitur
 eorum servus: notat ibi *glof. verf. libertati*:
 & tenet ibidem *Franc. n. 3. in fin.* Dominic. *sub*
 7. Marian. Socin. *con.* 92. in *prae.* Pavin. de
potest. capitul. prel. 7. num. 12. & alii, quos refert
 & sequitur *August. barbof. in d. l. c. 6. Epil.* *capit.*
 2. Quod ea sola ratione sustineri potest: quod
 iudici capta in bello cum infidelibus captivum
 sunt ex utraque parte: Et sic manet inconcussa
 praedicta opinio. Et ita tenet omnino videndus
 Petri. Caball. *cafu* 210. n. 21.

tam filios, tam longas, & oneratas ad belli ufum
feruos, & equos L. 2. ff. de capto. Vnde quofum
tempore ferui militum virtute recuperant finit, ve-
teribus dominis reftituuntur: quod fi non vi-
det, pretio aliquis res captas, atque feruum cap-
tum etiam fciens, & prudens ad libitum redemit-
fet, domini pretate debent redemptionis pre-
tium, fi voluit feruum vel res libit reftitui: ar.
bene fundat Bened. Agram, in d. Lex hoc iure l.
p. v. n. 7. Vincent de Franch, decif. 168. Aya-
la de iure bellis l. 1. c. 37. Frangio de iurim. Re-
l. 1. tam. difp. 5. num. 16. verbi fimilis ar. Vbi lo-
quitur de feruo, non de verbi similibus. Vbi con-
fiderat.

Si vero servus ab hostibus capus auferatur, quaestio est, An liber remaneat Vel in primam servitutem redigatur? Hæc questio non semel inclinat in Senatu tempore, quo cum Castellani bellum gereramus. Namque cum servus Antonii Pereyra Oppidi de Campo Mayor ab hostibus capus fuisset, & postea ad nos auferretur hæredes Antonii illum ad primam servitutem redigere intenderant; servus vero ad libertatem proclamavit. Et cum aâ per appellationem devolveretur ad Senatû, pro libertate pronuntiavit dicit Anron. à Sôms de Macedo deef. 59, qui suam adscribit sententiam postsumim ex textu. in *L. si filius de p. tro.* in illis verbis: *Cum servus cuius nosstra ab hostibus capus inde auferretur, & vel in p. tro. remota sit, vel neque in domini sui potestate sit, quâ sit servat, nondum postliminii reditiffe existimandus est.* Ex quo textu colligit Sôms servum, qui auferat ab hostibus, & nondum est in potestate domini reditisse non censeri: Et subiungit num. 18. doctrimam, *pl. si vbi præstat* afferentis liberum hominem ab hostibus captum habere jus postliminii eo ipso quod fines nostros intravit; servum vero non tam cito, sed quando fuerit in domini potestate. Et num. 9. rationem differenzæ esse dictam: Quia servus dum erit apud hostes, liber erit respectu prioris domini: Et sic nihil obstat, quo minus si postea adquiescere, cum liber reputaretur. Et inde per consequentiam deducit, quod aufugendo potest servus sibi libertatem adipisci. Probat enim suam sententiam à similitudine rationis afferendo num. 10. quod ita ut servus redemptus ab hostibus non videatur reditisse postliminio, nec domino restituitur nisi pretium solvat redemptionis: Pari ratione servus, qui a fugit à potestate hostium, non videatur reditisse post liminio, nec domino restitui, nisi postquam ipse vellet in potestatem domini redire; vel alicui inveterare: cum videretur de juri fuge. Et sic concludit num. 12. servum liberum esse.

Nihilominus tamen postea anno 1666. alia si-
milis causa ad Senatam pervenit inter Joannem
Sotarez Oppidi de Estremoz cum Dominica Lopez
suam ancilla, quæ cum esset ab hostibus capta, 70
postea fugisset, et ad nos reverfa fuit. Unde cum
ad libertatem proclamaretur, ipsam ancillam domi-
no restituentem pronunciavit, à qua sententia
cum ancilla provocaret, causa introducta fuit in
Senatum, ubi me referente cum Collegis Iosepho
à Sousa de Castello Branco, et Joanne de
Roxas de Azevedo Iudicis sententia confirmata
fuit vigesima Septima die Julii ejusdem anni, ex
Imperatorio Decretali; et Maximilianæ consti-
tutione in L. *Scilicet liberis cap. C. de postlimi-
reversis* et ibi glossæ verbis ferè; et tenent in specie
Petr. Caball. *responso crimini*, cas. 140. numer. 11.

354 Tractatus de donationibus Regiis.

71 Princeps meus Melch. de Valent. *Illustr. lib. 1. tract. 3. §. 7. n. 1. §.* ibi: *Reversus enim domino restituitur, adeo ut, & servus transfusa postliminio recuperetur, ne contrarium jus non tam ipsi injuriosum, qui servus semper manet quam domino damnosum constituitur: L. postliminium 19. §. si vero servus. ff. de captiv. Quod ex eo descendit, quia in servis datur jus postliminii, prout in filiis, navibus longis, & oneratis ad belli usum L. 1. §. cum duo speciet, ff. de captiv. Unde propter jus recipiendi à jure concessum in d. L. postliminium, quod si servus reversus fuerit, & non commercio redemptus domino restituendus est.*

Neque obstat dissidium inter Labeonem, & Paulum in *L. si ff. de captiv.* quia in illo textu longe divergia quæstio agebatur. Non enim quærebatur, utrum servus aufugiens à potestate hostium libertatem consequeretur, & ad dominum redire possit reculare. Nam hoc à jurisprudentia alienum erat. Sed utrum eo ipso quod servus intra fines nostros ingressus fuerat, postliminio rediisse existimandus erat? Labeo affirmat, & negat Paulus, qui decidit, postliminio non habere locum, nisi postquàm servus in potestate domini sit, vel alii servit: sed non negat, quod dominus possit servum vendicare, ut incipiat postliminii fictio locum habere.

Neque etiam obstat dicebam contrarium fuisse judicatum, cum enim casus decidatur expresse in d. *L. si sit liberis* de contraria Senatus sententia curandum non est, tanquam lata contra jus expressum: immo & si aliquod dubium foret. Sententia Senatus non facit legem Valasc. *consult. 148. n. 26. & segg. Cabed. p. 1. decis. 212. à num. 3. Valconcelli divers. juris argumentum. lib. 3. c. 7. n. 21.* Buiholi in *L. fin. C. de legib. n. 3.* Petegrii, *conf. §. n. 7. lib. 2.* Neque Senatus attingitur suis sententiis, & bene potest contrariam opinionem sequi relicta altera, quam Senatores aliàs tenuerunt Menoch. *conf. §. 101. n. 27. & segg. Hieronym. Leo decis. Valentini. 17. n. 6. & decis. 56. n. 19.* Valenz. *conf. 69. n. 21 §.* Et sic cum in prædicta specie habeamus casum legis, disputationi locus non est juxta doctrinam Bartoli in *L. quod constitutum. ff. de testam. milita Decius conf. 503. n. 4.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. c. 420. n. 17.* Castrelli *lib. 3. contr. c. 7. n. 21.* Anton. Hætiog. *de fidejussorib. c. 11. n. 60.* Valenz. *conf. 123. n. 13.* August. Barbos. *Axiomat. §. 6. n. 10.*

Diximus supra n. 46. immobilia capta ab hostibus non fieri capientium: Atque ita recuperata à nostris quoquamque tempore veteribus dominis restitui debentur: probat Pompon. in *L. si captivus 20. §. utrum expulsi. ff. de captiv.* Quod contingit si jure postliminii, ut voluit gloss. *verò navibus in L. 1. §. cod. Vel ex eo, quia agri non sunt capientium, sed Principis, qui cum subditos defendere teneatur, reddet agros prioribus dominis. Ita Iason. in *L. in 10. ff. de acquir. possess. Cabed. 2. p. decis. 88. n. 11.* Bened. Agid. in d. *L. ex hoc jure c. 1. n. 1. §. vers. immobilia.* Scante igitur prædicta distinctione inter res mobiles, & immobiles, seu inter bona mobilia, & immobilia, quarum vocum, scilicet res, & bona in dispositionibus legis, & dominis par jus est: ut colligitur ex Barto in *L. Quintus §. argenteo. ff. de auro, & arg. legat. Bald. in d. L. in princ. C. de usufructu.* Plures laudat Pincl. in *rubr. C. de bon. mater. n. 3.* Non absque erit inquirere, quæ ad intentum dicantur res mobiles, & quæ immo-*

biles, ut cognoscatur, quæ res capientium fiant, etiam recuperentur à nostris, & immobiles, quæ ad veteres dominos spectant.

Et quoad primam dicendum est cum Atit. *lib. 7. 20. Methaph. c. 10. & lib. 3. de natura rerum cap. 1. 7. 20.* immobile esse quod omnino moveri non potest, & quod longo tempore vi moveatur, quod sicut incipit, natusque vi moveri potest, sed non moveatur, quando, quo, & quomodo ejus natura fert. At veto mobilia proprie lant corpora, quæ apta sunt ad sum, & localiter transferuntur natura, & usu. Quare mobilibus nihil commune est cum prædicto. Quod breviori stylo docuit Parlat. *lib. 1. rer. quod d. c. fin. §. p. §. 3. num. 7. & 8.* Et ideo neque error, neque verborum interpretatio mobilium, & immobilium nominum, & primam naturam immutata potestut Symach. *lib. 5. epist. §. 2. & 64.* quem refert, & sequitur Hieronym. Gabr. *conf. 98. n. 1. segg. lib. 1. Calistil. Sotomayor lib. 1. de usufructu. c. 4. n. 10.* Nihilominus tamen mobile immobilis coherens ceteris immobilibus *L. 1. §. pertinet ff. de vi, & vi armata. L. si aliena §. 1. ff. de usufructu. Curt. Iun. de feud. 1. p. q. 6. n. 11. Cojce. in part. l. ad tit. C. in quib. causis longæ temporis prescript. Et hoc contingit applicatione perpetua, res mobilis corporibus alterius naturæ: Veluti, quando ex mobilibus ædificium constituitur, vel aliquid affixum, vel insossum est; tunc namque alterius corporis diversæ naturæ pars fit; & quod erat mobile, efficitur immobile. Insuper delineatione, quæ sui naturæ sunt mobilia voluntate patrisfamilias, si certo usui in loco certo destinantur, ut ibi perpetuo sint, nec inde commoveantur, aut exportentur, immobilium naturam induunt *L. malum 8. 242. §. fin. ff. de verb. signific. L. fundi 17. §. Labeo. ff. de actione empti. Lex fallas §. 5. rerum autem ff. de heredi. institut. L. 3. §. 1. ff. de viris, vir. & oleo legat. L. qui saluti 67. in fin. ff. de leg. 3. Ex quibus deducunt Doctores, quod assida domui, ut puta doliæ, colūna, & alia similia veniant in venditione domus; vel legato; prout ea, quæ ibi sunt perpetui usus casualiter non sint assida, neque defossa Tirac. *de retrat. lignag. §. 1. gloss. 7. n. 11. & de Prærog. 48. n. 6.* Mantie. *de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 15. n. 5. & 45. juncto num. 11.* Cald. Percey. *de empti & vendit. c. 22. numer. 17.* Uvalembeq. *conf. 4. n. 88.* late, & optime Larrea *dec. 7. per tot. cm.***

Vnde granaria, seu horrea ex tabulis constructa, quæ moveri non possunt, pars domus dicuntur, & inter res solè referenda sunt *L. 1. §. hoc interdictum. ff. de vi, & vi armata, & cetera §. hoc Senatui consultum. ff. de legat. 1. l. lili. annus §. ult. cum duab. segg. ff. de actione empti, Parlat. d. lib. 2. c. fin. §. p. §. 3. num. 10.* pluribus relatis Hermos. in *l. 19. tit. 5. part. 3. gloss. unica numer. 6.* & ultra eos Carol. Anton. Moccia in *Sylva cas. forens. c. 18. n. 11. & 11. Immo, & lignum ad ædificium destinatum inter immobilia computatur Lignu §. si lignum, ff. de legat. 3. Specular. in tit. de usufructu. & interesse vers. servit. numer. 3. Chopin. *lib. 3. de morib. Parisiens. tit. 2. n. 10.* Reball. *ad l. morientium §. 2. ff. de verb. signific.* Unde recuperata ab hostibus domo, seu villa veteri domino restituenda est cum mobilibus affixis, defossis, & his, quæ ibi erant perpetui usus causa: Quæ quidem ideo capientium non sunt; quia pars domus, seu villæ censentur.*

Circa doliæ autem, vasa vinaria etiam affixa,

ant defossa non lev's est dubitatio. An mobilibus, vel immobilibus aduocentur propter varia Jus? r'iscentur? r'iscentur? Nam Ponpon, in l. eam fundi 11. & Javolen. in l. dola, ff. de fund. instrum. in legato domus venire probant l. qui fundum 40. §. cum fundum, ff. de contrah. empti. l. sed & ff. pro rectoris, ff. de usufructu. l. dola 76. ff. de contrah. empti. At vero Ulpian. in l. fundi 18. in princ. ff. de allien. empti, & Scavola in l. Lucius 93. §. collegio Fabiorum, ff. de legat. 3. l. 3. §. si ff. de pona legat. l. vinum penult. n. ff. de trit. vin & oleo legat. etiam affixa, & defossa non venire in legato, vel venditione domus probare videntur. Quotum jurum contrarietatem bene componit Galsp. Thesaur. lib. 1. forens. q. 84. n. 2. & seq. asserendo non esse simpliciter attendendum, an res ita sint affixa, ut difficile moveri possint p' se sua magnitudine, ut dicitur in text. in l. 3. §. 1. ff. de in. rit. & oleo legat. Sed videndum an perpetui usus causa lecta in edibus; ita ut quæ perpetui usus causa non sunt posita, licet sint affixa, vel defossa, non dicantur pars domus, nec veniant in venditione seu legato domus: Quæ vero perpetui usus causa parata sunt, & delecta, veniant in prædicta venditione, seu legato: sequitur Hermosin. d. l. 29. rit. 3. par. tit. 3. gloss. unic. num. 3. Et in idem fere convenit Larrea decif. §. 1. n. 20. cum seq. Ubi late materiam persequitur: & cum prædicta concordia intelligenda sunt Juris-Consultorum responsa. Et quoad propositum recuperata domo, vel villa ab hostibus, dola, & vasa vinaria, seu alia instrumenta, quæ in domo vel villa sunt perpetui usus causa, veteribus dominis sunt restituenda. Si autem perpetuo usui non sint destinata, capientiam fient.

Inter immobilia etiam connumerantur redditus annui perpetui, & census etiam redimibiles Clement. exviii. cumque annui redditus de verb. signif. ff. de verb. annui in l. jubemus nu li 3. C. de sac. cris. Eccles. similis gloss. verb. civiles in auth. de non alienanda, §. hoc ergo Tiraq. de retrat. lignag. §. 1. gloss. 6. num. 4. Menoch. de recuper. re. ed. 1. n. 45. Galspar. Rodrig. de annui redd. r. lib. 1. q. 3. n. 8. & q. 14. Felician. de Soliz. de censibus lib. 1. tom. 1. c. 7. n. 1. & lib. 2. c. 3. n. 31. & seqq. Nicol. Garcia. de Benefic. 2. p. c. 5. num. 61. Anton. Gabr. commun. opin. lib. 6. tit. de verb. signif. conclus. 8. per totam. Covar. lib. 3. var. c. 7. num. 2. Molin. de Primog. lib. 1. c. 10. n. 6. Marez de majorat. 1. p. q. 40. n. 6. Andr. Gail. lib. 2. observat. n. d. n. 1. Castill. de usufructu. c. 41. n. 5. Vbi plures laudat. D. Joseph. Vela. differt. 29. n. 18. Aug. Barbof appell. 117. n. 1. Qui tamen n. 2. aliud opinatur in censibus redimibilibus ex Marten. Anton. Gomez. & Nicol. Garcia. Verum omnia distinctione Molinæ d. c. 10. n. 6. contraria sententia verior est, quæ habet census redimibiles inter immobilia computari: quam sequentur Joann. Gutier. præf. lib. 3. q. 83. §. n. 2. Et eim probavit Senatus Cathaloniz, ut per Jacob. Cancerc. l. 1. var. c. 7. de murib. n. 78. §. 141. Andr. Gail. de observ. 10. n. 3. & late fundat Vela. d. differt. 29. n. 19. & seqq. Giord. de success. fund. prel. 2. n. 20. Et eam complexa est Ordinatio lib. 3. tit. 47. in princ. ibi: Rendaz, penconzi, tenpas, foyas, ou tributos, quibus scilicet devidas temporamente, ou en p'fesso, ou à tempo certo, que seja de dez annos, ou mais como dito he, porque tate foyas, rendas, penconzi, ou tributos seguen à natureza, & qualidade

das b'ras de ariz, & portatz sas bavidas, & indagades

Non obstat, quod Ordinatio d. tit. 47. loquatur in censibus, seu pensionibus perpetuis, quæ debentur ad longum tempus. Et sic non videtur comprehendere census redimibiles, qui ante decennium possunt resolvi. Respondetur namque census redimibiles quodam tempore perpetui censeri, siquidem emptori non datur facultas extinguendi censum; hos enim venditori tantum permittitur Soto de iust. & iure lib. 6. q. 3. art. 3. conclus. 1. Stephan. Gratian. c. 14. n. 2. & c. 17. n. 4. Giord. observ. 66. n. 20. Noguez. alleg. 14. n. 78. Cysric. contra. 24. n. 1. & 2. idem Giord. decif. 79. n. 2. Tondar. de prævent. 1. p. c. 56. n. 7. Hieronym. Leodeciff. 76. n. 1. Merlin. de pig. sor. post tract. decif. 43. n. 6. Cencius de censib. q. 106. Vnde prædicta Ordinatio etiam comprehendit census redimibiles: proindeque si à nostris recuperetur bona ex quibus census, pensio, vel tributum pendebatur, dominus antiquus à possessoribus libere poterit pensiones exigere, cum tantum res immobiles capientiam non efficiantur.

Item molendina, quæ tanquam ædificia, seu domus in terra, vel ad præterlabentem aquam edificantur, aut in ripis, & margine fluminis, inter immobilia connumerantur, ut est concursus Doctorum traditio. Et scribitur Bald. in c. contrigit col. penult. vers. quæro nunquid mole de dolo, & contrarium in l. certis q. 4. C. de locato Felician. de censib. lib. 2. c. 4. n. 37. Ripa in l. quoniam n. 126. ff. de flumini. Tiraq. de retrat. lignag. §. 1. gloss. 7. n. 92. Vbi dicit hoc satis esse patere Gutier. præf. lib. 3. q. 91. n. 2. & seq. Cald. Perey. in l. si curatore verb. contrahunt n. 14. Tuschlitter. M. conclus. 303. n. 4. Aug. Barbof appell. 117. n. fin. Pinel. in l. 1. c. de bon. maren p. 3. n. 28. vers. molendi a sita juxta flumen, & n. 29. ibi talia immobilia iuxta flumen, vel mare sita. Joann. Hering. de molend. q. 8. n. 10. Rosenthal. d. c. 3. conclus. 4. n. 1. Cencius de censib. q. 29. n. 8. Parlad. §. fin. p. 5. §. 3. n. 3. Quare si talia molendina ab hostibus recuperata sint, veteribus dominis restituenda erunt.

Alia autem sunt molendina ventosa, quæ agitantur vento, & hæc etiam inter immobilia computantur: ut tradit Tusch. d. conclus. 303. n. 6. Rosenthal. d. c. 3. conclus. 4. n. 1. Sufficit enim, quod terræ cohzreant, ut res soli dicantur argum. text. in l. 3. §. ad solam, & plane, ff. de v. & vi armata, l. 3. §. sed supra aëre, si sunt possidendi, l. granaria, ff. de allien. empti. Et prædicta procedunt, licet molendina non multum terræ contineant Vultejus de feud. l. b. 1. c. 5. n. 5. quem refert & sequitur Rosenthal. d. conclus. 4. n. 1. Et latissime comprobatur Joann. Hering. de molend. q. 8. n. 40. cum plurib. seq. Vade etiam recuperatis ab hostibus agris, in quibus prædicta molendina ventosa sunt sita, veteribus dominis restituenda sunt, tanquam immobilia.

Alia vero Molendina, quæ navalia dicantur, & sunt fabricata super navi in flumine secundum ordinem Doctorum sententiam mobilia judicantur: ut per Tiraq. d. §. 1. gloss. 7. n. 97. r'hus. d. c. c. c. l. 303. n. 5. Vultejus d. lib. 1. c. 5. n. 5. Rosenthal. d. conclus. 4. n. 2. Ripa in l. quis minus n. 166. ff. de flumini. Cencius de censib. q. 29. n. 7. Et sic text. in l. 1. §. si quis de nave, ff. de v. & vi armata. Quæ de causa cum mobilia sint, possunt à minore alienari sine decreto. Simoncel. de decret. lib. 3. tit. 8. in præf. n. 19. & 20. Sord. de aliment. r. 8. privil. 36. n. 4. Hermosin. l. 4. tit. 3. parit. §. gloss. 1. n. 4. quidquid contrarium fuerit

356 **Traſtatus de donationibus Regiis.**

dere conetur Joann. Hering. d. q. 8. à n. 54. cum plurib. ſeqq. Etenim contra eum eſt communis opinio: Et ſic ſi talia molendina capta ab hoſtibus ex intervallo à noſtra fuerint recuperata, capientium ſunt.

- Actiones etiam ad immobilia veniunt appellationem immobilium Menoch. lib. 4. præſumpt. 142. n. 16. Franc. Vinus decif. 138. à n. Valaſc. conſult. 77. in princ. Cal. Percy. de exint. emphyt. c. 12. n. 9. & 10. de empt. & vend. cap. 14. n. 12. Auguſt. Barboſ. appell. 117. n. 3. Roſentald. d. c. 4. concluf. 8. n. 1. Joan. Hering de molend. q. 8. n. 25. Tiraq. d. gloſ. 8. num. 14. & 21. facit reg. text. in qui actionem, ff. de reg. jur. l. fundi partem, ff. de contrah. empt. l. rem in bonis 32. ff. de ad. quæ. rer. domini. l. ſileſtatum 3. ſi quis bona, ſciendum 5. diverſo ff. ad Trebell. l. id apud. quod. 143. ff. de verb. ſignif. Et quibus deducitur eum, qui actionem habet ad rem, ipſam rem, habere videti
- 93 De aqua reg. Tiraq. de traſt. convent. in præfat. n. 70. Maſtill. decif. 1. 8. n. 2. Alex. conſ. 27. lib. 3. Caſſanat. conſ. 10. n. 1. Fab. de Anna conſ. 4. n. 75. & alii cum quibus Antonin. Amat. reſolut. 19. n. 9. Ubi n. 16. 17. 18. & ſeq. tradit, quando, & quomodo prædicta regula procedat Giurb. de ſucceſſ. fendor. prel. 2. n. 18. Alphunſ. de Olea de ceſſion. jur. cit. 2. q. 1. n. 30.

- 94 Quamvis vere, & juxta communioſiorem opinionem actiones non veniant appellationem immobilium, vel immobilium, ſed tertiam bonorum ſpeciem conſtituant l. quam Tiberoni 5. in peculio, ff. de pecul. l. à D. Pio 5. in v. diſtione ff. de re judic. ut ſcripſit Pinel. in rub. C. de bon. matern. 1. p. n. 14. Sard. conſ. 26. n. 3. Gutier. præſcript. lib. 3. q. 85. num. 5. & de gabell. q. 57. à n. 14. Cyric controu. 14. à n. 32. Cencius de ceuſib. poſt. traſt. decif. 3. n. 14. Fontan. de paſſ. ſup. concluf. 7. gl. 1. p. n. 15. Gaito de credit. c. 4. queſtio 7. n. 341. Tiraq. de retraſt. lignag. 5. gl. 7. n. 9. Merlin. de pignolib. lib. 2. q. 29. n. 58. Caſtil. de uſufr. cap. 18. n. 17. plures congerit de more D. Joſeph. Vela diſſert. 29. n. 18. Ubi hanc ſententiam vetiorem dicit. Patlad. lib. 2. 5. fin. p. 5. n. 35.

- In hac varietate opinionum illam veram dijudico diſtinctionem, quam tradunt Tiraq. de retraſt. lignag. 5. gl. 7. à n. 1. Pinel. in rub. C. de bon. matern. 1. p. n. 33. Gutier. d. lib. 2. q. 85. Hermol. in l. 55. tit. 5. partit. 5. gloſſ. 2. num. 14. Qui omnes, & ab eis laudati docent, quod quando neceſſe eſt, ut actiones applicentur mobilibus, ſeu immobilibus, tunc jura, & actiones conſiderantur reſpectu ejus, ad quod competunt. Ita ut ſi actio competit ad rem mobilem, judicetur mobilis, ſive vero ad rem immobilem, pro immobili habetur. Sequuntur Cyric. controu. 229. à n. 3. Carp. & Gaillet. lib. 2. controu. 13. à n. 19. Alex. Trentacing. lib. 3. var. tit. de donat. reſolut. 3. n. 14. Narbon. de etate ad human. aſſu. requiſit. anno 25. q. 23. Olea de ceſſion. jurum tit. 2. q. 1. n. 28. & 29. Ubi & n. 30. per exempla declarat. Merlin. d. q. 29. 62. & ſeq. Patlador. d. 5. 3. n. 15. Verum quoad noſtrum inſtitutum, & reſtutionem immobilium veteribus dominis factam prædictæ doctrinæ locum habere non poſſunt. Sed reſoluto petenda eſt ab his, quæ dicemus infra quod ad jura incorporalia.

- 96 Præterea diſcutiendum eſt de rebus incorporalibus. Utrum, ſcilicet ipſæ ad victorem pertineant, vel aliquo jure ad veteres dominos? Pone igitur, quod civitas à victore capta eſt, ubi erant inſtitu-

menta, quibus continebatur credita civitatis, & alia privatorum. Nūquid hæc jura ad victorem pertinebunt, vel ad civitatem, aut privatos, quorum erant? Hoc jurium conſtitigit inter Theſſalorum dicit Quintilian. lib. 3. c. 10. Nam cum Alexander Thebas expuſſet, invenit tabulas, quibus continebatur Thebanos Theſalis centum talenta munus dediſſe, quæ Alexander Theſalis donavit. Reſtituti verò Thebani à Caſſandro Theſalos convenerunt pro mutuo illi ſarem eo ſe tuebantur fundamento, quod creditum illud ſibi ab Alexandro donatum fuerit.

Pro ſolutione hujus quaſtionis diſtinguendū puto inter eum caſum, quo tabulæ, ſeu inſtrumenta capta fuerunt à ſummo Principe, qui civitatem 97 evertit, & alterum, quo inſtrumenta capta fuerunt à privato. Et quidem primo caſu jura, & actiones contentæ in tabulis ſunt victoris: Cum enim jura belli victi in poteſtatem, & dominium victoris tranſeant, ſi ita ut victor illis quomodo velit poſſit imperare, immo & leges dare, atque tollere. Conſequens eſt, quod non tantum res corporales, ſed etiam jura incorporalia eſſe adimere valet. Vnde cum obligatio in creditoris dominio ſit l. 1. §. id quod, ff. ad l. Elac. l. ſed & ſi damnum 5. i. ff. de pecul. & victi, atque captivi ſint in dominio victoris cum omnibus, quæ habent, ſiquidem nil proprium poſſunt habere l. qui in ſervitute, ff. de reg. jur. mirum non eſt, ſi victor credita victorum donare & remittere poſſit.

Secundo vero caſu: quando privatus quilibet 98 tabulas, ſeu inſtrumenta debitorum in bello cepit, nullum jus capienti poſſeſt adquiri in omnibus debitorum, quia juris ſunt: Et actiones directæ adeo oſſibus inhaerent, ut à perſona ſeparari nequeant l. 3. ubi gloſſ. ff. pro ſocio l. quod debetur ff. de pecul. Tiraq. de retraſt. lignag. 5. 26. gloſſ. 1. num. 58. Latteu alleg. 120. n. 14. Vincent de Franch. decif. 93. n. 3. Tondut de prævent. 2. p. c. 3. n. 1. Olea de ceſſion. jur. tit. 1. q. 2. n. 39. & tit. 3. q. 1. n. 5. Arias de Meſa lib. 1. var. c. 1. n. 5. & c. 19. n. 13. Noal de tranſmiſſ. caſu 14. n. 14. & caſu 36. n. 10. Vnde cum ea quæ juris ſunt, manu apprehendi non poſſint, & id tantum privatorum militum fiat, quod ipſi ceperint l. ſiquid bello ff. de capivo. ſitem ea, quæ ab hoſtibus Inſtit. de rerum diviſ. non poſſunt jura, 99 & actiones in capientes, ſeu victores tranſferri: atque in bello inter Chriſtianos, neque perſonæ ſunt capientium, ut dictum manet n. 4. 1. neque jura incorporalia, & actiones, quia perſonæ inhaerent, & cum ipſa manent perſona, nec ad capientes tranſferunt. Vnde recuperata ab hoſtibus civitate, credita, & debitorum nomina ab ipſis creditoribus exigi poſſunt, qui etiam actiones ad res immobiles poterunt exercere, & etiam ad res mobiles, quæ hoſtium eſſe & non fuerunt: cum quibus ſolvantur hæc, & alia quaſtio, in qua de actionibus ad immobilia actum fuit.

S vero debitorum tam civitatis ab hoſtibus occupatæ, quam civium fuerint exacti à Tiranno, ſummo Principe victore, & ipſi ſolvantur: dubitatur poſſe? An à veris ſuis creditoribus ſint liberati ita ut recuperata civitate agere non queant? In qua quaſtione pro parte negativa facit, quod ſolvens alii, quam vero creditor non liberatur l. 1. §. ante omnia, ff. de paſſ. l. 1. ubi gloſſ. ff. ut legator. n. cau. l. ſilva ff. de ſolution. l. ejus qui in primo. ubi Baccio. & ceteri ſcribentes ff. de cert. pecul. l. qui aliena §. quæ quæ ff. de negog. ge n. & tradunt poſt. ante quiores Soci. Jun. 106. n. 33. col. 3. Aſſiſci. decif. 150. n. 19. & 20. Sard. dec. 60. n. 1. & dec. 129. n. 1. Noguer. alleg. 11. n. 127.

127. Giorb. decif. 79. n. 1. Cypio. Latro decif. 194. n. 39. Et inde fit, quod folatio facta poffeffori hereditatis, aut heredi putativo non relevat. *L. si quis poffeffor. §. fin. de pect. heredit. L. si tibi decem §. cum poffeffor. ff. de pall. Gratian. difcep. forenfe. c. 197. n. 17. Nogues. de allegat. 1. n. 129. Cyriac. cont. 168. n. 37. & 8. cont. 236. n. 14. & 25. Oles. de cef. iur. tit. 1. §. 1. n. 46. & 47. Quare cum Princeps victor verus creditor non fit folutio illa facta, vel ejus juffu non liberat debitorem, qui recuperata civitate à vero creditore valet conveniri.*

101 Ceterum pro affirmativa facit: quod folvens juffu Judicis alii, quam vero creditori liberatur Afflicti. decif. 150. n. 20. & 21. & decif. 328. Menoch. conf. 68. nu. 12. & seq. Cypio. Latro decif. 194. n. 46. Prout etiam excufatur à folutione, & à pena debitor, cui factum fuit præceptum à Judice, ne creditor folvat Afflicti. decif. 328. Cyriac. cont. 1. §. 1. n. 1. cum. seq. Calvacan. p. 1. decif. 32. n. 12. Gama decif. 285. Fontan. de pall. nup. clauf. 3. §. gloff. 2. n. 42. & 43. Sed hoc ita intelligendum est, dommodo debitor injuria creditorem fit exactus, dommodo debitoris culpa. *L. si merces §. culpa. ff. locati. Bald. in L. falsus n. 35. C. de fure. & conf. 328. num. 1. Paclador. lib. 2. rer. quotidian. c. fin. §. 17. n. 8. in fin. Afflicti. decif. 150. Crefp. obfer. 94. a. n. 10. Quia ut dixit Baldus ubi proxime debitor debet fe habere bona fide, & non fraude, & fe teneat appellare, & creditori denuntiare, immo & diligentiam adhibere, ut à folutione excufetur Paclador. d. §. 17. n. 9. Menoch. de arbit. ca. 137. n. 16. Surt. conf. 145. n. 5. & 6. Guiter. practice. lib. 1. c. 9. §. 1. n. 4. & n. 15. & 9. §. 1. n. 10. u. que ad 17. Castill. lib. 1. c. 1. §. 1. n. 40. Salgad. de proteft. p. 1. c. 7. n. 15. Crefp. d. obfer. 94. n. 1. Ex ea ratione quia debitor folvens juffu Judicis alii quam creditori, si non contradicit, dicitur sponte folvere. *L. ait Prator §. permittitur. ff. de iur. iur. Crefp. d. obfer. 94. n. 1. Proindeque ad hoc, ut debitor folvens alii, quam creditori juffu Judicis liberetur, tria debent concurrere: nempe quod causa creditoris fit exacta: fecundo, quod coactus & non sponte folvat. Tertio, ut mora non fuerit per debitorem commiffa: ut optime docent Afflicti. decif. 150. Crefp. d. obfer. 94. n. 32. & seq. Ex quibus confuit Senatus debitorem, qui juffu Judicis alii quam vero creditori folvit nulla facta diligentia, neque notificatione creditri, liberatum non esse in hie Hieronymi à Sylva cum Emmanuele Lopez Saton die 1. Martii anni 1663. nie Judice cum collega doctiffimo Mattheo Moufinho, Scriba Emmanuele Perreyro de Lemos.**

Unde si debitor coactus victori folvit, vel alii illius juffu metu pæone, aut præcepti victoris, liberatus manet: quia ut conculfus dicatur, necessarium non est, ut adu cogatur, & fufficit metus coactionis. *L. non juffime. ff. quod falso tutor. ibi, vel metu, & compellatur:* fufficit enim potentia cogendi licet ad adum coactionis deveniam non fit Aretin. conf. 24. n. 9. verf. præterea Hyppol. de Matill. in l. quæstioni. num. 20. ff. de quæstion. Menoch. conf. 175. n. 20. Surt. decif. 105. n. 18. Stephan. Gratian. c. 227. per totum, Salgad. in l. byrrinb. creditor. p. 1. c. 1. n. 8. & de proteft. Reg. p. 1. c. 4. n. 9. Crefp. d. obfer. 94. n. 50. Afflicti. decif. 150. n. 16. & 18. Ubi dicit, quod fufficiens dicitur metus, ut debitor liberetur, si Tyrannus legem fecerit, vel præconium, quod quilibet debitor sibi folvere debeat: & allegat Luc. de Pena in l. 1. C. ut nullus ex Vican. lib. 1. in 1. q. verf.

104 quid ff. debitor. & text. in l. Papulo. Cal. macho. ff. de legat. 1. Quæ sententia probatur in specie, quia debitor folvens coactus à Tyranno liberationem ideo confequitur, ut refutura Civitate, vero creditori obligatus non fit: ut per belle docent Afflicti. d. decif. 150. a. n. 14. cum. seq. Fontan. de clauf. 3. §. gloff. 1. n. 42. & 43. Crefp. obfer. 94. a. n. 10. Ayala de jur. bell. lib. 1. c. 3. sub num. 42.

At vero si Tyrannus acceptilatione, pacto de non petendo, vel chirographi redditione creditum remiserit, nullo modo liberatur debitor: immo recuperata civitate vetus creditor jure postliminii poterit creditum suum exigere: ut quia his modis non æque tollitur obligatio, ut folutione, quæ omnem omnino obligationem perimit principia Infit. quibus modis tollitur obligatio, *L. sed & si lege §. certe. ff. pect. heredit. l. folutio. ff. folutio. l. item liberatur 6. ff. quib. mod. pignus vel hypoth. joint. Latrea decif. 89. n. 1. Valenz conf. 2. n. 6. Anton. Nigr. de except. c. 1. num. 1. Vincenc. de Franch. decif. 145. num. 2. Maur. de folut. c. 34. Carleval. de judic. tit. 3. diff. 3. cum. l. 1. Tondut. refolut. civil. c. 26. n. 6. Oles. de cef. iur. tit. 1. §. 1. n. 1. Et quidem in casu remissionis debiti, non eadem militat bona fides, quæ non patitur, ut idem bis folvatur. *L. bona fides: ff. de reg. iur. Et ita hanc sententiam probat Ayala de jur. bell. lib. 1. c. 3. sub num. 42.**

Advertendum omnem est, quod si debitor tempore exactiois factæ Tyranno jam notam contraxerat, licet coactus solvat, non liberatur, secundum Angel. in *L. creditor. l. 102. ff. de folut. quem refert & fequitur Afflicti. decif. 150. n. 8. late & optime Crefp. de Valdaud. obfer. 94. n. 56. & 57. cum. seqq. Ubi hanc partem confirmat, & contrariam refutat optimis fundamentis, quæ apud eum videri possunt.*

Denique pecunia destinata ad emptionem prædiorum etiam venit appellatioem immobilium juxta communem Doctorem sententiam, quæ probatur in l. quid ergo. ff. de contrar. & nullitat. alien. DD. in l. inter cetera §. fin. ff. de legat. 1. Boer. decif. 209. Ubi pro hac opinione allegat viginti quinque Doctores Roland. de lucr. dat. q. 9. n. 12. alios citat decif. Pedemont. 160. num. 6. Andr. Gail. lib. 2. obfer. 12. Cald. Peirey. de emp. c. 3. n. 32. Cevall. commun. contra commun. q. 3. 12. Anton. Gabr. lib. 1. tit. de præfump. concluf. 12. num. 19. Stephan. Giati. c. 17. n. 1. post plures Hermosill. in *L. 4. tit. 5. partit. §. gloff. 3. n. 1. & 12. Aug. Barbof. appellat. 117. n. 4. Merlin. de pignor. l. 3. §. 48. n. 18. & 32. Emman. Barbof. in remiffion. ad Ordin. lib. 4. tit. 48. n. 6. Tiraq. de retrat. dign. §. 1. gloff. 7. n. 106. Licet contrariam sententiam defendant quatuordecim Doctores, quos refert Boer. decif. 209. & alii relati à Thefaur. de dec. 160. n. 6. Cevall. de dec. §. 12. n. 2. Tiraq. d. gloff. 7. n. 107. Andr. Gabr. de concluf. 12. n. 9. & plures alii relati ab Hermosill. in *L. 4. gloff. 1. n. 3. Merlin. d. q. 48. num. 29. Qui tamen priorem opinionem vertiorem dicit Paclador. lib. 2. c. fin. p. 3. §. 3. n. 13. Has deficientes opiniones componere conatus est Hermosill. ubi proxime n. 18. l. 10. & 10. folicet, ut prima procedat specialis jure in pecunia: popilli destinata ad emptionem prædiorum, quæ venit appellatioem immobilium, & sine Judicis decreto expendi, & e cogari nequit: & hæc fuit sententia Barbaria in c. 1. n. 5. de fend. per text. in *L. quid ergo §. 1. n. 5. ff. de contrar. & null. alien. tunc. quem refert***

107

108

109

110

111

111

109

1

115

017

11

119

123

360 Tractatus de donationibus Regiis.

peticulo exponere Ayala de iure belli lib. 1. c. 2. n. 26. *vers. quem admodum enim*, Alphons. de Cast. de leg. penal. lib. 1. c. 1. pag. 11. Amelcus de poies. in se ipsum lib. 2. c. 2. n. 6. & 16. & c. 5. n. 5. & 6. Prout manus expositi solet peticulo ad conservationem capitis, D. Th. 1. p. q. 6. Ioann. de Tertabua trañt. contra rell. ar. 12. *vers. Solozan. d. 2. tom. lib. 1. c. 1. n. 65.* Lattea d. alleg. 1. 4. n. 8. Qui nostram resolutionem aliis similibus comprobant.

401 402 403 404 405 406 407 408 409 410

CAPUT XXVII.

De Repræfaliis, & à quo concedi possint.

SUMMARYM.

- 1 Ad Principem spectat ius concedendi repræfalias, quæ ad instar belli sunt.
- 2 Solus Princeps superiorem non recognoscens potest repræfalias concedere, non autem inferiores.
- 3 Repræfaliarum usus antiquissimus est.
- 4 Repræfalia iure Divino, & gentium licita sunt. ib.
- 4 Repræfalia dicebantur clarigationes. In nostra iure dicuntur pignorationes. Et unde repræfalia nomen traxerint.
- 5 Repræfalia duplicem continent causam, publicam, & privatam. Et quæ in proposito sit causa publica.
- 6 Repræfalia ob causam publicam motu proprio Principis conceduntur, & continent publicam vindictam iure belli, & maiori militari sunt. Et ex eisdem causis potest Princeps bellum indicare, & repræfalias, concedere. ib.
- 7 Repræfalia, & pignorationes sunt à iure prohibita, ac odiosa.
- 8 Bellum quando est publicum, repræfalia sunt permissa omni iure.
- 9 Pœna tantum sequi debet suos autores.
- 10 Nemo debet ex factis alterius prægavari: Neque alteri per alterum iniqua conditio potest inferri. Subditi innocentes ob culpam sui Principis neque puniri, neque vexari possunt. ib.
- 11 Repræfalia non debent decerni, nisi in causis ex quibus bellum iustum indici valet.
- 12 Repræfalia possunt concedi, quoties Princeps denegat iustitiam, vel iniurias intulit contra omnes subditos, ita ut bellum contra omnes indici potest.
- 13 Aliquando quis puniatur non data culpa. Innocens potest bonis privari, quia pars Reipublice inique. ib.
- Concluditur repræfalias contra innocentes posse concedi. ib.
- 14 Respondetur ad fundamenta contrarie partis.
- 15 Legati, & eorum bona iure gentium à repræfaliis sunt immunes.
- 16 Clerici, ac eorum bona, & Ecclesia à repræfaliis sunt immunes.
- Laici exerceant repræfalias contra clericum incidunt in excommunicationem Bulla Cane. ib.
- 17 Clerici continentur appellatione vassallorum Regis, & veniunt appellatione populi. Sunt civis, & membra populi. ib.
- 18 Clerici, quantumvis immunes à tributis, non gaudent immunitate tempore necessitatis adventitiae. Princeps propter bellum potest vasa aurea, & argentea Ecclesia assumere, dummodo cessante necessitate restituant. ib.
- 19 Repræfalia à seculari contra bona Ecclesia, & clericorum fieri non possunt ex veriore sententia, nisi constitutis, quod Principem adiuvant, & illi tributa persolvunt.
- 20 Repræfalia possunt concedi contra Episcopum,

qui negligit iustitiam facere de Clericis suis. Repræfalia concedi possunt à Indice competentis damnum passi, quando non adeit superior damnum dantis. ib.

21 De praxi procedendi in indicio Regia Corona contra Inducem Ecclesiasticum, qui recusat obtemperare sententiis in casibus recursus.

22 In hoc Regno repræfalia non conceduntur adversus subditos, & Regis vassallos: Et tantum concedi solent adversus Principem, contra quem bellum publicum geritur, & eius vassallos.

Item adversus Inducem Ecclesiasticum, qui in casibus recursus, & protestationis non obtemperat sententiis latis: in aliis vero casibus repræfalia nisi recepta non sunt. ib.

23 Princeps non debet repræfalias indicare, nisi propter magnam, & iustam causam, non vero ob modicum preiudicium.

24 Capta pro repræfaliis non sunt capituli, sed custodiri debent, donec dantur, vel iniuria fiat emenda.

25 Repræfalia, si fuerint concessæ à Principe ob vindictam publicam, & Principis bona concedat capitulis, vel aliis, eorum fieri.

Ita ut ad Principis supremam potestatem pertinet ius indicendi bellum, ita etiam ad eum spectat ius concedendi repræfalias, quæ ad instar belli sunt, Martin. Laudens. in trañt. de repræfaliis. c. 5. & 8. Andr. Gail lib. 1. observ. 2. n. 9. & de pignor. c. 2. n. 1. Sixtin. de Regal. lib. 1. c. 1. n. 4. n. 30. Vvelembeq. cons. 46. n. 6. Arias de Mela lib. 1. var. c. 2. n. 1. Ayala de iure belli lib. 1. c. 4. n. 10. Ille namque tantum repræfalias dare potest, cui ius est indicendi bellum: Et sic solus Princeps superiorem non recognoscens potest repræfalias concedere Guid. Pap. dec. 3. 2. n. 1. Laudens. de repræfaliis. n. 8. Covati in reg. peccatum 2. p. 5. n. 4. *vers. hinc denique Arias de Mela d. c. 2. n. 1. & 2. Coler. de process. execut. p. 1. c. 1. n. 280.* Sixtin. d. lib. 2. c. 1. n. 31. Belsold. in symph. Polit. doct. lib. 2. c. 12. n. 10. Unde inferiores repræfalias concedere nequeunt, & prout neque bellum indicare Hotat. Carpan. ad stat. Mediol. rubr. de repræfaliis. num. 2. Arias de Mela d. c. 2. n. 1. in fin.

Repræfaliarum usus antiquissimus est, & à vetustissimis Romanorum legibus ita demum sumptissimè exstimat Zenzius ad L. 2. §. 4. ita lex ff. de orig. iuris. Andr. Gail. de pignor. observ. 2. n. 9. Et quidem repræfaliz omni iure Divino, & gentium, & in foro fori licita sunt: ut docet Batt. in tra. repræfali. in 1. q. princ. in 1. & 2. quaestio. Guid. Pap. dec. 32. & Ludovic. Peguer. dec. 1. 1. n. 2. & seqq. *vers. huius tamen non obstantibus*, Menoch. de arbit. lib. 2. casu 5. 27. n. 2. & seqq. Petr. Gaball. resolut. crim. casu 12. n. 1. Et antiquitus dicebantur clarigationes: ut tradit Alciat. in L. provinciales. ff. de verb. signif. Borfat. 3. 45. n. 4. Ramirez de leg. Reg. §. 2. n. 64. in fin. Castill. de tert. c. 41. n. 94. Amaya in L. providendum 23. n. 3. cum seqq. C. de Decurion. lib. 10. Andr. Gail. de pignor. lib. observ. 2. n. 8. Quidquid alii sentiant, quos refert Arias de Mela d. c. 2. n. 2. In nostro vero iure pignorationes dicuntur Antib. ut non fiant pignorationes §. 1. Auth. sed omnino C. ne uxor pro marito, Bart. in Antib. non fiant pignorationes n. 1. Ayala de iure belli lib. 1. c. 4. n. 10. Peguer. dec. 1. n. 5. & est tex. iur. de iniur. Quomodo vis pignorationes à repræfaliis differre tradit Gail. de pignor. observ. 1. n. 4. Hæc autem repræfaliarum appellatio tracta est à verbo Gallico *reprendre*, & repriser quod est, unum aliud pro re sua accipere, & iniuriam in damno, & facto consistentem postulare resecutionem Peguer. dec. 1. n. 4. Rej. 12.

Repræfaliæ duplicem continent causam, publicam, scilicet, & privatam. Fiunt ob publicam causam à Principe non recognoscente Superiorem contra alium Principem, & suos subditos, qui sunt hostes, quando iniuste occupantur bona, loca, & castria ipsius Principis, vel alicuius fœderati Arias de Mesa d. lib. 2. c. 3. n. 1. Vel quando latrones, aut piratæ, aliive homines alicuius gentis homicidia, rapinas, & ac alia scelera perpetraverint, quorum emendationem neglexit Superior eorum. Covarr. in reg. peccatum 2. p. 5. g. n. 4. Quo casu repræfalia motu proprio Principis concedantur; & continent vindictam publicam, & quandam speciem punitionis criminis. Damhoffer. in pract. crim. c. 9. n. 1. quem refert, & sequitur Cresp. de Valdaur. ob. serv. 75. n. 4. Inno. iure belli, & manu militari fiunt, & concedantur. Petr. Greg. synt. g. m. pag. 3. lib. 3. 8. cap. 8. n. 24. Cresp. ubi proxime numer. 13. quia eis eisdem causis Princeps potest bellum indicare. Bart. in tract. repræfaliæ. 3. q. print. n. 3. Iacob. à Cantibred. tract. 1. p. n. 36. Covarr. in d. reg. peccatum 2. p. 5. g. n. 4. Cresp. de Valdaur. ob. serv. 75. n. 4. Pegher. decis. 11. n. 9. c. Dominus noster 25. q. 1.

Et hoc in casu, quævis regulariter repræfaliæ, & pignorationes sint à iure improbatæ, & odiosæ d. Auth. ut pignorationes non fiant. c. 1. de injur. lib. 6. l. 1. c. 1. tit. 17. lib. 5. Recop. Franc. Marc. decis. 767. n. 3. p. 1. Gail. de pace publ. lib. 2. c. 5. num. 21. Gregor. Lopez in L. 15. v. b. c. utrosq. tit. 16. partis. 7. Pet. in L. 6. tit. 16. lib. 8. Ordinam. Azeved. in L. 6. tit. 12. lib. 8. Recopil. Arias de Mesa lib. 2. c. 21. n. 5. Marc. de jurid. p. casu 41. num. 12. Vbi late fundat repræfalias omni jure esse prohibitas. Veruntamen quoties bellum est publicum, repræfalia sunt permixtæ, ita ut bellum omni jure permixtum est cap. Dominus noster 25. q. 1. Covarr. d. 2. p. 5. g. n. 4. Petr. Caball. casu 291. n. 24. Ayala de jure belli, lib. 1. c. 4. n. 10. Et ita quotidie videmus repræfalias iudici ab uno Principe contra alium, & ejus subditos, prout factum fuit ab Invictissimo Nostro Rege Ioanne quarto adversus Castellanos, & à Rege Castellæ adversus Francos, dum inter alias Coronas bella grassabantur.

Sed dubitari potest, An repræfaliæ sint concedendæ contra omnes subditos Principis, qui hostis est? An vero sint excipiendi culpæ expertes? Dubitationem movet quod pena tantum sequi debet suos auctores L. sancimus, C. de pan. c. 2. de constit. in 6. c. Romana in fin. de sentent. excommuni. L. crimen. 16. ff. de pan. Petr. Caball. casu 56. n. 13. c. casu 294. n. 195. Solorzan. de jure Indiar. tom. 2. lib. 1. c. 14. n. 67. & seqq. Ioann. Hering. q. 1. n. 41. Neque alius ex facto alterius debet prægravari L. paterfamilias. 44. ff. de hered. instit. L. si quis in suo g. l. l. c. de inoffic. testam. Cytiax. contro. 291. n. 27. Carleval. de judic. tit. 1. disp. 5. n. 6 in fin. c. n. 26. Neque alteri per alteri iniqua conditio potest inferri L. non debet 74. ff. de reg. juris. Sord. cons. 173. n. 84. Cytiax. ubi proxime n. 28. Unde subditi innocentes ob culpam sui Principis non possunt, neque vexari possunt: Preterea cum repræfaliæ non fiant in belli conflictu, in quo capta captivum fiunt: ut diximus supra c. 26. n. 41. Innocent. in c. olim. col. 2. de rescript. spolia. Deinde facit locus Ezech. c. 18. ibi: Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatem patris: Et Deuter. cap. 24. Non occidantur patres pro filiis, nec filii pro parentibus Portugal. de Donat. Tom. I.

bur, sed unusquisque pro peccato suo morietur.

Verum contraria sententia tenenda est? Quoniam cum repræfaliæ decerni non debeant, nisi ex illis causis, ex quibus bellum iustum indici potest Covarr. in reg. peccatum 2. p. 5. g. n. 4. Ayala de jure belli, lib. 1. c. 4. n. 10. cap. Dominus 25. q. 2. Ita ut in bello iusto possint offendi innocentes, si non principaliter, accidentaliter tamen, quando aliter repræfaliæ possunt declarari quia universitas est corpus, quod ex suis partibus constat L. siens ff. quod cuiusque universi. nov. Landen. de repræfaliæ. n. 6. Unde si Princeps iustitiam denegaverit, vel injurias intulerit, omnes subditi cum Principe culpam admittunt Molin. de just. tom. 1. tract. 2. disp. 121. vers. confirmari. Idcircoque, cum propter delictum Principis bellum indici possit contra Regnum, & subditos, ubi aliud remedium inventi non potest. Landen. de belli. q. 38. nil miram, si repræfaliæ contra subditos Principis decerni valeant, quia omnes cum Principe pro hostibus habentur: aliquando namque ex causa etiam non data culpa quem puniri posse probatur ex text. in c. quoniam frequenter si vero n. l. te non contestas, c. renovantes ubi glof. 2. 2. di. finit. c. vergensis, nec hoc usumodi de heret. n. 2. de constit. optime Ayala d. c. 4. n. 4. Vbi exemplis comprobatur: & etiam innocens; quippe pars Reipublicæ iniquæ, bonis, & libertate potest privati Covarr. d. 5. g. n. 4. P. Soares in tract. de obis, disp. 13. de belli. sect. 7. n. 21. Cresp. d. ob. serv. 75. n. 6. Exornat Arias de Mesa lib. 2. var. c. 25. n. 11. & seqq. Qui hanc opinionem dicere communem. Et eam tenent Bart. de repræfaliæ. q. 6. Landen. de q. 38. Pegher. decis. 11. n. 8. Victor. in relect. d. jure belli. n. 41. Bellin. de re milit. 2. p. tit. 11. n. 4. Molin. d. disp. 121. vers. confirmari, Azor. in just. moral. lib. 2. cap. 7. q. 20. Ayala d. c. 4. n. 6. & 7. Et certum quod municipes non tenentur ex dolo singulari, tamen tenentur ex dolo ejus, qui eos administrat L. sed si ex dolo 15. ff. de dolo. Pegher. decis. 11. n. 10. Cresp. ob. serv. 75. n. 9.

Contrariæ vero sententiæ fundamentis satisfacit optime Arias de Mesa d. c. 23. n. 19. & seqq. ad quem lectorem remitto non enim libet alienos transferre labores. Et tantum adventu, quod licet culpæ expertes in bonis possint puniri, non tamen vita privati valent principaliter; accidentaliter vero si repræfaliæ aliter exequi non queunt, etiam occidi poterant juxta sententiam Covarr. d. 5. g. n. 4. Cresp. ob. serv. 75. n. 5.

At vero excipiuntur à repræfaliis legati, & eorum bona, quia de jure gentium incolentes servari debent Grotius de jure belli, lib. 3. c. 11. §. 6. Vbi, quod etiam apud aliquas nationes excipiuntur mulieres, infantes, scolastici, & qui veniunt ad nundinas, seu mercatores. De quibus etiam Fontan. de pact. nupt. claus. 3. gl. 2. n. 34. Thale. iur. S. conclus. 198. n. 4.

Similiter Clerici, eorumque bona, & Ecclesiæ à repræfaliarum concessione esse exemptos probat text. in cap. 1. de injur. lib. 6. Ita ut si particularis sit, qui eas concedit & intra mentem non revocaverit, excommunicationis mucrone feriatur: Si vero universitas, sit interdita. Bart. in tract. de repræfaliæ. q. 7. n. 6. & 7. Barachin. in suo report. verb. Clerici pro repræfaliis, Carol. de Grat. de effect. lib. Clericis, effect. 25. n. 1. & 2. & alii laudati ab August. Barbo. in d. c. 1. d. injur. in 6. n. 2. Ultra quos idem tenent Fontan. de pact. nupt. H h a napt.

nupt. claus. §. gloss. n. 34. Matt. de juris. d. 4. p. c. 5. n. 4. i. n. 1. & 26. Qui n. 27. docet laicum excentem communicationem Bullæ Cene. Et predictam conclusionem probant etiam Laudent. de repras. n. 43. Jacob. à Canib. ed. tract. 2. p. in princip. Franc. Marc. 3. p. decis. 359. n. 1.

Sed loquendo de reprasaliis concessis à Summo Principe contra alium non recognoscendum
17 superiorem, & ejus vassallos obstat videtur, quod Clerici continentur appellare vassallos Regis Valac. *confult. 100. n. 4.* & veniunt appellatione populi Valac. *proxime n. 5.* quia cives, & pars populi, membraque sunt Reipublicæ temporali. *Bart. in L. 1. n. 1. ff. ad municip. Titac. de Primog. q. 9. d. n. 9. Bovad. in sua Polid. li. 2. c. 18. n. 64. & 308. Burg. de Paz. in L. 3. Taurin. 4. Sagald. de Reg. pract. 1. p. c. 1. prel. 1. n. 58. Valac. d. confult. 100. n. 2. Mart. de juris. d. 4. p. casu 1. n. 27. Quia ratione licet alias immunes sint à tributis, & collectis, non gaudent immunitate tempore necessitatis adventitiae, & repentine: Veluti si Princeps
18 ab hostibus invaditur: tunc tenent Ducas reg. 100. limit. 1. 2. Mart. de juris. d. 4. p. casu 100. n. 1. & seqq. August. Bar. in L. places. 5. n. 7. C. de just. of. Eccles. Sanctific. in d. p. de donat. n. 18. & seqq. Bovad. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 197. Cevall. q. 57. d. n. 3. Castill. de tert. c. 9. n. 20. Immo tempore necessitatis propter bellum potest princeps vasa aurea, & argentea Ecclesie assumere, & cum eis publicæ necessitati occurrere dummodo cessante necessitate illa restituat Solorza. 2. tom. lib. 1. c. 1. n. 25. & 26. Unde, cum Clerici sint hostes vassalli, & ei subvenire tenentur, recte possunt quo ad eorum bona reprasalia concedi.*

Veritas tamen censco, non posse concedi reprasalia à seculari contra bona Ecclesie, & Clericorum, quamvis enim Clerici censcantur vassalli
19 Regis, non tamen illi sunt subditi ratione jurisdictionis, cujus Rex est incapax. Qua de causa non dicuntur delinquere cum Principe, cujus respectu reprasalia fuerunt concessa. Ideoque non debent puniri in bonis, nisi constituerit, quod Clerici Principem adjuvant, & illi tributa persolvunt: Tunc enim hostes censeri debent, & tanquam tales continentur in concessione reprasaliarum, c. Dominus noster 23. q. 2.

Confirmatur: quia si Episcopus negligit facere justitiam de Clericis suis, & non patet facilis
20 recursus ad superiorem, bene possunt reprasalia concedi adversus eum, & personas Ecclesiasticas, secundum Bartol. de repras. al. num. 6. Guid. Pap. de c. 4. ubi additio verbo homines. Francisc. Marc. p. 2. dec. 359. n. 1. & eo no relato Fontà de pass. nupt. claus. 2. gloss. 2. n. 35. Quia reprasalia cõcedi valent à Iudice omnino incompetenti dampnum passu, quando non adest superior dampnum dantis, ad quem possit haberi recursus; vel quando Iudex jus reddere neglexit Sylva. c. 5. §. 3. n. 30. Gabr. Petcy. de man. Reg. p. 2. c. 2. n. 10. Ex qua resolutione videtur deducta praxis hujus Regni, secundum quã
21 Iudex Regie Coronæ procedit contra Iudicem Ecclesiasticum, qui sententia late in ejus iudicio in casibus recursus Regie protectionis recusat obtemperare: Tunc namque reprasalia permittuntur in bonis Iudicis Ecclesiastici profanis & ei omnes interdicuntur temporalitates Ripol. de Regal. c. 27. n. 42. & 43. Immo si adhuc recusat, in amissione naturalitatis Regni condemnatur, & extra Regnum eicitur.

In hoc autem Lusitanie Regno reprasalia adversus subditos, & Regis vassallos non decernuntur, & tantum concedi solent adversus Principem, cum quo bellum publicum geritur, & ejus vassallos: Item adversus Iudicem Ecclesiasticum, qui in casibus recursus, & protectionis sententia letis nõ obtemperat, In aliis vero casibus reprasalia ista non sunt receptæ: Prout apud Germanos in disfectudinem abierunt tradit Andr. Gail. de pignorat. observ. 2. n. 3. & 4. & de arrest. Imper. c. pignum. 1. 3. Proindeque de illis tantum reprasalis sermo est, quæ à Principe inducuntur contra alium, qui hostis sit, & ejus subditos. Et est advertendum, quod Princeps reprasalia indicere non debet, nisi propter magnam, & justam causam, non vero propter modicum præjudicium argumento textu in L. si oleum §. ultim. ff. de dol. L. Sero. ff. de integ. ressi. Bart. de repras. q. 2. n. 11. Menoch. d. cas. 5. 26. n. 10. Burlat. conf. 345. n. 54. & cum aliis Azias de Mesa d. lib. 2. c. 1. d. 2. 2. Ripol. de reg. c. 27. n. 11. & 3. Porro notandum est, capta pro reprasaliis non fieri capientium, sed custo. iuri debere, donec dampni fiat emenda, & restitutio, vel injuriæ illatæ Calderin. c. 65. n. 4. ver. in hoc tam casu Thulc. litter. R. conc. 200. num. 1. Ideoque fieri debet inventarium bonorum captorum Mart. de juris. d. 4. cas. 41. n. 10. Quia reprasalia sunt species arrestorum, Andr. Gail. de pignorat. observ. n. 2. Sed hæc intelligenda sunt de reprasaliis, quæ sunt inter privatos ad instantiam alicujus ob dampnum illatum, vel specialem injuriam ad privatum commodum & satisfactionem: de quibus loquuntur Mart. ubi supra, Guid. Pap. decis. 3. Pegor. decis. n. Petr. Caball. cas. 12. 2. At vero si reprasalia fuerint cõcessa à Principe ad vindictam publicam, & Princeps bona concedat capientibus, vel aliis, illorum fient, prædict. 23. q. 5. Calderin. d. conf. 95. n. 4. in fin. ver. si tamen illi, Tusc. lit. R. conc. 200. n. 2.

CAPUT XXVIII.

De jure faciendi Pacem.

SYM MARIUM.

- 1 Vbi non est pax, in consequentia est bellum, quia bellum & pax sunt relative opposita.
- 2 Tempus guerra in calamitate consistit: pacis vero tempus in lenitate, & libertatis tranquillitate, æque securitate.
- 3 Trenga tempus dubium est inter pacem, & guerram, & potius guerra dicitur, quam pacis.
- 4 Pax nil aliud est, quam multitudinis unitas, in qua modus, & salus populi consistit. Et aliquæ pacis laudes subiciuntur.
- 5 Pax est discordia finis, & hominum ordinata concordia.
- 6 Pax distinguitur à trenga, quæ est securitas personis, & rebus ad tempus præstata discordia durante, & non finita.
- 7 Trenga dicitur, quando sit inter generosos, inter alios securitas.
- 8 Ius faciendi pacem cum hostibus ad Principem solum spectat.
- 9 Imperator exercitus nullam faciendi pacis habet licentiam; quamvis sponsonem facere valeat, quæ tamen nullam vim habet nisi Majestatis sequatur ratihabitis.

10 Pax fieri potest per procuratorem specialio mandatum habentem.

Non potest fieri à Rege infante, & captivo. Ibid. Curator Regis ita ut bellum inducere, ita & pacem facere potest.

11 Romani pacem faciebant medio Feacialium Sacerdotum cum Pavre Patrato.

12 Principes ad iuvendam pacem legatos mittere solent cum specialibus mandatis, qui pacis fœdera faciunt, & ratificantur à Regionis, postea quo solemniter pax publicatur.

13 Nemo sanus pacem utriusque belli preoptabit. Nihil pace incundum, nil gloriosius, delectabilius, & utilius. Ibid.

Pax Principum respicit publicam utilitatem. ib.

14 Pax iniusta semper bello etiam iustissimo præferenda est maxime inter Christianos.

15 Princeps non debet audire eos, qui ad bellum sunt proclives.

16 Pax iura à Principe pro se, & suis subditis comprehendit omnes tam præsentis, quam futuri. Item comprehendit etiam vassallos Ecclesiasticos. ibi. Pax debet fieri per pactum. Quod nihil aliud est quam capitula Pacis. Ibid.

Bellum, & pax sunt relative opposita, & quod uno prædicatur affirmative, de altero prædicatur negative. Atque ita ubi non est pax, in consequentiam est bellum. *hospitium in fin. 32. diffinit. Bald. in L. 1. n. 1. in fin. C. quando non petentium partes, Mantica. de iur. & ambig. lib. 27. tit. 6. n. 1. C. de iur. de iur. 1. 62. n. 15. Et quidem pax ab initio incognita, post bellum cognita fuit, ut dixit Cyprianus. *contr. 21. n. 36. Cumque tria vita, & usus hominis sint tempora, guerra scilicet, pacis, & treuga; Tempus guerra in calamitate consistit, quoniam homines invicem se læssant, & deprestantur, quod est proprium guerra. I. postliminium §. inducia, ff. de captiv. Pacis vero tempus proprium in lenitate, & libertatis tranquillitate, ac rerum, & personarum securitate consistit, c. fin. de treug. & pac. Archidiaconus in c. noli 23. q. 1. Bald. in prohem. Gregorian. vers. sex. sunt causa, & vers. de sex causis. Tempus vero treuge cum sit dubium inter pacem, & guerram, potius guerra dicitur, quam pacis Ancharran. *conf. 88. incipit præmissa facti specie, Boet. de iur. 40. n. 1. Thol. iur. P. conclus. 22. n. 23. Gregor. Lopez in L. 1. tit. 12. partit. 7. gl. 1. Mantica. d. lib. 27. tit. 2. n. 1. Quare inter illa tria tempora iucundius est tempus pacis, & sic nemo sanus bellum potius, quam pacem desiderabit. Namque pax, ut dixit Oldrad. *conf. 94. aliud est, quam multisimae unitas, in qua modus, & solus populi consistit, & omni populo desiderabilis, quippe in ea Regnum, & populi proficiunt, & utilitas gentis custoditur: Ipsa bonatum artium est decora mater, mortalium genus multiplicat, facultates protendit, mores denique extollit, & congruit singulari bono, ac gravi præstiti paci semper adherere, ut quietam possit habere suam provinciam referat, & sequitur Peguer. *dec. 39. n. 1. Et alia similia adducit Barbo. in rubr. de treug. & pac. n. 1. Petegrin de iur. ff. lib. 1. tit. 2. n. 10. Unde Imperator in iur. de pac. tenendum in usib. fœder. in laudem terra necessarium per universas Regni partes habendam Regia indicimus cunctis, ut plurim in laudem tam ex Pœcis, quam Ethnicis scriptoribus facile offerri possunt. Namque Virgil. *I. P. 8. Aeneid. ita futur.******

Porrigat de Donat. Tom. I.

Auræque (si perhibent) illo sua Rege sacra Sacra sic placida populos in pace regerbat, Ovid. *lib. 2. Fastor.*

Sub iugo vos venit, sub terras semina atas, Pax Cerecem vinit, pacis alumna Ceres, Et Sylus Italica. *lib. 1. 1. belli Panici.*

Pax optimatum

Quas homini novisse datum est: pax una triumphis.

Innumeris potior: pax custodire salutem, Et civis aquare potest.

Alia cumulat Camill. Borell de præstant. *Reg. Caibol c. 31. n. 81. Georg. Acced. de privi. milit. lib. 1. c. 1. n. 1. Mantica. de iur. lib. 27. tit. 3. & Pegus noster post hæc scripta videtur ad prohem. Ordinis. gl. 24. Est igitur pax discorsio finis, ut dixit Boet. *de iur. 40. n. 1. Thol. iur. P. conclus. 17. n. 1. & 4. Borell. de pac. n. 2. & 3. Joseph de Sella. dec. 10. n. 1. Petr. Caball. *cas. 101. n. 17. & cas. 27. n. 1. Et insuper hominum ordinata concordia, secundum August. lib. 19. de Civit. Dei. Sin. Th. 2. 1. q. 29. art. 5. Gregor. Lopez. in L. 1. tit. 27. art. 7. gl. 8. & distinguatur à treuga, quæ securitas personis & rebus ad tempus præstita, discorsio durante, & nondum finita Hostium iunior de treug. & pacis. *princ. Borell. tit. de pac. n. 1. pag. 10. 386. gl. in c. 1. de treug. & pac. Gregor. Lopez in L. 1. tit. 12. partit. 7. gl. 1. Acced. in L. 1. n. 1. tit. 8. lib. 8. nov. Recopil. Christoph. de Pace in L. 42. ff. lib. 1. n. 1. 2. vers. dubitatur tit. 8. lib. 4. Ordinamenti And. Gail. de pac. *publ. lib. 2. n. 44. Petr. Caball. *cas. 100. n. 8. Benin. tend. dec. 65. n. 17. Et tunc proprie dicitur treuga, quando sit inter gentes. At vero inter alios dicitur securitas, notat Gregor. Lopez in d. l. 1. gl. 2. tit. 12. partit. 7. per textum: Est tamen inter pacem, & treugam talis connexio, ut valeat argumentum de una ad aliam: August. Barbo. in rubr. de treug. & pac. n. 1.******

Itaque ut ad Majestatem pertinet ius indicendi bellum, ita & ad Principem solum spectat ius faciendi pacem cum hostibus Bodin. de *Repub. lib. 1. c. 10. Chopin de Doman. Regn. Franc. lib. 3. c. 26. n. 9. Covar. in reg. peccatum 2. q. 9. n. 1. Sixtin. de Regul. lib. 1. c. 2. n. 11. Sylv. in summa verb. bellum, q. 1. Oldrad. *conf. 70. Petegri de iur. ff. lib. 1. tit. 1. n. 15. Afflic. in c. unico qua sint Reg. ad n. 101. Hugo Groe de iure belli, & pacis lib. 2. c. 1. §. 3. lib. 3. c. 20. §. 2. Amicus de iure Ma. est c. 5. de potest. *arm. n. 10. & 14. Adeo ut Imperator exercitus nullam faciendi pacem habeat licentiam, quamvis sponsonem facere valeat, quæ tamen à fœdere distat. hoc enim est pactum Populi Romani, illa Ducis exercitus, quæ nullam vim habere potest, nisi Majestatis sequatur ratihabitio Ayala de iure belli lib. 1. c. 7. n. 4. Et hæc de causa Papistis Dictator petentes pacem ad Senatorem ire iussit, tradit Livius lib. 8. & Scipio legatos Carthaginensium ad Senatorem remisit, ut quæ ab eis de consilio legatorum acta essent ea Patrum, Populique iussu confirmarentur. Livius lib. 30. in fin. Marius indicio tantum Atulis dedit, sperantique mittendi Romanum legatos, & tolerabilem pacis conditionem petendi Platarch. in *Quintia. Quia is, qui iniusta Principis nascitur, incitat in crimen læsæ Majestatis Ayala de iur. n. 1.****

Potest tamen pax fieri per procuratorem specialem

H 3 cial

364 Tractatus de donationibus Regis.

10 ciale mandatum habentem Specular. de treng. & pac. n. 4. vers. hoc quoque, Mantie. de tacit. lib. 27. tit. 3. n. 12. Thuse litter. P. consens. 171. numer. 34. Petr. Caball. cap. 248. n. 1. Non tamen pax fieri potest à Rege infante, & capivo Hugo Gros. d. lib. 3. c. 10. §. 3. Corator autem Regis itaut bellum potest indicare, ita & pacem facere, cum Regni habeat administrationem diximus supra 26.

Pacem autem Romani faciebant medio Fecialium Sacerdotum cum Patre Patrato, ita ut etiam illis mediantibus bellum indicabant, ut diximus supra c. 16. n. 33. certa pacis, & fæderum formula observata, de qua apud Livium lib. 1. & 38. optime Alex. dier. Genial. lib. 5. c. 3. Ubi cæremonias Fecialium circa pacis fædera enarrat, & Feciales fædera percuti non posse tradidit, nisi præcedente iussu Populi Senatûque, & Prætoris. Apud nos vero Principes ad incundam pacem legatos cum specialibus mādatis mittere solent, qui pacis fædera conficiunt, & postea intra terminum præfixum à Regibus ratificatur, & ratificata solemniter pax publicatur: Et his interuenientibus rata firmaque adjudicatur.

Quare cum Principis sit jus faciendi pacem, ut supra diximus, c. 28. n. 3. nemo sanus paci utrinque parti præmio bellum præoptabit Accac. lib. 1. c. 11. n. 14. in hac vita mortali nil pace iucundius, delectabilius, & utilius audit, concupisci, possideri, ve solet Socin. Jun. c. 60. n. 1. lib. 3. Et pax Principum publicam respicit utilitatem Menoch. conf. 103. n. 44. Mantie. de tac. lib. 27. tit. 3. n. 1. & omnino venit appetenda à Principe: Injussa namque pax semper bello etiam iustissimo præferenda est, maxime inter Christianos Andr. Gail. de pac. publ. lib. 1. c. 4. n. 43. Et tunc Princeps cælestem Imperatorem imitabitur, qui Princeps pacis dicitur Isaie c. 9. ibi: Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est Principatus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis, multiplicabitur ejus Imperium, & pacis non erit finis. Et sequitur præceptum Paul ad Hebr. c. 12. Pacem sequimini cæ omniur, & sancti moniam, sine qua nemo videbit Deum. Unde dixit David Ps. 31. Inquire pacem, & persequere eam. Cui enim pax sit unus ex finibus societatis civilis, cæ Princeps tanquam finis boni regiminis sibi debet præstare: ut ex D. Thom. tradit Hier. à Salzed. ad opus. D. Thom. de regim. Princ. lib. 1. n. 31. Nam ut ait Isidorus lib. 3. de summo bono: Optandum est, ut boni pacem habeant ad invicem. Quare non debet Princeps audire eos, qui ad bellum sunt proclives; dixit enim Isocrot. orat. 13. Propter eos, qui pacem amplectendam esse hortati sunt, nunquam quicquam damni accepimus, at propter eos, qui proclives sunt ad bellum in pleraque easque non parvas calamitates incidimus. Teneant itaque menti bellum, quam Dominus dedit Moyli Deuter. c. 20. vers. 10. ibi: Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offerres ei primum pacem, si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctis populis, qui in ea est, salvabitur. & serviet tibi sub tributo. Sin autem facinus inire noluerit, & acceperit contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea est generis masculini in ore gladii. retet Petrus Greg. de Repub. lib. 2. c. 1. vers. consultatio de bello Romulo igitur inquirenda est pax, siquidem ea quamvis injusta, semper etiam bello iustissimo, est præferenda Gail. de pace lib. 1. cap. 4. n. 43.

Pax vero inita à Principe pro se, & suis subditis comprehendit omnes tam præsentis, quam futuri temporis post Joan. Andr. in annotat. ad Specular. de treng. & pac. docet Castro in 2. qui ad fixum in fin. de servit. urba. or. quos sequuntur Alex. conf. 178. n. 10. & 12. Julian. L. si stipulatus fuerim §. cum stipulamur n. 8. ff. de verb. oblig. Menoch. conf. 97. n. 141. Bertasold. conf. crim. 29. n. 4. Surdos conf. 261. n. 49. Thuse litt. P. consens. 171. n. 1. Et omnes vassallos etiam Ecclesiasticos comprehendit Gail. de pace lib. 1. c. 1. n. 1. quia pax per pactum fieri debet secundum Bart. conf. 66. ad declarationem in princ. lib. 1. & nil aliud est quam capitula pacis Bald. conf. 195. laudare vos conf. 171. n. 6. Aliqua de Pacis capitulis, seu fæderibus in medium afferre non abs te erit in capite sequenti.

De Capitulis Pacis, atque ejus Fæderibus.

C A P U T XXIX.

S U M M A R I U M.

- 1 Diviso fæderum pacis per Menippum Regis Antiochi legatum ad Romanos, qui vix esse genera dixit.
- 2 Henningius Harnitzus taxat Menippum quod quartum genus dissimulavit: Et addit quartum genus Societatis inæqualis.
- 3 Alia possunt addi fædera commercii tantum causa inita. Sed Autor de secundo fæder. in genere agere constituit.
- 4 Subjiciuntur Capitula Pacis inita inter Regem Catholicum, & Serenissimum Alphonsum Portugallie Regem, ibi.
- 4 Resertuntur dubia, & liter. quas plures ex vassallis hujus Regni commemorant in Castella excitarunt super bonis patrimonialibus, & Regie Coronæ, atque Commendis Ordinum Militarum.
- 5 In principio capituli cæteri conceduntur absolutio delictorum, quæ occasione belli fuerunt admissa à vassallis utrisque Regis.
- 6 Inita pace inter Principes ob publicam litem fieri solet remissio delictorum. ibi.
- 7 Per indulgentiam, & remissionem delictorum à Principe concessam liberantur rei à tota pena, ac si per sententiam fuissent absolvi. ibi.
- 8 Restitutio ex gratia ad bona confiscata non recuperat fructus jam perceptos etiam per siscum.
- 7 Per remissionem pena indultatus non recuperat bona nisi in indulgentia exprimat: n. 8.
- 8 Restitutio per verbum, indulgentia, est gratiosa, & restitutio ob pacem gratiosa dicitur.
- 9 Preponitur paxem, in restitutio comprehendit bona per siscum alienata: Et afferuntur fundamenta affirmativa sententia.
- 6 Clausula pro insectis haberi, juxta etiam tertio questum tollit; & per eam omnia resolvuntur, & transtuntur; & hancur recuperat etiam bona in tertium translata. ibi.
- 10 Restitutio propter pacem trahitur ad alienata, etiam si in Capitulis non exprimitur; quod restitutio fit ad alienata.
- 11 Restitutio propter pacem comprehendit etiam bona feudaliter de illis non fiat expressa mōtio.
- 12 Causa pacis favorabilis est, & pro ejus bono multa permittuntur contra juris regulas, quæ alias non concederentur.

13 Claus

- 13 *Clausula, quod restitui possint uti liberè rebus suis, apposta in capitulis Pacis habet effectum restitutionis bonorum occupatorum, & nondum consumptorum.*
- 14 *Iuxta pacis possessiones, quae ante tempus belli possidebantur, debent restitui veteribus dominis.*
- 15 *Bona rebellium alius concessa facta pace restituenda sunt primum dominis.*
- 16 *Restitutio fit à Principe ob bonum pacis habet vim restitutionis in integrum, non simplicis indulgentiae.*
- Restitutio in integrum omnia reducit ad pristinum statum. ib.*
- 17 *Repositum non dicitur, ubi omnia non sunt purgata, & reposita usque ad unum unum.*
- Restitutio propter pacem, & publicam utilitatem plenaria dicitur. ib.*
- 18 *Mens contrahentium in conventionibus est maxime attendenda.*
- 19 *Capitula Pacis late sunt interpretanda, quia respiciunt publicam utilitatem.*
- 20 *Pacis capitula sunt bona fidei, & multa comprehendere possunt, quae verbis non sunt expressa.*
- Restitutiones factae à Principibus propter pacem comprehendunt omnia, quae sunt de mente Principum, ib.*
- 21 *Verba debent aliquid operari.*
- 22 *Superfluitas omnino vitanda est, maxime in contrahentibus.*
- 23 *Melioratibus pertinet ad eum, qui expendit restitui affirmationem eorum, non propter rei.*
- 24 *Qui rem melioravit, creditor est affirmationis, non domini rei.*
- 25 *Expressum verè, & proprie dicitur, quod oculis corporeis legi, aut percipi potest.*
- 26 *Expressum dicitur, quod sub verborum natura includitur.*
- Expressum dicitur, quod inferitur ab expresso. ib.*
- 27 *Expressum dicitur, quod ex verbis inferitur.*
- 28 *Dicitur expressum, quod ex mente disponentis per coniecturas colligitur.*
- 29 *Expressum dicitur, quod virtualiter inest, & quod venit ex natura alius; Et est necessarium antecessum expressi.*
- 30 *Restitutio est in integrum statum restitutio, seu redintegratio.*
- 31 *Diffusio generalis omnia comprehendit, & nullam admittit restrictionem.*
- 32 *Non est novum, quod una lex per aliam declaratur.*
- 33 *Immobilia capta ab hostibus si à nostris reciperentur, veteribus dominis restituenda sunt.*
- 34 *Lex, & natura nihil faciunt frustra.*
- Frustra precibus impetratur, quod de iure communis conceditur. ib.*
- Referuntur Doctores, qui affirmativam partem questionis tenent. ib.*
- 35 *Ad incurrenda fundamenta partis negativae.*
- Pax est iuris fructus, sicut transactio. ib.*
- Omissum in capitulis Pacis habetur pro omisso; & quod in illis non continetur, comprehensum non intelligitur. ib.*
- 36 *Idem potest fieri per pactum, quod per statutum; & quod non potest fieri per pactum, neque per statutum.*
- 37 *Omissum in statuto habetur pro omisso.*
- 38 *Restitutum ad bona confiscata non recuperat iam per solum alienata, nisi aliud expresse caveatur.*
- 39 *Si in restitutione Principis dicatur contineri bona iam alienata, tenetur Princeps de proprio*

- possessoribus affirmationem solvere, & bonum cambium praestare.*
- 40 *Argumentum à contrario sensu validum est in iure.*
- 41 *Quod quis non expressit, voluisse creditur.*
- 42 *Commenda rebe liti si alii concessa est in remune rationem servitorum, & postea rebellionis causa cessat, ac bona restitui jubetur, indulgentia non extenditur ad Commendam alteri concessam.*
- 43 *Autor relatis fundamentis utriusque partis non aperit iudicium suum; quia plures, & maximi momenti lites pendens sub iudicibus. Et quod ad iudicatum est, refert.*
- 44 *Restitui ad bona ex Principis gratia ea recuperant cum omnibus qualitatibus, quas habebant, etiamsi in gratia non exprimeretur; Ita ut quae erant feudalia, manent feudalia, & quae maioratus retineant eandem qualitatem; & quae erant Ducatus, Marchionatus, & Comitatus cum eiusdem tituli dignitate restituantur.*
- 45 *Proponitur questio, An ita restitui possidere dicatur ex novo titulo, vel antiquo? Et An Princeps novam concessionem facere censetur?*
- 46 *In praedicta questione distinguunt Doctores inter eorum restitutionis facta antequam sicut possessionem apprehendisset, & inter eam, quo restitutio fuit concessa post adeptam possessionem per solum.*
- 47 *Refertur alia distinctio Petr. Barbos. quae probatur ab Authore.*
- 48 *Pena non debetur ante sententiam condemnatoriam; neque obligat in foro conscientiae.*
- 49 *Pena, & confiscatio ipso iure imposita non requirit sententiam condemnatoriam ad incursum; nem pena: Est tamen necessaria sententia declaratoria delicti.*
- 50 *Confiscatio, quae incurritur ipso iure, ante sententiam declaratoriam, exequi non potest. Et hic & illa questionis resolutio proponitur.*
- 51 *In delicto lesa Majestatis notorio necessaria est declaratoria sententia ad executionem potest.*
- Secundum hanc opinionem iudicavit Senatus nostri reiecta contraria.*
- 52 *Interpretatur Ord. lib. 5. tit. 6. §. 10.*
- 53 *Proponitur questio, An rebelis si secesserit recuperet hereditatem sibi de latam ante restitutionem? Et distinguuntur duo casus. Primus quando hereditas delata fuit restitui, ad iuramentum non est adita per alterum. Et in hoc resolutum hereditatem ad restitutum pertinere. Secundus casus est, quando hereditas post delictum fuit delata, & à sequenti in gradu, vel substituto adita fuit.*
- 54 *Rebellis amittit omnia, quae sunt iuris Civilis, retinet tamen, quae sunt iuris gentium.*
- 55 *Rebellis patitur mediam capitis diminutionem; & civitatem amittit.*
- Ut quis heres esse valeat, debet esse Civis Romanus. ib.*
- Peregrinus apud Romanos non habet testamenti faciliorem actionem, neque passivam. ib.*
- 57 *Incapax non constituitur gradu, neque obstat sequentibus in gradu.*
- Habetur promortuus, & consideratur, ac si non esset ibidem.*
- 58 *Existencia incapacis non facit deficere conditionem si sine liberis, neque obstat substituto.*
- 59 *Legatum incapaci restitutum intercedit, quamvis condemnatus restitui possit.*
- 60 *Per aditionem hereditatis, & possessionem addep-*

ram dominiū transfertur in adentem.
Hereditas adita jam non dicitur patrimonium de-
functi, sed heredi, libid.

61 Restitutio à Principe concessa non operatur in
præjudicium tertii.

62 Referuntur fundamenta contrariæ partis in hac
questione.

63 Jus patronatus amittitur ex deportatione pa-
troni.

Filius patri deportato statim efficitur sui juris, sed
patrono, vel patre restituito eo ipso patronus re-
cuperat jus patronatus, & pater jus patrie po-
testatis, libid.

64 Interpretatur text. in d. l. interdict. ff. de con-
dit. & demonst.

65 Restitutio ex gratia Principis non extenditur
ad bona alienata per fisco, salvo hominis scilicet
per contrarium; sed comprehendit ea, qua
legi ministerio in tertium fuerunt translata
immediate propter delictum.

66 In illa questione distinguit Author, & con-
cordat pugnantes opiniones.

67 Ius adendi non est in bonis.

68 Restitutio in gratia tantum tribuit, quantum
abstulit id, contra quod restitutio datur.

Restitutio facit renasci id, quod fuit penitus extin-
ctum, libid.

69 Proponitur questio, An reus lese Maiestatis re-
stitutus à Principe recuperet majoratum sibi de-
latum durante rebellionem ante restitutionem? Et
resolvit Molina, quod si sequens in gradu resus-
sionem erat adeptus, restitutus non admittatur.

70 Majoratus successio neque per momentum po-
test esse in pendenti.

71 Dominia rerum non possunt esse in suspenso.

72 Habilitas succedendi in majoratu consideratur
tempore delatæ successionis, & non attenditur
precedens, aut sequens inhabilitas.

73 Habilitas superueniens post delatam successio-
nem non excludit eam, qui legitime successit,
nisi res adhuc sit integra.

74 Proponitur questio, An prædicta circa heredi-
tatem delatam, & circa successionem majoratus
delatam ante restitutionem procedant in termi-
nis capitulorum Pacis, de quibus agitur? Et con-
sistit Author non agere de bonis, qua pervene-
runt ad fisco, & per eum fuerunt alienata sed
de bonis, qua possidentur à tertio titulo heredi-
tario, aut majoratus: & primo fundat negati-
vam sententiam, n. 75. & seqq.

75 Fundatur affirmativa sententia,
Principi ob bonum pacis potest subditi jure ques-
to, & dominio privare, & remittere damna, ac
injurias subditorum; & jure tertio questum au-
ferre, libid.

76 Expenditur dispositio capituli octavi foderum
in qua omnes privationes hereditatum, & dispo-
sitiones factæ occasione belli, irritæ, & pro infe-
ctis habentur.

Per dictam clausulam resolvuntur omnia secus
ex crimine rebellionis, & per eam jure tertio
questum tollitur, libid.

77 Restitutio facit renasci illud, quod fuit penitus
extinctum.

78 Retenta prædicta sententia respondetur ad ob-
jecta.

79 Princeps facere potest, ut facta habeantur pro
infectis, etiam quoad effectus præteritos.

80 Amplia etiam in præjudicium tertii.

81 Refertur doctrina Cardinalis, & confirma-

matur difficultas.

82 Filio non operatur retroactionem in præjudi-
cium tertii, cui jure medio tempore fuit questum.

83 Dominionum est juris gentium, quamvis adquisi-
tionis modus, & causa sit iuris Civilis. Et res-
pondetur contrariis, & n. 84.

84 Princeps potest tollere ius immediate questum
per modum iuris Civilis ante rei traditionem,
& apprehensionem possessionis, em.

85 Ob bonum pacis, & ex causa publica utilitatis
potest Princeps rebellem restituere in prædi-
cium tertii ad bona per eum occupata.

86 Proponitur questio, An restitutio ex causa Pa-
cis comprehendat descendentes illius, qui in
Regno conspiravit adversus Regem Joannem
Quartum, & crimen lese Maiestatis admisit in
favorem Regis Catholici, ultimo supplicio fuit
damnatus, scelerisque penas luit cum confisca-
tione bonorum?

87 Restitutio ex causa Pacis, & indulgentia com-
prehendit etiam mortuos, qui restituti censentur
præambula hora ante guerram.

88 Iusta Pace cessante, & rescinduntur sententia
late adversus rebelles.

89 Defenditur contraria opinio.

Dispositio restringitur ad suam causam, & mate-
riam subiectam, libid.

90 Capitula Pacis sunt stricti iuris.

Gratia non extenditur, ultra quam sequitur,
libid.

91 Ius aggratiati pendet à verbis gratia, & resti-
tutionis; & tantum consequitur restitutus, quan-
tum ei per gratiam conceditur.

Capitula Pacis generalis non comprehendunt ad-
herentes, nisi de eis fiat specialis mentio, lib.

92 Capitula Pacis habent relationem, ita ut si pax
fiat pro se, & adherentibus, illi tantum sint
comprehensi, qui erant adherentes tempore
Pacis.

Pace facta pro puberibus comprehenduntur tantum
puberes tempore Pacis, non impuberes; quamvis
postea puberes fiant, lib.

93 Pace inita solum remisse censentur iniuria illa-
ta, dum vassallus erat in societate cum hoste
indulgentis.

Si vassallus commisit delictum, antequam ad hostes
sui Principis accederet, propter quod deberet
seculo privari, inita pace feudum vassallo non
restituatur, lib.

94 Malefactores non comprehenduntur in pace ini-
ta inter duos Principes cum abolitione generali.

Capitula Pacis solum present illis, quorum bona à
suo Principe fuerunt occupata ob eam causam,
quod hostibus inservierint, ibidem.

95 Sententia, & condemnationes propter Pacem
rescinduntur, si occasione belli prælata fuerint
seus si ex alia causa, vel delicto.

96 Delictum conspirationis contra Principem est
lese Maiestatis in primo capite crimen.

Qua notabilia sunt, nisi exprimantur, neglecta cen-
sentur, libid.

97 Maioratus bona non transeunt in fisco ob
delictum possessoris.

98 Maioratus non ab ultimo possessore, sed à primo
instituto capitur.

Succesor maioratus, seu fideicommissarius creditor
est bonorum maioratus, & pro tali habetur.

100 In causa lese Maiestatis delicto commissi bona
delinquentis confiscantur ipso iure.

Maioratus possessor bonorum illius dominus est, lib.

- 101 Dominium possessoris maioratus est revocabile, & solum consensu durante vita possessoris. Possessor maioratus bona alienare non potest. ib. Alienatio facta à possessore eo mortuo sit irrita, & habetur, ac si nunquam facta fuisset. ib.
- 102 Proponitur questio. An si possessor maioratus delinquens: anquis, vel in absentia fuit condemnatus, possit sequens in gradu bona vendicare?
- Author duos casus consiit. Primus est: quando in institutione maioratus nulla fuit facta alienationis prohibitio. Secundus est: quando expressa intervenit alienationis prohibitio. ib.
- Primo casu bona censentur prohibita alienari à lege. ib.
- 103 Testator, qui dixit maioratum instituire, & non adiecit formam successionis: tunc ex natura perpetua maioratus censentur subintellecta omnes clausulae, & vocationes necessariae ad perpetuitatem maioratus. Et hoc casu non impeditur temporis alienatio.
- 104 Qui alienare potest, delinquendo dicitur alienasse: & tunc commoditates maioratus pertinent ad fiscum possessoris delinquentis vita durante.
- 105 Secundo casu quando expressa alienandi prohibitio facta fuit, delictum commissum, non transit in fiscum maioratus etiam respectu fructuum. Quando bona alienari prohibentur, ut conserventur in familia, si haec alienavit omnes de familia admittuntur ad petendum fideicommissum. Alienatio proveniens ex delicto dicitur voluntaria. ibid.
- 107 Maioratus in casu alienationis, & delicti pertinet ad proximorem.
- 108 Amplia, etiam si confiscatio fiat ob delictum laici Maiestatis.
- 109 Bannitus debetur pro mortuo, & facit locum sequenti in gradu, cui non potest prauidicare delinquendo.
- 110 De iure Regia bona maioratus eius qui crimen laici Maiestatis admisit, transeunt in fiscum durante vita possessoris; etiam si alienationis prohibitio sit expressa, & n. 111. 112. & 113.
- 114 Secuta morte naturali delinquentis maioratus possessoris tenetur fisco proximo ipsam restituere.
- 115 Limita superiorem conclusionem, & intellige, ut non procedat, quando institutor maioratus adiecit clausulam; quod si possessor crimen confiscatione dignum tenuerit, statim bona transferantur in sequentem successorem.
- 116 Contrarium erit, si verba dirigantur in tempus, quo iam delictum commissum fuerit: quia tunc clausula nihil operabitur, & fiscus commoditates habebit.
- 117 Proponitur questio, An descendens illius, qui ob crimen laici Maiestatis capite fuit punitus, vel transverso alius admittatur ad maioratum antiquum institutum à Rege de bonis Regia Coronae in favorem ceres familiae?
- 118 Concessio, & institutionis forma maxime est attendenda.
- Princeps potest in concessione rei suae quas velit conditiones, & oia apponere. ib.
- 119 Specialis provisio facit cessare generalem, & consuetam.
- Tenor investiturae derogat omni rerum natura, & conditioni. ib.
- 120 Verba contractus semper consideranda sunt.

- 121 Maioratus Regia Corona sua ad vitas, sive in perpetuum revertitur ad Coronam propter delictum laici Maiestatis à possessore commissum.
- 122 Passallat, qui contra Regem dominum fendi delinquit, privatur fendo, quod revertitur ad dominum.
- 123 Descendentes ab eo, qui crimen laici Maiestatis commisit, redduntur incapaces ex delicto patris.
- 124 Antiqui ita odio habuerunt laici Maiestatis crimen, ut non tantum filii rebellium, sed eorum con-anguinei occiderentur.
- Filii, & descendentes rebellis successionem privantur. Et sic ad maioratum Regia Corona admitti nequeunt. ib.
- 125 Pater non debet egredi suos auctores.
- 126 Ideo puniuntur filii ex delicto patris in crimine laici Maiestatis, quia hereditarii criminis exempla memnuntur in filiis.
- Sape solet filius similis esse patri. ib.
- 127 Filius praesumitur eiusdem affectionis & voluntatis, sicut pater.
- Qualibet radix virtualiter suam virtutem ejicit in palmites. ib.
- 128 Filii puniuntur ob enormia delicta parentum, ut parentes arceantur à delictis.
- Parentes magis terrentur in filiis, quam in se ipsis. ibid.
- 129 Amplia, ut resolutio procedat tam in filiis, qui erant nati ante delictum, quam in natis post delictum.
- 130 Pater L. quisquis, C. ad L. lul. Majest. non extenditur ultra nepotes.
- 131 Alii filii, aliter nepotes appellantur.
- In materia odiosa, & stricta nepotes non veniunt appellatione filiorum. ib.
- 132 Queritur, An nepos ex filia delinquentis in crimine laici Maiestatis successionis incapax efficiatur?
- Constituuntur differentiae inter filios masculos, & filias eius, qui crimen laici Maiestatis admisit. ib.
- 133 Filia venit appellatione filiorum. Intelligit, ut procedat in favorabilibus, non in odiosis, in quibus appellatione filiorum non venit filia, neque masculinum conceptis feminum.
- 134 Nepos ex femina succedere non potest in bonis avi quia nec mater illi succedere potest.
- Matre exclusa à successione patris delinquentis etiam nepos ex ea exclusus censetur; quia repetitum delinquentis à radice infecta provenit. ib.
- 135 Queritur, An transverso alius delinquentis descendens à primo adquirente praferatur fisco in successione maioratus Regia Corona, vel ad fiscum & Coronam revertatur?
- Et afferantur fundamenta pro fisco. ibidem, & num. 136.
- 136 Qualibet donatio revocatur propter ingratitudinem.
- 137 Probatur pars affirmativa in favorem collateralis descendens, quando donatio per viam maioratus facta fuit v. g. Titio, & omnibus suis descendentibus cum dispensatione legis Mentalis.
- 138 Ex donatione facta praedicto modo resultant res donationes quae sunt per oia vocatae, & cuiuslibet ex descendentibus dicitur ius quatuor immediate à primo concedente.
- 139 Quando aliquid conceditur Titio, & descendentibus una est concessio in persona patris, alia in persona cuiuslibet ex descendentibus.
- 140 Fendim ex patre, & providentia revertitur ad dominum propter crimen laici Maiestatis à possessore